THE DÎNKARD.

THE ORIGINAL PAHLAVI TEXT; THE SAME TRANSLITERATED IN AVESTA CHARACTERS; TRANSLATIONS OF THE TEXT IN THE ENGLISH AND GUJERATI LANGUAGES WITH ANNOTATIONS AND A GLOSSARY OF SELECT WORDS

BY

DARAB DASTUR PESHOTAN SANJANA.

VOL. X.

PUBLISHED UNDER THE PATRONAGE

OF THE

TRUSTEES OF THE SIR JAMSHEDJI JEJEEBHAI TRANSLATION FUND.

Leipzig:

OTTO HARRASSOWITZ.

1907.

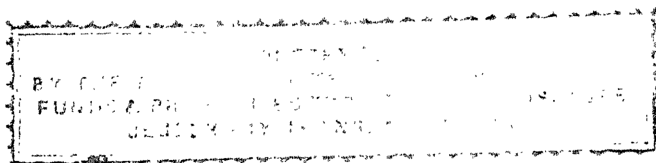

CONTENTS OF THE TEXT OF BOOK V.

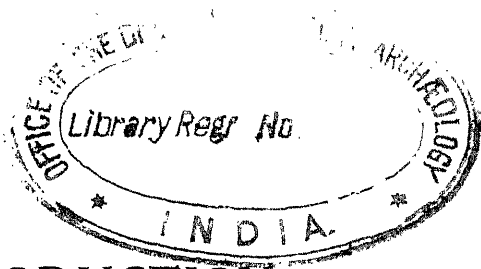

INTRODUCTION.

I.

The Dînkard (properly *Daêna-kart*, from the Avestic *Daena-kara*[1]), or the Work of the Religion, is the most comprehensive work written in Pahlavi regarding the doctrines, history and literature of the Mazdayasnian Religion. The early history of this work has been known to Pahlavi students since the publication of the thirty-seventh volume of the Sacred Books of the East[2], and the ninth volume of the edition of the Dînkard by my revered father, the late Dasturji Peshotanji Behramji Sanjana, in addition supplies the reader with the original Pahlavi text. From the text of the last Chapter of Book III, *Madam Daêna nipîg Daêna-kart nipîg min "Nîkîz-î-Vêh-Daêna"*, which begins at page 450 of the ninth volume, we become familiar with the interesting data given by *Âtarô-farôbag*[3] (also read *Âtûr-faranbag*) on the traditional history of the work and the narrative of its compilation related by one of his contemporaries and successors, *Âtarô-pât*[4], son of *Aîmît*. The former describes the work as *min vîspa dânâgîh paêsît*, "adorned with all wisdom," and *Daêna Mazdayasna paêtâgîh*, "a manifestation of the Mazdayasnian Revelation." It is compared by him to the *raôshnîh min bûn raôshni*, "the light that emanated from the Original Light." Following the statements of Âtarô-farôbag we have, there-

[1] Compare Avestic *frashô-kara*, Pahlavi *frashô-kart*.

[2] *Vide* the English rendering given by the late Dr. E. W. West, Introduction, pp. XXX *seq.*

[3] Âtarô-farôbag (Av. *Âtare-hvarenangh*), son of Farrukhzât, the *pîshopât* of Pars and the compiler of Books I—IV of the Dînkard. He took part in the religious controversy with the heretic Abâlish under Khalif Mâmûn and with Bûkht-Masareh.

[4] Âtarô-pât, son of Aîmît, the successor of Âtarô-farôbag in the compilation of the Dînkard, Books V—IX (*see* Bundahish, Chap. XXXIII, § 11).

fore, to regard the original Pahlavi compilation as a production entirely based upon the Pahlavi translation of some such Avesta work as the *Daêna-kara*. In fact, the Pahlavi authority which had survived the ravages of times and on which Âtarô-farôbag had relied for most of his statements in the Dînkard, is spoken of under the title of "*Nikîz-î-Vêh-Daêna.*" The Avestic origin of the Dînkard is not difficult to prove from the testimonies already bearing on the genesis of Books VII—IX of the extant work (see S. B. E., Introds., Vols. V., XXXVII. and XLVII.). The actual history of the compilation of the extant Dînkard, as given at the end of Book III, clearly mentions Âtarô-farôbag as the editor of the first half, and Âtarô-pât, son of Aîmît, of the second half of this Pahlavi work. Both of them flourished in the ninth century after Christ. But as regards the original composition of the Dînkard in Pahlavi, apart from its subsequent compilation by the authors stated above, we have no internal or external testimony to ascertain its exact date. However, considering, as critics have already done, that Books VII., VIII. and IX.[1] are compilations from the Pahlavi translations of Avesta books existing in the time of Âtaro-pât, son of Aîmît, the age immediately following that of the authorized Pahlavi Versions of the Avesta Nasks could be pointed out as the probable period during which the original of the extant Dînkard was compiled.

While preparing the Pahlavi text contained in this tenth volume I have had access to the three best existing MSS. of the Dînkard, namely, (1) the MS. K_{43} of the Royal Library at Kopenhagen, (2) the MS. belonging to the Mullã Fîrûz

---

[1] The seventh book of the Dînkard "probably contains about four-fifths of the details included in the Spend Nask" (Intr., S. B. E., Vol. XLVII). "It may be safely supposed that he (Âtûrpâd, son of Hêmêd) had access to the Avesta texts and Pahlavi versions of all the Nasks he describes, fully three centuries after the Muhammadan conquest of Persia. The only Nask he could not obtain was the Vashtag, and the Pahlavi version of the Nâdar was also missing." (See Intr., S. B. E., Vol. XXXVII.)

Library at Bombay, herein called DM., and (3) the MS. copy sent from Surat in 1156 A. Y., and presented to my great grandfather Dasturan Dastur Edulji Darabji Sanjana, the late High Priest of the Shahânshahî Parsis of Bombay. This copy is herein designated DE.

The most correct of these three codices, and the one which is generally followed in editing the present text, is K_{43} or the MS. numbered 43 of the *Codices Iranici* in the University Library at Kopenhagen[1]. This Codex was brought from Persia by Professor N. L. Westergaard in 1843, and consists of two distinct Pahlavi manuscripts written by different hands, besides two small folios at the end. The first MS. has lost 129 folios at the beginning, several at the end, and twenty from various places in the middle, as described below. The second MS. consists of 42 unnumbered folios, and the text it contains breaks off unfinished at the end of the third line of its last page. Owing to its unfinished state, it is undated, but it is not quite so old as the first MS.

The contents of the Codex are as follows :—Folios 1—129, which must have contained nearly the whole of the longer edition of the *Bundahish* of which the late Ervad T. D. Anklesaria had two MSS. Folios 130a1—130b2 contain the conclusion of this edition of the *Bundahish*. Folios 130b2—131a11 contain Colophon to the preceding text, written by *Mitrô-âpân Anôshak-rûbân Rûstahm*, and dated Tir A. 20 Y. 936.

Folios 131b1—176b8 contain *Dînâî Maînû-î-Khrat*. After an invocation of four lines the text begins on folio 131b5, with Chap. I, 28, showing that some previous MS., from which this has descended, had lost its first folio. The ten folios 146—154 and 161 are lost, so that little more than three-fourths of the text remains. Folios 176b9—177a4 contain Colophon to the preceding text, written by the same copyist as

[1] For a description of this Codex and for its collation with my MS. I am deeply indebted to the late Dr. E. W. West.

the *Bundahish*, and dated *Shatvaîr* A. 20 Y. 938. This Colophon mentions two intermediate MSS., through which the text had descended from a third MS. written in India.

Folios 177a5—256b14 contain the *Dînkard*, Book VI.—Ten folios are lost, and others have been misplaced by the modern binder. The folios lost are fol. 194, one folio after fol. 200, and eight folios after fol. 209, the last nine having been lost before the folios were originally numbered in Persian. Folios 256b15—258a11 contain the *Dînkard*, Book III, Chapter 158 (Dasturji Peshotanji's Edition, Vol. IV., pp. 193-5, of Pahlavi text). Folios 258a11—259a5 contain the *Dînkard*, Book III, Chapter 285 (Dasturji Peshotanji's Edition, Vol. VII., pp. 126-7, of Pahlavi text). Folios 250a6—260a12 contain Colophon to the three preceding texts, written by the same *Mitrô-âpân Anûshak-rûbân Rûstahm Shatrôîyâr Mâh-vindât Vâhrâm Dûshishnîyâr Mitrô-âpân*, in the district of Turkâbâd, in the house of his father, and dated Gôsh A. 20 Y. 943. Folios 260a13—261b20 contain a passage from the latter part of the Colophon of the first copy from the original Dînkard in its latest form, which Colophon was written A.D. 1020.

Folios 262a1—275b7 contain the *Bahman Yasht*, unfinished, but containing four-fifths of the text. Folios 275b10—15 contain the commencement of a Persian *Jâmâspî*, transcribed in Avesta letters, the rest being lost. The remaining texts are contained in the second MS. of 42 additional folios, and are as follows:—Additional folios 1a1—3a17 contain last two Chapters of the Dînkard, Book III. Additional folios 3b1—21a6 contain the Dînkard, Book V complete, followed by space enough for six lines. Additional folios 21a13—42b3 contain the *Dînkard*, Book IX., unfinished. Of the three small folios at the end of this Codex, the first two (numbered 186 and 121) are detached fragments of a Pahlavi description of the *Paragnah* ceremony, for preparing the consecrated apparatus for religious rites; and the third small folio contains a fragment of the Avesta of the *Srôsh Yasht* (*Yas.* LVII 2-6, Westergaard's edition).

Regarding the MS. DM.[1] mentioned above, Mulla Bahman, son of Mulla Bahram, a Parsi Priest of Yezd, brought this MS. of the Dînkard from Iran to Surat in 1783, and, having shown it to Aspandiarjishâh Ratanjishâh, he lent it to Kaûsji Rustamji, then Dastur of Surat, and allowed him to have it copied. Mulla Bahman had great difficulty in obtaining the return of his manuscript, and when it was returned, many folios were missing. It was after this loss of folios that Aspandiarji had several other copies transcribed from the defective manuscript, to be sent to various persons, and all these copies were, therefore, equally defective. This manuscript, thus defective, afterwards came into the possession of Dasturan Dastur Mulla Firûz, who was the late High Priest of the Kadîmî Parsis of Bombay. The manuscript has been bound in its defective state, and contains 322 folios, originally fourteen inches high and ten inches wide, written 20 to 22 lines to the page. When complete, it appears to have consisted of 392 folios, all numbered in Persian words, but with several blunders, including one of fifty folios, so that the last folio was really numbered 442. Of the 70 folios not bound with the rest of the manuscript, 14 are lying loose in the volume, about 40 are now in the library of Dasturji Dr. Peshotanji B. Sanjana, the late Parsi High Priest of Bombay, and 7 folios are in the possession of Dasturji Dr. Hoshangji Jamaspji, the Parsi High Priest of Poona. The remaining 6 folios have not been discovered. They comprise the first folio of the manuscript, containing the commencement of the third book of the Dînkard, which was probably lost before the manuscript arrived in India; also one folio in the seventh book of the Dînkard, two in the ninth book, and the last two folios of the manuscript containing the third final approvals.

Regarding the MS. DE., it can be stated on the authority of the Persian colophon written at the end of it that this copy was one of the several copies transcribed from the defec-

[1] *Vide* S. B. E., Vol. XXXVII., Introduction, pp. XXXVI-XXXVII. I am indebted to the author whose statements are mostly quoted in the above para.

tive manuscript DM. by the order of Aspandiarshah Ratanjishah of Surat, and forwarded to Nanabhai Behramji, Maneckji Navroji Wadia, Bahmanji Navroji Wadia and Dadabhai Nosherwanji at Bombay in about Yezdezardi 1156. This MS., I am told, was presented to my learned ancestor Dasturji Edulji during the *Kabisah* Controversy in the Parsi Community. The Persian colophon runs as follows:—

من دین بنده اسفندیار ابن رتنجی‌شـــاه بستم اظهار می‌نمایم که این
کتاب مُسمی بدین‌کرد را آویژه مینشنه و آویژه کویشنه و آویژه کُنشنه ملا بهمن
ابن ملا بهرام یزدي که از برای دیدن جماعت زرتشتیان ممالک هندوستان
شرف درود ارزاني فرموده بودند همرا خود از بندر منبي در بندر سورت
آوردند کتاب مذکوره را برای نامداري دین بهی باین مخلص سپردند احقر
نقل آن نسخهٔ دیني از برای جماعت بهدینان بندر منبي علی‌الخصوص
بجهت نانابهائي ابن بهرامجي و واریه مانک‌جي ولد مرحوم نوروزجي و
واریه بهمن‌جي ولد مرحوم نوروزجي و دادابهائي ولد مغفور نوشیروانجي
فرستاده شده است که تا یادگار بماند و هرکسی که نقل این کتاب را آرزو
داشته باشد باو آرزاني فرمایند تا نسخهٔ دین بهي معدوم نگردد و بثواب
دوجهاني بهره ور شوند تحریرا روز اول اورمزد فروردین ماه قدیم سنه ۱۱۵۶
یزدجردي موافق هفدهم ذی‌القعده* ۱۲۰۰ هجریه یوم سه شنبه در
بندر سورت ـــ

هر آنکس که این نامه خسروي ـــ کند نقل تصحیح بهم بیروي
نویسند و خوانند و گردند شاد ـــ بگیتے و مینو خدا یار باد
هر آنکس که این نامه از بغض و کین ـــ کند منقلب لفظ آئین دین
که نفرین بر آن مرد ناپاک باد ـــ که تحریف دین‌کرد را کرد یاد

The first eight volumes of this edition of the Dînkard were published in the lifetime of the late Dasturji Peshotanji, while the ninth, which had also been prepared by him, was revised and brought out a year after his death by the present editor. This posthumous volume ends with the first half of the original text of the fifth book of the Dînkard.

---

* ذي القعده means in Arabic the penultimate month of the Muhammadan year.

The present publication is a continuation of his labours in editing and translating the work, and forms the tenth volume of the series. It begins in the middle of the fifth book, the second half of which comprises the queries on religious matters of Bûkht-Masareh and Dastur Âtarô-farôbag's replies thereto, and ends with the first eighty-seven sections[1] of the sixth book treating of the moral and religious opinions of the *Paoiryotkaeshâns*.

The task of editing and translating the remaining part which contains the almost complete text of this most useful Pahlavi work, Books V to IX, devolves upon the present editor, and is taken in hand under the patronage of the esteemed Trustees of the Sir Jamshedji Jejeebhai Translation Fund. My best thanks are due to them[2] as well as to their worthy Secretary, but for whose kind help this work could scarcely have been continued.

The present series, like their predecessors, will comprise the Pahlavi text, its transliteration, translations of the text into English and Gujarati, and a vocabulary of difficult and uncommon Pahlavi words.

"The style of the Dînkard," in the words of a European savant, "is unanimously acknowledged to be most ambiguous and exceedingly obscure in Pahlavi literature. What an amount of patient labour has to be devoted to understanding the mystical ideas couched in more mystical Pahlavi, to the necessity of rendering every word of the original text by the nearest suitable word in English as well as in Gujerati, and, moreover, to the task of removing, as far as practicable, the uncouthness naturally creeping into the

1 I have to thank Mr. Sorabji J. Bulsara, M.A., for the kind, prompt and disinterested part taken by him in the major portion of these sections, thus rendering it easy for me to expedite the work through the press, although nothing has gone to press without a thoroughly careful revision by me.

2 Sir Jamshedji Jejeebhai Baronet, Messrs. Hormusji Edulji Allbless, Jamshedji Kharshedji Jamshedji, Merwanji Muncherji Kâmâ and Bahmanji Dinshahji Petit are now the Trustees; and Shams-ul-Ulama Jivanji Jamshedji Modi is the Secretary.

translations, could be better conceived and appreciated by the expert Pahlaviist than by the student or the general reader." Before the latter group of readers I need only lay for their mere reflection the opinion of the late Dr. West, who has immortalized himself by his indefatigable work in the field of Pahlavi research. It runs as follows :—"The fact is that Atûr-farnbag's writings (in the Dînkard) are difficult to understand. They remind me of a definition of *philosophy* and *metaphysics* that I heard a Scotchman give once upon a time in 1843, which, I think, was somewhat as follows :—'When two people begin to argue and go on till neither understands the other, their subject is philosophy ; but if they continue until neither understands himself, that is metaphysics.' Now Atûr-farnbag certainly wrote moral and religious philosophy at various times, but I do not mean to assert that he ever went so far as the Scotchman's definition of metaphysics. Zâdsparam and his elder brother, who wrote the *Dâdistân-î Dînîg*, often wrote difficult language, but they are rarely so difficult to understand as Atûr-farnbag. It is vain to attempt to translate his work freely from the original text. One is likely to make anything of it but what he intended."

The difficult text of the fifth book given in this volume begins, as stated above, with thirty-three sceptical questions asked by a Christian disputant, which are followed by their replies by Âtarô-farôbag. The Christian name, as written in the original Pahlavi, can be read *Bûkht-Masareh*, *Bûkht-Mârâê*, and *Bûkht-Mihrih*. These readings mean "Redeemed by Mâsorah," "Redeemed by Mary," and "Saved by Mithra," respectively. Little is known about Bûkht-Masareh beyond what is stated in the Pahlavi text of the Dînkard. From the name it can be presumed that he was either a Christian convert from Zoroastrianism or a descendant of some such convert and, as the name indicates, probably a Syrian Christian or a Jew. Now Bûkht-Mihrih cannot be a suitable Christian name, as it means "Saved by Mihir or Mithra." Such an idea is decidedly Zoroastrian.

It is, therefore, apparent that the second part of the name must be that of something relating to the Hebrew Old Testament, such as the Hebrew *Mâsorah* which is the title of a book containing a critical exposition of the Old Testament, or it might be the name of Mary, the mother of Jesus Christ. Moreover, there is a Syriac title of a priest, *viz.*, *mâr*, which is attached to the name, like the title *dâru* (a corruption of *adhyârû* from Sanskrit *adhvaryu*) suffixed to the names of Parsi priests to this day. However, there is one objection to the second part of the name being here a priestly title, namely that *mâr* is always the first part of the name, in other words it is prefixed to the man's name, and does not follow it. Hence it is that the reading *Bûkht-Masareh* of the name has here been preferred in the transliteration.

About the age in which this Christian disputant flourished, it may be said that it is not difficul to trace it from the very probable date of the lifetime of Dastur Âtarô-farôbag, son of Farrukh-zât. The age of the latter is clearly defined by his religious controversy with the *Gujastak* (or, "Accursed") *Abâlish*, before Khalifah Al-Mâmûn who lived in A.D. 813—833. This controversy has been preserved to this day in the Pahlavi treatise entitled the *Mâtîgân î Gujastak Abâlish*. According to it, the replies of the Dastur to the seven inquiries by the Abâlish gave great satisfaction to the Khalifah and his courtiers (*see* Chap. II, § 14, in the edition of the Pahlavi text by A. Barthelemy :—*Va Mâmûn Amîr î Mûmnîn zak milayâ pasandît va pavan khûp dâsht va râmishnîh kabad mekablûnt*, "Mâmoun, le commandeur des Croyants, approuva ces paroles, les goûta fort, et en éprouva beaucoup de plaisir").

The extensive 80th chapter of the third book of the Dînkard also contains a long controversy between a Jew and a Zoroastrian priest (probably, Dastur Âtarô-farôbag), concerning the propriety or otherwise of the doctrine of the Avesta as regards the creation of mankind, the different significations of the

term *khvetûk-dasîh*, etc. Also the Pahlavi book *Shikand-gûmanîg Vijâr* contains sceptical questions addressed to a Zoroastrian priest by a friend at Isphahân on the separate sources, specially on the discrepancies of different religions as to how an All-good and Omnipotent Creator can allow the existence of Evil in this world, especially the discrepancies in the Koran and the Bible.

II.[1]

The first half of the Dînkard, Book V, has already appeared in the ninth volume. The present volume comprises the remaining portion, which opens in the middle of Book V with a series of questions bearing on Zoroastrian religion and replies thereto by a learned Dastur. The querist is a Christian, who, as the Pahlavi author states, was "friendly disposed towards Zoroastrians." Although the replies in some cases are neither complete nor lucid, the questions themselves are of considerable interest to a Zoroastrian, and inquire into such subjects as the conflict between the opponent spirits, the sacred girdle, *sagdîd*, the *Fravartîgân* festivals, and the Yasna and other rituals.

At the outset, some questions with reference to the relation of Aûharmazd and Aharman are put for solution. This subject is so well and so often treated in Pahlavi books and by some of the Iranian scholars in India and Europe that it would be superfluous to harp on it here again[2] but for the simple reason that a fair number of pages are devoted to its treatment which is invariably the same in its main features in different Pahlavi authors, in which a vivid picture in detail is drawn of the conflict between the two spiritual adversaries and the varying phases of their preponderance and activity until the

---

[1] This second part on the contents of this volume is kindly written at my suggestion by my son, Aîrpat Ardashir Darab Dastur, M.A.

[2] NOTE.—For other works treating the same subject besides the Dînkard, the reader may refer to Bûndahish, Shikand-gûmânîg Vijâr, Datistan-î-Dinîg, Zâtsparam, &c.

final Renovation (*Frasho-kart*) are described. To summarise the view as held by the composer of the Pahlavi text comprised in this volume, the opponent emerged in the beginning from an abyss with a view to thwart the designs of Providence as regards the early creation. Whereas Aûharmazd has all goodness on his side, Aharman has evil influences to back him, and all destructive forces date their origin from the latter's advent into this world. Both are pictured as mighty warriors with large hosts to co-operate; and a severe conflict goes on continuously between the adherents of Aûharmazd and the partisans of Aharman, the latter striving vigorously to win over the former to their side. Demons of multifold kinds are employed by Aharman to achieve this end, but the ruling of the Good Spirit is such that the defence of His followers shall outdo the entire strength of the opponents, and their wicked influence is always restrained and counteracted by the divine and moral practices of the good creation. This struggle between the good and evil forces is taken as a means to test the fidelity of those on the side of the Almighty, and continues on for centuries, ultimately ending at the time of the Resurrection, when Aharman, through his own impotency and the agency of the firm adherents of Mazda, is vanquished, and Aûharmazd is, all in all, prevailing everywhere.

Such is the brief outline of the subject of Aûharmazd and Aharman as detailed in Pahlavi authors, and, no doubt, it is the development of the same theory of good and evil as expressed in the Avesta, whose origin can be traced in the Gathic hymns. But in the latter the two combatants—Angrô Mainyu and Spentâ Mainyu—are mere representations of the good and evil forces obtaining in the world, each vieing with the other to get its hold on mankind, and both are the creatures of Ahura, Who is the Causer of all Causes, the First Cause, as named in the fourth book of the Dînkard. And it is this Avestic conception regarding the two forces which is attempted to define in the sixth book, and, generally, the view held in the latter accords with the one originally conceived in the Gathas. In the sixth book at

the opening it is said : "In the thought arising in the life of men, as a good spirit keeps a place (*i.e.*, abides in it), so also an evil spirit holds the way to it." Further on, "And in these several paths and ways (there happens) the struggle of the *Drûj* with men," meaning thereby that man during his life time has to encounter the two forces working diametrically opposite to each other—the one is the personification of malignant forces which drag one to the path of ruin ; the other is the embodiment of divine tendencies. These two operate simultaneously in the human body, and, in connection with this, it is stated at the end that man is endowed with free-will, called *ragîh*, which is defined as an inherent faculty in him, by which it is left to his discretion whether to invoke Aûharmazd or to adore Aharman. But what is strictly enjoined is the propulsion of one's free-will to the path of God, and to avoid the stings of conscience. Because when once fallen, the malignant proclivities overpower the divine element in man and goad him on to further wicked deeds, tending to the utter destruction of the spiritual part and effecting the "ruin of the soul." Here ends the theory about the existence of good and evil in the material world first conceived and propounded in the Gathic hymns, and developed and expanded by the later Pahlavi writers.

The next theme touched upon relates to the Mâthras. These sacred texts are highly eulogised for their healing and efficacious virtues. Although their preservation in writing was strictly enjoined, an equal and even greater importance attached to their recital from memory. As is manifest in the religious intelligence, these shall be "learnt by heart." And it is to this habit of the sacred textual recitation, still in vogue among the priestly class even at the present day, that what remains of the once extensive writings on Zoroastrian religion may be partially attributed. It is a singular fact that the extant Avesta literature comprises almost nothing but a fairly good collection of the Gathic hymns, prayers, and sacred texts uttered either while invoking the creator or performing some religious ceremonial ;

and it is more than certain that they owe their present existence, if not wholly, at least partially, to the clerical method of learning by rote that portion of the sacred text which immediately affected their profession. This seems to be a probable surmise, and the one generally accepted, *viz.*, that the surviving portion of the once extensive Avesta literature is that which had escaped the destructive hands of Alexander or the ruthless ravages of Arab vandalism, may be admitted in part. Nay, we may go still further and say that nothing was spared except what was mentally treasured up by the clergy.

In association with the Mathric theme are mentioned the Zoroastrian missions, which were sent to preach Avestic doctrines beyond the limits of Persia proper in the palmy days of the ancient Iranian Empire. So that the creed of Zarathushtra was not originally designed to be cribbed within the marches of the ancient Iranian regions, but bands of preachers were seen diffusing the doctrines in far-off lands. To quote from the text: "In each (of those countries and tribes) it (became) so current that, even as to him who was the most sceptical person, this religion with its sublime essentials became current with all purities in that life of corruption." Preaching, however, was not conducted with the sword in one hand and the holy book in the other. Compulsory conversion has never been the aim of its propagators, and "persecution is, moreover, unnecessary for it."

Here it would be interesting to know the characteristics of a preacher from the Zoroastrian stand-point. The qualities of an ideal preacher are briefly narrated in the sixth book—a learned theologian of a self-sacrificing nature, one who devotes his life to the sole purpose of redeeming the erring souls and earnestly desires to gain the exalted epithet of the Saviour of mankind. Sermonizing was extensively practised, and the generality of the clergy, especially the *Aîrpats*, were conversant with the sacred lore. The criterion of a modern clergyman is deplorably lower than what it was formerly.

The Zoroastrian pontiff in ancient Persia held an enviable position. "The spiritual head must be so regarded as the (religious) lord and obeyed that the ruler and the sovereign should also do nothing without (the advice of) the spiritual lord, the Head-priest." He was ranked next, if not equal, to the monarch; and his will was law to a large extent, even in matters political. We know from history that, in a semi-barbarous nation, the spiritual lord is also the temporal head of the community, and wields the sceptre in this double capacity. But after some generations, during the transition from the lower to the higher stage of civilization, the pontiff is relieved of his temporal authority, but still enjoys paramount power in his own sphere. Such was the condition in ancient Persia, and the fact is also attested by the history of Europe, where, in mediæval times, the Pope of Rome was deemed the supreme lord, who "could make and unmake the king." But the differentiation of the two powers is what is inevitable and events that have historically followed prove that monarchs should be left to their own discretion for the judicious exercise of the royal prerogatives. It is generally held that the present progress of European civilization would not have come into being if the spiritual authorities had shared in non-religious matters. Hence it is that the former status of the Zoroastrian head-priest is untenable in modern times with advanced civilisation when people have learnt to judge for themselves. And we are not far from the truth when we say that the present high stage in social scale, compared with other Indian communities to which the Parsees have risen, is mainly due to the non-interference of the priesthood in their voluntary emancipation from disagreeable and superannuated customs and usages. To foster religious spirit and uphold moral principles are a good healthy sign in an individual; but to carry that to fanaticism would be to check and undermine all non-religious development.

According to the Zoroastrian belief, to move about without having the *kûstîg* on is considered a grievous sin, as is shown by one of the queries asked by Bûkht-Masareh. And "when it is

enjoined that it shall be put on, and is not put on, it is a violation of the religious commandment." *Kûstîg*, the sacred symbol of Zoroastrianism, is regarded as the line of demarkation between this world and the next. It is taken as a remembrancer of our present existence and the future life to come. As the sacred thread is worn round the waist, it divides the body, as it were, into two halves, of which the lower one indicates the life here on earth, and the upper one signifies the future existence. It is a constant memento of the spiritual life which is awaiting one in future, and is a frequent reminder to make oneself worthy of the same. Hence it is that a Zoroastrian infant is not invested with the sacred shirt and girdle until the faculty of judging right from wrong and truth from falsehood is fairly developed. A different simile is applied to the *kustig* in the Dâtistân-î-Dînîg, where it is compared to a firmament with shining luminaries; and as these cast forth their radiance on earth during the dark hours of night, the girdle encircling the human body imparts it a spiritual lustre in its dark and mysterious path in this material state of being. It is, as it were, a loadstar in the heavens to guide strayed and misled human vessels.

Formal religion is, by some, looked upon with dubious faith. They argue that it has already achieved its object in the incipient stage of civilization, when humanity had not reached the present state of mental development, and abstract conceptions were beyond comprehension; and so for an adequate idea of God and spiritual objects, religious formalities were essential. A religion, however, when divested of forms and ceremonies, would be no religion but a mere code of moral precepts, which alone has no such charm and attraction for the mass as when it is associated with the outward signs and expressions of the inward impulses. And these external embodiments of religious sentiments are a great factor in inspiring awe and veneration for the sacred beings and infusing a healthy moral tone into their devotees. The Yasna and other rituals are considered as weapons to fight with the prevailing wickedness; and, by the furtherance of religious

zeal and ardour, their performance without distortions, as stated in Pahlavi, is attended with beneficial results to the good powers and much harm to demoniacal elements, the evil influences being said to prevail most in those quarters where formal religion is discarded and rites and ceremonies are dispensed with. "And the benefit to the good spirits on account of the Yazishna (ceremony), and, consequently, the cry of the vanishing ability of the demons (are manifest) from it."

At the end of the fifth book a subject of special interest to the modern Parsees is handled in a concise manner: The Fravardigân festival, one of the much discussed topics of the present day, is, according to the modern custom, held annually at the close of the year in honor of the dead. Some days are set apart for the observance of this festival, and the pious manes of the dead are supposed to visit the earth on this special occasion to be invoked by their kinsmen. They are invisible to the living ones, but "by whom are likewise observed the existing objects in this world." As stated in the original Pahlavi, their advent here on earth is at harvest time, "during the days of gathering corn;" and the harvest season was formerly coincident with the close of the year. This original custom of holding the Fravardigân festival during the period of gathering corn is nowadays ignored and unknown, and the five days named after the five Zoroastrian Gathas, with those immediately preceding and following them, are regarded as sacred for the invocation of the departed ones. The season for gathering corn was suitable for this festival, because, owing to the abundance of crop, facilities to consecrate offerings for the dead and to receive in exchange the blessings of the good spirits were greater than in other seasons of the year. "During that season, the souls of the pious and other good spirits approach (us) most for the acceptance of mutual gifts."

"For every person there is an object which is more honorable and dearer to him than anything else; and when he

regards that thing as his co-helper, and *when there lies nothing else in the midst*, only then is one full of gladness therefrom. That thing is religion." Again, "whosoever has the strength of natural wisdom, certainly coupled with knowledge, and is also on the path of the faith of the creation, certainly on the miraculous path, shall maintain it."

The passages allude to the cheerful and vigorous effect of religion on mankind—religion which is free from the admixture of scepticism and devoid of heterodoxical propensities. Faith in God, steadfastness in religion and literary culture, when combined together harmoniously, are, doubtless, blessings in an individual. To such a blessed soul, divine prayer, invocation and adoration of the Deity form part and parcel of his daily round of duties, and minister to him as a soothing balm when mentally distressed. And this steady faith in prayer, and its efficacious virtue as a mental anodyne, obtained universally in by-gone ages, and the steadfast hold on religious tenets was then the order of the day. When science was little known, literary culture was not diffused, and education was limited to a few fortunate ones, people could easily take in religious dogmas and observe passive obedience in matters ecclesiastical. Then it was that the precept in the sixth book—"every person should make oneself devoutly faithful, and should resign oneself to God, and thenceforward one should be grateful unto Him, so that there shall not come unto one anything, on occurrence whereof there might be injury"—might have been easily preached and practised. In those days miracles were wrought, trials by ordeal[1] vehemently practised, and the hand of Providence was deemed certain in human affairs. Vivid pictures were drawn of the blissfulness of pious souls in heaven and the misery of the wicked in hell. For it is

[1] The ordeals commonly known in ancient Persia were of three kinds—fire, water, and pouring molten metal on the breast—and the belief regarding them was that divine interposition was necessary to save the innocent from being hurt while undergoing the ordeal. This procedure of testing the innocence or otherwise of a criminal was zealously followed, being regarded conclusive in its results.

said, "Every man should bear in mind, in every place, and at every time, the spiritual circumstance of the blessedness of heaven and the misery of hell." This constant preaching was then very essential, as it could effectively lessen the amount of wickedness when people leaned more to barbaric practices, and human organisation was in its rudimental stage.

Such was the aspect of religious faith in past days—days when science had a feeble development, people were generally illiterate, and their ignorance was bliss to a certain amount, being not encountered and oppressed with religious doubts. But what do we observe and experience to-day? Times have considerably altered. Modern science has entered the lists to grapple with the time-honoured usages and customs, and drive them out of the field. The conflict is not likely to subside, but will gather new forces with further scientific development. Hence the path of a modern priest and propounder of religious tenets is not so smooth as that of the Pahlavi author who had not the clear idea of this new factor when the preaching of absolute faith was effected without resistance. Trained minds at the present day cannot imbibe passively what is unable to stand the test of modern thought. Criticism in every branch of study is lavishly indulged in, and an attempt to look on subjects from the rationalistic standpoint is viewed with approval. Religious discussions and controversies, although having morbid elements in them, are healthy in their issues, in so far as they serve to sift grain from chaff and dispense with what is superannuated and uncongenial to a period, and to blindly follow our ancestors in all respects would be unsuitable under the present circumstances.

The movement towards religious innovation has fairly advanced at present among the Zoroastrians. Diverse notions are held by talented minds who are in touch with modern progress, and spiritual questions are treated from different standpoints by different students. Some look for their own

pre-conceived ideas in the sacred writings, and endeavour to set a version congenial to themselves. Others still have higher aims, and are earnest workers in construing obscure matter in a rational way. We may heartily welcome the laudable motives of some, inasmuch as the hidden and cryptic ideas are likely to be unearthed with their persistent efforts to utilise more refined implements for their research. And in the lack of completely authentic translations, their efforts are the more hailed with satisfaction. We must move with the times and model our religion with it. To look on religious topics with the modern refined eyes and to search for exalted ideas beyond the comprehension of the former ages is laudable. But with these healthy effects of modern criticism, we must beware of the other extreme dragging us on the verge of atheism; and it is to avoid falling into this execrable pit that the view expressed in Pahlavi should always be borne in mind. "In religion three things are most essential—the communion, the ardent love, and the mean. The communion is that wherein with regard to the thought, the word and the deed, and with all rectitude, one is attached to (the worshipful) God and the good ones, and does not even corrupt that attachment. (2) And the ardent love is that wherein with regard to improbity and sin, one saves oneself from Aharman, the demons and the wicked ones. (3) And the mean is that wherein one is a watch on the communion and the ardent love, and does not ever corrupt them." In spite of our mental conflicts on spiritual themes, we should learn to recognise divinity by our inward impulse. A truly fortunate being when confronted with sceptical questions can manage to find his way out with the assurance of the existence of something divine which rules the universe. "Aûharmazd, the Lord, desires this from men: 'Do ye know me?' Because He understands this, *viz.*, 'If they should (fully) know Me, everyone would come after Me,'" in his dark and gloomy hours of reflection. Let us hope, with all these prevailing energies and activities, conflict and argumentation, our internal divine instinct remains intact, and with the advance of knowledge, our

awe and veneration for the Deity are not slackened in the least; and here it would be happy to end with the apt advice of the great poet:—

> "Let knowledge grow from more to more
> But more of reverence in us dwell."

MALABAR HILL,
BOMBAY, *7th November 1907.*

The Times Press, Bombay.—1170'07.

THE DÎNKARD, BOOK V.

Complete Questions of Bûkht-Masareh[1] and Answers.

[[illegible][2]]

[illegible][3] [illegible][4]

[illegible]

[illegible][1] [illegible]

I [5] [illegible][5] [illegible][6] — I

II [illegible] — II

III [illegible] — III

IV [illegible][7] [illegible] — IV

V [illegible] — V

VI (1) [illegible] [[illegible][8] — VI, 1

(2) [illegible]][8] [illegible][9] [illegible] — 2

---

1. MSS. [illegible]. It denotes 'Redeemed by the *Mâsôrah.*' Compare the Persian بخت نصر Bukht-i-Nassar, the name of the Babylonian king Nebuchadrezzar, mentioned in the Bible. Other readings of the name are Bûkht-Mârâê, 'Redeemed by Mary,' Bûkht-Mârih or Bûkht-Mihrih. 2. The words in brackets are an insertion by me to form a general heading. 3. DM., DE. [illegible]; K. 43 [illegible]. 4. So in K.; DM., DE [illegible] 5. So in K.; DM., DE. omit it. 6. Better [illegible]; see note on page 1 of the English Translation. 7. So in K.; DM., DE. [illegible] 8-8. K. inserts the words in brackets; DM., DE. omit. 9. So in K.; DM., DE. [illegible].

3 — [Pahlavi text] (3) [Pahlavi text][1] [Pahlavi text]*[Pahlavi text] [Pahlavi text][1][2]

VII — VII [Pahlavi text][3]

VIII — VIII [Pahlavi text][3]

IX — IX [Pahlavi text]* [Pahlavi text]

X — X [Pahlavi text]

XI, 1–2 — XI (1) [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

XII — XII [Pahlavi text][4] [Pahlavi text]

XIII — XIII [Pahlavi text][5]

XIV, 1 — XIV (1) [Pahlavi text]* [Pahlavi text]

2 — [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]*[Pahlavi text][6] [Pahlavi text][6] [Pahlavi text][7] [Pahlavi text]

XV — XV [Pahlavi text][8]

1-1. The words [Pahlavi text] ...... [Pahlavi text] are misplaced in the MSS. at the end of the eighth question. They properly form the concluding part of the sixth question of Bûkht-Masareh. * Thus in K.; DM., DE. omit it. 2. MSS. [Pahlavi text] 3. Better [Pahlavi text] and [Pahlavi text] 4. So in the MSS. Better [Pahlavi text]. 5. Only DM. [Pahlavi text]. 6-6. So in DE., K.; DM. [Pahlavi text]. 7. So in K.; DM., DE. [Pahlavi text]. 8. So in K.; DM., DE. insert [Pahlavi text] after the word [Pahlavi text] It seems to be a slip of the copyist, since *barsam* and *draôna* are not alluded to in the respective reply to this and the following question.

XVI — XVI * [illegible][1] [illegible][2] [illegible][3] [illegible]

XVII — XVII [illegible][4] [illegible][5] [illegible]

XVIII — XVIII [illegible][6] [illegible][6] [illegible]

XIX — XIX [illegible][7] [illegible]

XX — XX [illegible] * [illegible]

XXI — XXI [illegible]

XXII — XXII [illegible] * [illegible][8] [illegible][9] [illegible]

XXIII — XXIII [illegible] * [illegible]

XXIV — XXIV [illegible]

XXV — XXV * [illegible]

---

1. MSS. omit it except K. *Vide* note 8, p. 2. 2. So in DM., DE.; K. [illegible]. 3. So in K.; the rest [illegible]. 4. So in K.; DM., DE. [illegible] 5. So in DM., DE. Only K. [illegible] 6. Only DM. [illegible] 7. So in DM., DE.; K. omits. 8. So in K.; DM., DE. [illegible] 9. Only DM., DE. add [illegible].

XXVI [illegible] XXVI

XXVII [illegible] XXVII

XXVIII [illegible] XXVIII

XXIX [illegible] XXIX

XXX [illegible] XXX

XXXI [illegible] XXXI

XXXII [illegible] XXXII

XXXIII [illegible] XXXIII

[[illegible]]

1 (1) [illegible]

1. DM. [illegible] 2. DE., DM., K. [illegible] 3-3. Only DM. [illegible] 4. DM. [illegible] 5. So in DM., DE.; K. [illegible] 6. So in K.; DM., DE. [illegible] 7-7. MSS. [illegible] 8. So in K.; DE., DM. [illegible] 9. Only K. omits. 10. MSS. [illegible] 11. A point below a letter denotes that the letter is omitted or has dropped out of the old MSS. 12. Only K. [illegible] 13. So in K.; others omit [illegible] at the end. 14. All [illegible].

[Pahlavi text] [1] [Pahlavi text] * [Pahlavi text] [2]
[Pahlavi text] [2] [3] [4] [5]
[Pahlavi text] [6] [7] [Pahlavi text] ∘

2 (2) [Pahlavi text] [8] [Pahlavi text] [9] *

3 [Pahlavi text] ∘ (3) [Pahlavi text] [10]
[Pahlavi text] [11] [Pahlavi text] [12] [Pahlavi text] [13] [Pahlavi text] ∘

4 (4) [Pahlavi text] ∘

I — I [Pahlavi text] *

II — II [Pahlavi text] [14] [Pahlavi text] *

III — III [Pahlavi text]

IV, 1 — IV (1) [Pahlavi text] ∘ (2) [Pahlavi text] [15]

---

1. MSS. [Pahlavi]. 2-2. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 3. MSS. [Pahlavi] 4. DM., DE. [Pahlavi]. 5. So in K., DM.; DE. [Pahlavi]. 6. So in DE.; DM. [Pahlavi]; K. [Pahlavi]. 7. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 8. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 9. So in K.; DM., DE. [Pahlavi] 10. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 11. MSS. [Pahlavi]. 12. MSS. [Pahlavi] 13. K. [Pahlavi]. * The asterisk denotes that the word is found only in K. 14. All [Pahlavi]. Better [Pahlavi]. 15. MSS. [Pahlavi].

[Pahlavi][1]

3 [Pahlavi] (3) [Pahlavi][2] [Pahlavi][3] [Pahlavi][4] [Pahlavi][5] [Pahlavi][6]

4 [Pahlavi][7] [Pahlavi] (4) [Pahlavi][8] [Pahlavi]

[Pahlavi][9] [Pahlavi] * [Pahlavi][10] [Pahlavi]

* [Pahlavi][11] [Pahlavi][12] [Pahlavi]

[Pahlavi][13] [Pahlavi][14] [Pahlavi][15] [Pahlavi][16] [Pahlavi]

[Pahlavi] * [Pahlavi][17] [Pahlavi][18] [Pahlavi]

[Pahlavi][19] [Pahlavi]

V, 1–2 V (1) [Pahlavi] (2) [Pahlavi][20] [Pahlavi] (2) [Pahlavi]

[Pahlavi][21] [Pahlavi][22] [Pahlavi][23]

[Pahlavi][24] [Pahlavi][25] [Pahlavi] * [Pahlavi]

3 [Pahlavi] (3) [Pahlavi][26] [Pahlavi]

4 (4) [Pahlavi][27] [Pahlavi]

---

1. K. [Pahlavi]; DM., DE. [Pahlavi]. 2. Only K. [Pahlavi]. 3. MSS. [Pahlavi]. 4. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 5. MSS. [Pahlavi]. 6. Omitted in K. 7. [Pahlavi] only in K. 8. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 9. MSS. [Pahlavi]. 10. Only K. om. 11. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 12. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]; better [Pahlavi]. 13. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 14. MSS. [Pahlavi]. 15. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 16. MSS. [Pahlavi] 17. So in K.; DM., DE., [Pahlavi]. 18. So in K.; DM., DE. [Pahlavi] 19. [Pahlavi] in DM., DE. Omitted in K. 20. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 21. Only K. [Pahlavi]. 22. K. [Pahlavi]. 23. Only K. [Pahlavi]. 24. Only DM. [Pahlavi]. 25. Only K. [Pahlavi]. 26. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 27. MSS. insert [Pahlavi].

[Pahlavi][1]

VI, 1 VI (1) [Pahlavi][2] [Pahlavi][3] [Pahlavi][3] [Pahlavi]

2 [Pahlavi] (2) [Pahlavi][4] [Pahlavi]

3 [Pahlavi][5] [Pahlavi][5] [Pahlavi] (3) [Pahlavi][6] [Pahlavi]

4 [Pahlavi][7] [Pahlavi][7] [Pahlavi] (4) [Pahlavi][8] [Pahlavi][9] [Pahlavi][10] [Pahlavi][10] [Pahlavi][11] [Pahlavi]

VII, 1 VII (1) [Pahlavi][12] [Pahlavi][12] [Pahlavi][13]

2 (2) [Pahlavi][14] [Pahlavi][15] [Pahlavi][15] [Pahlavi][16] [Pahlavi]

3 [Pahlavi][17] [Pahlavi] (3) [Pahlavi]

1. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 2. K. [Pahlavi]. 3-3. Reading: *hamdast*, 'a confederate,' according to K.; *hamaêsta*, 'an antagonist,' according to DM. 4. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 5-5. DM., DE. [Pahlavi]; K. [Pahlavi]. 6. MSS. [Pahlavi]. 7-7. K. [Pahlavi]; DM., DE. [Pahlavi]. 8. K. om. 9. K. [Pahlavi]. 10-10. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 11. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 12-12. MSS. [Pahlavi]. 13. MSS. [Pahlavi]. 14. DM., K. [Pahlavi]; DE. [Pahlavi] 15-15. K., DE. [Pahlavi]; DM. [Pahlavi]. 16. So DM., DE.; K. [Pahlavi]. 17. K., DM. [Pahlavi]; DE. [Pahlavi].

4 [illegible] (4) [illegible]*

5 [illegible][1] [illegible][2] [illegible][3] [illegible][3] [illegible] (5) [illegible]

[illegible] [illegible][4] [illegible][4] [illegible][5]

6 [illegible] (6) [illegible]

VIII VIII [illegible]

[illegible][6] [illegible][7] [illegible][7] [illegible][8] [illegible][9] [illegible]

IX IX [illegible][10] [illegible]

[illegible]

[illegible][11] [illegible][11] [illegible]

[illegible][12] [illegible]* [illegible]* [illegible]

[illegible][13] [illegible][14]

[illegible][15] [illegible]

X, 1 X (1) [illegible][16]

[illegible]

[illegible][17] [illegible][18] [illegible][19] [illegible][19] [illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]* [illegible][20] [illegible][21] [illegible]

---

1. So in K., DM.; DE. [illegible]. 2. So in DM., DE.; K. [illegible]. 3-3. So in K.; DM., DE. [illegible]. 4-4. DM., DE. [illegible]; K. [illegible]. 5. So in DM., DE.; K. [illegible]. 6. MSS. [illegible]. 7-7. So in DM.; K., DE. [illegible]. 8. MSS. [illegible]. 9. So in DM., DE.; K. [illegible]. 10. So in DM., DE.; K. [illegible]. 11-11. MSS. [illegible]. 12. So in DM., DE.; K. [illegible]. 13. K. [illegible]. 14. So in DM., DE.; K. [illegible]. 15. So in DM., DE.; K. [illegible]. 16. Thus in DM., DE.; K. [illegible]. 17. Only K. [illegible]. 18. Only K. omits it. 19-19. MSS. [illegible] 20. K. [illegible]. 21. K. adds [illegible].

[Pahlavi] [1] [Pahlavi]
[Pahlavi] [2] [Pahlavi] * [Pahlavi]
3 [Pahlavi] (3) [Pahlavi] [3] [Pahlavi]

XI [Pahlavi] XI [Pahlavi]
[Pahlavi] * [Pahlavi] [4]
[Pahlavi] [5] [Pahlavi]

XII, 1 XII (1) [Pahlavi] * [Pahlavi] [6] [Pahlavi]
[Pahlavi] [7] [Pahlavi]
2 [Pahlavi] [8] [Pahlavi] [9] [Pahlavi] (2) [Pahlavi]
[Pahlavi] * [Pahlavi] [10] [Pahlavi]
3 [Pahlavi] (3) [Pahlavi] * [Pahlavi] [11] [Pahlavi]
4 [Pahlavi] (4) [Pahlavi] *
[Pahlavi] [12] [Pahlavi] * [Pahlavi]
[Pahlavi] [13] [Pahlavi]
5 (5) [Pahlavi] * [Pahlavi]
[Pahlavi] [14] [Pahlavi] [15] [Pahlavi]
6 (6) [Pahlavi]

1. K. omits. 2. K. omits; better [Pahlavi]. 3. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 4. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 5. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 6. So in all MSS.; better [Pahlavi], *harvisp-âkâsîh*. 7. [Pahlavi] in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 8. DM., K. [Pahlavi]; DE. [Pahlavi]. 9. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 10. DM., DE. [Pahlavi]; K. [Pahlavi]. 11. DM. repeats the word. 12. [Pahlavi] in DM., DE.; K. [Pahlavi] *akîh* or *agîh* "evil." 13. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 14. MSS. [Pahlavi]. 15. So in K.; DM., DE. [Pahlavi].

7 [Pahlavi] (7) [Pahlavi]

XIII, 1 XIII (1) [Pahlavi]

2 (2) [Pahlavi]

3 (3) [Pahlavi]

XIV, 1 XIV (1) [Pahlavi]

---

1. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 2. DM., DE. [Pahlavi]; K. [Pahlavi]. 3-3. DM., DE. [Pahlavi]; K. omits [Pahlavi]. 4. DM., DE. [Pahlavi]; K. [Pahlavi]. 5. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 6. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 7. K. omits. 8. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 9. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 10. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 11. Only K. [Pahlavi]. 12-12. So in DM.; K. [Pahlavi]; DE. omits. 13. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 14. DM., DE., here insert [Pahlavi]. 15-15. MSS. [Pahlavi]. 16. MSS. add [Pahlavi]. 17. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 18. K. omits. 19. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 20. So in K.; omitted in DM., DE. 21. So in K.; DM., DE. [Pahlavi].

[Pahlavi] [1] [Pahlavi] * [Pahlavi] [2] * [Pahlavi] [3] [Pahlavi]

2 [Pahlavi] (2) [Pahlavi] [4] [Pahlavi] [5] [5] [Pahlavi]

3 [Pahlavi] [6] (3) [Pahlavi]

4 (4) [Pahlavi]

5 (5) [Pahlavi]

6 (6) [Pahlavi] [7] [Pahlavi] [8] * [Pahlavi] * [Pahlavi] [9] [Pahlavi] [10] [Pahlavi] [11] [Pahlavi] [12] [Pahlavi] * [Pahlavi] [13] [Pahlavi] [14] [Pahlavi] [15]

---

1. So in K.; omitted in DM., DE. 2. K. [Pahlavi]; DM., DE. [Pahlavi]. 3. MSS. [Pahlavi]. 4. DM. [Pahlavi]. 5-5. [Pahlavi] in all MSS. Better [Pahlavi] *hait-î*. 6. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 7. Omitted only in K. 8. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 9. All [Pahlavi]. 10. K. inserts [Pahlavi]. 11. So in all; better [Pahlavi]. 12. Only K. [Pahlavi]. 13. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 14. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 15. [Pahlavi] in all MSS.; DM. adds [Pahlavi].

XV, 1 XV (1) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

2 (2) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

3 (3) [Pahlavi text]

4 (4) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

XVI, 1 XVI (1) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

1-1. DM., DE. [Pahlavi text]; K. only [Pahlavi text]. *Vide* note 15 on p. 11.

2. *Hvare-khshaêta*, a Pahlavi transliteration of Av. [Pahlavi text].

3-3. DM., DE., [Pahlavi text]; K. [Pahlavi text] *va avârîg mêh-rûshanîgân.*

4. All [Pahlavi text]. 5. So in K.; DM., DE. [Pahlavi text]. 6. So in K.; DM., DE. [Pahlavi text]. 7-7. So in K.; DM., DE. [Pahlavi text]. 8. DM., DE. insert [Pahlavi text]; K. inserts [Pahlavi text]. 9. Only K. [Pahlavi text]. 10. [Pahlavi text] in DM.; [Pahlavi text] in DE.; [Pahlavi text] in K. 11. Only K. [Pahlavi text]. 12. [Pahlavi text] in K.; [Pahlavi text] in DM., DE. 13. [Pahlavi text] in DM., DE.; [Pahlavi text] in K. 14. So in K.; [Pahlavi text] in DM., DE. 15. So in K.; [Pahlavi text] in DM., DE. 16-16. [Pahlavi text] inverted in DM., DE.; [Pahlavi text] in K. 17. [Pahlavi text] in K. 18. [Pahlavi text] in DM., DE.; [Pahlavi text] in K. 19. So in K.; [Pahlavi text] in DM., DE.

2 [illegible] [1] [illegible] (2) [illegible] [2]

3 [illegible] [3] (3) [illegible]

[illegible] [4] [illegible] [3] [illegible] [5] [illegible] [6]

4 [illegible] (4) [illegible]

[illegible] [6] [illegible]

5 [illegible] [7] (5) [illegible] [8] [illegible]

[illegible] [8]

[illegible] [9] [illegible] [10] [illegible]

6 (6) [illegible]

[illegible] [11] [illegible] [11] [illegible]

7 [illegible] [12] (7) [illegible]

[illegible]

8 [illegible] [13] (8) [illegible]

[illegible] [14] [illegible] [15] [illegible]

---

1. So in K.; [illegible] in DM., DE. 2. So in K.; DM., DE. [illegible] 3-3. The words [illegible] ...... [illegible] are contained in DM., K.; but omitted in DE. 4. [illegible] omitted in K. 5. So in DE., DM.; K. [illegible] 6-6. The words [illegible] .... [illegible] found in K., but omitted in DM., DE. 7. So in K.; [illegible] in DM., DE. 8-8. The words [illegible] ...... [illegible] are found in K.; but omitted in DM., DE. 9. [illegible] in K. 10. So in K.; [illegible] in DM., DE. 11-11. [illegible] [illegible] in the MSS. 12. DM., DE. here erroneously insert the words [illegible] 13. [illegible] in DM., K., DE. 14. DM., DE. here too insert by mistake the line:— [illegible] 15. K. [illegible]; DM., DE. [illegible]

9 [Pahlavi text][1] (9) [Pahlavi text]

[Pahlavi text] *[2] * [Pahlavi text][3]

[Pahlavi text][3] [Pahlavi text]

10 (10) [Pahlavi text][4] [Pahlavi text][5] [Pahlavi text][4]

[Pahlavi text]

XVII, 1 XVII (1) [Pahlavi text] * [Pahlavi text]

[Pahlavi text][6] [Pahlavi text]

[Pahlavi text][7] [Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2) * [Pahlavi text]

[Pahlavi text] * [Pahlavi text][8]

[Pahlavi text][9] [Pahlavi text] * [Pahlavi text]

[Pahlavi text] * [Pahlavi text]

3 * [Pahlavi text][10] (3) [Pahlavi text]

[Pahlavi text] * [Pahlavi text] * [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

XVIII, 1 XVIII (1) [Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] * [Pahlavi text][11] (2) [Pahlavi text][12]

---

1. Thus in K.; DM., DE. [Pahlavi text]. 2. [Pahlavi text] only in DE. 3-3. K. [Pahlavi text]; DM., DE. [Pahlavi text] 4-4. The words [Pahlavi text] are found only in K. 5. K. [Pahlavi text]. 6. So in K.; DM., DE. [Pahlavi text]. 7. Only K. [Pahlavi text]. 8. So in K.; the rest [Pahlavi text]. 9. [Pahlavi text] in K.; [Pahlavi text] in DM., DE. 10. So in K.; DM., DE. [Pahlavi text] 11. The words [Pahlavi text]......[Pahlavi text] in a previous line are here repeated by mistake in K. 12. [Pahlavi text] only in DM.

[Pahlavi][1] [Pahlavi][2] [Pahlavi][3]

3 [Pahlavi] (3) [Pahlavi][4] [Pahlavi]

[Pahlavi]

1, XIX XIX (1) [Pahlavi][5] [Pahlavi][6] [Pahlavi][7] [Pahlavi]*

[Pahlavi][7] * [Pahlavi][8] [Pahlavi][9] * [Pahlavi]

[Pahlavi] * [Pahlavi][10]

* [Pahlavi][11]

* [Pahlavi] * [Pahlavi][12] [Pahlavi][12] [Pahlavi]

* [Pahlavi][13] [Pahlavi][14] [Pahlavi]

* [Pahlavi] * [Pahlavi][15] * [Pahlavi]

2 [Pahlavi] (2) * [Pahlavi][16] [Pahlavi]

[Pahlavi][17] * [Pahlavi][18] * [Pahlavi]

3 [Pahlavi][19] (3) [Pahlavi][20] [Pahlavi]

[Pahlavi] * [Pahlavi][21] * [Pahlavi]

[Pahlavi][22] [Pahlavi][23] [Pahlavi][23] [Pahlavi][24] [Pahlavi]

---

1. [Pahlavi] in K. 2. Omitted only in K. 3. [Pahlavi] in DE. 4. [Pahlavi] in K. 5. Omitted in K. 6. So in K.; [Pahlavi] in DM., DE. 7. Omitted only in DM., DE. 8. So in K.; [Pahlavi] in DM., DE. 9. DM., K. insert [Pahlavi] before it. 10. So in DM., DE.; K. [Pahlavi] 11. K. [Pahlavi] 12-12. Only DM. [Pahlavi] [Pahlavi]. 13. So in K.; DM., DE. [Pahlavi] 14. [Pahlavi] in the MSS. 15. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 16. DM., DE. insert by mistake [Pahlavi] 17. Only in K. 18. K. [Pahlavi] 19. So in K.; [Pahlavi] in DM., DE. 20. K. omits [Pahlavi]. 21. So in K.; DM., DE. [Pahlavi] 22. Corrected by me; K., DM., DE. [Pahlavi] 23-23. [Pahlavi] [Pahlavi] in the MSS. 24. K. [Pahlavi]

4 [Pahlavi] [1] [Pahlavi] (4) [Pahlavi]
[Pahlavi] [2] [Pahlavi] * [Pahlavi]
[Pahlavi] [3] [Pahlavi] [4] [Pahlavi] [4] [Pahlavi]
5 [Pahlavi] [5] [Pahlavi] (5) [Pahlavi]
[Pahlavi] [6] [Pahlavi] [7] [Pahlavi]
[Pahlavi] [8] [Pahlavi] * [Pahlavi]
6 [Pahlavi] * [Pahlavi] (6) [Pahlavi] [9] [Pahlavi]
[Pahlavi] [10] [Pahlavi]

XX, 1 XX (1) [Pahlavi] [11] [Pahlavi] [12] [Pahlavi] [12] [Pahlavi] [13] [Pahlavi]
[Pahlavi] [14] [Pahlavi] * [Pahlavi] [15] [Pahlavi]
[Pahlavi] [16] [Pahlavi] [17] [Pahlavi] * [Pahlavi]
[Pahlavi] [18] [Pahlavi] [19] [Pahlavi]
2–3 (2) [Pahlavi] (3) [Pahlavi]
[Pahlavi]
[Pahlavi] [20] [Pahlavi] * [Pahlavi] [21] [Pahlavi]

1. Only in K. 2. Only DM. [Pahlavi] 3. [Pahlavi] for [Pahlavi] *adînash.* 4-4. [Pahlavi] in DM., K.; [Pahlavi] in DE. 5. So DM., DE.; K. [Pahlavi] 6. K. [Pahlavi] 7. [Pahlavi] only in K. 8. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. Better [Pahlavi] 9. K. [Pahlavi] 10. So in K.; DM., DE. add [Pahlavi] 11. DM., DE. [Pahlavi]; K. [Pahlavi] 12-12. [Pahlavi] in the MSS. 13. Only DE. [Pahlavi]. 14. [Pahlavi] in K. 15. So in K.; DM., DE. [Pahlavi] 16. So in K.; DM., DE. [Pahlavi] 17. So in K.; DM., DE. omit [Pahlavi] 18. So in K.; DM., DE. [Pahlavi] 19. [Pahlavi] in the MSS., perhaps a corruption of [Pahlavi] *havâê* or *hûmanâê.* 20. Better [Pahlavi] 21. [Pahlavi] in the MSS.

4 [illegible] (4) [illegible][1] [illegible][1] [illegible]* [illegible][2] [illegible]

XXI, 1 XXI (1) [illegible][3] [illegible]* [illegible]

2 [illegible] (2) [illegible][4] [illegible]* [illegible][5] [illegible][6] [illegible][7] [illegible]

3 [illegible] (3) [illegible][8] [illegible][9] [illegible][10] [illegible][10] [illegible][11] [illegible]* [illegible]

4 [illegible] (4) [illegible]

5 [illegible] (5) [illegible]* [illegible][12] [illegible][12] [illegible]

1-1. Only K. omits these three words. [illegible] in DM., DE. for [illegible] in the text. 2. So in K.; DM., DE. [illegible]. 3. Only DM., DE. add [illegible] 4. So in DM., DE.; K. [illegible]. 5. So in K.; [illegible] in DM., DE. 6. So in K.; [illegible] in DM., DE. 7. [illegible] only in K. 8. So in K.; DM., DE. [illegible]. 9. So in DE., K.; DM. [illegible] 10-10. [illegible] omitted only in K. 11. Only DM. [illegible]. 12-12. DM., DE. [illegible]; K. [illegible].

XXII, 1 [Pahlavi] (1) XXII

[Pahlavi]

2 [Pahlavi] (2)

[Pahlavi]

XXIII, 1 [Pahlavi] (1) XXIII

[Pahlavi]

2 [Pahlavi] (2) [Pahlavi]

[Pahlavi]

XXIV, 1 [Pahlavi] (1) XXIV

---

1. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 2. Only DM. omit [Pahlavi]. 3. So in K.; DM., DE. omit [Pahlavi] 4. So in K.; DM., DE. [Pahlavi] 5. MSS. [Pahlavi]. 6. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 7. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 8. DM., DE. [Pahlavi]; K. [Pahlavi]. 9. MSS. [Pahlavi] 10. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 11-11. DM., DE. [Pahlavi]; K. [Pahlavi]; better [Pahlavi]. 12-12. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 13. So in K., DE.; DM. [Pahlavi]. 14. [Pahlavi] in the MSS.

[Pahlavi text] [1] [Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [2] [Pahlavi text] [3] [Pahlavi text] [4] [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

3 [Pahlavi text] (3) [Pahlavi text]

4 [Pahlavi text] [5] [Pahlavi text] (4) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text] [6] [Pahlavi text]

5 [Pahlavi text] (5) [Pahlavi text] [7] [Pahlavi text] [7] [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [8] [Pahlavi text] [8] [Pahlavi text] [9] [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [10] [Pahlavi text] [11]

XXV, 1 XXV (1) [Pahlavi text] [12] [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [13]

[Pahlavi text] [14] [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [15] [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [16] [Pahlavi text]

---

1. [Pahlavi] in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 2. MSS. [Pahlavi]. 3. K. [Pahlavi]; DM., DE. [Pahlavi]. 4. MSS. [Pahlavi]. 5. K. here repeats by mistake [Pahlavi]. 6. MSS. [Pahlavi]; better [Pahlavi]. 7-7. Thus in DE.; [Pahlavi] in K., DM. 8-8. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 9. So in DM., DE.; K. [Pahlavi] only. 10. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 11. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 12. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 13. MSS. [Pahlavi]. 14. MSS. [Pahlavi] *samîhâ*; may be *dîmîhâ*, "smoothly," "apparently;" Comp. Pers. *dîm*. 15. MSS. [Pahlavi]. 16. So in DM., DE.; K. [Pahlavi].

[Pahlavi] [1] [Pahlavi]

2 (2) [Pahlavi] * [Pahlavi] [2] [Pahlavi]

[Pahlavi] [3] [Pahlavi] [3] [Pahlavi]

XXVI, 1 XXVI (1) [Pahlavi]

[Pahlavi] * [Pahlavi]

[Pahlavi] [4] [Pahlavi] [5] [Pahlavi]

2 [Pahlavi] [6] [Pahlavi] [7] [Pahlavi] (2) [Pahlavi] [8] [Pahlavi]

[Pahlavi] [8] [Pahlavi] [9] [Pahlavi] [10]

3 [Pahlavi] [11] [Pahlavi] (3) [Pahlavi] [12] [Pahlavi]

[Pahlavi]

[Pahlavi]

XXVII. XXVII [Pahlavi]

[Pahlavi] [13] [Pahlavi] * [Pahlavi] [14] [Pahlavi]

* [Pahlavi] [15] [Pahlavi] [16] [Pahlavi] * [Pahlavi]

[Pahlavi]

[Pahlavi]

---

1. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 2. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 3-3. DM., DE. [Pahlavi]; K. [Pahlavi] only. 4. So in DE.; K., DM. [Pahlavi]. 5. Only K. [Pahlavi]. 6. Only DM., DE. insert [Pahlavi]. 7. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 8-8. So in K.; DM., DE., omit [Pahlavi]. 9. MSS. [Pahlavi]. 10. MSS. om. 11. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 12. Only K. [Pahlavi]. 13. So in DM., K.; DE. [Pahlavi]. 14. Only K. [Pahlavi]; DM., DE. [Pahlavi]; better *gêtîg*. 15. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 16. DM., DE. [Pahlavi]; K. [Pahlavi]; better [Pahlavi] *nahalak-î î*.

XXVIII, 1 — (1) XXVIII [illegible]

[illegible]

2 — [illegible] (2) [illegible]

[illegible]

[illegible]

3 — [illegible] (3) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

4 — [illegible] (4) [illegible]

[illegible]

[illegible]

5 — [illegible] (5)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

XXIX, 1 — (1) XXIX [illegible]

1-1. So in K.; DM., DE. [illegible] 2. Thus in K., DM.; DE. [illegible] 3. MSS. [illegible] 4. So in K.; DM., DE. [illegible] 5. So in K.; DM., DE. [illegible] 6. So in K.; DM., DE. [illegible] 7. [illegible] in DM. only. 8-8. MSS. [illegible] 9. MSS. [illegible] 10. So in K.; DM., DE. [illegible] 11. Omitted only in K. 12. DM., DE. [illegible]; K. [illegible] 13. So in K.; DM., DE. [illegible], perhaps [illegible] 14. So in K.; DM., DE. [illegible] 15. DM., DE. insert [illegible]

[Pahlavi text] [1] [Pahlavi text]

[Pahlavi text] * [Pahlavi text] * [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [2] [Pahlavi text] [2] [Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text] [3] [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text] [4] [Pahlavi text] [5]

3 [Pahlavi text] [5] (3) [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [6] [Pahlavi text] * [Pahlavi text]

4 [Pahlavi text] * [Pahlavi text] (4) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text] [7] [Pahlavi text]

XXX, 1 XXX (1) [Pahlavi text] * [Pahlavi text] [8] [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [9] [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [10] [Pahlavi text]

2 (2) [Pahlavi text] [11] [Pahlavi text]

3 (3) [Pahlavi text] [12] [Pahlavi text] * [Pahlavi text] [13]

1. MSS. [Pahlavi]. 2-2. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 3. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 4. Only K. omits [Pahlavi]. 5-5. [Pahlavi] found only in K. 6. [Pahlavi] only in K. 7. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 8. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 9. MSS. [Pahlavi]. 10. Here [Pahlavi] *gûmîz dakyâ* would be better than [Pahlavi] *gûmîzagîh* (for [Pahlavi] *gûmîzîgîh*) in the MSS. 11. MSS. [Pahlavi]. 12. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 13. So in DM., DE.; K. [Pahlavi].

[Pahlavi] [1] [Pahlavi] * [Pahlavi]

4 * [Pahlavi] (4) [Pahlavi] *

[Pahlavi] [2] [Pahlavi] [3] [Pahlavi] * [Pahlavi]

[Pahlavi]

XXXI, 1 XXXI (1) * [Pahlavi]

[Pahlavi] [4] [Pahlavi] [5] [Pahlavi]

[Pahlavi] [6] [7] [Pahlavi] [8]

[Pahlavi] * [Pahlavi] [9] [Pahlavi]

2 [Pahlavi] [10] (2) [Pahlavi]

3 [Pahlavi] [11] [Pahlavi] (3) [Pahlavi] *

[Pahlavi] * [Pahlavi]

[Pahlavi] * [Pahlavi]

4 [Pahlavi] (4) [Pahlavi]

[Pahlavi] * [Pahlavi] [12] [Pahlavi] [12] [Pahlavi]

[Pahlavi] [13] [Pahlavi] [13] [Pahlavi] [14] [Pahlavi] [15]

5 [Pahlavi] [15] [Pahlavi] [16] [Pahlavi] [16] [Pahlavi] [17] (5) [Pahlavi]

1. [Pahlavi] in the MSS. 2. So in K.; DM., DE. insert [Pahlavi]. It may be [Pahlavi]. 3. Only K. [Pahlavi]. 4. Only DM., DE. here add [Pahlavi]. 5. [Pahlavi] in K. only. 6. MSS. [Pahlavi] 7. Omitted in K. 8. So in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 9. [Pahlavi] in the MSS. 10. So in K.; DM., DE. [Pahlavi]. 11. Only K. [Pahlavi]. 12-12. ... [Pahlavi] in the MSS. 13-13. ... [Pahlavi] in the MSS. 14. So in K.; [Pahlavi] in DM., DE. 15-15. [Pahlavi] in the MSS. 16-16. K. [Pahlavi]; DM., DE. [Pahlavi]; better [Pahlavi]. 17. DM., DE. [Pahlavi]; K. [Pahlavi].

[illegible] (6) [illegible] — 6

XXXII, 1 — XXXII (1) [illegible]

[illegible] (2) [illegible] — 2

1. [illegible] only in K. 2. So in K.; [illegible] in DM., DE. 3. [illegible] only in K. 4. Only K. [illegible]. 5-5. So in K.; DM., DE. [illegible] *va chôlâ*. 6. Thus in K.; [illegible] in DM., DE. 7. [illegible] in the MSS. 8. [illegible] *nism* in DM., DE.; [illegible] *gadâ î* in K. 9. So in K.; DM., DE. [illegible]. 10. [illegible] only in K. 11. Omitted in K. 12. Thus in K., DM.; [illegible] in DE. 13. [illegible] in the MSS. 14. So in K.; DM., DE. [illegible]. 15. [illegible] only in K. 16-16. [illegible] in the MSS.; or [illegible] *nîyâzak-î yaonî(h)* perhaps [illegible] *nîyâzakoînand*. 17. MSS. [illegible]. 18. MSS. [illegible].

3 [Pahlavi text] (3) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

4 [Pahlavi text] (4) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

5 [Pahlavi text] (5) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

6 [Pahlavi text] (6) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

XXXIII, 1 XXXIII (1) [Pahlavi text]

---

1. [Pahlavi text] in the MSS. 2. So in K.; [Pahlavi text] in DM., DE. 3. So K., DM.; DE. [Pahlavi text]. 4. MSS. [Pahlavi text]. 5-5. So in DE; [Pahlavi text] in DM.; omitted in K. 6. [Pahlavi text] *nism* in DM. 7. Thus in DM., K.; [Pahlavi text] in DE. 8. MSS. [Pahlavi text]. 9. Thus in K.; [Pahlavi text] in DM., DE. 10. MSS. [Pahlavi text]. 11. Thus in K;. [Pahlavi text] in DM., DE. 12. MSS. [Pahlavi text]. 13. Thus in K., DM.; [Pahlavi text] in DE. 14. Thus in K.; [Pahlavi text] in DM., DE. 15. MSS. [Pahlavi text]. 16. MSS. [Pahlavi text]. 17. Omitted in K. only. 18. MSS. [Pahlavi text]. 19. Better [Pahlavi text] *ākāsīg*.

[Pahlavi] (2) [Pahlavi] (3) [Pahlavi]

End of Book V.

---

1. So in DM., DE.; [Pahlavi] in K. 2. Thus in DM., DE.; K. [Pahlavi]. 3. DM., DE. [Pahlavi]; K. [Pahlavi]. 4. So in K.; [Pahlavi] in DM., DE. 5. So in DE., DM.; [Pahlavi] in K. 6. Thus in K.; [Pahlavi] in DM., DE. 7. [Pahlavi] in DM., DE.; [Pahlavi] in K. 8. [Pahlavi] in DM., DE.; [Pahlavi] in K. 9. Thus in K.; [Pahlavi] in DM., DE.

THE PAHLAVI TEXT OF THE DÎNKARD, BOOK VI.

[Pahlavi text][1]

[Pahlavi text][2] [Pahlavi text] :·

[Pahlavi text][3] [Pahlavi text][4]

[Pahlavi text][4] [Pahlavi text] :·

[Pahlavi text] * [Pahlavi text] * [Pahlavi text] (1) †I I, 1

---

*The asterisk denotes that the letter or word is found only in K43 of the Royal Library in Kopenhagen, herein called K.— 1 So in K, DE, DT; DM [Pahlavi text] which is read *âfrîgânîh*, 'benedictions', 'extollings'.— 2 So in K; [Pahlavi text] in DM, DE; a corrupt form of [Pahlavi text] *Mazdyasnânach*.— 3 So in all; read here *nisang-I*, vide its use in the Dînkard, Bks. V, VII, and VIII.— 4-4 So in K; DM, DE [Pahlavi text].

† The Sections I to III, V, XII, XVI and XVII of the Sixth Book of the Dînkard are quoted in the *Dâtistân î Dînîk* at the point where Mânûshchihar's Reply to Question XCIII seems to break off. They form Chapter XCIV, §§ 1-11, pp. 269 *seq*, of S. B. E., Vol XVIII. "It is hardly probable," says Dr. West, "that these quotations were intended as a conclusion to any reply, but they may have been selected by the author as authoritative opinions sufficiently comprehensive for his general peroration. At any rate they show that the Dînkard must have been in existence in its present form before the *Dâtistân î Dînîk* was written."

(1) [Pahlavi text]

(2) [Pahlavi text]

(3) [Pahlavi text]

[Pahlavi] [1] [Pahlavi] [2] [Pahlavi]

[Pahlavi] [3] [Pahlavi]

2 (2) [Pahlavi] [1] [Pahlavi] [4] [Pahlavi] [3] [Pahlavi]

3 [Pahlavi] [3] [Pahlavi] (3) [Pahlavi] [4]

[Pahlavi] [4] [Pahlavi] [3] [Pahlavi] [5] [Pahlavi] [6] [Pahlavi] [3] [Pahlavi]

4 [Pahlavi] (4) [Pahlavi]

5 [Pahlavi] (5) [Pahlavi]

[Pahlavi] [7] [Pahlavi]

6 (6) [Pahlavi] [8] [Pahlavi]

7 [Pahlavi] (7) [Pahlavi]

8 [Pahlavi] (8) [Pahlavi]

[Pahlavi] [9] [Pahlavi] [10] [Pahlavi] [11] [Pahlavi]

9 [Pahlavi] (9) [Pahlavi]

10 [Pahlavi] (10) [Pahlavi]

11 [Pahlavi] [12] [Pahlavi] (11) [Pahlavi]

[Pahlavi] (4) [Pahlavi]

[Pahlavi]

[Pahlavi]

[Pahlavi]

1 DM, DT, DE [Pahlavi]; and K [Pahlavi].— 2 DE, K [Pahlavi]; DM [Pahlavi]; better [Pahlavi] *aîtân*.— 3 K, DM, DE [Pahlavi].— 4 So in DM, DE; K [Pahlavi] in § 2, and [Pahlavi] in § 3.— 5 So in K; DM, DE [Pahlavi].— 6 In DE, K; omitted in DM.— 7 MSS. [Pahlavi].— 8 So in DM, DE; omitted in K.— 9 So in DM, K; [Pahlavi] only in DE.— 10 [Pahlavi] only in K.— 11 In K, DM; DE [Pahlavi].— 12 So in K; DM, DE [Pahlavi].—

[Pahlavi text] [1] [Pahlavi text] *

[Pahlavi text]

12 [Pahlavi text] [1] [Pahlavi text] (12) [2] [Pahlavi text] [2] [Pahlavi text]

* [Pahlavi text]

[3] [Pahlavi text] [3] [Pahlavi text] * [Pahlavi text] [4] [Pahlavi text]

II, 1 † II (1) [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [5] [Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

[Pahlavi text] * [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

3 (3) [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [6] [Pahlavi text]

III, 1 ‡ III (1) [Pahlavi text]

---

1 So in DM, DE; K [Pahlavi].— 2 In K, DM; [Pahlavi] in DE.— 3-3 So in DE, DM; lit. "we may not stand away or desist from (the path of God)." K. [Pahlavi].— 4 So in K, DM; [Pahlavi] in DE.

† Compare *Dâtistân*, § 5

(5) [Pahlavi text]

5 K omits [Pahlavi].— 6 [Pahlavi] in the MSS.

‡ Compare *Dâtistân*, § 6

(6) [Pahlavi text]

2 [illegible] (2) [illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

IV, 1 [illegible] (1) IV

2 [illegible] (2) [illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

V, 1 [illegible] (1) ‡ V

2-3 [illegible] (2) [illegible] (3) [illegible]

4 [illegible] (4) [illegible]

[illegible]

1 K om.— 2 So in K; here DM, DE insert [illegible].— 3 So in DM, DE; [illegible] only in K.— 4 [illegible] in the MSS.— 5-5 [illegible] in the MSS.— 6 DE adds [illegible], and repeats III, §§ 2-3.— 7 K [illegible].— 8 K and DM add [illegible].

‡ See *Dâtistân*, § 7

(7) [illegible]

9 DM, DE add [illegible].—10 So in K; but omitted in DM, DE.— 11 So in K, DE; but [illegible] . . . . [illegible] omitted in DM, J, BK, (see West, *Dd.*)— 12 So in K; DE [illegible].—13 So in K; DE [illegible].

[illegible] (5) [illegible] 5

[illegible]

[illegible] (6) [illegible] 6

VI, 1 VI (1) [illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

[illegible]

[illegible]

VII VII [illegible]

[illegible]

[illegible]

VIII VIII [illegible]

[illegible]

IX IX [illegible]

[illegible]

X X [illegible]

[illegible]

[illegible]

---

1 So in K; omitted in DM, DE.— 2 So in K; [illegible] in DM, DE.— 3 So in K, DE; omitted in DM.— 4 So in K; [illegible] in DM, DE.— 5 Only DE adds [illegible].— 6 Thus in DM; [illegible] in K; DE [illegible].— 7-7 So in K; DE [illegible]; omitted in DM.— 8 Thus in K; [illegible] in DM, DE.— 9 Redundant, or the previous word should be [illegible] instead of [illegible].— 10 Thus in K; [illegible] in DM, DE.— 11 Thus in DE, DM; [illegible] in K.

XI [Pahlavi text] XI

[Pahlavi text] * [Pahlavi text]

* [Pahlavi text]

XII, 1 [Pahlavi text] (1) † XII

[Pahlavi text]

[Pahlavi text] [2] [Pahlavi text] [3] [Pahlavi text] * [Pahlavi text]

2 (2) * [Pahlavi text]

[Pahlavi text] * [1] [Pahlavi text]

XIII, 1 [Pahlavi text] (1) XIII

[Pahlavi text] [4] [Pahlavi text]

[Pahlavi text] * [5] [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [6] [Pahlavi text] [7] [Pahlavi text] [8] [Pahlavi text] * [Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

[Pahlavi text] * [Pahlavi text]

[9] [Pahlavi text] [10] [Pahlavi text] * [Pahlavi text] [11] [Pahlavi text]

---

† Compare *Dâtistân*, § 8

(8) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

1 Inverted in DM.— 2 [Pahlavi text] in DM, DE; [Pahlavi text] in K.— 3 Only K omits [Pahlavi text].— 4 Omitted only in DM.— 5 K. adds [Pahlavi text].— 6 Perhaps, for [Pahlavi text].— 7-7 So in K; DM omits [Pahlavi text]; DE has [Pahlavi text].— 8 Thus in K; DM, DE [Pahlavi text].— 9 Thus in K; [Pahlavi text] in DM, DE.— 10 MSS. [Pahlavi text].— 11 [Pahlavi text] only in K.

XIV, 1

[Pahlavi] (1) XIV [Pahlavi][1]
[2][Pahlavi]
2 [3][Pahlavi] (2) [Pahlavi]
[Pahlavi] [4][Pahlavi] [5][Pahlavi] [6][Pahlavi]
3 [7][Pahlavi] (3)[8] [Pahlavi]
[Pahlavi]

XV

[9]XV [[Pahlavi]
[Pahlavi]
[Pahlavi]]

XVI, 1

†XVI (1) [Pahlavi]
[Pahlavi]
[Pahlavi] [10][Pahlavi]

---

1 Thus in DM, DE; [Pahlavi] in K.— 2 DM, adds [Pahlavi] 3 Thus in K [Pahlavi] in DM, DE.— 4 Thus in K, DM; [Pahlavi] in DE.— 5 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 6 So in K; DM, DE repeat [Pahlavi].— 7 So in K; DM [Pahlavi]; DE has [Pahlavi] after which it begins at once with Section XVI.— 8 Only DM contains this last sentence (3) of the paragraph:— [Pahlavi] . . . . [Pahlavi].— 9 Only K has after the word [Pahlavi] in XIV, 2, the following text [[Pahlavi] . . . . . [Pahlavi]].

† Sections IV, VI-XI, XIII, XIV and XV of the *Dînkard* are not given in the *Dâtistân-î Dînîk*; but Sections XVI and XVII are quoted in §§ 9-11 of the latter with certain modification, as follows:—

(9) [Pahlavi]
[Pahlavi]
[Pahlavi]

10 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [1] [Pahlavi text] † [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text] [2] [Pahlavi text] [3] [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

3 (3) [Pahlavi text] [2] [Pahlavi text]

[Pahlavi text] * [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [4] [Pahlavi text] [5] [Pahlavi text]

XVII, 1 ‡ XVII (1) [Pahlavi text]

---

1 So in K, DE; [Pahlavi] (perhaps, [Pahlavi]) in DM.

† The Dâtistân here begins with § 10 adding:— "And this too was thus considered by them, ... "

(10) [Pahlavi text]

2-2 The text in brackets is found only in DE.— 3 The text in DE gives [Pahlavi] which is here corrected.— 4 All [Pahlavi], better [Pahlavi].— 5 Thus in K; [Pahlavi] omitted in DM, DE.

‡ Here begins the Section 11 of the Dâtistân, as follows:—

(11) [Pahlavi text]

[Mandaic text]

2 [Mandaic text] (2) [Mandaic text]

XVIII [Mandaic text]

XIX [Mandaic text]

XX [Mandaic text]

---

1 So in DM, DE; K om. [Mandaic].— 2 Thus in K; DM, DE [Mandaic].— 3 Thus in DM DE; omitted in K.— 4 [Mandaic] only in K.— 5 DM, DE [Mandaic]; K [Mandaic].— 6-6 K [Mandaic]; DM, DE [Mandaic] — 7 All [Mandaic] for [Mandaic].— 8 [Mandaic] in DM; [Mandaic] [Mandaic] in K; [Mandaic] in DE.— 9 Thus in K; [Mandaic] in DE, DM.— 10 Thus in K; omitted in DM, DE.— 11 Thus in K; [Mandaic] in DM, DE.— 12-12 So in DM, DE; [Mandaic] [Mandaic] in K.— 13 Thus in K, DM; [Mandaic] only in DE.— 14 DM, DE here add [Mandaic].— 15 Thus in K; [Mandaic] in DM, DE.— 16-16 Thus in K; [Mandaic] [Mandaic] [Mandaic] [Mandaic] in DM, DE.— 17 MSS. om.— 18 Thus in K; [Mandaic] in DM, DE.— 19 Thus in DM, DE; omitted in K.

XXI, 1 [illegible] (1) XXI

2 [illegible] (2) [illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

XXII [illegible] XXII

XXIII, 1 [illegible] (1) XXIII

2 [illegible] (2) [illegible]

---

1 So in DM, K; [illegible] in DE.— 2 Only K [illegible].— 3 All [illegible].— 4 So in K; DM, DE [illegible].— 5 So in K; [illegible] in DM, DE.— 6 MSS. [illegible].— 7 K [illegible].— 8 So in K; [illegible] in DM, DE.— 9 Thus in DM, DE; [illegible] in K.— 10 So in DE; DM and K repeat [illegible]. *Min kôlâ aîsh* may also mean 'by every person'.— 11 So in K; DM, DE [illegible].— 12 K [illegible].— 13 So in DE and DM; [illegible] in K.— 14 So in K; DM [illegible]; DE [illegible].

3 [Pahlavi text] ∴ (3) [Pahlavi text][1] [Pahlavi text] [Pahlavi text][2] [Pahlavi text][3] [Pahlavi text] [Pahlavi text][4] [Pahlavi text] ∴

4 (4) [Pahlavi text]*[5] [Pahlavi text] ∴

5 [Pahlavi text] ∴ (5) [Pahlavi text][6] [Pahlavi text][7] [Pahlavi text][8] [Pahlavi text][9] [Pahlavi text] ∴

6 [Pahlavi text] ∴ (6) [Pahlavi text][10] [Pahlavi text][11] [Pahlavi text] [12] [Pahlavi text] [12] [Pahlavi text] ⁂

XXIV [Pahlavi text] XXIV

1 [Pahlavi text] in DE by mistake. — 2 So in K; [Pahlavi text] in DM, DE.— 3 MSS. [Pahlavi text].— 4 MSS. [Pahlavi text].— 5 [Pahlavi text] only in K.— 6 Thus in K and DM; [Pahlavi text] in DE.— 7 Thus in K; [Pahlavi text] in DM, DE.— 8 Thus in DM, DE; [Pahlavi text] in K.— 9 Thus in K; [Pahlavi text] in DM, DE — 10 DE repeats [Pahlavi text].— 11 [Pahlavi text] in K; [Pahlavi text] in DM, DE.— 12-12 [Pahlavi text] in DM, DE; K [Pahlavi text].

[Pahlavi] * [Pahlavi]

[Pahlavi][1] [Pahlavi] * °°

XXV, 1 — (1) XXV [Pahlavi] [2][Pahlavi]

[Pahlavi] [3][Pahlavi]

[Pahlavi] [4][Pahlavi]

[Pahlavi] [5][Pahlavi] :.

2 — (2) [Pahlavi]

[Pahlavi] [3][Pahlavi] °°

XXIV, 1 — (1) XXVI [Pahlavi]

[Pahlavi] [6][Pahlavi] * [Pahlavi] * [7][Pahlavi]

[Pahlavi] [8][Pahlavi] * [8][Pahlavi] *

[Pahlavi] [9][Pahlavi]

[10][Pahlavi] [10][Pahlavi] [11][Pahlavi] [11][Pahlavi]

2 — (2) [12][Pahlavi] :. [Pahlavi] [13][Pahlavi]

[Pahlavi] [12][Pahlavi] * [Pahlavi] [14][Pahlavi]

---

1 Only K [Pahlavi].— 2 So in K; [Pahlavi] omitted in DM, DE.— 3 Better [Pahlavi].— 4 Omitted only in K.— 5 So in K; DM, DE [Pahlavi].— 6 So in all MSS.— 7 Omitted only in K.— 8-8 [Pahlavi] in DM; [Pahlavi] in K, DE.— 9 K adds [Pahlavi].— 10-10 [Pahlavi] in the MSS.— 11-11 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 12 So in DM, DE; [Pahlavi] in K.— 13 Better [Pahlavi].— 14 Omitted only in K.

[illegible]

XXVII [illegible]

XXVIII [illegible]

XXIX [illegible]

XXX [illegible]

---

1 So in K; DM, DE [illegible].— 2 So in K; DM, DE [illegible].— 3 So in K; DM, DE, [illegible].— 4 Thus in K and DM; [illegible] in DE.— 5 Thus in K; DE, DM [illegible].— 6-6 Thus in DE, DM; [illegible] in K.— 7 So in DM, K; DE [illegible].— 8 Thus in DM, DE; [illegible] in K. Better [illegible].— 9 [illegible] in DE; [illegible] in K and DM.

XXXI, 1 [Pahlavi text] (1) XXXI

[Pahlavi text] [2][Pahlavi text] [2][Pahlavi text] [3][Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] [5][Pahlavi text] (2) [4][Pahlavi text] * [Pahlavi text]

[Pahlavi text] [4][Pahlavi text] * [Pahlavi text]

XXXII, 1 [Pahlavi text] (1) XXXII

[Pahlavi text] [6][Pahlavi text] [6][Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] [5][Pahlavi text] *1 (2)

[Pahlavi text] [6][Pahlavi text] [6][Pahlavi text]

XXXIII, 1 [Pahlavi text] (1) XXXIII

[Pahlavi text]

[8][Pahlavi text] [7][Pahlavi text]

[Pahlavi text] * [8][Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

XXXIV [Pahlavi text] XXXIV

[Pahlavi text]

---

1 Omitted only in K.— 2-2 So in K; omitted in DM, DE.— 3 Thus in K; [Pahlavi text] in DE, DM.— 4 Thus in DM, DE; [Pahlavi text] in K.— 5 Inverted in DM.— 6-6 [Pahlavi text] in the MSS.— 7 Thus in DE; [Pahlavi text] in K; [Pahlavi text] in DM.— 8-8 DM, DE [Pahlavi text]; K [Pahlavi text].

XXXV [illegible]

XXXVI [illegible]

XXXVII [illegible]

XXXVIII [illegible]

XXXIX [illegible]

XL (1) [illegible] (2) [illegible]

---

1 Thus in DM, K; [illegible] in DE.— 2 [illegible] *dâm* in K.— 3 [illegible] only in DE.— 4 [illegible] only in K; [illegible] in DM, DE.— 5 [illegible] in the MSS; perhaps [illegible].— 6 So in K, DE; [illegible] in DM.— 7-7 So in K; [illegible] in DM; these words are omitted in DE.— 8 Thus in DE, DM; omitted in K.— 9-9 Thus in K; [illegible] in DM, DE.— 10 Thus in DM, DE; [illegible] in K.— 11 Thus in K and DM; [illegible] in DE.

XLI [Pahlavi text] XLI

[Pahlavi text]

XLII, 1 [Pahlavi text] (1) XLII

[Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text] [1][Pahlavi text] [1][Pahlavi text]

3 [2][Pahlavi text] (3)

[Pahlavi text]

XLIII, 1 [Pahlavi text] (1) XLIII

[Pahlavi text] [4][Pahlavi text] [4][Pahlavi text] [3][Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2)

[Pahlavi text] *[Pahlavi text]

3 [Pahlavi text] [5][Pahlavi text] (3) [Pahlavi text]

[6][Pahlavi text] *[Pahlavi text]

4 [Pahlavi text] * (4) [Pahlavi text] *[Pahlavi text] *[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text] [7][Pahlavi text] [7][Pahlavi text] *[Pahlavi text]

XLIV, 1 [Pahlavi text] (1) XLIV

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

1-1 [Pahlavi text] in K; [Pahlavi text] in DM, DE.— 2 Thus in DM, DE; [Pahlavi text] in K— 3 So in DM, K; [Pahlavi text] in DE.— 4-4 [Pahlavi text] in the MSS.— 5 So in K; [Pahlavi text] in DM, DE.— 6 Inverted in DM.— 7-7 Thus in K; [Pahlavi text] in DM, DE.

XLV, 1 — (1) XLV

2 — (2)

3 — (3)

XLVI, 1 — (1) XLVI

2 — (2)

XLVII, — XLVII

XLVIII, 1 — (1) XLVIII

2 — (2)

---

1 DM, DE; in K.— 2 MSS. — 3 Thus in DM, DE; in K.— 4 Thus in DM, DE; in K.— 5 Inverted in DM.— 6-6 in K.— 7 in the MSS.— 8-8 in DE; in DM, K.— 9 in the MSS.— 10-10 in the MSS.— 11 Thus in K and DM; in DE.

[Pahlavi]

XLIX. XLIX [Pahlavi]

[Pahlavi]

L, 1 (1) L [Pahlavi]

2 (2) [Pahlavi]

3 (3) [Pahlavi]

[Pahlavi]

LI, 1 (1) LI [Pahlavi]

2 (2) [Pahlavi]

3 (3) [Pahlavi]

4 (4) [Pahlavi]

[Pahlavi]

---

1 Thus in K and DM; omitted in DE.— 2-2 [Pahlavi] .... [Pahlavi] only in K; omitted in DM, DE.— 3-3 [Pahlavi] in the MSS.— 4 [Pahlavi] in the MSS.— 5 Thus in DM, DE; [Pahlavi] in K.— 6 [Pahlavi] in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 7-7 [Pahlavi] in the MSS.— 8 MSS. omit.— 9 So in K, DM; DE omit.— 10 MSS. [Pahlavi].— 11 [Pahlavi] in DE; [Pahlavi] in K; [Pahlavi] in DM.

LII, 1

[Pahlavi text] (1) LII

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

2

[Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

LIII, 1

[Pahlavi text] (1) LIII

2

[Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

3

[Pahlavi text] (3) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

LIV.

[Pahlavi text] LIV

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

---

1 [Pahlavi] in K.— 2 Thus in K, DE; [Pahlavi] in DM.— 3 In all [Pahlavi] for [Pahlavi].— 4 Only K [Pahlavi].— 5 Thus DM, DE; K [Pahlavi].— 6-6 Thus in K; [Pahlavi] [Pahlavi] in DM, DE.— 7 Thus in DM, DE; [Pahlavi] in K.— 8 [Pahlavi] in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 9 Thus in K, DM; [Pahlavi] in DE.— 10 [Pahlavi] in DM.— 11 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 12 [Pahlavi] for [Pahlavi].— 13 Here DE only repeats by mistake [Pahlavi].— 14 [Pahlavi] in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 15 [Pahlavi] in the MSS.— 16 [Pahlavi] in K.— 17 So in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 18 [Pahlavi] only in DM.

LV, 1 [illegible] (1) LV

[illegible] [1] [illegible]

[illegible] (2)

LVI. [illegible] LVI

[illegible] [2] [illegible]

[illegible] [3] [illegible]

[illegible]

LVII. [illegible] LVII

[illegible]

[illegible] [4] [illegible]

[illegible]

LVIII. [illegible] [5] [illegible]] LVIII

[illegible]

[illegible] [illegible]

LIX, 1 [illegible] [6] [illegible] (1) LIX

[illegible]

[illegible] [8] [illegible] [7] [illegible]

---

1 [illegible] in the MSS.— 2 [illegible] in the MSS.— 3 [illegible] in DE; [illegible] in DM; [illegible] in K.— 4 Pers. پاسیدن 'to guard'. Perhaps [illegible] *aîyayâdîhît* "does not forget".— 5-5 The passage in brackets is contained only in K.— 6 DM, DE here add [illegible].— 7 Thus in DM; [illegible] in K; [illegible] in DE.— 8 Thus in K; [illegible] in DM, DE.

2 (2) [Pahlavi] [1] [Pahlavi] [2] [Pahlavi] [3] [Pahlavi] [4] [Pahlavi] * [Pahlavi] [5] [Pahlavi] [6] [Pahlavi] [6] [Pahlavi]

3 [Pahlavi] :. (3) *[Pahlavi] [7] [Pahlavi] [8] [Pahlavi] [9] [Pahlavi] [10] [Pahlavi] [11] [Pahlavi] [12] [Pahlavi] [13] [Pahlavi] ⁘

LX. LX [Pahlavi] [14] [Pahlavi] [15] [Pahlavi] ⁘

LXI. LXI [Pahlavi] ⁘

LXII. LXII [Pahlavi]

---

1 [Pahlavi] only in K.— 2-2 [Pahlavi] in DM., DE.; [Pahlavi] in K.— 3 Better [Pahlavi] *drūj-gaŏnīh.*— 4 *Frehist zak vinâs* also means "excess of the vice".— 5 Thus in K, DM; [Pahlavi] in DE.— 6-6 [Pahlavi] in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 7 So in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 8 Thus in DM, DE; K omits [Pahlavi].— 9 [Pahlavi] in the MSS.— 10 [Pahlavi] in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 11 So in K; DM, DE [Pahlavi].— 12 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 13 [Pahlavi] in K; DM, DE [Pahlavi].— 14 [Pahlavi] in DM; [Pahlavi] in K; [Pahlavi] in DE.— 15 So in DM, DE; K [Pahlavi].

[Pahlavi][1] [Pahlavi]

LXIII. [Pahlavi] LXIII

[Pahlavi][2] [Pahlavi][3]

[Pahlavi]

[Pahlavi]

[Pahlavi][4] [Pahlavi]

LXIV, 1 [Pahlavi] (1) LXIV

2 [Pahlavi] (2) [Pahlavi][5] [Pahlavi]

[Pahlavi][6] [Pahlavi][7] [Pahlavi]

3 [Pahlavi] (3) [Pahlavi][8] [Pahlavi]

[Pahlavi]

[Pahlavi][9] [Pahlavi]

LXV, 1 [Pahlavi] (1) LXV

[Pahlavi]

[Pahlavi]

---

1 [Pahlavi] in DM, K; [Pahlavi] in DE. For instances of this double suffix in [Pahlavi] see § 39 of Dr. West's contribution to *The Cama Memorial Volume.*— 2 [Pahlavi] in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 3 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 4 Thus in DE; [Pahlavi] in K, DM.— 5 [Pahlavi] in the MSS.— 6 Thus in DE; [Pahlavi] in K, DM.— 7 Thus in DM, DE; [Pahlavi] in K.— 8 Thus in DM, DE; [Pahlavi] in K.— 9 [Pahlavi] in the MSS.

2 [Mandaic] :[1] (2) [[Mandaic][2] [Mandaic] [Mandaic][3] [Mandaic] [2]] [Mandaic] [4] [Mandaic] ⁘

LXVI. LXVI [Mandaic] [5] [Mandaic] [6] [Mandaic] [7] [Mandaic] [8] [Mandaic] * [Mandaic] [9] [Mandaic] * [Mandaic] [10] ⁘

LXVII. LXVII [Mandaic] [11] [Mandaic] [12] [Mandaic] [13] [Mandaic] [13] [Mandaic] ⁘

LXVIII, 1. LXVIII (1) [Mandaic]

2 [Mandaic] [14] [Mandaic] : (2) [Mandaic] [15] :

3-4-5 (3) [Mandaic] [16] : (4) * [Mandaic] : (5) [Mandaic] [17] [Mandaic] [18] [Mandaic]

---

1 Thus in DM; [Mandaic] in K; [Mandaic] in DE.— 2-2 Thus in K, [Mandaic] · · · · · [Mandaic] omitted in DM, DE.— 3 [Mandaic] in K.— 4 Inverted in DM.— 5 Thus in DM, DE; [Mandaic] in K.— 6 Comp. Pers. [Persian]. [Mandaic] in the MSS.— 7 [Mandaic] in K; [Mandaic] in DM, DE.— 8 Thus in DM, DE; [Mandaic] in K.— 9 [Mandaic] in DM.— 10 [Mandaic] in DM, DE; [Mandaic] in K.— 11 So in K; [Mandaic] in DM, DE.— 12 [Mandaic] in K, DM; [Mandaic] in DE.— 13-13 [Mandaic] in K; [Mandaic] in DE and DM.— 14 So in K; [Mandaic] in DM, DE.— 15 Thus in K; [Mandaic] in DM; [Mandaic] in DE.— 16 Thus in K; [Mandaic] (a slip) in DM, DE.— 17 Thus in K; [Mandaic] in DM; [Mandaic] in DE.— 18 Thus in K; [Mandaic] in DM, DE.

6 [illegible] (6) [illegible]

[illegible]

7 [illegible] (7)

8 [illegible] (8) [illegible]

9 [illegible] (9) [illegible]

[illegible]

[illegible]

LXIX. [illegible] LXIX

[illegible]

[illegible]

LXX, 1 [illegible] (1) LXX

2 [illegible] (2) [illegible]

[illegible]

3 [illegible] (3)

[illegible]

LXXI, 1 [illegible] (1) LXXI

[illegible]

---

1 Thus in K; [illegible] in DM; [illegible] in DE.— 2 So in K; [illegible] in DM, DE.— 3-3 These words form a line of text written in red ink in K.— 4 Omitted only in K.— 5 So in DM, K; [illegible] in DE.— 6 [illegible] only in DE.— 7 Thus in DM, K; [illegible] in DE.— 8 [illegible] in DM, DE; [illegible] in K.— 9 So in K; [illegible] in DM, DE.— 10 So in K; [illegible] in DM, DE.

[Pahlavi] (2) [Pahlavi] 2

[Pahlavi] (3) [Pahlavi] 3

[Pahlavi]

---

1 Thus *aêvagîgîh* in K; [Pahlavi] *adînashash* in DM, DE.— 2 So in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 3 Thus in K and DM; [Pahlavi] in DE.— 4 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 5 Thus in DM, DE; [Pahlavi] in K.— 6 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 7 DM [Pahlavi].— 8 Only K [Pahlavi].— 9-9 [Pahlavi] in the MSS.— 10 [Pahlavi] in the MSS.— 11 K omits [Pahlavi].— 12 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE— 13 [Pahlavi] only in K.— 14 [Pahlavi] for [Pahlavi].— 15 [Pahlavi] in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 16 [Pahlavi] only in DM, K.— 17 [Pahlavi] in DE; [Pahlavi] in DM; [Pahlavi] in K.— 18 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 19 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 20 Thus in DM, DE; [Pahlavi] in K.— 21 Thus in K; DM, DE [Pahlavi].— 22 K [Pahlavi].

4 [Pahlavi] (4) [Pahlavi]

[Pahlavi]

5 [Pahlavi] (5) [Pahlavi]

[Pahlavi]

LXXII, 1 [Pahlavi] (1) LXXII

[Pahlavi]

2 [Pahlavi] (2)

[Pahlavi]

---

1 K [Pahlavi].— 2 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 3 So in K; DM, DE [Pahlavi].— 4 DM, DE [Pahlavi].— 5 So in DM, DE; [Pahlavi] in K.— 6 So in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 7 Only K [Pahlavi].— 8 [Pahlavi] in K, DM, DE.— 9 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 10 Thus in DM, DE; [Pahlavi] in K.— 11 [Pahlavi] in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 12 Only K [Pahlavi].— 13 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 14 Thus in DM, DE; [Pahlavi] in K.— 15 Only K [Pahlavi].— 16 [Pahlavi] in DM, DE; [Pahlavi] in K.

LXXIII

LXXIV.

LXXV.

LXXVI.

LXXVII.

1 Thus in DM, DE; [Pahlavi] in K.— 2 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 3 K adds [Pahlavi].— 4 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 5 [Pahlavi] (*andazirg inihâ*) in DM; [Pahlavi] in K; [Pahlavi] *a-âfrîgdanîhâ* in DE.— 6 K [Pahlavi]; [Pahlavi] in DM, DE.— 7 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 8 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.

[Pahlavi][1] [Pahlavi] *
* [Pahlavi] * [Pahlavi] ::

LXXVIII, 1 — (1) LXXVIII [Pahlavi]

[Pahlavi][2] [Pahlavi][2] [Pahlavi][3] * [Pahlavi]

[Pahlavi] * [Pahlavi]

2 — [Pahlavi] :: [Pahlavi][4] (2) [Pahlavi][5] [Pahlavi]

[Pahlavi]

[Pahlavi][6] [Pahlavi]

[Pahlavi][7] [Pahlavi]

3 — [Pahlavi] :: (3) [Pahlavi]

[Pahlavi]

[Pahlavi][8] [Pahlavi][9]

[Pahlavi][10] [Pahlavi][11]

* [Pahlavi]

[Pahlavi] * [Pahlavi]

4 — [Pahlavi] :: (4) * [Pahlavi][12] [Pahlavi]

---

1 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.—2-2 Thus in K; [Pahlavi] in DM, DE.— 3 [Pahlavi] in K, DM; [Pahlavi] in DE.— 4 [Pahlavi] in DM; only [Pahlavi] in K, [Pahlavi] in DE— 5 So only in DE; K, DM [Pahlavi].— 6 So in DE, DM; K [Pahlavi] — 7 Only K [Pahlavi].— 8 Only DM [Pahlavi].— 9 [Pahlavi] in the MSS; better [Pahlavi].— 10 So in DE, DM; better K [Pahlavi].— 11 [Pahlavi] in the MSS.— 12 K [Pahlavi]; DM, DE [Pahlavi].

[Pahlavi script] (5) [Pahlavi script] 5

[Pahlavi script] (6) [Pahlavi script] 6

[Pahlavi script]

LXXIX (1) [Pahlavi script] LXXIX, 1

[Pahlavi script]

---

1 Thus in K, DE; [Pahlavi script] in DM.— 2 So in DE, DM; K [Pahlavi script].— 3 [Pahlavi script] in the MSS.— 4 Only K [Pahlavi script].— 5 So in DM, DE; K [Pahlavi script].— 6 DM, DE [Pahlavi script]; K [Pahlavi script] *lit.* 'the sin is (not) committed'.— 7 So in K; DM, DE [Pahlavi script].— 8 [Pahlavi script] in K; omitted in DM, DE.— 9-9 So in K; [Pahlavi script] in DM, DE.— 10-10 So in K, DE; [Pahlavi script] in DM.— 11 [Pahlavi script] in K only.

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

3 [Pahlavi text] (3) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

4 [Pahlavi text] (4) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

LXXX, 1 [Pahlavi text] (1) LXXX

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2)

[Pahlavi text]

1-1 [Pahlavi] in DM only.— 2 Only K omits it.— 3 So DM, DE; K inserts [Pahlavi] after it.— 4 [Pahlavi] in DM only.— 5-5 Only K omits [Pahlavi] [Pahlavi].— 6 [Pahlavi] in K; [Pahlavi] in DM, DE for [Pahlavi] — 7 Only K [Pahlavi].— 8 So in K; [Pahlavi] in DM, DE (a substitute for [Pahlavi]).— 9-9 So in DE; [Pahlavi] in the rest.— 10-10 [Pahlavi] [Pahlavi] in the MSS.— 11 So in DE, K; [Pahlavi] in DM.— 12 Only in K.— 13 So in K; [Pahlavi] in DM, DE— 14-14 [Pahlavi] [Pahlavi] [Pahlavi] in DM; [Pahlavi] [Pahlavi] in K, DE.— 15 [Pahlavi] in the MSS.

[illegible][1]
[illegible][2] [illegible][2] [illegible] ∘

LXXXI. [illegible] LXXXI [illegible]
[illegible][2]
[illegible][2] [illegible][3] | * [illegible][4]
[illegible][5] [illegible][6] [illegible]
[illegible][7] [illegible][8] ∘

LXXXII, 1 [illegible] (1) LXXXII [illegible]
[illegible][9] [illegible]
[illegible]
[illegible][10] [illegible][11] ∴ (2) [illegible]

3 [illegible] ∴ (3) [illegible]
[illegible][12] [illegible][13] [illegible]

4 [illegible] ∴ (4) [illegible] * [illegible][13] ∴ [illegible]

5 [illegible] ∴ (5) * [illegible][14] [illegible]

6 [illegible] ∴ (6) * [illegible] *

---

1 [illegible] in DM, K.— 2-2 [illegible] in the MSS.— 3 [illegible] in the MSS.— 4 [illegible] in the MSS.— 5 DM, K, DE [illegible].— 6 K inserts [illegible].— 7 So in K; DM, DE [illegible].— 8 K [illegible]; DM, DE [illegible].— 9 [illegible] in the MSS. for [illegible].— 10 So in K; DM, DE [illegible].— 11 [illegible] in DE only.— 12-12 So only in K; DM, DE omit it.— 13 So in DM, K; DE [illegible].— 14 Thus in DM, DE; K [illegible].

[illegible]

7 [illegible] (7) [illegible]

[illegible]

LXXXIII, 1 [illegible] (1) LXXXIII

[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

[illegible]

---

1 Only K omits it.— 2-2 Thus in K; DM, DE [illegible].— 3 Only K omits it.— 4 Only DM [illegible] for [illegible].— 5-5 In clear words [illegible].— 6 DM, DE [illegible].— 7 All omit it— 8 Thus in K; DM, DE [illegible].— 9 DM, DE add [illegible]; K inserts [illegible] after it.

LXXXIV [illegible] LXXXIV.

[illegible] *[1] [illegible]

[illegible]

[illegible] *[illegible] ⁘

LXXXV [illegible] LXXXV.

[illegible]

*[illegible] ⁘

LXXXVI [illegible] LXXXVI.

[illegible] [2][illegible]

[illegible] ⁘

LXXXVII (1) [illegible] LXXXVII, 1

[illegible]

[illegible] [3][illegible]

[illegible] [4][illegible]

[illegible] [5][illegible]

[illegible] *[illegible]

[illegible] [6][illegible] * ⁘

(2) *[illegible] 2

*[illegible]

*[illegible] ⁘

---

1 Added by me.— 2 [illegible] in the MSS.— 3 [illegible] in K only.— 4 [illegible] in K only.— 5 Thus in K; DM, DE [illegible].— 6 MSS. om.

BOMBAY:—PRINTED AT THE FORT PRINTING PRESS.

TRANSLITERATION IN AVESTIC CHARACTERS OF THE DÎNKARD, BOOK V.

COMPLETE QUESTIONS OF BÛKHT-MASAREH AND ANSWERS.

[[illegible]]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

I — I [illegible]
[illegible]

II — II [illegible]

III — III [illegible]

IV — IV [illegible]
[illegible]

V — V [illegible]

VI, 1 — VI (1) [illegible]
[illegible]

2 — (2) [illegible] [[illegible]

3 — [illegible] (3) [illegible]

[illegible]
[illegible]

VII VII [illegible]

VIII VIII [illegible]
[illegible]

IX IX [illegible]
[illegible]

X X [illegible]
[illegible]

XI, 1 (1) XI [illegible]

2 (2) [illegible]
[illegible]

XII XII [illegible]
[illegible]
[illegible]

XIII XIII [illegible]
[illegible]
[illegible]

XIV, 1 (1) XIV [illegible]
[illegible]
[illegible]

2 (2) [illegible]
[illegible]

XV — XV [illegible]

XVI — XVI [illegible]

XVII — XVII [illegible]

XVIII — XVIII [illegible]

XIX — XIX [illegible]

XX — XX [illegible]

XXI — XXI [illegible]

XXII — XXII [illegible]

XXIII — XXIII [illegible]

XXIV — XXIV [illegible]

XXV [illegible] XXV
[illegible]

XXVI [illegible] XXVI
[illegible]

XXVII [illegible] XXVII
[illegible]

XXVIII [illegible] XXVIII
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

XXIX [illegible] XXIX
[illegible]

XXX [illegible] XXX
[illegible]

XXXI [illegible] XXXI
[illegible]

XXXII [illegible] XXXII
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

XXXIII [illegible] XXXIII
[illegible]
[illegible]

[[illegible]]

1 [illegible] (1) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]
[illegible]
[illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

4 [illegible] (4) [illegible]
[illegible]

I

I

II

II

III

III

IV, 1

(1) IV

2

(2)

3

(3)

4

(4)

[illegible]

V, 1 V (1) [illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

4 [illegible] (4) [illegible]

VI, 1 VI (1) [illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

4 (4)

VII, 1 (1) VII

2 (2)

3 (3)

4 (4)

5 (5)

6 [illegible] (6) [illegible]

[illegible]

VIII — VIII [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

IX — IX [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

X, 1 — X (1) [illegible]

[illegible] †

[illegible]

[illegible]

[illegible] † [illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

† also [illegible] Read by me [illegible] in the tr.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

[illegible]

XI XI [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

XII, 1 XII (1) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

[illegible]

[illegible]

3 [illegible] (3 [illegible]

[illegible]

[illegible]

4 [illegible] (4) [illegible]

[illegible]

[illegible] [or [illegible]] [illegible]

[illegible]

5 [illegible] (5) [illegible]

[illegible]

[illegible]

6 [illegible] (6) [illegible]

[illegible]

[illegible]

7 [illegible] (7) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

XIII, 1 XIII (1) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2 (2) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

[illegible]

XIV, 1 [illegible] (1) XIV

[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

[illegible]

XV, 1 [Pahlavi text] (1) XV

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

3 [Pahlavi text] (3) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

4 [Pahlavi text] (4) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

XVI, 1 [Pahlavi text] (1) XVI

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]
[Pahlavi text]

3 [Pahlavi text] (3) [Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]

4 (4) [Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]

5 [Pahlavi text] (5) [Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]

6 [Pahlavi text] (6) [Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]

7 [Pahlavi text] (7) [Pahlavi text]

8 (8)

9 (9)

10 (10)

XVII, 1 (1) XVII

(or,)

2 (2) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

3 (3) [illegible]
[illegible]
[illegible]

XVIII, 1 (1) XVIII [illegible]
[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]
[illegible] ([illegible] or
[illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]
[illegible]
[illegible]

XIX, 1 (1) XIX [illegible]
[illegible]
[illegible] [3]

(2) 2

(3) 3

(4) 4

[illegible]

5 (5) [illegible]

6 (6) [illegible]

XX, 1 XX (1) [illegible]

2 (2) [illegible]

3 (3) [illegible]

4 (4) [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

XXI, 1 [illegible] (1) XXI
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible] (2)
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible] (3) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible] (4) [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible] (5)

[Pahlavi text] *

XXII, 1 — XXII (1) [Pahlavi text]

2 — (2) [Pahlavi text]

XXIII, 1 — XXIII (1) [Pahlavi text] ([Pahlavi text] or "from God",) [Pahlavi text]

2 — (2) [Pahlavi text]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ∘∘

XXIV, 1 [illegible] (1) XXIV
[illegible]
[illegible]
2 [illegible] (2) [illegible] ∵
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible] (3) [illegible] ∵
[illegible]
[illegible] ([illegible] or) ∵
4 [illegible] (4)
[illegible]
[illegible]

5 [Pahlavi text] (5) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

XXV, 1 XXV (1) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

XXVI, 1 XXVI (1) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text] (2) [Pahlavi text] 2
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
(3) [Pahlavi text] 3
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]

XXVII XXVII [Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]

XXVIII, 1 XXVIII (1) [Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]

[illegible]

2 (2) [illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

4 [illegible] (4) [illegible]

5 [illegible] (5) [illegible]

1 Or, [illegible]

4

[illegible]

XXIX, 1 (1) XXIX [illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

---

1 Better [illegible]

[illegible]

4 [illegible] (4) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

XXX, 1

XXX (1) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2 (2) [illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

[illegible]

[illegible]

4 [illegible][1] [illegible] (4) [illegible]

[illegible]

[illegible][2] [illegible]

[illegible]

[illegible]

XXXI, 1

XXXI (1) [illegible]

[illegible]

---

1 Also read [illegible]—2 Also read [illegible].

[illegible]

2 (2) [illegible]

3 (3) [illegible]

4 (4) [illegible]

5 (5) [illegible]

---

1 Also read [illegible] or [illegible].

[illegible]

6 (6) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

XXXII, 1 XXXII (1) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

4 (4)

5 (5)

6 (6)

XXXIII, 1

XXXIII (1) [illegible]

[illegible]

[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

[illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [or [illegible]]

[illegible]

END OF BOOK V.

BOMBAY: —PRINTED AT THE FORT PRINTING PRESS.

TRANSLITERATION IN AVESTIC CHARACTERS OF THE SIXTH BOOK OF THE DINKARD.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

I, 1   I   (1) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]
[illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]
[illegible]

4 [illegible] (4) [illegible]
[illegible]

5 [illegible] (5) [illegible]
[illegible]

6 (6)

7 (7)

8 (8)

9 (9)

10 (10)

11 (11)

12 (12)

II, 1 II (1)

2 (2)

[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible] (3) [illegible]
[illegible]
[illegible]

III, 1 III (1) [illegible]
[illegible]
2 [illegible] (2) [illegible]
3 [illegible] (3) [illegible]
[illegible]
[illegible]

IV, 1 IV (1) [illegible]
[illegible]
2 (2) [illegible]
3 [illegible] (3) [illegible]
[illegible]

V, 1 V (1) [illegible]
[illegible]
2 [illegible] (2) [illegible]
3 [illegible] (3) [illegible]
[illegible]

4 (4)

5 (5)

6 (6)

VI, 1 (1) VI

2 (2)

3 (3)

VII VII

VIII VIII

IX IX

X

X [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

XI

XI [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

XII, 1

(1) XII [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

2

[illegible] (2) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

XIII, 1

(1) XIII [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [or [illegible]] [illegible]

(2) 2

XIV, 1 (1) XIV

2 (2)

3 (3)

XV [XV]

XVI, 1 (1) XVI

2 (2)

3 (3) [Pahlavi text] ::

XVII, 1 XVII (1) [Pahlavi text] [or] ::

2 (2) [Pahlavi text] ::

XVIII [Pahlavi text] XVIII

XIX [Pahlavi text] XIX

XX [Pahlavi text] XX

XXI, 1 (1) [Pahlavi text] XXI

2 (2) [Pahlavi text]

3 (3) [Pahlavi text]

4 (4) [Pahlavi text]

[illegible]

XXII

XXII [illegible]

[illegible]

XXIII, 1

XXIII (1) [illegible]

[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

[illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

[illegible]

4 (4) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

5 [illegible] (5) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

6 [illegible] (6) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

XXIV [illegible] XXIV

[illegible]

[illegible]

[illegible]

XXV. 1

[illegible] (1) XXV

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

[illegible]

[illegible]

XXVI 1

[illegible] (1) XXVI

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

XXVII

XXVII

XXVIII

XXVIII

XXIX

XXIX

XXX

XXX

XXXI, 1

(1) XXXI

[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

XXXII, 1 (1) XXXII [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

[illegible]

[illegible]

XXXIII, 1 (1) XXXIII [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

[illegible]

XXXIV XXXIV [illegible]

[illegible]

XXXV

XXXV

XXXVI

XXXVI

XXXVII

XXXVII

XXXVIII

XXXVIII

XXXIX

XXXIX

XL
1

(1) XL

(2)

2

[illegible]
[illegible]

XLI [illegible]
[illegible]
[illegible]

XLII, 1 (1) [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible] (2) [illegible]
[illegible]
3 [illegible] (3) [illegible]
[illegible]
[illegible]

XLIII, 1 (1) [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible] (2) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible] (3) [illegible]
[illegible]

4 (4)

XLIV, 1 (1) XLIV

2 (2)

XLV, 1 (1) XLV

2 (2)

3 (3)

XLVI, 1 (1) XLVI

2 (2)

XLVII. [illegible] XLVII [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

XLVIII, 1 [illegible] (1) XLVIII [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible] (2) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

XLIX. [illegible] XLIX [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

L, 1 [illegible] (1) L [illegible]
[illegible]

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

3 [Pahlavi text] (3)

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

LI, 1 [Pahlavi text] (1) LI

[Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

3 [Pahlavi text] (3) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

4 [Pahlavi text] (4)

[Pahlavi text]

LII, 1 [Pahlavi text] (1) LII

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

LIII, 1 — LIII (1) [illegible]

[illegible]

2 — (2) [illegible]

[illegible]

[illegible]

3 — (3) [illegible]

[illegible]

[illegible]

LIV. — LIV [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

LV, 1 — LV (1) [illegible]

[illegible]

(2) [illegible]

[illegible]

LVI. — LVI [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

LVII. [illegible] LVII

[illegible]

[illegible] [or [illegible]]

LVIII. [illegible] LVIII

[illegible]

LIX, 1 [illegible] (1) LIX

[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

[illegible]

3 [illegible] (3)

[illegible]

LX. [illegible] LX [illegible]

[illegible]

LXI. [illegible] LXI [illegible]

[illegible] ([illegible] or) [illegible]

[illegible]

LXII. [illegible] LXII [illegible]

[illegible]

LXIII. [illegible] LXIII [illegible]

[illegible]

LXIV, 1. [illegible] (1) LXIV [illegible]

[illegible]

2 [illegible] (2) [illegible]

[illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

[illegible]

LXV, 1 LXV (1) [illegible]

[illegible]

2 (2) [illegible]

[illegible]

LXVI. LXVI [illegible]

[illegible]

LXVII.

LXVII [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

LXVIII, 1

(1) LXVIII [illegible]

[illegible]

2-3 (2) [illegible] (3) [illegible]

4 [illegible] (4) [illegible]

5 (5) [illegible]

[illegible]

6 [illegible] (6) [illegible]

[illegible]

7 [illegible] (7) [illegible]

[illegible]

8 [illegible] (8) [illegible]

[illegible]

9 [illegible] (9) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

LXIX.

LXIX [illegible]

[illegible]

[illegible]

LXX, 1 (1) LXX [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

3 [Pahlavi text] (3) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

LXXI, 1 (1) LXXI [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

[Pahlavi text]

3 [Pahlavi text] (3) [Pahlavi text]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

4 [illegible] (4) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

5 (5) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

LXXII, 1 LXXII (1) [illegible]
[illegible] (or, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

2 (2) [illegible]

LXXIII.

LXXIII [illegible]

LXXIV

LXXIV [illegible]

LXXV

LXXV [illegible]

LXXVI

LXXVI [illegible]

LXXVII

LXXVII [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

LXXVIII, 1

LXXVIII (1) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2 (2) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

3 [illegible] (3) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(4) 4

(5) 5

(6) 6

[illegible]

LXXIX, 1

(1) LXXIX [illegible]

2

[illegible] (2) [illegible]

3

(3) [illegible]

4

[illegible] (4) [illegible]

LXXX, 1

(1) LXXX

[illegible]

(2) 2

[illegible]

LXXXI. LXXXI

[illegible]

LXXXII, 1 (1) LXXXII

[illegible]

[illegible] (2) [illegible]

2

(3) [illegible]

3

(4) [illegible]

4

(5) [illegible]

5

(6) [illegible]

6

(7) [illegible]

7

LXXXIII, 1 [Pahlavi text] (1) LXXXIII

[Pahlavi text]

2 [Pahlavi text] (2)

[Pahlavi text]

LXXXIV. [Pahlavi text] LXXXIV

[Pahlavi text]

LXXXV. [Pahlavi text] LXXXV

[Pahlavi text]

LXXXVI.

LXXXVI [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

LXXXVII. 1

LXXXVII (1) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2

(2) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

THE DÎNKARD, BOOK V.

Complete Questions of Bûkht-Masareh[1] and their Answers.

Now a townsman[2], one who was friendly-disposed (towards us Zoroastrians), as well as most eager for religious knowledge, and inquisitive about what was strange to him, a Christian man whom they call Bûkht-Masareh, inquired thus :—

I. From what is the existence of God evident? And that of the competitor (or adversary)[3]?

II. And whence came that competing spirit?

III. And for what purpose did he come?

IV. And for what reason did he strive for corrupting?

V. And why did he not come before?

VI. (1) And was it possible for God[4] to keep that adversary away, [or not? (2) And if He could keep (him) away,][5] then why did He not keep (him) away? (3) And if He could

---

[1] Compare the Persian *Bûkht-ul-Nassar*, the name of the Babylonian king who is called *Nabukudrachara* in the Old Behistân Inscriptions, Column I, § 16 *seq.*, and *Nebuchadrezzar* in the Bible. I read the name *Bûkht-Masareh* in Pahlavi, the word *Masareh* being for Hebrew *Mâsôrah*, which means 'a series of critical notes on the Jewish Old Testament'. *Bûkht*, as in the names *Bûkht-Mârâê*, *Bûkht-Yazd*, *Bûkht-Yeshu*, means 'redeemed', so that the entire name would denote 'Redeemed by Mâsôrah'.

[2] Reading: *dahik*, comp. Mod. Pers. *dih*, Avesta *danghu*.

[3] Here *batîk* stands for *bûtîk* as Mod. Pers. *budan* for *bûdan*, and *ham-bûtîk* literally means 'co-existent'; the idea of rivalry or enmity is logically inferred. Here *ham-butîk* means 'competitor', 'opponent'. The reading *ham-bûtîk* is the most correct one, because otherwise *ham-batîk* ought to be *ham-vatîk*, and would imply 'alike bad', which is inadmissible.

[4] Lit., 'this God'.

[5] Only K. 43 inserts the words which are here put into brackets.

not keep (him) away, how would it be possible to keep (him) away at last?

VII. And why did He let him in?

VIII. And why did He approve harm for the creatures?

IX. And with what power will He cast him back?

X. And is his return possible or not?

XI. (1) And if not possible for him, why is it not possible? (2) And if it be possible for him, why will he not come?

XII. Why did God utter this Revelation (*daêna*) in an unfamiliar[1] and obscure[2] language, the name whereof is Avesta?

XIII. And why did He not think of its original[3] (text being preserved only) in a written form, but ordered (also) to learn (it) by heart for recitation[4]?

XIV. (1) And why does God send the Religion only (*aê-vâch*) to the country of Irân, thereby abandoning the rest to the teaching of the demons. (2) And (is it that) the rest do not consider that God (*ân Yêzat*) as worthy, nor are (they) able to represent (*nimûtan*) Him (so)?

XV. And why is homage to be offered not only to God, but even to the Sun and several other luminaries?

XVI. And why is the walking about without having put on the *kûstîg* (or, the sacred girdle) regarded as sin?

---

[1] Reading: *anâshnâk*, comp. Mod. Pers. *âshnâ*. Better would be *anâsânîk*, 'difficult.' [2] Lit., 'hidden'.

[3] *Lâ bûnîk hangârt*; otherwise, *lâ bûndak hangârt*, means 'did not consider (it) sufficient (in a written form), or, 'not completely deciphered'.

[4] Reading: *narm kartan*, *cf.* Mod. Pers. *narm kardan*, 'to commit to memory'. It can be also rendered thus: 'And why in a writing not fully deciphered did He order that it should be learnt by heart for recitation'?

XVII. For what reason are the consecration ceremonies with regard to the *barsam* and the *draona* (or, *darûn*) different?

XVIII. And what advantage is there to the Deity from invocation and worship?

XIX. And why is the (material) body when dead more polluted than when alive?

XX. And what is the pollution of menstruation owing to?

XXI. And when it passes out from an outlet, why is the whole body polluted, and to be avoided at a distance.

XXII. And how are injurious effects[1] produced by eating without saying the *bâj* formula, and by walking bare footed and making water standing, and by other things which happen[2] from these?

XXIII. And if demons[2] take birth (so), why do they not devour the whole world?

XXIV. Why should a woman wash herself after coition[3]?

XXV. And if it is necessary[4] (for such a woman) to wash herself, why should not another woman wash herself (so) who is without a husband?

XXVI. And while slaughtering a *gûspend*[5] what is the reason of striking it with a stick before the knife?

XXVII. Why should the *barsam* be kept at a distance from impure matter and from menstruation?

XXVIII. And when the *darûn* is consecrated and the praise of God is uttered before eating that superior meal, and after

---

[1] Lit., 'demons'. [2] Or, 'which result from these'.

[3] *Vusastak* also implies 'miscarriage', as in S. B. E., Vol. XXXVII, p. 159; Vend. VII, § 60 *seq.*

[4] Or, 'obligatory'.

[5] A sheep, a goat; it sometimes includes all cattle, and sometimes all beasts.

that the praise is uttered a second time, why (is one) to continue the error[1].

XXIX. And how do the dead come back during the *Fravartîgan* days?

XXX. And what is the reason of cleaning the hands with cow's urine and green vegetables?

XXXI. And what is the object of showing the dead matter to the dog?

XXXII. And why is the existence of the halo (*brâza* î nismô*) of the soul and wisdom and learning in the body and the neck (or, throat), and the abundance[2] of wealth and of other kinds of happiness of the worshippers of God, not more manifest than among the demon-worshippers?

XXXIII. And why is it necessary to keep one's own Religion and (indeed) to believe in anything?

---

(1) The **Answers unto Bûkht-Masareh,** of scanty knowledge[3], which owe their origin (*min*) to religious deliberations[4] by him, are (here) offered[5] in the form of a memorandum[6], as a demonstration of abundant originality[7] of the words and citations of the questions and (their) solutions which, for the information of sages, are edited[8] in the manuscript, the name whereof, as established by us[9], is the

---

[1] Reading: *mânîd*, 'a fault', 'an error', comp. Pers. *mânîd*.

* Comp. Av. *brâza*; Mss. *brâh va gadâ*. [2] Reading: *frêhîh*.

[3] *Kam âkâsîh*, 'of slender knowledge', 'deficient in intelligence'.

[4] Reading: *huskârishnîhâ*.

[5] Reading: *debrûnt* for *debrûnd*, 'they offer', 'forward', or 'convey'.

[6] Following K. 43.

[7] Reading: *kabad bûnîgîh*, 'of much originality'; perhaps, *kabad bûndagîh*, 'abundant completeness'.

[8] *Aêvâch*, 'made known', or 'published'.

[9] Reading: [illegible]*mān*.

Daênakart[1], exactly as these ought wholly to appear in an explicit language[2]. (2) Besides, as a friendly token from an humble servant[3] (of God), it (*viz.*, the memorandum) is just so written and revised[4] as is also now approved by him*. (3) So that whatever[5] is that which is an assertion[6] (based) on intelligible evidence[7], is inevitable[8]; and whatever is that (which is based) on persistent information[9], and whatever is that which is (based) on a circumstance[10], certain†; and whatever is that which is within the bounds of belief, even resembling a speculation[11], (it is) the principle to accept freely and unhesitatingly[12]. (4) And that token is (herein represented) as follows[13] :—

I. The manifestation of the existence of God is from the several unifications of the material world.

II. The one cause of the appearance of the rival spirit (or the opponent) is the necessity or due[14] of the creatures.

III. The rival or competing spirit came through an abyss, from a place in empty space[15].

---

[1] Compare the following from the Pahlavî text of the *Shikand-Gûmânîk Vijâr*, Chap. IX, §§ 1—3: "Other information about the existence of the competitor, similarly testified by the Dînkard manuscript, is here well noted for you. For both, this which is written above and that which is written here, are grown from the seed which the glorified Âtarô-pâtîyâvand sowed, and from the original praiseworthy work of the highly learned Âtarô-frôbag, son of Farukh-zât himself." S. B. E., Vol. XXIV, p. 162.

[2] Reading: *baên vâch-gûvijâr* in DM.; perhaps, *baên vakht* for *baên bakht*, which may be rendered by 'intrinsic destiny'. [3] The writer here refers to himself.

[4] *Patrâst*, Pers. *paêrâst*, 'compiled', or, 'arranged'.

[5] Taking *amatash* as a substitute for *mûnash*. [6] *Aîgh mâ.*

[6] *Aêvâch.* [7] *Pavan dânishnîg paêtâgîh.* [8] *Achârîk.*

[9] Reading: *tûkhshtîk* instead of *tâshtîk.* [10] *Aîtûnîh.* † *Aêvarîk.*

[11] Reading: *bâharîh*, *cf.* Mod. Pers. *bahar*, 'a lottery', 'a speculation'.

[12] *Frêhîhâ va anshêkûnîhâ.* [13] Or, 'And that characteristic token is this'.

[14] The word also means 'worthiness', 'requirements'.

[15] In connection with the following answers read the correlative ideas in the "Dînkard" (Dastur Peshotanji's Edition), Vol. III, Ch. 130; IV, Ch. 172; V, 192, 206; VII, 291; VIII, 399; and in the "Bundahishn", Chap. I, or the "Selections of Zadsparam", Chap. I; and in the "Shikand-Gûmânîk Vijâr", Chaps. II, III, V and IX.

IV. (1) The opponent rushed from the beginning without any cause[1] (into the material world) for the object of destruction[2] and to cause agitation[3] as much as he could[4]. (2) And he (also) came not with any particular motive within the limits of this Essence of Light; and towards Him also he was an opponent without a cause, and behaving foolishly[5]. (3) And when witlessly he received a discomfiture[6], he became acquainted with (the weakness of his) perverse essence. (4) And (thereafter) it has been his practice[7] to strive or struggle for commingling (evil) with the world, (namely) maliciousness and avariciousness[8] and stinginess and lasciviousness and jealousy and destitution[9] and pillage[10] and quarrelsomeness and arrogance and contempt and ignorance[11], and falsehood that is liable to produce or cause annihilation of the original creation[12], the Essence of Light, and a desire for evil[13] and unlawful character, and silly struggling, and every conduct[14] of this nature.

V. (1) And the reason for (his) not coming before is that it was not necessary[15]. (2) But if you wish (me) to speak freely[16] this, too, is not observed with minuteness that the statement is (only) about (God) being able to extirpate[17] (the competing

---

1 *Avîchim.* 2 *Akârîhâ*, lit., 'disablingly'.
3 *Jûmbâgîh*, 'disturbance'. 4 *Pavan tûbân.*
5 *Hared-kâr.* 6 *Patkupishnîg.* 7 *Âînîn.*

8 Compare *âzûrî pandî* in *Pazend Patêt*, § 10, which, according to traditional version, means 'slander of the dead ones, (and) greediness or absence of contentment'.

9 Reading: *vangvarîh*, 'destitution'; or, *nangvarîh*, 'disgracefulness'. Perhaps, a corruption of *nigîrâî.*

10 Reading: *hazalak-haêmîh; K.*, *achârak-haêmîh*, 'helpless nature', 'incapability'.

11 Perhaps, 'illiterateness', 'imprudence', 'foolishness'.

12 *Bûnîdâî.* 13 *Anâk-kâmîh.* 14 Lit., 'mutual conduct'.

15 In other words: 'And the reason he did not come before is that there was no necessity'.

16 *Frêhîhâ*, 'generally', 'mostly'.

17 *Madam kartan, cf.* Pers. *bar kardan*, 'to extirpate'; it may also mean 'to work upwards or onwards', 'to force one's way up', perhaps, 'to elevate'.

spirit), and not about His not doing (so)[1]; (but) you will consider this circumstantially[2]. (3) Not doing anything (is here) the design consequent upon doing something. (4) Then also that not coming of him (*i.e.*, of the evil spirit) before, as possible, is the (right) way[3] of speaking; and even afterwards many a one will question about that previous circumstance[4] (of having come), when at the end it will not be possible (for the competing (spirit) to retire[5] across[6] the Boundless Time.

VI. (1) And the Deity was powerful to keep away the opponent from the sphere[7] of His own confederates (*hamdast*); and several times (*dânar*) he has (actually) kept the antagonist (*hamaêsta*) away; and again (*tanid*) he came back for conflict. (2) Even now to any one[8] for whom it be necessary to put him out, (it is) not allowed[9] to disturb him within the limited time[10] as much as possible (*tûbãn barâ jûmbayîtan*), whose distant limits[11] (are) as far as the coming forth for meeting together. (3) So there is no necessity for being inside (*baên yehvûntan*), nor for being unable; besides, it is not through necessity that he should exist while he has any strength in him[12]. (4) It is to be considered (*hangârishn*) how and for what purpose (there should be) powerful strength[13] from the necessity for (his) being, and powerless strength[14] when there is no such necessity for (his)

[1] Reading: *aîgh tûbân madam kartan gûbishn, lâ madam lâ kartan afash.*

[2] Reading: *min mânâk hâvand medammûnît*; or, 'as you will consider owing to (its) precise similitude or resemblance', comp. Mod. Pers. *mânâ*, 'certain'.

[3] *Râs* can also be read *rakhîk.*

[4] Here *pîshîh* may mean 'priority' or 'beginning'.

[5] *Lakhvâr vashtan, cf.* Pers. *bâz-gashtan*, 'to turn back', 'to retire'.

[6] Reading: Chaldæ, *le-chadôn.* Compare Arabic *rasîn*, 'hard to bear', 'heavy'. The former reading is more common.

[7] Lit., 'limit.' [8] Taking *kôlâ amatash* for *kôlâ mûnash.*

[9] *Shedkûnã*, better *shedkûnt.* [10] Reading: *andargâs.*

[11] *Zyash dûr-vîmôndîhâ*; according to DE., *zyash dûr zemûnagîhâ.*

[12] Lit., 'within'. [13] *Tûbãn sâmãn.*

[14] *Atûbãn vîmônd.* Better *sâmãn*, for which its synonym *vîmônd* (in the sense of 'limit') seems here to be inadvertently substituted by the copyist.

existence; (so) there is no necessity for removing (him at once)[1].

VII. (1) The explicit *(vijârishnîg chim)* reason of allowing the opponent to commingle (in this world), therefore (*azash*), is the benefit derived by His own creatures even from undergoing the test (*aûzmâyishn* of virtue). (2) As regards that opponent (spirit), even during the allotted period[2], while[3] the opponent seemed to carry off thereby *(patash)* the victory through deceitful falsehood, the end of the mutual conflict, and of the painful satiety or excess[4] which exists in (his) commingling, (*i.e.*, pollution), was apparent from our observation of all kinds[5]. (3) And the victory of the good spirits is in not rendering him help again at the end of the conflict. (4) And the rest of the statement[6] is also published in the manuscript[7] of the Dînkard. (5) And the one cause of not driving him out before that (fixed) time is the undisturbance[8] of the mutual final good results (aimed at by Providence). Hence the cause, too, of letting him in.

VIII. And the coming of harm into the commingling is as unavoidable (*achârîg*) as it is even impossible not to reckon upon stench when one is commingling (*baên gûmîzishnî*) with dead matter (*nasâî*).

---

[1] It can also be rendered thus: 'it is to be considered how and for what purpose he should be at all within the limits of the Powerful One and could not be defeated within the period (reading: *zemûnak* as in DE.) appointed for him, and could not be removed (*pradâkhtan lâ shâyat*)'.

[2] Reading: *baên burî-naûmand zimăn-îch*, meaning 'also during the time allotted', or, 'apportioned'. It can be read *baên barîn-aûmônd zimân-îch*, 'also during the supreme time'; *barîn* is a superlative form of *bar*, 'up'; 'supremacy' is also the meaning of *barîn-aûmandîh* in the Dînkard, Book VIII, Chapter XXII, § 23 (S. B. E., Vol. XXXVII).

[3] Reading: *zimân-îch vad* as in K. 43, and not *zimân chand.*

[4] *Pûr-dart sîrîh*; perhaps, *pûr dart î saryâ*, 'the fulness of evil disorders'.

[5] *Min lenâ vînâvdâgîh i hamâkdâînînak*; it might mean, 'was apparent from our perception of all (his) ways'.

[6] Lit., 'account'.

[7] Reading: *baên daêna nipîk*, 'in the sacred (religious) writings'.

[8] Reading: *avishûpishnîh*, or, *anshûpishnîh.*

IX. The throwing and falling (*ramîtuntan va aûfdîtan*) of him back into empty space will be owing to (his) complete attempt or trial, and complete stupefaction and inability, and completely dreading and defeated appliances (*zat afzârîhâ*); and (owing to men's) traversing molten metal [1] despite the equipment (or guises, *patmûgîhâ*) of the most grievous, swiftest (*aûshtâv-tûm*), and most awful (*shkîfttûm*) fears; and (owing to) that stronghold of victory (which must be) called defeat (*apîrûzîh*); cowardly [2] and worn out [3], desperately and hopelessly for (obtaining) the same power as the Deity (possesses).

X. (1) And it is not fit[4] that he should be helped to come again to the conflict, and for this one reason that he has previously rushed back (into conflict with creation); hence it is not fit to help him again in any way, and there is nothing like a chance (*bâharîh*) (of victory) for him. (2) And here will not abide any exciting[5] fear and anxiety from him[6]; and as a consequence[7] victory (will turn into) failure[8], the stronghold of prosperity[9] and glory[10] and absolute chieftainship[11] and abundance (*pishn*) and intellect (*baodîh*) will become enthralled and fettered[12] (for him). (3) In nowise is there a reason that he should be helped.

---

[1] *Vidakht rûîhâ*, or, *rûdîhâ vitârtan*, 'the traversing or ordeal of molten brass'. See *Dâtistân-î-Dînîk*, Question XXXVI, §§ 21-22 (West), § 13 (Tahmuras.)

[2] *Anyalagîhâ*, 'absence of heroism'. Perhaps, *andargîhâ*, or *andargâs*, 'internally'; comp. Pers. *andarûnî*.

[3] The reading of K. 43 is *brât*, and rendering, 'internally and fraternally struggling, and hopelessly, for the same power as the Deity (possesses).'

[4] Reading; *sazyaêt* or *sazyêt*; comp. Mod. Pers. سزا يیدن *sazâyaidan*.

[5] Reading: ûjdahishn; better, *aôjdahishn*, 'exciting'. [6] *Azash*.

[7] *Pavanich zak*.

[8] *Apîrûzîh*, lit., 'non-victory'.

[9] Reading: *drupûshtîh î vôhâr*; perhaps, *vûkhâr*; Av. rt. *khar*, 'to wound', hence 'the stronghold of cruelty'; it may be read (1)*vôhâr*, 'spring', 'prospect'; (2) *vanahgîr*, 'a refugee', comp. Pers. *panâhgîr*; or, (3) *nôhîr*, 'fear', 'terror', comp. Pers. *nahâr*.

[10] Reading: *gadâ*. Perhaps, *nismo*, 'soul' or 'life'.

[11] *Khûtîk-rat*. [12] *Bandak va bast yegavîmûnêt*.

XI. And the question as to the cause and the very origin (*hamich-bunî*) of that able (becoming) unable and the comer[1] not coming, is manifest from what has been written above as to how and in how many ways.

XII. (1) And the omniscience in these *măthras* (Sacred Texts)[2] and the Avestic Revelation, (is) as the most[3] brilliant garb[4] of the good spirits, among all the glorious[5] peoples of the world, so much so that the evil earthly knowledge[6] has passed away from all the attainments of human beings. (2) And the Zand[7] which, in a manner, is oral, is more current amid the world, and is more known or familiar in the world. (3) And the Avesta itself is highly remarkable[8] owing to the teaching[9] thereof by Zaratûhshtra from Aûharmazd. (4) And therein no falsehood, absurdity and demoniacal desire (subsist); but all truths are spoken of (therein) with superior principles of judgment (*mas-dâtistânîhâ*) and propitiations of the Deity. (5) Nor is any respect[10] for the fiends maintained therein; nor do the demons entertain therein any hope for diverting any individual whatever (from Religion). (6) And as to all such (existences) as are called *drûj* there is decay (unto them) from it; while as to the good spirits there is joyfulness (unto them) on account of it[11], as also through (its) truths.

---

[1] Better *yâtûnt*, or *yâtûntâr*.

[2] The *Măthra-Spenta* referred to in the Avesta.

[3] Lit., 'as the more brilliant (*brâhamîhâtar*) garb'.

[4] Reading: *nûzag*, 'garment,' 'garb'. According to K. 43, *nazd*: 'more brilliantly associated with (*nazd*)'.

[5] Reading: *hûâvî(g)*, 'glorious', 'of good lustre', 'successful'; may be, *anâvîg*, which means 'restraint', 'subjection'; or, *anâzîg*, 'contented'.

[6] *Vat zem âkâsî(h)*. It can be read *vat-jamâsîg*, 'the evilly deceptive one'.

[7] Originally means, 'the interpretation of the Avesta'; hence the name is sometimes used also for the language in which the Avestic Sacred Writings are translated and commented upon. [8] *Rabâ dakhshak*, 'highly characteristic'.

[9] Lit., 'the bringing (thereof)' *yâîtyûnt(an)*.

[10] Reading: *hûâv*, 'good lustre', 'fame', 'respect'.

[11] That is, from the Avestic Revelation.

(7) And in every direction (or district) necessarily there should be the advent[1] of (such) a spiritual guide, as holds a professorship (*âshnâk-gâs*) of the Avesta and of the intermediary languages of the world[2], (and such a one) should be likewise missioned[3] for the object that, in any one (of the languages) whatever, the meaning[4] of the Avesta would be manifest with complete freedom.

XIII. (1) And this (Avestic) Revelation and the *mânthras*, and whatever (had been preserved) in the written language, were so ordered to be copied out (or edited) in the original, that even now (in this age) they are preserved, likewise, in a large number[5] of manuscripts (or redactions). (2) And, as it is manifest in the religious intelligence, (these) shall be learnt by heart[6], (since) the benefits are many and consequently good vigour for the worship, extolling and proclamation[7] of the One (Lord) of hosts[8]; even the thorough[9] understanding of natural phenomena[10] is from it; and it is, therefore, befitting to devote[11] oneself truthfully and zealously[12] to such profound[13] sayings and customs, so that the recitation of the (religious) decisions (and) the oral delivery of the original (texts)[14] are more (effec-

---

[1] Reading: *yâtûnishnîh.*

[2] Reading: *mîyânak gîhân hûzvânîg*, 'the languages spoken by the people of the world', which should be used by the preacher as his media for interpreting the Avesta.

[3] *Shedrûnishnîh*, the 'sending' of a spiritual guide as a missionary for the purpose of propagating the Religion.

[4] Called *Zand.* [5] *Frehist.*

[6] *Narm kartan*, 'to commit (the Sacred Texts) to memory'.

[7] Reading: *âkâsishn.*

[8] According to DM., *valâ ramakân Aêvak*; according to K., *val ramân va Aêvak*, for *val ramân Aêvak*, unto the One (Lord) of hosts'. Perhaps, *Âtarô-frôbag* used this expression as being well-known to his Christian interrogator, and common in the Jewish Scripture, *viz.*, the Old Testament of the Bible.

[9] *Vêsh*, 'much', 'excellent'. [10] Lit., 'objects'. [11] *Avispârtan.*

[12] *Hûdât-rôêthâ.*

[13] Reading: *zûfr-akâs* for *zufr-âkâs*, lit., 'with profound knowledge', 'profundity', or 'depth of knowledge'.

[14] *Dâtistân vâchîn bûn gûbishnîh.* Perhaps: 'the vigorous (*vâjin*) original recitation of the (religious) laws'.

tive) than the manifold writings (thereof). (3) And even for several other reasons it is important (*chimîg*) to conclude as more essential (*mâtakvartar*) the lively recitation of the words than the (mere preservation of them in) writing[1].

XIV. (1) And the Creator Aûharmazd sent this religion (for) its proclamation not only in the country of Irân, but in the whole world, (and) among all races (of mankind), and has caused (it) to be propagated in the entire world wherever (there were) purities and (even) wherever (there were) impurities[2]; spiritually through (its) surpassing philosophy and truthful thoughts and truthful words, and materially through truthful deeds. (2) In each (of those countries and tribes) it (became) so current that even as to him who was the most sceptical person (*aga-daênatar aîsh*) this religion with (its) sublime essentials, became current with all purities extraordinarily[3] in that life of corruption. (3) Persecution[4] is, moreover, unnecessary (for it). (4) And this religion has been ever progressing; and the Evil Spirit will become languished on account of it (*azash*), so that the religion will attain to complete currency and, thereby, the world will attain to purity. (5) And the Deity would not leave anybody to the teaching of the demons. (6) And the reason why the people of the world, those who do not accept purely the Revelation of God, nor propagate it, in other words (*ayûf*) forsake it, turn away from it, lay (*vakht*) not in (any) unworthiness of (its) unique nature, nor in (any) general defectiveness[5] of the religion wherein truth (*adarûgî*) of every kind subsists; but in the temptations (*barâ nîyâzânîh*) from the demons within and in the part (*bahar*) played by those fiends in bodily forms in (their) struggle for victory; and (it lay) in not aspiring to, nor seeking the ways of

[1] *Nipisht* in K. Reading DM., DE. *nafshâ*, 'it is important to contemplate upon the words and sayings which more essentially pertain to the soul'. *Nafshâ*, 'self', in DM. may be a corrupt form of *nism*, 'soul'.

[2] Perhaps, 'mixed forms of belief'.

[3] *Barâ*, 'exceptionally', 'especially'.

[4] Better *kûshishnîh*.

[5] *Frehîst âhûkaûmandîh î daêna*.

propriety and the gifts of body *(tan-dahishnîh)*, but in the disintegration *(vashûtagîh)* caused by illnesses, in the idle living caused by the slight of commandments, and in the evil repose of indolent habits, etc. *(va avârîg)*.

XV. (1) As to Reverence, it is the custom *(âînîn)* to bow (to God) before the Sun, the Moon, the Fire, the Water, and other luminaries and all good creations. (2) There is even a usage (of making obeisance) among fraternal and near relations, and sometimes among the nobility as well as among superiors, and sometimes even among fellow-citizens[1], such as the mutual salutations and inquiry[2] among men, and especially that (obeisance) from those who are superior to us is much endearing or graceful (*nâzak frêh*). (3) Nor is that one (kind) of worship and reverence (*mînîtârîh-î*) only due to the Highest Good Spirit[3], which should be always *(hamâî)* done verbally and personally[4] (by man). (4) Whereas *(chîgûn)* the infidels *(aga-daênân)*[5] dislike us, who themselves are anxious *(aûstûk)*, according to the original usage, to be worthy of divine reverence and offering (*debrûnâ*) among men.

XVI. (1) And that the putting on of the *kûstîg*[6] and of other superior (garment, *viz.*, *sudrah*) has been mentioned in the special comprehensive[7] reply to the question relating to it, in a sermon[8] on the nature of the faith which was wisely

---

[1] Reading : *ham-dêhîhâ*. Better, *ham-khvâhîhâ*, comp. Pers. *hamkhwâh*, 'a fellow-citizen'; *ham-khîrîhâ* means 'among the mutually sympathizing people'; if read *ham-hakhîhâ*, it means 'among fellow-companions'.

[2] Reading : *aêvak va tanid shnum* (or, *shlam*) *va pûrsishnîh*.

[3] Or, 'to the Highest One and the good spirits (reading : *yêzat*), or the Law (*dât*)'.

[4] Reading : *khvîshîhâ*; if it is read *andishîhâ*, it may mean 'awfully', or 'meditatingly'.

[5] Lit., 'those of the evil religion'.

[6] Comp. Av. *aiwyâonghana*, 'the sacred girdle'. In connection with this reply read the *Dâtistân-î-Dînîk*, Question XXXVIII and Manushchihar's Reply thereto, S. B. E., Vol. XVIII, p. 122 *seq.*, and pp. 383—388; also the *Dînkart*, Book VIII, Chap. XXXVIII, § 25, p. 125; pp. 475-476 of the Fragments, S. B. E., Vol. XXXVII; and the Pazend Version of *Pûrsît pûs-î dânîshn-kâm*.

[7] Reading : *hangartîg*, 'summary'.

[8] Comp. Avestic *vachangh*, 'a discourse', 'a speech'.

accepted by one[1] whose fundamental steadfastness[2] (in opinion) was such[3] that Ahraman, too, could not break down the material world by fighting (against it); nor so (could he break down) even (the efficacy of) a formula in the Avesta and Zand with a charming metrical recitation[4], (nor[5]) the sound effect of the proclamation of the same words in the proper place, just like the twofold effect of the Revelation in the books of the peoples of the world. (2) One (is) the knowledge of whatever ought to be physically understood. (3) And one is the publicity of the path in reference to what is not to be physically understood, (but) what is fit to be believed in. (4) Always when the fundamental Revelation is explained by steadfastness (therein), it is thence manifest as to how to act when it is not possible to understand. (5) That path towards religious faith is, likewise, superior which, in such an inquiry, is declared to be that of the faithful ones, even when it is not possible to exhibit completely the knowledge regarding the twelve constellations[6]. (6) Then, again, the fit path for the performance of its duties (at the proper time) is as disclosed by it (*viz.*, by the Revelation) as the doubt-dispelling knowledge of the permanancy of the religious order or constitution[7]. (7) And lastly, moreover, in connection with the answers to these questions the creed is not at all difficult; but you might say there are clear expositions (in the Avesta and Zand) of all knowledge. (8) Then, too, the path of manifold designs, which is so manifold for

---

[1] Referring to the Prophet Zarathushtra.

[2] *Aûstîbânîh.*

[3] That is, 'he steadfastly believed'.

[4] *Pavan hûbasân gûbishn î aêvak val tanid.*

[5] *Lâcha* is here understood.

[6] *Dvâzdâh dânishnîg nimûtan*: meaning thereby, the knowledge of the moral and religious duties to be performed during each of the twelve Zoroastrian months. Perhaps, the writer means the knowledge of universal theology and cosmogony.

[7] Reading: *pâtârîh î daênîg anâm î (a)vîrûdishnîg* (or, *vîrunîshnîg*) *gûmân*; the last two words might also be read *vîrun sakhunîg gûmân*; also, *varûyishnîg havâh* (or, *hûmanâh*).

the designed faith as food is in its tastes[1], and it is written (or described) as the co-existing means[2] of (eternal) life. (9) The *kûstîg*, even by its sign, is an indication of the central boundary of the two abodes, that is, it is on the body of man[3] in a similitude of this world, since it is more located (*vakht*) on the upper half, and since it is no little thing to keep (or, maintain) a semblance of it in the lower half. (10) And that for which[4] it is enjoined that it shall be put on, is not put on, it is an unworthy act and a suppression (or violation) of the (religious) commandment.

XVII. (1) The *barsam* and the *draona* and other (sacred) objects which are chiefly used in the worship of the Deity[5], are a representation (*nisang-î*[6]) of the comprehensive bearing of the creatures—all the creations of the material world which are entrusted unto mankind in chieftainship. (2) And the demons endeavour highly to dwell[7] in them; and the thought, the word and the deed of the demons are condemned[8] by (those) men who individually are for the elevation (*frâz-dâshtan*) of their own body and life entirely with perfect thoughtfulness and pre-eminent love in communion with God, and for the extolling of the Deity thereby, and, in consequence of that (*patash*), for the detestation (*nikûhitan*) of the demons. (3) Especially the excellent sovereignty of God and the non-sovereignty of the demons are manifest from it (*viz.*, from the Revelation[9]).

---

[1] Reading: *shnâsagîh*; DM., DE. *shnâskârân* 'as among the experts in the preparation of (multifarious kinds of) food'. According to K. *jân dêhyîg*, 'life-giving'.

[2] Following K., *pavan zak ham-yehvûn vahânak i haîtî*. According to DM., DE., *pavan zak ham-yehvûn nîshânak i haîtî*, 'the co-existing symbol or token of (immortal) life'.

[3] Reading: *khan*; cf. Mod. Pers. خن *khan* 'an abode'; Perhaps, *dôân*.

[4] *Kôlâ mâ*, lit., 'whatever object or act'.

[5] It can be read *Yehân* or *Yazdân*, 'God, or the Worshipful Spirit'.

[6] *Nisang* is also used in the Dînkard in the sense of 'an epitome', or 'a statement'. [7] Pahl. *pavan mâhmânîh vakhdûntan.*

[8] *Akâmîg*, 'do not long for', 'dislike'.

[9] Comp. *Dâtistân-î-Dînîg*, Question XLVII, § 17, S. B. E., Vol. XVIII, p. 165.

XVIII. (1) And the benefit to the good spirits on account of the *yazishn* (ceremony), and[1] (consequently) the cry[2] of the vanishing ability[3] of the demons, (are manifest from it). (2) If He, Who is the Creator, is superior Himself, then also from His excellent sovereignty we should suppose the world to be without want (*avînîyâz*). (3) And (likewise) the pollution by the entire fiendishness of the demons, and the pollution wherever the demons more abide, is excessive.

XIX. When the body is dead, there is the overpowering attack upon it of the death-causer and inactivity-producer *drûj*, *Astavîdât*, and the distressful separation of life from it[4] and its (painful) withdrawal from the different recesses of vitality, and the dragging into the body, as guests[5], of those demons (of corruption) who are the separaters (or destroyers) of brotherhood[6], the separaters of filial (relationship)[6], and others that cause a lack of progeny[7] (in a family); and, likewise, the subjugation (*anâvtan*) of those different co-existing (*ham-butîg*) objects of life (*nism*) such as good intellect[8], piety[9], virtuous endurance (*hûbûrtîh*), and good moral courage (*hû-chîharîh*), and other worthy (accomplishments) of an embodied existence. (2) And notwithstanding that the latency[10] of their abiding in the very body is to so great an extent, there break out[11] from it entire stench and contamination, and all causes of illness. (3) And there where the demons (of putrefaction) dwell in that manner

---

[1] *Amatach*, lit., 'and while'.

[2] Reading, *aêvâz*.

[3] Lit., 'deficient predominance', or, 'sovereignty'.

[4] 'From the body', or 'by him', *viz.*, Astavidât. *See* Vend. IV, 49; V. 8, 9.

[5] *Pavan mâhmânîh*, 'for hospitality'.

[6] Reading: *zakash brâtarân dûd jvitârân va pûs (j)vitârân*, lit., 'those separaters of a family of brothers and separaters of sons'. Another possible interpretation is: 'of those demons who are murderers (*brâtrûtârân*), destroyers (*dûsnîtârân*, or *janbînîtârân*) and polluters (*pûsinîtârân*), and others that produce infertility'. Comp. Mod. Pers. *dûsîdan*, 'to be benumbed in the limbs', and *pûsîdan*, 'to corrupt'.

[7] *Anâvîtân*, lit., 'unprosperous', 'barren', 'childless'.

[8] Also means 'good fragrance'. [9] 'Spiritual and physical cleanliness.'

[10] *Vârîtan*, lit., 'to cover', 'to conceal', Av. rt. *var.* [11] *Damênd.*

(*aîvînak*), pollution would be manifested, and there should be no struggling (*avî-patkâr*) against it[1]; and hence[2] there is said to be contamination and excess of corruption[3] whereby the parts[4] that were the essentials of life in the body, become separated by the dying of the body. (4) Not only on account of there being fat[5], but also semen and blood and even other objects which are called *hîkhra*[6], and then (on account of) the liquid corrupt[7] menstruation of the dead which gets (more) putrid (*vinast*) because[8] of the (dead) embryo (*ham-bûnîgîh*) of an offspring (in the womb[9]) [' is the dead body more polluted'[10]]. (5) For which reason therein[11] obtains a dwelling, in company with those fiends that are mentioned above (*ajpar-nipisht*), also the *druj* of non-procreation (*anzâkîh*), the destroyer of birth, (the fiend) who drags it out (*yezluntârash*), the confiscator[12] of (the offspring of) females, and the (*drûj*) most antagonistic (towards them). (6) Their kinds are, hence (*azash*), also many more[13].

XX. (1) As to the reasons of the objects which sting the heart of a lewd woman[14], the one is the terrible[15] and violent over-influence of the fiend (or, passion) of the harlot[16] species, and the strengthening of her in much satiety[17], such as pertains to the

---

[1] That is, it becomes a Zoroastrian not to struggle with that pollution and uselessly endeavour to remove it from the corpse.

[2] Lit., ' from here ', *min latamâ*. [3] *Madam rîmanîh*. [4] *Bâharân*.

[5] Reading : *paêt*, comp. Mod. Pers. pî, ' fat', ' grease'.

[6] Comp. Av. *hikhra*, ' dry, unclean matter', such as, nails, hair, etc.

[7] Reading : *garâî tar*, instead of *garâîtar* ; Av. rt. *gar*, ' to consume'.

[8] Comp. Mod. Pers. بهر *bahr*, ' because', ' on account of '.

[9] Or, ' on account of the putrefaction of the child (in the womb) originating or proceeding (simultaneously) with that of the dead body (of the mother) '.

[10] *Vide* the wording of Question XIX to which this is a reply.

[11] Namely, in the body.

[12] Reading : *pâtîrângar*, comp. *pâtîrângarîh*', ' confiscation ', used in the Dînkard, Book VIII, § 29, S. B. E., Vol. XXXVII, p. 142.

[13] Reading the insertion *minich nishâ*, in K., it can be rendered thus : ' their kinds are even more than those of females'.

[14] Reading : *nîshâ î vâsastak pavanich khayâ zanîshnîh mandavamân chîm*. *Nîshâ î vâsastak* also means (1) ' a woman who has miscarried ', or (2) ' a woman who has consummated her conjugal rights.'

[15] Comp, Mod. Pers. *zhandah*. [16] According to K., *jêhîn* (*srîtak*).

[17] Perhaps, *vîsh sîrtagîh*, ' venomous, or vicious satiety.'

worldly (vicious) women; that (imperceptible vice) which, it is doubtful to behold physically, is manifest, however, to the spiritual existences. (2) Other spiritual vices (besides), the spiritual seers are capable (of observing). (3) For this reason by recognizing (the fiend) and abstaining from her (*i.e.*, from the immoral person), there subsists (for mankind) the help (*avastân*) towards the knowledge of the spiritual wealth and of the Revelation which is full of select philosophy, (and) is an exposition of what is said to be the formation out of nothing (*min levîtîh*). (4) And whatever belief is said to embody the original faith (of mankind), (and) is associated with (*levatâ*) this (Revelation) which is identified with the select wisdom, and which is accepted by means of spiritual perception—the Religion, the existence whereof is manifest from it—ought to be well preserved.[1]

XXI. (1) And owing to much satiety of that fiend (*i.e.*, vice) in the entire person (abnormal) menstruation came out from an opening; and from its pouring out, her own stench and pollution, material and spiritual[2], burst forth (*bîrûn yehvûnêt*). (2) And for that reason as much (there is) the strength of pollution so much (there should be) the invigoration (or, energy of the living ones) for abstaining (themselves) far away from it[3]; and whatever is purer in point of purity, on account of its much delicateness[4], should also be so much the more cared for (or, preserved) from pollution; and especially more so the particular (sacred) implements (including *haoma*, *aiviyâonghana*, etc.) which are used in the *yazishn* ceremony (performed in honour) of the Deity. (3) The menses also differ in colour from the other (kind) of blood which adorns or vitalizes (*vaîrâê*) the (physical) essence; and they[5] blemish eatables and render them tasteless, and even themselves corrupt the body wherein they are produced. (4) The waters and trees which come in contact with them (*valich*)

---

[1] According to K., *hûdâshtan âvâyat;* according to DM., DE., *andâkhtan âvâyat*, 'ought to be well edited or compiled'.

[2] Or, 'her own stench and pollution, material and spiritual, are even out (on the entire person'). [3] *Azash dûr pâhrîzishn.* [4] *Vêsh nâzûkîh.*

[5] Namely, of the lewd impure women.

also degenerate, so also the eatables[1] become tasteless and are altered in (their) flavour. (5) And even in a conference or controversy owing to it, there is manifold harm (done) to the helpful (*avâkân*) understanding, intellect and wisdom, which is, consequently, manifest unto the intelligent philosophers (*shnâsagân rûshan*).

XXII. (1) And when[2] the birth of demons seems perplexing, first of all the nature of even any birth whatever must be observed, that is, the growth of an essential substance from stage to stage; so that this (is manifest) that the waxing[3] of the demons is most in that place where lawlessness and indecency are covertly[4] most cherished. (2) And the covert seed of adultery[5], and the hatred of the Deity, and the restless[6] grumble[7] and other vices (*lit.*, 'demons') are said to be begotten hence; (for) through indecency[8] and lawlessness one (becomes) doubtful as to the satisfaction of law and propriety.

XXIII. (1) Demons of multifold kinds have been damaging the world, but the defence against them is greater than the strength of the demons, and (so) they are not left to engulf things overwhelmingly. (2) For, as much as the demons advance further with audacity[9] owing to the practice of men according to that manner of lawlessness, so much, likewise, does there reach them therein a blow from the lawful practices of men, and they are flying back gloomily (*sîyâkîhâ*[10]) from men, and all throughout the world there is a greater desire for the work of the good spirits than for that of the demons.

---

[1] Or, fruits and food.

[2] Taking *mân* as a substitute for *amat*.

[3] Reading: *khrûpishn;* perhaps, *khrûjishn*, Av. *khrudh*, 'to be hard', hence cruelty', 'hardness'; or, from Skr. *kharj*, 'to worship', 'the worship of the demons'.

[4] Reading: *anpaêtâk*, generally written, *apaêtâk*.

[5] Reading: *anshôvârîhâ* for *anshavarîhâ*, comp. Mod. Pers. *shôr*, 'a husband hence 'adultery'; or, *anshavâîhâ*, comp. Mod. Pers. *shawâ*, 'a husband.'

[6] Reading: *anâsânîg;* perhaps, *khvahîshnîg*, 'voluntary'.

[7] Reading: *drâyân-gûyishnîh.* [8] *An-âînînagîh.* [9] *Vastâkhôthâ.*

[10] Perhaps, *sûjâgîhâ*, or, *sîjdâgîhâ*, 'burning with affliction'.

XXIV. (1) Hence, a woman who has had coition[1], and a man who suspects pollution (in himself), must wash themselves when contamination of dead matter is so manifested. (2) And (there are) numberless (such) things of the world about whose evidence there is nothing remarkable[2]; consequently, then, one has to religiously reason out the appropriate belief[3] more or less as to the essentials of precautions[4]; and if the expression seems indecent[5] (still) it is not to be doubted[6], but it is to be adopted in its own place or nature. (3) And wise men contemplate that the cause of a most essential thing is its proper nature and not adoptions[7]. (4) And (as to) that medium of begetting children, even though people do not (actually) regard[8] it, still (its) nature is as clear to the prudent sages as if they were also seeing it (with their open eyes). (5) And though[9] philosophers approve of the observations of the majority of physicians regarding the ailment therein (*viz.*, in immoral sexual intercourse), still a much more excellent mode[10] of purification from such a harmful pollution is not (yet) discovered.

XXV. (1) And the reason for that purification is that the method (thereof) is to be frequently practised not by a woman, but by a man, and the moral courage of the pious man[11]

---

1 The Pahlavi word also means 'miscarriage'.

2 Reading: *shekafttîh-î levît*, lit., 'there is no wonder'.

3 *Âvâyishnîg vîrûyishnîh.*

4 *Mâtak i pasijagîhâ*, lit., 'the essentials of preparations'.

5 *Zôsht.* 6 *Min gûmân lâ.*

7 Reading: *vakhdûntîhâ*. It can be read *vabîdûntîhâ*, meaning 'practices'.

8 Or, 'take proper care of it'.

9 Compare with the Pahl. *hat amat* the Mod. Pers. *garcheh*, 'though', 'notwithstanding'.

10 Reading: *âînak* 'mode', 'custom'. DM. reads *âhûk*, and hence the meaning according to DM. would be: "no blemish is much more observable in the (existing mode of) purification from such a harmful pollution"; or, reading *azash* for *nasûsh* as in DM., DE., the passage may be rendered thus: "no blemish thereof is longer (lit., much more) perceived through (the established) purification from such a harmful (disease)".

11 Who performs the ceremony of purification (*viz.*, the priest).

more dreadfully[1] causes destruction of the demons; (and), consequently[2], the diverse females[3] of even the opposition are fallen headlong[4]; (and) owing to the demons being of male nature, they have to fear less from women; whereas, in other affairs which are not so constitutional[5], the man ought not to be considered better than the woman. (2) And the enumeration of what is considered[6] unseemly[7] is such as is written above, wherefrom one should by all means[8] abstain, and should not contract a pestilence[9].

XXVI. (1) The reason of carrying forth the stick before the knife to the sheep, and of all other things that should be done in the matter (of slaughtering it), which refer to (sheep) other than that used for a ceremonial offering, is to remove from the body (of the sheep) the prevalence of several evil influences (*drûjas*), namely, the much unpleasantness[10] and bad flavour[11] of an uncastrated[12] (animal). (2) As regards those (sheep that are used) in ceremonial offerings[13] the practice also is not[14] to slaughter a sheep unlawfully and oppressively[15], and (then) to ask for forgiveness about the (slaughter of the) sheep. (3) Also by that process[16] there is no[14] terror and no pain unto a person from slaying (the animal) with the knife; but not oppressively[17], frequently, (and) at all times should there be a desire to butcher sheep with despatch[18].

---

[1] Reading: *vêsh-sahmîhâ*. [2] Reading: *azash*.

[3] That is, 'the diverse (*î srâtak*) female fiends (*viz.*, the *drûjas*) of even the opposition', lit., 'of even him (*viz.*, Aharman) who is the opponent'.

[4] Reading: *val chîhar afgûndît yegavîmûnêt*, lit., 'will be thrown down on (their) faces'.

[5] Reading: *mâtagîg*, 'relating to the particular character of the human body'.

[6] Lit., 'what seemed to be'. [7] Or, 'obscene'. [8] *Val hîch chimî*.

[9] *Sij lâ sazyîtan*.

[10] *Vîsh-khârîh*, lit., 'malignance'.

[11] *Dûsh-mizagîh*, 'bad taste', 'savour', 'relish', comp. Pers. *mazah*.

[12] Reading: *bakhêdar-î*. [13] *Nîrangîhâ*. [14] *Kam*, lit., 'less', 'deficient'.

[15] *Haredîhâ*. [16] Lit., *râs*, 'way'.

[17] Or, 'foolishly'. [18] Reading: *tîzîhâ*, 'sharply'.

XXVII. And as to the keeping of the *barsam*[1] far off from pollution, the one (reason)[2] in addition to what is stated above, is this that a twig[3] (of the *haoma*) which is as a symbol[4] of the seven *Ameshaspends* (who preside) over material existences and (a symbol) of the entire world, is dedicated to the good spirits in the *yazishn* ritual according to the custom mentioned above; and on that account[5] it is a custom (*âînak*) regarding the tree (*viz.*, the *haoma*) that it should be kept exceedingly pure.

XXVIII. (1) And the reason for similarity of custom even in a *myazd* (ritual) is this that as the motive[6] is for the praise and adoration of the Deity, it is also befitting to love[7] life exceedingly. (2) From the very reason, it is ordained in the Religion to perform the *yajishn* (ritual) without distortions[8]; and this is accompanied (*hamband kart yegavîmûnêt*) with perfect solicitations[9] to the Preserver of bodily existence, and also with all other means of perpetuating the body. (3) And, likewise, all those practices for the continuity of material existence are so related (*ângûn parvast yegavîmûnêt*) to the adoration and extollings of, and devotion to the commandments of the Deity, that from every quarter the body and its endurance are well helped[10] on account of the adoration and praise of God; more especially during the approval of perfect

---

[1] Comp. Av. *baresman;* hence orig. Pahl. *baresnam*, or *baresôm.*

[2] *Aêvak* (*chim*); it may be read *âînak*, 'practice', and rendered: 'the practice is this that'.

[3] Reading: *nahalak-î*, comp. Pers. *nahâl*; it may be *vasvad-î*, comp. Av. *vasô-vata* (a twig of haoma) originally, 'pounded at will'; perhaps, *nisang-î*, 'a representation'. According to K., *sang-î*, which may mean the *khvân*, or 'a stone-stool' on which the sacred implements are arranged during the *yazishn* ceremony.

[4] *Namûnak.* [5] *Min zak.* [6] *Âhang.*

[7] *Dûshitan*; or reading the word, *kûshîtan*, the whole means 'to exert much even for the gifts (dedicated to Him)', where *jân* must be read *yâna*, Av. *yâna.*

[8] *A-nas'hônishnîhâ*, *i.e.*, without omissions.

[9] Reading: *pur-zadyishn*, Av. *jad*, 'to beg'. It can be read *pur-zâyishn*, meaning 'full development', 'full generation'.

[10] *Hû-frayât.*

solicitations, where[1] adoration and extollings take place in the household with complete devotion. (4) And even with the desire for food[2] is coupled the utterance of praise and thanksgiving with perfect sincerity; and the same original idea is handed down[3] in the repetition, in the same manner (after eating), of the utterance of thanksgiving and praise and renewed glorification and other appropriate duties[4]. (5) And even with delightful taste, the perfect cleaning of foods and drinks, and the management of the sacred feast (*myâzd*) becomingly, and all practices of a non-luxurious[5] kind are much approvable among the intelligent people[6].

XXIX. (1) And during the *Farvartîgân* and also other periods (of the year), the souls of the pious are capable of coming (into this world), by whom[7] are likewise observed the existing objects in this[8] (world); so that, as is manifest, even the coming and going back afterwards of us, who are (now) commingled with the bearing[9] of the body and with some partaking[10] of the demons with bodily forms, should not be considered as wonderful. (2) And him who[11] devotes (his) body and soul unto the good spirits, the souls of the pious also regard as pre-eminent; so that, now for us who are among the numberless inquirers, [whereof an example is (this) very reply,] this is the best that the period of *Farvartîgân* shall be (at) the end[12] of the year, just at the gathering (or harvest time) of the year[13]. (3) And even regarding the doers of meritorious acts they shall during the days of gathering (corn) worship the good spirits, and praise those good creations among which man is one of the essential beings. (4) For that reason, during that season, the souls of the pious and also other good spirits approach (us) most for the acceptance of mutual gifts[14].

---

[1] Taking *aê* as a substitute for *aîgh*. [2] *Vahâna î vashtamûntan*, lit., 'the motive for eating'.

[3] *Avispârît*. [4] *Frârûn-varzîtârîh*. [5] *Avarûnîg*. [6] Or, 'experts'.

[7] Taking *amatich* for *mûnich*. [8] *Lit.*, 'what is now in this'.

[9] *Bûrtârîh*. [10] *bahar*, 'share'. [11] Reading: *mûn* for *min*.

[12] *Spûrîgîh*, 'completion' or 'during the days of gathering' (corn against scarcity). [13] *Cîgûn hanbûrt i shnat*. [14] Reading: *hampatvahar* for *hampatbahar*.

XXX. (1) And the hand that is polluted by blood, or semen, or any dead matter of the body, (such as) the *hikhra*[1], should not be washed first of all with the most kindred[2] (element of) water, (and) be least washed (with anything else) except with the pure *gômez* of a bull[3]. (2) And after that it should be washed with that best[4] and most purifying object (*viz.*, water). (3) The one reason (for it) is to keep the pure water much distant from the (*zak*) impurity of the *nasûsh*[5]; even that (*ghal-ich*) water (should be far) from fire, the essence of all objects[6]. (4) And (there are) several customs of our (*î lenâ*) fathers and mothers (stated) in the treatise upon (their) functions (regarding us); namely, the wholesome preservation[7] of their own race or family, also (*pavan-ich*) through our (*afamân*) pure or unmixed condition[8].

XXXI. (1) And as to the reason for the ritualistic (*nirangîk*) exhibition of the dead body to the (gaze of the) dog, one is this that those evil influences (*drûjân*) which render the body useless or inactive, and which are themselves also *nasûsh*, hold a place[9] in that (dead) body, and until the change (of the body) from the condition of a *nasâi* and (until) its[10] coming again a second time into use (by its consumption by vultures), the advantage[11] (or protection) of the world (*i.e.*, of the living humanity) is requisite. (2) And owing to that reason fire, the purifying element created by God[12] and the pure earth[13] should be (kept) (at a distance) from the vicinity of the dead body[14]. (3) And it is exceedingly necessary[15] for the influence which

---

[1] Comp. Av. *hikhra*. [2] Reading: *mayâ î nâfaktûm*, *cf.* Av. *nâfa*.

[3] *Gushn-î gûmîz î dakyâ*. [4] *Pâhlûm*, lit., 'the best.'

[5] Or, any decomposing matters.

[6] *Kâdâ gûhar* might also mean 'the principal or primeval essence'.

[7] Reading: *dravîst natrûnishnîh*.

[8] *Pavanich yaoshdâsrihich*, ; perhaps, *pavan ûz-yaoshdâsrîh-ich*, 'likewise through (our) highly purified or unmixed condition'.

[9] That is, 'remain confined'. [10] *Viz.*, of the body.

[11] Which means 'protection or safe-guarding'.

[12] *Vaga-dat barâ* (or *barman*) for *Bagha-dat barâ*, 'The God-created purifier'.

[13] Lit., clay. [14] Reading: *nasâî pîshgûs*. [15] *Avîrtar shâyat*.

reaches a new offspring of progenitors, and for much amplitude[1] and great benefit of creatures that it (*viz.*, the dead body) should reach the appropriate (lawful) place[2] for (its) consumption and digestion[3] in the bodies of dogs and birds. (4) And, likewise on that account, it (*viz.*, the corpse) is regarded as their means of nourishment[4], and (the act of its consumption) is manifested as their function, and it is delivered over to them[5] for causing cleanliness[6]; whereby the duty[7] of the kinsman is done. (5) As soon as *(ham-chîgûn)* dogs or birds cast forth (their) gaze upon the corpse, then those evil effects[8] *(drûjân)*, they calculate, cannot hold a lodgment in it, and they sustain injury and degeneration[9] (*nishîpishn*). (6) And from their lodgment therein[10] the filth[11] decays, and the *nasûsh* macerates in the same proportion; and also the (dead) body (gets) deformed[12], (and) its improvement is not (possible) in that aspect[13] (or condition).

XXXII. (1) Associated with (*levatâ*) the perfect devotion (to the Diety) day by day, there is the meritoriousness (*sazâkîh*) of being thus reformed ; and, besides (*barâ)* as its fruit, there is also much lodgment (*vêsh mâhmânîh*), in the worshippers of the Deity, of the goodness of the soul[14] of self-duty, and the beneficial good wisdom[15], and the straightforward learning, and much abundant (*vêsh frâkhtishnîg*) wealth and other excellent bless-

---

[1] *Vêsh frâkhtîh*, also means 'much refinement, exaltation or perfection'. Comp. Pers. *farâkh, farâkhtan.* [2] Reading : *âînîn-gâs matan.* [3] *Gûkârishn va sûzishn.*

[4] *Pishn* or *pishû* ; comp. Av. *pithwa.* [5] Namely, the vultures.

[6] *Dakyâgarîh*, 'effecting purity or sanitation'. [7] Perhaps, *kâr kunad;* better *kâr-kart.*

[8] Or, the fatal effects of corruption called *drûj.*

[9] Or, 'but they (namely, dogs and birds) stop injury and degeneration.'

[10] That is, in the corpse.

[11] Reading : *bahrak;* comp. Mod. Pers. *bahrak*, 'filth.,' 'dross'.

[12] Reading : *vanj*, comp. the Pers. word.

[13] *Chîharî(h)* 'appearance.' Following the text in DM., *va tanich va chôlâ vîrâyaîshn pavan zak chîharî(h) lâ*, 'and the improvement also of the body and neck (or throat) is not (possible) in such a condition '.

[14] *Nism*, 'spirit.' [15] *Hûkhratîh î sûtaûmand.*

ings[1]. (2) And as to that which Bûkht-Masareh has recounted[2] for much prosperity of the worldly existences, this, too, we say that if the victorious ones wish to persevere[3] in obtaining[4] the diadem and other decorations of the winners of victory, and to wear (them) on the head and the neck, no battle should be waged with the object of returning to the presence of sovereigns (to win applause); but, on the battle-field, they should do the best they can for (protecting) the Law. (3) Then that one Law of the manifestations of goodness is even the most pre-eminent one[5] in this world; if that be not so[6], there is nothing to be worthy of Heaven. (4) In the final period the worshippers of God will have no grievance for want of intercession, [on account of the defects and maceration which are from much distress to the soul, owing to much paucity (in virtue)] ; and they (the good spirits) will allow them (*viz.*, the worshippers) the plenty[7] that is through perpetual needlessness[8] and (through) the hope which is also devoid of[9] terror, fear, fate and the peaceless death which one might meet (in this world). (5) To (teach one to) meditate on the sublime, to regard as poison the plunders which even at times the demon-worshippers gather, to be contented with straightforward exertion, and to exert in one's own avocation—(these) are pre-eminent reasons to prove the worthiness of the good learning (*hûdãnâgîh*) of Religion, and of the good faith and inquiry of the orthodox people (*daênîg*) who, in regard to the spiritual authority of wisdom, are curiously desirous for the learning and faith in Religion and the manifestations surrounding it. (6) Among those who observed it closely and understood it, (and) consequently also looked (on it) as (the means of) salvation, that Bûkht-Masareh was not deficient[10].

---

[1] Lit., 'goodnesses'.

[2] Or, 'characterized as the means of.'

[3] Reading: *nîyâzak yaona-î* comp. Avesta *yaona*, 'perseverance,' Vd. IV, 45 ; or, *nîyâzakoînand*, 'if they want or aspire to'. [4] *Ashkekhûntan.*

[5] *Avîrtar*, lit., 'more pre-eminent.'

[6] *Hat zak lâ ãngûn.* [7] *Pishnîh*, *cf.* Av. *pithwa*, 'abundance'.

[8] Or, 'sufficiency'. [9] *Barâ pavanich*, 'without'. [10] Lit., 'is not less so'.

XXXIII. (1) And, moreover, the (physically) blind ones with the (help of the) knowledge of Religion, do not fall into the abyss of the wicked ones; and the honestly faithful individual is (like) an agricultural implement[1], a deliverer from (that) abyss. (2) In the midst of them (*i.e.*, the people named above) the deceitful and greedy ones are opponents. (3) Whosoever has the strength of natural wisdom—certainly[2], (coupled with) knowledge—and is also on the path of the faith of the creation—certainly, (on) the miraculous path[3]—shall maintain it before the non-seekers of the wealth of pious selectors[4], and shall, thereby, blow off (*vayînênd*) what is a perpetual harm (unto the creatures), and thus that person becomes acquainted with, and a guide in, the embellished wisdom of the Mazdayasnian Revelation.

---

[1] Comp. Pers. *dastâhang*. [2] In the sense of Mod. Pers. *hamânâ*.

[3] Reading, according to DM., *avad-rîs*; according to *K.*, *avîrâs*, 'inaccessible'.

[4] Reading: *kam vijâstârân î hûchîtârân î chabunân*.

NOTE.

Regarding the Pahlavi word *pur-dart* (*sîrîh*) occurring in Answer VII., § 2, it is to be noted that it can also be read in some passages *fragart*, Mod. Pers. فرغرده *fargardah* "mixed." The Pahlavi negative of this word seems to be *afragart*, and it occurs in the Dinkard, Bk. IV., § 12; VII., Chap. I., § 41; and VIII., Chap. XLVI., § 2. The meaning "unmixed" of the negative it is not possible to fix in the references said above; however, it is certain that *fragart* or *fragard* does not always mean "chapter." Hence my approval of the reading *pur-dart* instead of *fragart* in the text of Answer VII.

THE DÎNKARD, BOOK VI.

[May there be] the propitiation of the Creator Aûharmazd[1] through faith[2] in the Revelation established by the Laws pertaining to the (Zoroastrian) worshippers of Mazda, as well as to the primitive believers in that creed.

The Sixth (Book) is about the doctrine[3] which was practised and upheld[4] by (those) ancient adherents to the creed, as the sayings of the Revelation for the belief of the worshipper of Mazda.

I. (1) The ancient sages among the early followers of the (Mazdayasnian) creed thought thus : namely, in the thought (arising) in the life of men, as[5] a good spirit keeps a place (*i.e.*, abides in it), so, also, an evil spirit holds the way (to it). (2) And in the expression of the mind, as a good spirit keeps a place, so, also, an evil spirit holds the way (to it). (3) And in the practical action resulting from the thought, as a good spirit keeps a place, so, also, an evil spirit holds the way (to it). (4) And in the life-prompted emotion or reasoning, (as) Vohûman[6] keeps a place, (so, also), Akoman[7] holds the way (to it). (5) And in a desire resulting from the heart, (as) Srosh[8] keeps a place, (so, also), Aeshma[9] holds the way (to it). (6) And (as) in a thought resulting from the desire Spendomat[10] keeps a place, (so, also), the *druj* Taromat[11] holds the way (to it). (7) And (as) in an expres-

---

[1] The Pahlavi *Shnâyîshn-i-Dâtâr Aûharmazd* is the rendering of the Avesta : *Khshnaothra Ahurahê Mazdâo.*

[2] *Vâvrîgânih.* The Pahlavi word according to DM., can be read *âfrîgânîh*, "praise, invocation".

[3] *Nisang-I.* It might be read *nasûg-I*, a corrupt form of the Pahlavi *Nask-I*, "a book". The word occurs also in the Dînkard, Book IX., § 2. West reads it *vasang*, "compendium", *see* Dd., Chapter XCIV, note 3.

[4] It may also mean "composed and preserved" by the *Paoaryôtkiêshân*. *Cf.* S. B. E., Vol. XVIII., p. 269, note 3.

[5] Reading ; *aîtun yezat-I* ; but according to K., DM., *haît-i yezat-I*, 'an angelic being'.

[6] 'Good Thought.' [7] 'Evil Thought.' [8] 'Obedience.' [9] 'Wrath.' [10] 'Bountiful Devotion.' [11] 'Scornful Thought.'

sion or utterance of the thought, wisdom keeps a place, (so, also), lust holds the way (to it). (8) And (as) in the action resulting from word, conscientiousness keeps a place, (so, also), self-willedness holds an access[1] (to it). (9) And in these several paths and ways (there happens) the struggle of the *druj* with men. (10) And whosoever is redeemed in these several paths and ways, is redeemed in every place. (11) And whosoever is allured there, comes then into the grasp of the *druj*, and is not able henceforth to rule himself, but thereafter he would act as the *druj* would order him[2]. (12) And we, men, ought to be alert, so that we may adhere to the path of God, and may not go after (*i.e.*, follow) the *drujas*.

II. (1) This (*i.e.*, the following), too, was thus thought upon by them : namely, that nature is good in which one would not do for another what is not good for oneself[3]. (2) And that one (kind of) wisdom is good (which belongs to him) who, (when) a benefit has accrued to him, discerns the fruit (of it) and knows how to taste it (*i.e.*, to derive advantage from it), and who does not purchase[4] (*i.e.*, bring on himself) a calamity or in-

---

1 *Cf.* the following from Mâdîgân-i-Ganj-i-Shâyagân by Dastur Peshotanji : — Mâ anshûtâân pavan kûnishn vabîdûnd denâich III râs baên tan-i anshûtâân henkhetûnt yegavimûnêt. Pavan denâ III râs, III maînôg gâs va III drûj râs yakhsenunêt, pavan mînishn Vohûman gâs va Aêshma râs yakhsenunêt, pavan gûbishn Khrat gâs va Varûn râs yakhsenunêt, pavan kûnishn Spènâk Maînôg gâs va Ganrâk Maînôg râs yakhsenunêt (§ 139, p. 14). "Whatever men do, they do for this reason that in their body are placed (by Nature) three distinct ways. By means of these three ways, the three *mînôs* (*i.e.*, the three invisible good faculties) make their abode in, and the three evil ones have access unto, man. Just as Vohûman (the faculty of good thought) resides in his mind, so also, does Aeshma (Wrath) find its way to it. Just as Good Sense has its abode in his speech, so has Varûn (*i.e.*, evil sense) access to it ; and just as there is place for Spentô-Mainyu in his doings, so is there also a way for Angra-mainyu to go with them" (pp. 23-24). In connection with the precepts of the *Paoiryôtkaêshân* read the interesting section XCIV of the Dinkard in Dastur Peshotanji's Edition, Vol. II, p. 103 of the Pahlavi text.

2 Or, "he is not able henceforth to do anything except what he is ordered to do by the *Druj*".

3 *Cf.* Andarz-i-Âtrôpât by Dastur Peshotanji, § 8 ; Kôlâ mâ pavan lak lâ niyôk lakich pavan hân aîsh al vabîdûnîh : "Do not do that for others which is not good also for thyself".

4 *Vahâk bûrdan*. Or thus :—"who is not grieved for a calamity or injury that has not reached him (*i.e.*, for imaginary woes)" ; reading *vâk* (vâî = "woe") for *vahâk* :—*cf.* Ganj-i-Shâyagân by Dastur Peshotanji, § 18. Mandavam î aûjît yegavîmûnêt râî *vâkîh* (or vâyîh) . . . *lâ yedrûntan* : "One *should not grieve for* a thing which has passed away."

jury that has not reached him. (3) And that one (kind of) intelligence is good (which belongs to him) who perceives, in the case of what he does not understand, thus: "I comprehend it not".

III. (1) They held even this thus: namely, Love all; that should be wisdom for thee. (2) Hold them for kindred; that should be conscience for thee. (3) Unto them do good; that should be spirit for thee[1].

IV. (1) They held even this, thus: namely, True Nature is that which does not mislead another[2]. (2) And Wisdom is that which does not mislead itself. (3) And Conscientiousness is that which when it recognises (a thing) as virtue, performs it.

V. (1) They held even this thus: namely, that which when it recognises that (a thing) is no virtue, and (still) performs it, is Perversion. (2) Perversion is opposed to Nature. (3) And that which while it recognises that (a thing) is sin (and still) performs it, is Folly. (4) Folly is opposed to Wisdom. (5) And that which while it does not recognise whether (a thing) is virtue or sin, and before it arrives at knowledge, performs it, is Self-willedness. (6) And Self-willedness is opposed to Conscientiousness.

VI. (1) They held even this thus: namely, Nature is not (implied) in Wisdom, while Wisdom is (implied) in Nature. (2) And Conscientiousness is implied in both Wisdom and Nature. (3) Spiritual things are known to be regulated according to Nature; the body is preserved by Wisdom (while) the spirit is redeemed by the union of both these.

VII. They held even this thus: namely, Shame is that in which they do not cease performing sin; Honour (Nang)[3] is that in which they do not cease performing virtue.

---

[1] Lit., 'soul.' The meaning is that in their true and natural state all spiritual conditions are perfectly good; it, therefore, behoves one to keep them in this pure condition by their best exercise. *Cf.* S. B. E., Vol. XXIV., p. 34, M. K., Chap. VIII, §§ 22—26.

[2] Lit: 'a person.'

[3] *Nang*, 'honour'; it also means 'disgrace'.

VIII. They even held this thus: namely, the essential thing in the Primitive Religion is Sinlessness.

IX. They even held this thus : namely, dutiful can be he who is discriminating.

X. They even held this thus : namely, the controversy[1] about religion is carrying into effect all that is in one's memory[2] (or, retention) as much as one knows.

XI. They held even this thus : namely, Aûharmazd, the Lord, produced this world according to Nature, and maintains it on Wisdom, and turns it back upon Himself by means of Conscientiousness (Daên).

XII. (1) They held even this thus : namely, Aharman produced everything with a view to the damage of Aûharmazd ; but when he had produced it, (he found it) of damage to himself, and of advantage to Aûharmazd. (2) (Whereas) Aûharmazd produced everything with (simply) a view to the advantage of Himself, (but) when He had produced it, (it was) of advantage to Himself and (also) of damage to Aharman[3].

XIII. (1) They held even this thus : namely, there are these three things for men : most dutifully to keep an eye on the world ; not to honour[4] the sinner who through sin is op-

---

[1] *Cf.* Pers. *shikâlîsh*, 'care'. Or, "Care for religion (is shown when) that much knowledge of faith, as one knows, one is carrying out into action."

[2] *Kîrûkîh* may also mean 'revealed knowledge of faith'; *cf.* Pers. *kîrû*, 'knowledge of a secret'.

[3] The idea is that Aharman had evil intention in the creation of his things and aimed at the damage of Aûharmazd, but the result of his production was quite the reverse of his intention ; and he failed in the creation of his things. Whereas though Aûharmazd desired nobody's evil and proposed simply to win advantage to Himself, the result of this creation, besides being a benefit to Himself, was in its nature also a damage to Aharman. Apart from the application of this circumstance to Aharman and Aûharmazd, one may see in it a fact of constant human experience.

[4] Reading : *khûnînîtan*, 'to cause to be famed', *cf.* Pers. *khunîdan*, 'to obtain fame'.

posed[1] to creation; and to pray for the reward of virtue from the divine ones. (2) As regards keeping an eye on the world they said this that every (person) should observe unto oneself thus: What shall be desired by me? How shall I be acting?

XIV. (1) They held even this thus: namely, to render three things highly strict; thus even this is one, not to honour the sinner because of his sin. (2) And one is, despite[2] his power and wealth not to exalt a person of false creed. (3) And one is to wish for the reward of meritorious acts from the heavenly beings (or, spiritually) and not from the worldly beings (or, in the affairs of the world).

XV. [They held even this thus: namely, one should not connive at what is unpardonable[3], nor should uphold what is connived at.][4]

XVI. (1) They held even this thus: namely, every man should bear in mind, in every place and at every time, the spiritual circumstance of the blessedness of heaven and the misery of hell. (2) On that occasion when peace, blessedness and joy should have come to him, he should reflect even thus: Behold! There should be blessedness even in heaven when it is thus blessed even here. And on that occasion when distress, harm, misery, and pain should have come intensely to him, he should reflect even thus: Behold![5] there should be misery even there in hell, when it is so even here. (3) Whereas owing to the manifold blessings of Aûharmazd if they be with

---

[1] *Paskhâr*, 'an enemy'; it may be read *pîshyâr*, *cf.* Pers. *pîshyâr*, 'a servant' who serves to produce sins; perhaps *paîdîyâr*, a substitute for *paitîyâr*.

[2] Lit., 'on account of'.

[3] Reading: *avôkhshâyishn*, 'not to have mercy or compassion on.' Perhaps, *apûkhshâyishn*, 'not to satisfy a person or exalt his reputation.' Comp. Per. *pûkhshîdan*, 'to grieve'.

[4] The Pahlavi text of the passage in brackets occurs only in K.

[5] On analogy with the above we expect *havât* for *avat*, 'unto thee', but we think the scientific reading *havât* of the former may have been miswritten *havat* in the latter, which should be its pronunciation when it is kept in the text. West reads the word *âfat*, see note 4, p. 274, S. B. E., Vol. XVIII.

one, there shall be no misery there, even though here it be so miserable[1].

XVII. (1) They held even this thus: namely, among men he is the most blessed who during the health of his understanding[2] should have undertaken and performed such a thing that on the last day when earthly objects pass away, his desire should be thus; "Oh! would[3] that it might have been done more by me!" (2) And that thing should most be avoided for which on the last day (there) should be this desire thus: "Oh! would that it might not have been undertaken and performed by me!"

XVIII. They held even this thus: namely, righteousness should be kept in advancement, and sin in depression and neglect[4].

XIX. They held even this thus: namely, the essential thing in righteousness should be that which every person would be able to perform, and which even Aûharmazd, the Lord, desires in every person, and which one should not perform unwillingly[5].

XX. They stated that thing as follows: namely, whoever is a friend unto the worshipful God, never perverts[6] the thought from the friendship of the Lord.

---

1 This sentence is added here to clear a misunderstanding if it should arise; when it is said that the experience of misery here should make one reflect that misery is possible even hereafter, it is not meant that misery here should always be followed by misery hereafter. Indeed, however miserable one should have been here, if one should deserve the blessedness of God, one shall be free frcm all misery whatever in the state after death.

2 Or, 'during the physical wholesomeness or vigour of his vision or foresight'.

3 *Cf.* Pers. *kâch*, 'would to God'.

4 *Cf.* Pers. *spûzgâr*, 'negligent'. *Cf.* Andarz-i-Khôsrû-i-Kavâtân: Bazak pavan ranj spûj: "Take pains to free yourselves from sins"; or, "regard sin as the affliction of this transitory world (ranj-i-sepanj)"; or, thus: "regard sin as (a thing) to be thrust off with great pains."

5 Reading: *agarûkîhâ*; it can be read also *aderangîhâ*, 'without delay or hesitation'; perhaps, *adarûgîhâ*, 'without any false motive'.

6 Or, 'corrupts the thought for His friendship'. *Naksônatan*, 'to corrupt,' 'to destroy'.

XXI. (1) They held even this thus : namely, the fountain-source of apostasy must be destroyed[1]. (2) When it first approaches the world, mankind mostly maintain faith in the soul; and for the reason that it (apostasy) has not acquired power, they prosper. (3) But when it has come to power, they mostly go out of faith even with the influence it has. (4) And even at length for the reason that mankind have departed from the faith, they do not prosper[2].

XXII. They held even this thus : namely, goodness should be done unto every person; evil should not be done unto any person whatever.

XXIII. (1) They held even this thus : namely, in the Religion, five best of things are even these : namely, Truth, Charity, Virtue, Competence (or Industry), and Intercession. (2) That truth is best which if one among the creatures of God should perform, then that one who acts up to it should be so much the more benefited according as one follows it out. (3) That charity is best in which when one makes a gift unto a person, one has no expectation that from the person to whom it is made, there should come to one as recompense anything whatever in the world; and there is nothing for him even in this that one to whom it is made should entertain a wish[3] for thanksgiving and prosperity. (4) And that virtue is best in which one struggles with the spiritual vices (*druj*), and does not permit within oneself any vice whatever, particularly these five vices: Avarice, Jealousy, Folly, Passion, and Infamy[4]. (5) That competence (or, industry) is best in which

---

[1] Or, "the source of the stream of apostasy can be done away with."

[2] Here is the constant Zoroastrian view that peace, health, prosperity, and happiness are essentially related and connected with, or rather included in, Virtue.

[3] Khahîshn. It can be read also *vêshîshn*, 'aggrandizement', 'exaltation', *cf.* Mod. Pers. *veshîdan*, 'to exalt'. Perhaps *nîshîgân*, *cf.* Mod. Pers. *nîshik*, 'a debtor', hence "that one should hold him to whom it is made, debtor in gratitude and prosperity".

[4] *Cf.* §§ 3, 7 and 22 of Ganj-i-Shâyagân. Note how elsewhere the word *nang* has the opposite sense of 'honour', just as in Mod. Persian.

when a work is being done, it be so done that every moment one should feel confident within oneself that if one should die that very moment, even then nothing different need be done from what is done already. (6) That intercession is best in which one says words in behalf of that person for whom others do not speak, and who is unable himself to state his misery and complaint[1]; that man utters (or addresses) the voice of his own soul and of the suffering poor, and (expresses) the woeful sorrow of another man, or of the world, unto the six Bountiful Immortals (Ameshaspends).

XXIV. They held even this thus: namely, wisdom is manifested in work, nature in government, and a friend in difficulty.

XXV. (1) They held even this thus: namely, the wisdom of wisdom, the best one, is that by which one is able so to maintain this body that not even the least harm might come to the body on account of the soul, and so to maintain the soul, that not even the least harm might come to the soul on account of the body. (2) Whereas[2], if, on the other hand[3], one is not able to do so, one should give up the body and preserve the soul.

XXVI. (1) They held even this thus: namely, power is a halter[4] to wealth, and wealth is a halter to the body, and the body is a halter to the soul; and mankind unto whom harm comes regarding these four things, should for the removal of them give up (all) worry, wealth, and power. (2) And if one cannot dispense with power, one must thus let go even wealth (for it); (and) if one cannot dispense even with

---

[1] Reading *gilak*, *cf.* Mod. Pers. *galak*, 'complaint', 'grievance'; or, *garah*, 'difficulty', 'a knotty thing'.

[2] *Amat*, 'when', 'whereas'; perhaps here a substitute for *mûn*.

[3] *Jvît*, 'otherwise', 'on the other hand'.

[4] The Pahlavi word which is here rendered by the English 'halter' can be read in several ways. (1) *magûl-î*, 'a halter', 'a leech', 'a frog', *cf.* Mod. Pers. *magal*; (2) *mekablunî*, a noun form from the Huz. *mekablûn*, meaning 'a grant', 'a gift', 'a receipt'; (3) *meg-van-î*, 'a tree or garden full of locusts'; perhaps (4) Huz. *mikvad*, 'a bridle', 'reins', 'halter', *cf.* the Arabic *mikvad*; or (5) Huz. *mikûn*, 'existence'.

wealth and power, one must even thus forego the body withal; and (whereas) as for the soul after all, it should not thus be disclaimed[1].

XXVII. They held even this thus: namely, you must accordingly conceive the abode of righteousness and religion in yourselves as that of plenty[2] and contentment.

XXVIII. They held even this thus: namely, every person should make one's own self devoutly faithful[3], and should resign oneself to God, and thenceforward one should be grateful[4] unto Him, so that there shall not ever come unto one anything, on occurrence whereof there might be injury.

XXIX. They held even this thus: namely, those who feed upon the produce of the land[5] should be hospitable[6], should extol (God) by striving in virtue, and pray for grace from the spiritual existences.

XXX. They held even this thus: namely, the spiritual head must be so regarded as the (religious) lord and obeyed that the ruler and the sovereign should also do nothing without (the advice of) the spiritual lord, the Head-priest[7].

---

[1] *Spûjit*, lit. 'hidden', 'thrust into obscurity or damnation'.

[2] Reading: *anbârîh*; but it can also be read *hûbaharîh*, 'a good or pious lot', 'a good share'.

[3] *Aûstôfrît*; Av. *avi-stu*, 'to praise', 'to admire', 'to be devoted to'; and *frît*, 'to love', 'to pray'; 'to devoutly pray to, or love (God)'.

[4] Reading: *stîshn* for *stâyîshn* (*yehvûnishn*), 'one ought to be thanksgiving (unto God)'. It can also be read *stîyân*, 'worldly existences'; according to K. 43, perhaps, *vîstâkhan*, 'boastful', or, *vastahân*, 'striving', 'endeavouring best'; or, *vastâân*, 'glorifying the name of the Lord', *cf.* Mod. Pers. *vastâ* corrupted from *avastâ*.

[5] Reading: *galak*, 'corn', 'land-produce', *cf.* Pers. *galah*; it may be *yalak*, 'a hero'.

[6] *Navîtvar*, *cf.* Pers. *navîd*, 'hospitality'.

[7] This sentence can also be interpreted thus: "Life (*ahû*) should be so kept after the Lord and obedient to Him that the ruler and the monarch should not do ever the least thing without (the advice of) the Head-priest of the world." Comp. Chap. 163 of the Dînkard, Vol. IV, p. 200, edited by Dastur Peshotanji.

XXXI. (1) They held even this thus: namely, Aûharmazd, the Lord, desires this from men[1]: *viz.*, "Do ye know Me?" because He understands this: *viz.*, "If they should (fully) know Me, everyone would come[2] after Me[3]". (2) Aharman has this desire: *viz.*, "Know ye not me", because he understands this: *viz.*, "If they should know me, not even a single person would come after me[4]".

XXXII. (1) They held even this thus: namely, Aûharmazd desires this of men, *viz.*, "Whatever you should do, do it for your own selves if you would do it according to your desire". (2) Whereas Aharman desires this, *viz.*, "You need not do for your own selves what you would do according to your desire".

XXXIII. (1) They held even this thus: namely, for every person there is an object which is more honourable and dearer[5] to him than anything else; and when he regards that thing

---

[1] Reading: *Aûharmazd khutâî min anshûtâân khvahishn.* The words *min anshûtâân khvahishn* are found only in K.

[2] Reading: *yâtûnêt*, as in DM. and DE. Following the reading in K., the sense is, "they would be after me".

[3] *Cf.* The Dînâ î Maînûg-î-Khrat, Ch. XL, §§ 24—27: Zak aêvak kâmak î Aûharmazd î Khûtâî min martûmân medammûnêt denâ, aîgh li barâ shnâsît, mâ kolâ mûn li barâ shnâsêt min âkhar-i li yâtûnêt va val khûshnûtîh-î li tôkhshêt. Va zak aêvak kâmak î Aharman min martûmân medammûnêt denâ, aîgh li al shnâsît, mâ khavîtûnêt aîgh mûn valâ darvand barâ shnâsêt min âkhar î valâ anâk kûnishn lâ vazlûnêt: "That one wish which Aûharmazd, the Lord, contemplates as regards men is this, that 'Ye shall fully understand Me, for everyone who fully understands Me comes after Me and strives for My satisfaction'. And that one wish which Aharman contemplates as regards men is this, that 'Ye shall not understand me', for he knows that whoever fully understands that wicked one, does not go after his evil deeds". (Pahlavi texts, Part III, S. B. E., Vol. XXIV, p. 80.)

[4] The point is that the holy nature of God is so good and love-inspiring that if men understood it correctly, they would never depart from it; whereas the wicked nature of Aharman is so bad and repulsive that if men understood it, they would never pursue it.

[5] The reading of DE. *girâmîktar*; of DM. *girân-mûstar*, 'more heavily difficult'; and of K. *girân-mehtar*, 'more weightily exalted'. *Girâmîktar* also means 'more precious', 'beloved,' 'revered', 'excellent'.

as his co-helper[1], and when there lies nothing else in the midst, only then is one full of gladness therefrom. (2) That thing is Religion.

XXXIV. They held even this thus: namely, (real) Religion is that which is being practised[2].

XXXV. They held even this thus: namely, he who believes in an intercession for the soul is less wicked than he who believes in nothing whatever[3].

XXXVI. They even held this thus: namely, Religion is that which creates happiness unto every creature[4].

XXXVII. They held even this thus: namely, crime is that which (is in relation) with the Law; and sin is that which (is in relation) with utility; and perversion and fault are those which abide.

XXXVIII. They held even this thus: namely, the essence of sin is the Excess and the Deficiency; whereas the essence of virtue is the Mean[5].

---

1 Reading: *hamîyâr*, as in DM. and DE.; it can be read also *hamkhâr;* according to K., *hamâî râyînêt* '(and when that thing) is being fulfilled', for *hamîyâr yakhsenunêt* in DM., DE.

2 Or, 'which they (*i.e.*, mankind) continually practise'.

3 The dictum, "Man is the maker of his own destiny," is never held more strongly by any other Religion than Zoroastrianism. So it is most repugnant to its spirit to believe that some one can intercede on behalf of one's adherents and procure them heaven, despite all their sins, for no other reason but that they are that one's followers. Now, such an opinion, if absolutely carried out, should take all moral responsibility away from a person, and allow him to sink into degradation and sin. Still, wrong or right, the belief in this opinion is not absolutely devoid of the moral instinct, even though misguided in this case; whereas people who have no faith whatever, right or wrong, are absolutely devoid of the moral instinct, and therefore decidedly worse than the former.

4 The proof of a Religion's truth is the peace and hapiness it procures in its followers.

5 The Patmân, the Frehêbût, and the Aîbîbût are the same as Aristotle's the Mean, the Excess and the Deficiency, respectively. For their explanation, *see* Aristotle's Nicomachean Ethics, Bk. II, Ch. 8. For their Pahlavi definition, *see* Ganj-i-Shâyagân, §§ 6-7, edited by Dastur Peshotanji.

XXXIX. They held even this thus: namely, the Religion is the (Golden) Mean[1].

XL. (1) They held even this thus: namely, everything should be faultless in the mean. (2) And from this Religion, it is thus manifest that Virtue is the supreme (Golden) Mean[2], and the (Golden) Mean is this: good thought, good word, and good deed.

XLI. They held even this thus: namely, whosoever is pious is pious through the Revelation[3].

XLII. (1) They held even this thus: namely, Excess is that wherein one thinks, speaks and does what is no (good) thought, no (good) word, and no (good) deed[4]. (2) Deficiency is that wherein one does not think, speak and do what is the thought, the word, and the deed[5]. (3) And the Mean is that wherein what one thinks, speaks and does is the thought, the word, and the deed[6].

XLIII. (1) They held even this thus: namely, in religion three things are most essential—the communion[7], the ardent love[8], and the mean. The communion is that wherein with regard to the thought, the word, and the deed, and with all rectitude, one is attached to (the worshipful) God and the good ones, and does

---

[1] The Religion is most profoundly identified with Virtue's essential nature and therefore with Virtue itself.

[2] Reading: *mahîst patmân kerfak.* It can otherwise be rendered: *Mazdayasna patmân kerfak,* 'the Mazda-worshipper is the mean of merit'.

[3] Or, 'in relation to Religion'. True Religion again is identified with Piety or Righteousness.

[4] That is, in this altitude people do act, but their activity is wrongly directed.

[5] That is, in this altitude people do not act, because they lack the virtuous quality.

[6] That is, in this altitude people are active in the fittest things.

[7] Reading: *hamîh,* 'attachment', 'mutual friendship', or 'communion' (with God).

[8] *Nizak-haîtagîh,* comp. Mod. Pers. *nîzh,* or *nizhah,* 'ardent love', 'perfume', 'a spear'. Perhaps, *vizak-haîtagîh,* 'pious life'.

not ever corrupt that attachment. (2) And the ardent love is that wherein with regard to improbity and sin one severs oneself from Aharman, the demons[1], and the wicked ones. (3) And the mean is that wherein one is a watch[2] on the communion and the ardent love, and does not ever corrupt them.

XLIV. (1) They held even this thus: namely, abstinence[3] of men is of many kinds. (2) The highest is that wherein one should hold (or worship) the Deity so much in oneself without apprehension of the people of the world that all that one would wish He would exhibit unto that person.

XLV. (1) They held even this thus: namely, care for fire is of many kinds. (2) Of the two kinds of that care, the greater is the one when people guard it sinlessly and truthfully. (3) And the other is the one when what men do for it is of high value.

XLVI. (1) They held even this thus: namely, in (any) work that might present itself, one should view one's highest employment. (2) And whoever would not recognise this to be the highest employment should (at least) so regard (all) work of lovingness[4].

XLVII. They held even this thus: namely, when Aharman throws up[5] one of these four stratagems[6], then he

---

[1] Reading: *shaêdân*, *vide* 'Sassanian Inscriptions,' pl. form *shîdân*, Pâi Kûli, Frag. III, 2.

[2] *Pânak*, 'a protection', 'a guard'.

[3] *Pâhrîj* means: 'regard', 'care'; also, 'forbearance', 'abstinence'. This section might also mean:—"Regard for men is of many kinds. The highest is that wherein one makes the people of the world so much without apprehension about oneself, that all that they might wish they would declare unto that person." Reading here *mûn-shân* instead of *mûn Yehân*.

[4] The point is that if one is in search of employment, one should not allow minor employments to pass away in hope of some greater work, but should take up the very first work that might present itself to one for the highest employment one should aspire to. If, however, one should not agree with this opinion, one will, after all, accept that all work that lovingness inspires is the highest and the sweetest. Here the Pahl. *mitrô* = Av. *mithrô*, 'love'. It can also be read *matan*, reach', and may mean 'an advent', or 'approach'.

[5] Lit. 'throws up', or, 'sends'; comp. Mod. Pers., *bar afgandan*.

[6] The four stratagems (comp. Pers. *rang*) are not here mentioned. Some words seem to have been here omitted.

gains for himself[1] worship[2] of power, or worship of wealth, or vulgar help-giving[3], or apostasy.

XLVIII. (1) They held even this thus: namely, one should be reverent to one's great ones[4] and patronize one's inferiors,[5] and should give benefit[6] to one's coadjutors. (2) And of these three this one thing is excellent when one renders happy one's coadjutors, because if one do not give benefit to one's helper, it is manifest that owing to that one's terror in one's dealings with one's superiors, one (may in one's confusion treat) one's inferiors (with) reverence.

XLIX. They even held this thus: namely, in the conduct[7] of oneself this thing is excellent when one regards one's inferior as one's equal, and one's equal as one's superior, and one's superior as one's master.

L. (1) They held even this thus: namely, through expiation, there remains no passage to hell. (2) And through non-expiation, there remains no passage to heaven. (3) Expiation is that wherein one is in contrition with repentence for a sin committed, and does not commit that sin again.

LI. (1) They held even this thus: namely, these three persons are the greatest[8] in righteousness. (2) One is he who has the longing of the liberal. (3) One is he who has the

---

[1] Lit. 'draws unto himself'.

[2] Reading: *sangîh*, 'dignity'; it can also be read *dîvîh*, 'demonism', a spelling rarely found in old MSS.

[3] *Pûj avâk-datîh*, 'the help-giving that causes injury', comp. *puj avâkîh*, 'the union or friendship that brings harm'; 'the help that causes pain'. (Ganj-î-Shâyagân, § 55, edited by Dastur Peshotanji.)

[4] Reading: *afash masân*; it may be, *az dahmîgân*, 'to the pious people'; or, *az dah-masân*, 'to the country-nobility'.

[5] Reading: *afash kasân dâshtâr*, comp. Pers. *dâsht*, 'patronage'; it may be, *az dah-kasân dâshtâr*, 'patronize the commonalty of one's country'.

[6] Comp. Av. *saoka*.

[7] Lit. *dârishn*, 'bearing'.

[8] Lit. 'stronger', 'swifter'; *aurvandtar*, comp. Av. *aurvant*.

nobleness of the truth-speaker. (4) And one is he who does not afflict the afflicted.

LII. (1) They held even this thus : namely, in the case of every person that may have died, one should be guarded from him, thus: 'I will not touch or come in contact with the decomposed matter[1] therein, and will not be polluted'. (2) But if one comes in contact with it, one's own body contracts pollution ; and the living humanity should be so on guard against the sickness and disease in such other people, as from the corpse of a person in the case of a deceased.

LIII. (1) They held even this thus : namely, every person should desire the arms of righteousness[2]. (2) And he who should put the arms of meritorious acts on the waist would thenceforward cause increase in merit and disappearance[3] of sin. (3) And the wise apostles of the Religion have so spoken of the arms of meritoriousness and made them the accompaniment of rectitude[4].

LIV. (1) They held even this thus : namely, if one performs (apparently) meritorious acts for these four things, those cannot (really) be meritorious acts *(viz.)*, an evil name, or an immoral name, or shame, or the fear of some one else.

---

[1] Reading : *nasâ* and not *vadash* as in K.

[2] Reading : *jânak î kerfak*, comp. Pers. *jânah*, 'arms'; perhaps, a corrupt Pahlavi form of *zayanak*. *Cf.* The Dînâ î Maînûg î Khrat, Ch. 43, §§ 6—14, wherein virtues are compared to arms :—" (6) That is, when they make the spirit of wisdom a protection for the back, (7) and wear the spirit of contentment on the body, like arms and armour and valour, (8) and make the spirit of truth a shield, (9) the spirit of thankfulness a club, (10) the spirit of complete mindfulness a bow, (11) and the spirit of liberality an arrow ; (12) and they make the spirit of moderation like a spear, (13) the spirit of perseverance a gauntlet, and they put forth the spirit of destiny as a protection". (14) " In this manner it is possible to come to heaven and the sight of the sacred beings, and to escape from Aharman, the wicked, and hell, the depreciated". These sections, Dr. West observes, " bear some resemblance to Isaiah LIX, 17, and Ephesians VI, 14—17, so far as mode of expression is concerned". (*Vide* S. B. E., Vol. XXIV., p. 84.)

[3] Comp. Mod. Pers. *nîsû*, 'cutting off', 'removal', 'a knife' ; also *nasûg*, as in DM., comp. Av. *nas*, 'to disappear'.

[4] Reading : *hamîh î frârûnî(h) vabîdûnt.*

LV. (1) They held even this thus: namely, sermons[1] should be delivered to the faithful, and the Religion should be explained to co-religionists. (2) And virtue and vice should be pointed out[2] to every person.

LVI. They held even this thus : namely, he should deliver sermons whose intelligence is such as to further advancement, and comprehension is such as not to be confounded[3], and wisdom is such as to be able to turn good one who is different[4].

LVII. They even held this thus : namely, the (real)[5] thing is that which, when one stands within, one does not miss[6]; and which, when one does not stand within, one misses.

LVIII. [They held even this thus: namely, everyone who stands within (the pale of) Religion, in so far as one stands within it, does not miss[6] it].

LIX. (1) They held even this thus : namely, men should be cautious and the most on (their) guard against the demon who is expectant of authority over the wicked existences[7]. (2) That demon is the existence of every vice, and such is (his) demonism, because the entire vices which the man who commits, commits in being expectant of supremacy over the wicked existences[7], so that one does not know that I do not speak the fair mind. (3) But if anyone should understand it, I shall be observant of the embellishment thereby; and if I should be free (from all danger), then I shall stand up and (boldly) say thus : 'That is what I ought to have done'.

---

1 Comp. Av. *vachangh*; Mod. Pers. *va'az*.

2 Lit. "and the meritorious and sinful acts should be declared to every person".

3 Reading : *dûjêt*, 'to be fixed', or 'perplexed'; perhaps, *danjît*, comp. Mod. Pers. *dang*, 'amazed', 'confused'.

4 Reading : *tanid;* perhaps, *tang*, and so it may mean, 'one who is in difficulties, or embarrassed'.

5 Meaning, of course, that that real thing is Religion.

6 Reading : *lâ aîyabâsêt*. The Pahlavi text of the passage in brackets occurs only in K.

7 Reading : according to DM., *vinast-ahûîh*, 'wicked life', or 'wicked mastership'; according to K., *vastâkhôîh*, 'boasting', or *vastâânih*, 'glorification of the Lord'. Or, according to DE., *va stîyânîh*, 'and worldliness'.

LX. They even held this thus: namely, if thy tongue be holy or pious[1], and if thou shoulds't say unto a hillock[2], 'Move forth,' then it must move (indeed).

LXI. They held even this thus: namely, even when you should move three steps towards Religion, it shall come forward a thousand steps to meet[3].

LXII. They held even this thus: namely, if one should have performed a righteous deed with special reference to one's own self or to one's ancestors, then its[4] principle[5] is not according to the Primitive Creed.

LXIII. They held even this thus: namely, whosoever turns (one's) virtuous face to Religion and embellishes one's nature (accordingly), then unto that person Religion reveals a thousand truths[6], such as one has never heard from anyone; and if one should religiously think[7] upon them with the doctors of the Religion (or, the head priests) and with wise men, (they must really be found) true.

LXIV. (1) They held even this thus: namely, the function of intelligence is to search out the thing. (2) And the function of understanding is to treasure up[8] and guard the thing intelligence has sought. (3) And the function of wisdom is to discriminate[9] things and recognise good and evil, and to adopt what is good and reject what is evil.

LXV. (1) They held even this thus: namely, that everything is made (the appropriation of) him owing to whom

---

[1] Reading: *yasarûb* for *yasharûb*, 'holy', 'righteous'; perhaps, *agarûb*, 'unpledged,' 'free,' 'independent'; may be, *adrûb*, comp. Av. *drava*, 'mighty', 'powerful'.

[2] Lit. 'a mountain.'

[3] *Val patîrak*.

[4] One *ash* of *adînashash* refers to the performance, and the other to the person.

[5] Lit. 'the end' or 'the moral point'; comp. Mod. Pers. *sar*, 'principle,' 'end'.

[6] Reading: *drenjishn*, Av. rt. *drenj* 'to meditate,' 'to recite'.

[7] Pahl. *hûskârêt*.

[8] Reading: *ganjbarîh*; Mod. Pers. *ganjvar*, 'a treasurer'.

[9] Pahl. *vichyînîtârîh*, Av. rt., *chí*, 'to select'. According to K., *vichîtârîh*.

it is performed, and the reward and recompense therefor are (also) assigned unto him owing to whom it is performed. (2) And men should highly be striving in this manner: 'May we perform virtuous deeds that there may be (attained) unto us the reward from Aûharmazd the Lord; because whatever recompense proceeds from Aharman, that recompense is assuredly harmfulness.'

LXVI. They held even this thus: namely, that he who learns to observe these several sections[1] which have been written in this treatise, recognises the good of himself and of others.

LXVII. They held even this thus: namely, that a thing has these five elements[2]—the generic essence, the material substance, the consciousness[3], the energy[4], and the specific essence[5].

LXVIII. (1) They even held this thus: namely, the elements in men are of these three kinds. (2) One, that which is good for germination. (3) One, that which is bad for germination. (4) And one, that which is mundane. (5) That which is good for germination is the one wherein though no instruction be imparted to one, even then it manifests itself. (6) And that which is bad for germination is the one wherein though much instruction be imparted to one, even then it does not manifest itself. (7) Whereas that which is mundane becomes good or bad according to instruction. (8) It becomes good by chaste instruction and bad by corrupt. (9) There is (however) a case wherein one utilises chaste instruction for corrupt ends, such as the apostates (do with) the teachings of Religion.

---

[1] Reading: *darak*, comp. Pahl. *dar*, 'a chapter'; Mod. Pers. *dar*: 'a volume', 'a manuscript'.

[2] Lit. 'essentials'.

[3] Pahl. *kîrûk* (*see* Pand-nâmak î Âtrôpât Mahraspendân, §§ 142-143, edited by Dastur Peshotanji); comp. Mod. Per. *kîrû*, 'memory'.

[4] Âtâsh: as energy in nature manifests itself into the heat principle everywhere the same term signifies both in the Old Iranian languages.

[5] Lit. 'the essence of any kind whatever'.

LXIX. They held even this thus: namely, neither through anxiety nor through fear should any person seek remedy out of depravity.

LXX. (1) They held even this thus: namely, spiritual anxiety is owing to the transgression of those who are versed in the Gâthic lore (*gâsânîgân*). (2) And the earthly (one) is owing to the ill-repute of those who are versed in the Hadha-Mâthric lore (*hâtak-mãsrîgân*). (3) And the fear (of punishment) at the (Chinvat) Bridge and much affliction are owing to the sins of those who are versed in the Dâtic (*dâtîgân*, legal) lore, and who do not (*barâ*) protect themselves (from such sins)[1].

LXXI. (1) They held even this thus: namely, if the worth of things is inquired[2] into and recognised by a man, certainly he should not take noted power and great wealth for goodness, nor (also) should he praise little wealth and indigence as goodness. (2) Because if worth be taken not according to the goodness or wickedness of a person, but according to little or great wealth, then it shall so happen in the world that an ill-natured man of manifold means would, in spite of his being depraved[3], sinful, and corrupt, entertain desire for reputation, and who compared with[4] his desire for reputation values (or regards even) wealth less. (3) He who is needy, discontentedly and corruptly robs[5] (even) poverty; and he

[1] Read in connection with this, Dastur Peshotanji's Edition of the Dînkard, Vol. I., Question IX, pp. 1—3; and the note to the Dînkard, Bk. VIII., Chap. I, § 5, pp. 4-5, by Dr. E. W. West in S. B. E., Vol. XXXVII.

[2] Reading: *vijôyihêt*, Pahl. *vijûstan*; comp. *vijôyîtâr*, 'an inquisitor', in the Dînkard, Bk. IX., Chap. XXI, § 18, p. 216, S. B. E., Vol. XXXVII.; perhaps, *vijôrîghêt*, Pahl. *vijôrtan*, 'to decide', comp. *Maînûg î Khrat*, Chap. II, § 39, of my Edition.

[3] Reading: *chapîhêt*, comp. *han-chapishn* in the Dînkard, Bk. VII., Chap. V, § 5, S. B. E., XLVII.; perhaps, (*pavanich*) *pîsht* or *pasht*, 'an avaricious person', *vide* the Dînkard, Bk. VIII., Chap. XLIV, § 13. It can also be read *pûj-pâjît*, 'niggardly mean', *cf.* Mod. Pers. *pâjî*.

[4] Lit., 'owing to his desire'.

[5] Reading: *zînêt*, 'steals', comp. Av. *zinaka*, from *zi*, 'to carry away', or, 'to steal'; commonly read *zadônêt*, a Semetic word, meaning 'buys'.

who is a gambler[1] squanders away[2] whatever he possesses; and he who is indolent makes no wealth, but even flatters other[3] people who are evil in many ways, and scorns the illustriously wealthy and munificent man. (4) And still the indigent niggard[4] evidently sets himself off owing to the illustrious, and whatever defect there is in him he renders less conspicuous through the bounty of that illustrious person. (5) Whereas the munificent man is he who becomes regretful for whatever he is taking[5], and who should have entertained (even) him who offers up prayer for the decrease of the bounty of his charity towards the world, and thus craves such a loss (*âhûk*) to it.

LXXII. They held even this thus: namely, whoever lies with a woman married (to another), although he does not fall verily into the sin which is inexplicable[6], even still by the action of that man peacelessness and affliction swell in the world; and because peacelessness and affliction swell in the world owing to the action of that man, he should be made to expiate them.

LXXIII. They even held this thus: namely, one should humbly lie down within the threshold (of a sacred place), or else confusion shall come unto him, because the man who (squanders away his time) outside that threshold becomes the demon's own[7].

---

1 Reading: *vôzîgar*, comp. Mod. Pers. *bâzî bâkhtan.*

2 *Avsîhinêt.*

3 Reading: *hânich*; it can be *nihânich*, 'privately'.

4 This probably refers to the indolent man who, though he pretends to despise wealth in excuse of his indolence, has still so much to depend on the bounty of the munificent man.

5 The munificent man is so very anxious to keep always the current of his own liberality running that he almost feels shame if he has to borrow something or even receive it as gift.

6 Reading: *vinâs î anâpôhlagân*, comp. Av. *anâperetha shkyaothna.*

7 It is every man's duty to have provided himself a sacred home to ease his soul therein; and none should squander away the hours of leisure, seeking life of dissipation, for that would lead him into the company and relationship of demons.

LXXIV. They even held this thus: namely, there is nothing more beneficial than Religion, because whoever exalts the glory of Religion, never becomes an affliction unto men.

LXXV. They even held this thus: namely, there is no person more liberal than Tishtar[1], because no person performs liberality so excellently and perfectly as Tishtar.

LXXVI. They held even this thus: namely, according to this Religion[2], one instruction is even thus: there is no reason that all persons should be unique, and he that is unique must be ascertained (to be such)[3].

LXXVII. They held even this thus: namely, there is never a person born in whom these six spiritual things do not struggle—good mind and bad mind, virtuous moral sense and passion, and honour and scorn.

LXXVIII. (1) They held even this thus: namely, one who has the good mind as guest within himself has verily this mark that one is warm in virtue and in confidence[4] with the good, and continues in peace, and promotes intercession towards the Lord. (2) And one who has Akoman (Evil Mind) as guest within himself[5], has then his characteristic such that he is benumbed in point of meritorious actions, forms evil relations, gets troublesome with good people, and in himself becomes an opponent to peace-making[6] and its progress[7]. (3) And (when) anybody has Sraosha (Pious Obedience) as guest within himself, then his mark is this that words are always[8] uttered (by him) with politeness[9], and when they are uttered he is verily listened

---

[1] *Cf.* Âfrin i Bûzûrgân: *Râd bîd chûn Tishtar*, 'Be liberal like Tishtar' (the Agency in Nature that procures rain). Surely, the bounty of rain to the world is great.

[2] Namely, the Religion revealed by Zarathushtra Spitama.

[3] Or, the advice of the unique should be sought for.

[4] Reading: *nihûftîg*; or, *hu-patvand*, 'in good relationship (with the good)'.

[5] Or, 'In whomsoever has Akôman kept his abode'.

[6] Reading: *âshhtîh kartan*.

[7] *Vakhshînîtanash*, 'its development', 'conciliation', 'forgiveness'.

[8] Or, 'in every place'. [9] Reading: *levatâ shâyat*, 'with aptitude'.

to, and when (they are) defective[1], they are withdrawn, and he utters no falsehood for the acceptance and embellishment of others, nor does he smite anybody who is innocent[2], but smites moderately[3] anybody who is sinful. (4) And whoever has Aeshma (Wrath) as guest within himself, has then his characteristic such that there is (by him) always the conversation of an improper subject, and when he speaks (upon it) he is not listened to, and when he has uttered what is offensive[4] as well as blemished, then it is not withdrawn[5]; he speaks manifold lies for the aggrandisement of others, and much smites the sinless ones. (5) And (when) anybody has Spendomat as guest within himself, then his characteristic is this that there is plentiful devotion, and when people persuade him to commit a sinful act[6] he commits it not; and when even plenty of the share of the wealth of this world reaches him, even then he turns not away from the wealth of the good spirits[7]; and he desires for the reward of merit from the spiritual existences and not from the material ones. (6) And whoever has the *druj* (*i.e.*, the vice) of Tarokmat ("Perverted Conception")[8] as guest within himself, has then his characteristic such that his thinking is rash, and when they persuade him to commit a crime, he is led to commit it; even when a small share[9] of the wealth of this world reaches him, then he stands away from the wealth[10] of the good spirits; he desires for the reward of merit from the material existences and not from the spiritual ones.

LXXIX. (1) They held even this thus: namely, Artavahisht is seven months in the material world, and five

---

[1] Reading: *âkûk*, 'blemished'. [2] Lit., 'sinless'.

[3] Lit., 'proportionately'.

[4] Comp. Mod. Pers. *kûtak*, 'striking'.

[5] Reading: *gashîdan* for *kashîdan*, *cf.* the Mod. Pers. word.

[6] Reading: *sârînênd*, comp. Av. rt. *sâr*, 'to break down', 'to injure', and Mod. Pers. *shârîdan*, 'to be guilty'.

[7] Reading: *adîn chabûn-î Yêzdân*; perhaps, *adînich bôd-î Yêzdân*, 'then he does not turn away from divine intelligence'.

[8] Or, 'arrogance'. [9] Reading: *andak bâhar*. [10] Reading: *min chabûn*.

months in the spiritual world. (2) And when he is in the spiritual world he sits invisibly in the body of vegetation, watches the seeds of plants and nourishes and rears them; and in those five months he produces trees. (3) In those seven months when he manifests himself[1] in the material world in the body of vegetation, the trees put forth blossoms and produce fruits. (4) So that[2] for this reason there is the manifestation of the period of *Rapitwîn* of the genius of *Artavahisht* in the seven months of the year and not (so) in the (remaining) five (months).

LXXX. (1) They held even this thus: namely, (when) anybody should voluntarily submit himself[3] to troubles[4] and distress for the sake of the Law[5] of Religion, and then should recognise it as some act different from an apt deed of merit, still (then) that meritorious act thereby develops itself, *i.e.*, even through the sin he would commit owing to any fear from those troubles and distress. (2) But there is no absolution from the sin of unnatural sexual intercourse (*marzînishnîh*) and other sins of that nature which are committed by one, because through one's share in them one does not pass over (the Bridge) even by suffering the troubles and distress to which one has approved to submit in this world (for the sake of Religion).

LXXXI. They held even this thus: namely, (when) anybody submitted himself[6], for that faith[7], to (such) troubles and distress in this world, and then also perceived those troubles and difficulties as other than meritorious acts, even (then) among the invisible (heavenly) spirits those toils and pain people suffer on account of any such thing[8] are regarded as not included[9] in the other sins committed (by them).

---

[1] Lit., 'comes out'. [2] Lit., 'when' (om. in K.).

[3] Reading: *val chôlâ mekablûnã*, lit., 'should accept on (his) neck'.

[4] Reading: *alag* (*see Shikand Gûmânîk Vijâr*), 'trouble'; comp. Pers. الغ *âlûg*.

[5] Reading: *âînîn* translated by Skr. *âchâra*, 'a law' in the *S. G. V.*; it may also mean 'to the troubles and distress of a religious nature'.

[6] Reading: *val chôlâ pattîraft*. [7] *Âîninak* or *aîvînak*. [8] *Pavan chish.*

[9] According to DM., DE., it can be read *avadarg*, 'having no access'; also it can be read *avilag*, 'blister'.

LXXXII. (1) They held even this thus: namely, there was one who asked this (question) thus: "What is that spiritual faculty which leads a man from straightforwardness to dishonesty and from dishonesty to rectitude". (2) And the *Aîrpats* (priests) said that (it was) the *ragîh* (will-power[1] in man). (3) And the pious people[2] inquired thus: "What is that *ragîh* (will-power) in man? (Is it) the head, or the eye, or the ear?" (4) And the *Aîrpats* said thus: "*Ragîh* is verily something which (exists) in the body of mankind". (5) And (still) the pious people did not comprehend what *ragîh* was. (6) And, finally, the sages that were amongst them said thus: "*Ragîh* is produced in every man, because he who has *ragîh* (in him) invokes Him Who is Aûharmazd and also invokes him who is Aharman; and when he likes he follows Aûharmazd, the Lord, and when he likes he goes after Aharman." (7) In this world their proportion is said to be such that for the man who wishes not to perform perverse acts there is much goodness (or happiness), and for him who desires to do perverse acts there is worst evil; regarding him they say (that) even he, also, would not do perverse acts at the end (of life)[3]. . . . .

LXXXIII. (1) They held even this thus: namely, there is nobody who stands upon (or maintains) both those objects, (and) who is as he ought to be for the one and (also) for the other; that happens so when it is not possible to understand, namely, what is better and more honest. (2) Since these two ways are one: in other words (*ayûf*), one attains to self-culture through one's own wisdom, that is, he is wise who attains to that virtue whence he becomes knowing.

---

[1] The word may be read in several ways: (1) *radkâ* (*Semetic*), meaning 'true', 'fact', 'truth', 'extension', 'rule', 'chastisement', and 'assistance' (*vide s.v.*, The Pahlavi-Pazend Glossary). (2) *Ragîh*, 'veins', 'will', 'wish', 'effusion'; see *Dînkard*, Bk. IX, (*barâ hankhetûnt rêgîh*,) Chap. XXXII, § 21, S. B. E., Vol. XXXVII. (3) *Lakîh* (*cf.* Mod. Pers. *lakkah*), 'spot', 'blemish', 'slur', 'disgrace'. (4) *Lakash* (for Mod. Pers. *lakâsh*), money.

[2] Or, 'the noblemen'.

[3] After this some text seems to me to have been omitted, as will be observed from the context of the following passage.

LXXXIV. They held even this thus: namely, (if) one proceeds to educate (people) in theology (or in religious knowledge), he should do it if he is highly persevering (or self-sacrificing), and then he will be able to save (their) souls by the infallibility that exists in the Revelation of God.

LXXXV. They held even this thus: namely, the superior salvation of the soul, (to express it) in the most concise way, (is) this that one should act so that the Deity is adored and not the demon.

LXXXVI. They held even this thus: namely, he who cohabits with a menstruating woman, is sinful even if he has done it blindly in darkness.

LXXXVII. (1) They held even this thus: namely, mankind ought to be vigilant so that, as far as possible, no injury might happen unto them, since when in anyone's body deterioration abides, then Akôman settles itself in the body; and no sooner Akôman sits in the body than Vohuman goes away from that body; and then every object is perceived through the evil mind and the evil thought of everything that appears worst. (2) And he who is versed in evil thoughts, has then his path (leading) into Hell; and out of those who go into Hell, while some come back, some do not return.

NOTE.

Words similar in reading and spelling to the *ragîh* mentioned in section LXXXII., occur in the Pahlavi version of the Gâthâs XLVI., 8*b*, and XLVIII., 11*c*. In XLVI. the text runs thus:—*lâ pavan sak î ân kûnishnî havâ avinâs-dîl ragîh* [*pavan tan va jân va rûbân ragîh vabîdûnayên*] *frâz rânînîtâr havâm* [*aîgh pâtfrâs bûnîg barâ kartan lâ tûbân*]—"on account of that deed of his innocent will-power [(the deed) which the *ragîh* would cause by the (media of) the body, the life, and the soul], I am not to drive (him) off, [that is, it is not possible (for me) to inflict the original punishment (upon him)]." In XLVIII:—*mûn avô dravandân khrûkîh* [*ragîh*] *va armêshtîh* [*akârîh*] *yehabûnêt*—"who produces in the wicked a cruel [will-power] and [the inactivity of an] invalid condition." In the Gâthâ XLIX, 2*b*, the word represents the Pahlavi rendering of the Avestic word *râreshô* and, therefore, ought to be read *rêsh* 'wound.' The reading *rêsh* of the word in the first two references is distinctly incorrect.

The Times Press, Bombay—1170'07

દીનકર્દ કેતાબ.

તેની

અસલ પહલવી એબારત, અવસ્તા અક્ષરે તેનું વાંચણ,
ઇંગ્રેજી તથા ગુજરાતીમાં તેનો શરેહ સાથે
તરજુમો, અને તેમાં આવેલા મુશ્કેલ
પહલવી શબ્દોની ફરહંગ.

———:o:———

કર્તા:

દારાબ દસ્તુર પેશોતન સંજાણા.

———

વૉલ્યુમ દસમું.

———

નામદાર સર જમશેદજી જીજીભાઇ ત્રાન્સ્લેશન ફંડના ત્રસ્ટી
સાહેબોના આસરા હેઠલ છપાવી પ્રગટ કર્યું છે.

———

લાઇપઝિગ:

ઑતો હરરેસોવિત્ઝ.

———

૧૯૦૭.

દીનકર્દનાં પાંચમાં પુસ્તકનાં પહલવી ટેક્ષ્ટમાં આવેલી બાબતોનું સાંકલ્યું.

———:o:———

દીનકર્દનાં છઠાં પુસ્તકના ટેક્ષ્ટમાં આવેલી બાબતોનું સાંકલ્યું.

દીનકર્દ, પુસ્તક પાંચમું.

[બુખ્ત-મસરેહના[1] તમાંમ સવાલો અને તેના દસ્તુર આદર ફ્રોબગે આપેલા જવાબો.]

હવે એક શેહેરી[2] કે જે (આપણુ જરથોસ્તીઓ તરફ) દોસ્તીની લાગણી ધરાવતો હતો, તેમજ ધર્મ સંબંધી જ્ઞાનને માટે બહુ આતુર હતો, અને તેને જે વાકેફ ન હતું તે જાણવા બાબે તે કાળજી ધરાવતો હતો, તે એક ખ્રીસ્તી પુરૂષ હતો, જેને તેઓ બુખ્ત-મસરેહનાં નામથી ઓળખતા હતા, તેણે નીચે મુજબ સવાલો પુછ્યાઃ—

(સવાલ) **૧ લો.** ખોદાની હસ્તી શા ઉપરથી જાહેર થાય છે? અને બદમનશ્નીથી તેની સાંમે થનારની (હસ્તી શા ઉપરથી જાહેર થાય છે?) ૧ લો.

૨ જો. ખોદાની સાંમે થનાર મીનો (અહરમન) કયાંથી આવ્યો? ૨ જો.

૩ જો. શા સબબસર તે આવ્યો? ૩ જો.

૪ થો. બદીની આમેજશ કરવાને તેણે શું કારણસર કુશેશ કીધી? ૪ થો.

૫ મો. તે (ખોદાની) આગમચ કાંય નહીં આવ્યો? ૫ મો.

૬ ઠો. (૧) તે દુશમનને દુર રાખવાનું ખોદાથી બની શકે એમ હતું]કે નહીં? (૨) અને જો ખોદા તેને દુર રાખી શકતે] તો તેણે (તેને) શા માટે દુર નહીં રાખયો? (૩) અને જો ખોદા (તેને) દુર રાખી નહીં શકયો તો (તેને) આખરે દુર રાખવાનું ખોદાથી કેમ બની શકશે? ૬ ઠો—૧ ૨ ૩

૭ મો. અને તેણે (યાને ખોદાએ) તેને (યાને અહરમનને જગતની) અંદર શા સારૂ આવવા દીધો? ૭ મો.

---

૧. જુવો પહલવી એબારતનાં તથા ઇંગ્રેજી તરજુમાનાં પાનાં પહેલાં ઉપર એ નામ વિષે આપેલી નોટ.

૨. 'દહિક.'

૮ મો. **૮ મો.** અને પ્રાણીઓને કે પેદાયશોને (અહરમનથી) નુકસાન થવા દેવાનું તેણે શા માટે પસંદ કર્યું[૧] ?

૯ મો. **૯ મો.** અને કેવી શકતીથી તે (ખોદા) તેને પાછો હાંકી કહાડશે ?

૧૦ મો. **૧૦ મો.** વળી તે (અહરમન) ફરીથી પાછો આવી શકશે કે નહીં ?

૧૧ મો-૧ **૧૧ મો.** (૧) અને જો તે (અહરમન) તેમ કરી નહીં શકે તો શા
૨ કારણસર તે અશકત છે ? (૨) અને જો તે તેમ કરી શકે તો તે પાછો શા કારણથી નહીં આવશે ?

૧૨ મો. **૧૨ મો.** ખોદાએ આએ દીન નહીં જાણીતી[૨] અને નહી સમજ પડે એવી[૩] એક ભાષા, જેનું નામ અવસ્તા કહેવાય છે, તેમાં શા માટે જાહેર કીધી ?

૧૩ મો. **૧૩ મો.** અને તેણે તે અસલ ભાષાને લખાણ મારફતે જાળવી રાખવાનું પુરતું કાં નહીં ધાર્યું;[૪] પણ સાથે વળી તેને મોઢે કરીને[૫] પઢી જવાનું શા માટે ફર્માવ્યું ?

૧૪ મો-૧ **૧૪ મો.**(૧) અને શા માટે ખોદાએ તે ધર્મ ફકત[૬] ઇરાન દેશમાંજ મોકલ્યો, અને તેમ કરીને બીજાઓને દેવોનું શીક્ષણ માનવાને તજી કેમ દીધા ?

---

૧ એનો અર્થ એમબી થાય છેઃ—"અને તેણે પ્રાણીઓને લગતાં નુકસાન સારૂ શામાટે બહાલી આપી ?"

૨ 'અનઆશ્નાક;' સરખાવો ફાર્સી 'આશ્ના'; વધારે સારૂં વાંચણ 'અનઆસાનીક' મુશ્કેલ, મને લાગે છે.

૩ એનો અર્થ 'છુપી'બી થઇ શકે.

૪ કદાચ 'બુંદક હન્ગાર્ડ' પુરતી ઉકલાવેલી, એમ થાય.

૫ વાંચો 'નર્મ કર્તન'. સરખાવો ફારસી, 'નર્મ કર્દન' મગજમાં ગોખી રાખવું. બોલેબોલનો તર્જુમો એમબી થાયઃ—"અને પુરતી રીતે નહી ઉકલે એવાં લખાણમાં શા માટે તેણે તે જાહેર કરવાનું માત્ર પસંદ કર્યું; અને સાથે વળી એવી ભાષામાં તે મોઢે રાખી પઢવાને તેણે ફરમાવ્યું."

૬. પહલવી 'અએવાચ.'

(૨)અને શું એમ છે કે બીજાઓ તે ખોદાને[1] લાયક ધારતા નથી, અને તેને તે રીતે ઓલખાવી[2] શકતા નથી? ૨

૧૫ મો. અને શા માટે એકલા ખોદાનેજ નહીં, પણ વળી ખોરશેદ અને બીજી કેટલીક રોશનીઓનેબી માન આપવું ઘટે છે? ૧૫ મો.

૧૬ મો. અને કુસ્તી બાંધ્યા વગર ચાલહાલ કરવી એ ગુનાહ તરીકે કાંય ગણવામાં આવે છે? ૧૬ મો.

૧૭ મો. બરસમ અને દરૂન ઇંજવાને લગતી પવીત્ર ક્રીયાઓ જુદી જુદી શા માટે છે? ૧૭ મો.

૧૮ મો. અને યઝિશ્ને તથા પરસ્તેશ કરવાથી ખોદાને શું લાભ છે? ૧૮ મો.

૧૯ મો. અને (ખાકી) શરીર મુવા બાદ જીવતાં તન કરતાં વધારે રીમન શા માટે છે? ૧૯ મો.

૨૦ મો. માસીક માંદગીની આલાયશ શાને લીધે છે? ૨૦ મો.

૨૧ મો. અને જ્યારે[3] તે (માસીક માંદગીનું વહેવું) ચોકક્સ રસ્તેથી થાય છે, ત્યારે આખું શરીર શા માટે આલુદેહ ગણાય, અને તેથી દુર રહી તેને નહીં અડકવાનું કારણ શું? ૨૧ મો.

૨૨ મો. અને બાજ પઢયા વીના ખાવાથી, ઉંઘાડે પગે ચાલવાથી અને ઉભા રહીને પીશાબ કરવાથી, અને એ રીતનાં બીજાં કાંમોથી [4] નુકસાનકારક દેવો (યાને ખરાબ અસરો[5]) કેમ પેડા થવા પામે છે? ૨૨ મો.

૨૩ મો. અને જો દેવો એમ જન્મ પામતા હોય તો તેઓ આખી દુન્યાને ગલ્પ કાં નહીં કરી જતા? ૨૩ મો.

---

૧. 'આન. યેઝત.' ૨. 'નિમૂતન.' ૩. 'અમત.'

૪. અથવા, 'એથી નીપજતી બીજી ચીજોથી.'

૫. અસલ અર્થ: દેવો, થાય છે.

૨૪ મો. **૨૪ મો.** હમબીસ્તર થવા[1] પછીજ એક ઓરતે શા માટે ન્હાવું જોઇયે?

૨૫ મો. **૨૫ મો.** જો દરેક જણને ન્હાવાનું જરૂરતું[2] હોય તો બીજી બાયડી કે જેણી ભર્થાર વગરની હોય તેણીએ શામાટે ન્હાવું નહીં જોઇયે?

૨૬ મો. **૨૬ મો.** ગુસ્પંદને[3] કતલ કરતી વેળાએ છરી વડે જબે કરવા આગમચ તેને લાકડીથી શા માટે મારવામાં આવે છે?

૨૭ મો. **૨૭ મો.** બરસમને અપવિત્ર પાણીથી અને માસીક માંદગીથી ચોક્કસ દુરીએ શા માટે રાખવી જોઇયે?

૨૮ મો. **૨૮ મો.** અને જ્યારે દરૂન ઇજવામાં આવે છે, ત્યારે તે ઇંજાયલું ખાણું ખાવા આગમચ ખોદાની સ્તુતીના કલામો પઢવામાં આવે છે, અને ત્યાર પછી (એટલે, ખાણું ખાધા પછી) પણ બીજીવાર સ્તુતી કરવામાં આવે છે, તે ભુલ[4] શા માટે ચાલુ રાખવી જોઇયે?

૨૯ મો. **૨૯ મો.** અને ફ્રવર્દેગાનના દીવસોમાં ગુજરેલાંઓ પાછાં કેમ આવે છે?

૩૦ મો. **૩૦ મો.** હાથોને નીરંગ અને લીલોત્રી વડે સાફ કરવાનું કારણ શું?

૩૧ મો. **૩૧ મો.** મુવાં માણસનાં તન તરફ સગની નજર કરાવવાની મતલબ શું છે?

૩૨ મો. **૩૨ મો.** અને રવાનનું ખોરેહ, ડહાપણ અને જ્ઞાન તનમાં અને ગલાંમાં સમાયલું કાંય છે? અને માઝદયસ્ની દીન પાળનારાઓની દોલતની

---

૧. 'વુસિસ્તક'નો અર્થ, અધુરે બચ્ચું જનવાનો, પણ થાય છે. જુવો "સેક્રેદ બુકસ ઓફ ધી ઇસ્ત," વૉલ્યુમ ૩૭ મું, પાનું ૧૫૯ મું; વંદીદાદ, ફર્ગર્દ ૭ મી, ૬૦, અને તેની પછીના ફકરાઓ.

૨. ફરજયાત.

૩. 'ગુસ્પંદ' એટલે મેંઢું અથવા બકરૂં. કોઇવાર તેમાં સઘળાં ઢોરોનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે, અને કોઇવાર સઘળાં જાનવરોને પણ એ નામે ઓલખવામાં આવે છે.

૪. વાંચો 'માનીદ,' ચુક, ભુલ; સરખાવો ફારસી 'માનીદ.'

ઝીયાદતી[1] અને બીજી રીતનાં સુખની આબાદી, દેવની પરસ્તેશ કરનારા રાઓના કરતાં વધારે જાહેર કાંય હોતી નથી ?

૩૩ મો. અને દરેક જણે પોતાની દીન જાળવવાની અને દરેક જણે ૩૩ મો. કોઇ પણ ધર્મ માનવાની શી જરૂર છે ?

દસ્તુર આદર ફ્રોબગે આપેલા જવાબો.

(૧) બુખ્તમસરેહ જે દીનને લગતી બાબતોમાં કમ વાકેફગાર[2] હતો, ૧ તેનાં ધર્મ સંબંધી બાબદનાં વાદવીવાદ[3] ઉપરથી નિચલા જે જવાબો આપ્યામાં આવ્યા હતા તે એક નિબંધનાં આકારમાં (અત્રે) રચવામાં આવ્યા છે;[4] જે (જવાબો)માં ઉપલા તેનાં સવાલોમાં સમાયલા શબ્દો અને સખુનોની ભરપુર અસલ્યતનો એક નમુનો ફીલસુફોની જાણ માટે આપ્યામાં આવ્યો છે, અને જેનો સંગ્રહ તે પુસ્તક કે જેનું નામ અમોએ[5] ઠેરવ્યા મુજબ "દએનકર્ત" (દીનકર્દ)છે તેમાં ખોહ્લી એબારતમાં,[6] જેમ છે તેમ, અને તમામ પ્રગટ થવો જોઇએ તેમ, સમાવવામાં આવ્યો છે. (૨) વળી, (ખોદાના) એક નમાના ૨ બંદા[7] તરફની દોસ્તીની નીશાન તરીકે[8] તે (એટલે કે, તે સંગ્રહ) હાલમાં જે રીતે બુખ્તમસરેહની પસંદગી પામ્યો છે તેજ પ્રમાણે લખવામાં અને સુધારવામાં[9] આવ્યો છે. (૩) તેથી જે કાંઇ[10] દરેક એહવાલ[11] જે સમજ ૩

---

૧. વાંચો 'ફ્રેહીહ'

૨. 'કમ આકાસીહ,' ઓછાં જ્ઞાનવાલો, દીનની પુરતી વાકેફી નહી ધરાવનાર.

૩. વાંચો 'હુસ્કારિશ્નીહા.'

૪, 'દેખ્રૂન્ડ'ને બદલે 'દેખ્રૂન્ત' વાંચ્યો છે.

૫. વાંચો 'ઝીમાન.'

૬. વાંચો 'બએન્ વાચ્-ગુવીજાર'; DM પ્રમાણે; કદાચ 'બએન વખ્ત' ને બદલે 'બએન્ બખ્ત' હોય.

૭. અહિંઆં લખનાર પોતાને વીષે એશારો કરેછે.

૮. 'બરા વલ્.'

૧૦. 'પત્રાસ્ત,' ફારસી 'પએરાસ્ત,' ભેગી કરેલી, ગોઠવેલી

૧૧. 'અઇધ મા.' ૧૧. 'અએવાચ.'

પડે એવી જબાની ઉપર[1] રચાયલો છે તે બન્યા વીના નહીં રહુે[2] એવો છે; (અને) જેબી અહવાલ ખંતથી[3] આપવામાં આવેલી ખબર ઉપર (રચાયલો છે), (અને) જે દરેક ચીજ કોઇ સંજોગ[4] ઉપર રચાયલી છે, તે નક્કી[5] છે; અને જે દરેક ચીજ માની શકાય એવી હોય, પછી તે ફક્ત મનના તુરંગ[6] જેવી હોય, તોપણ તેને છુટથી અને આંચકી વગર[7] સ્વીકારવાનો નીયમ છે. (૪) અને (હવે બંદાની દોસ્તીની) તે નીશાની નિચે મુજબ[8] (જાહેર કરવામાં) આવે છેઃ–

૪

[જવાબ] ૧ લો. ગેતી યાને હાડમંદ દુન્યાની પેદાયશોને લગતી જુદી જુદી બાબતની ઐકયતા યાને એકમેક સાથનાં સંબંધ ઉપરથી ખોદાની હસ્તી સીદ્ધ થાય છે.

૨ જો.

૨ જો. બદમનસ્નીનાં મીનો[9] (અથવા દુશ્મન)ના દેખાવાનું એક કારણ પેદાથયલાં (આદમીઓની લાયકાતની[10] તપાસ સારૂ યા પેદા થયલાં પ્રાણીઓને) માટે જરૂરતું છે.

---

૧. 'પવન દાનિશ્નીહ પએતાગીહ.' ૨. 'અચારીગ.'

૩. 'તાસ્તીક'ને બદલે 'તૂખ્સ્તીક' વાંચવું. ૪. 'અએતૂનીહ.'

૫. 'અએવરીગ.' ૬. વાંચો 'બાહરીહ;' ફારસી 'બહર' તકદીર.

૭. 'ફ્રેહીહા વ અનશેફૂનીહા.'

૮. અથવા, 'તે (જાણવા લાયક) નીશાની આ મુજબ છે.'

૯. અહિંઆં 'બતીક,' 'બુતીક'ને બદલે વપડાયલો છે; જેમકે ફારસી 'બુદન' 'બૂદન'ને માટે વપડાય છે. અસલ અર્થ 'સાથે હસ્તી ધરાવનાર' થાય છે, તે ઉપરથી તર્કશાસ્ત્રના નીયમ પ્રમાણે હરીફાઇ અથવા દુશ્મનીનો ખ્યાલ સમજ પડી આવે છે. અહિંઆં 'હમબુતીક'નો અર્થ હરીફાઇ કરનાર, સામે થનાર, થઇ શકે. 'હમબૂતીક' વાંચણ બેહતર છે, કારણ કે 'હમબતીક' શબ્દ 'હમવતીક' જેવો લખાય, અને તેનો અર્થ "સરખો બુરો," થાય, જે અહિંઆં ચાલે એમ નથી.

૧૦. આ શબ્દનો અર્થઃ લાયકાત, યોગ્યતા, જેવો થાય છે.

૩ જો. બદમનશ્નીનો મીનો ખાલી જગામાંની કોઇ એક જગાએથી ઉંડાં (દોજખના) ગારને રસ્તે . આવ્યો. ૩ જો.

૪ થો. (૧)સામે થનાર મીનો શરૂઆતથીજ (હાડમંદ દુન્યાની અંદર) કાંઇ પણ કારણ[1] વગર નાશ કરવાની નેમથી[2] અને તેનેથી બની શકે[3] તેટલો ગભરાટ[4] મચાવવા માટે ધસ્યો હતો. (૨) રોશનીનાં અંશની હદમાં તે કોઇ પણ ખાસ નેમથી નહીં આવ્યો હતો; વળી ખોદાની તરફ કાંઇ પણ કારણ વગર તે એક દુશ્મન હતો, અને (ખોદાની સાંમે) મુર્ખાઇભરેલી[5] રીતે તે વર્તતો હતો. (૩) અને જ્યારે વાકેફીવગર તેને શીકસ્ત[6] ખમવી પડી ત્યારે પોતાની અંદરખાનેની ખરાબ જીદ(ની નબલાઇ) વીષે તે વાકેફ થયો હતો. (૪) અને ત્યારબાદ દુન્યામાં બદીને આમેઝ કરવા સારૂં કોશેશ કરવાની (યાને લડવાની) રાહ[7] તેણે (પાછી) અખત્યાર કીધી હતી; અને (દુન્યાની અંદર) કપટ અને પૈસાની લાલચ,[8] કંજુસાઇ અને અનીતિ, અદેખાઇ અને લાચારી,[9] લુંટ[10] અને મારામારી કરવાની ટેવ, મગરૂરી અને ધીકકાર, અજ્ઞાનપણું,[11] અને જુઠું જે અસલ પેદાયશી[12] અને રોશનીના ગોહરોનો નાશ લાવવા અને વધારવાને લાયક છે, (તેવી બુરી ૪ થો–૧ ૨ ૩ ૪

---

૧. 'અવીચિમ.' ૨. 'અકારીહા' અશકત કરવાની નેમથી.

૩. 'પવન તૂબાન.' ૪. 'જુમબાગીહ,' ફેસાદ.

૫. 'હરેદ–કાર.' ૬. 'પતકુપિશ્નીગ.' ૭. 'આઇનીન.'

૮. સરખાવો પાઝંદ પતેત, ફકરો ૧૦ મો, 'આઝુરી પંદી', વિગેરે, 'લોભ અને મુવેલાંઓની બદગોઇ.'

૯. એ શબ્દ 'વન્ગવરીહ' લાચારી, અથવા 'નન્ગવરીહ,' શરમભરી વર્તણુક, પણ વંચાય.

૧૦. 'હઝલક–હએમીહ.' K માં 'અચારક–હએમીહ', લાચાર હાલત અશક્તિ.

૧૧. કદાચ એનો અર્થ: અભણપણું, ડહાપણની ગેરહાજરી, મુર્ખાઇ બી, થાય. ૧૨. 'બુનીદાત.'

ખાસીયતો અહરમનને લીધે) ફાહેશ થવા લાગી; (તેજ મુજબ) બદીની ખાહેશ[1] અને કાયદા વીરૂધની વર્તણુક અને અનાડી મારામારી, અને એ જાતની દરેક રીતની બદ ચાલચલણ (ગેટીમાં ચાલુ થઇ).

૫ મો—૧ **૫ મો.** (૧) અને તે આગમચ તે (અહરમન) નહીં આવવાનું કારણ એ છે કે (તે વખતે) તેની જરૂર હતી નહીં. (૨) પણ જો હું છુટથી[2] બોલું એવી તમારી ખાહેશ હોય તો, આ પણ બારીકીથી તપાસવામાં નથી આવતું કે આએ એશારો (બદમનશીનાં મીનોને) ખોદા હાંકી કહાડવાને[3] શક્તીવાન છે તેજ વીષે છે, અને નહીં કે તેને તેમ (ખરેખર) શા માટે તે (હાંકી કહાડતો) નથી તે માટે;[4] પણ એ બાબતોનો તમો આસપાસના સંજોગો[5] ઉપરથી વીચાર કરશો. (૩) કાંઇ પણ નહીં કરવું એ નિયમ કાંઇ પણ કરવાનાં પરીણામ લેખે છે. (૪) તેમ વળી તેનું (એટલે, અહરમનનું) આગમચથી નહીં આવવું બનવાજોગ છે એમ બોલવું વાજબી[6] છે; અને પાછળથી જ્યારે હદ વગરનાં વખતની આરપાર[7] પાછું જવાને[8] બદમનશ્નીનાં મીનોથી બની શકશે નહીં ત્યારે પણ ઘણાઓ તેના (આવી જવાના) આગલા સંજોગો[9] વીષે સવાલ કરશે.

---

૧. 'અનાક–કામીહ.'

૨. 'ફ્રેહીહા,' સાધારણ રીતે 'મુખ્ય કરીને.'

૩. 'મદમ કર્તન;' સરખાવો ફારસી 'બર કર્દન' હાંકી મેલવું. એનો અર્થ આગલ આગલ ચાલવું, પોતાનો રસ્તો જોરથી મોકલો કરવો, અને કદાચ, ઉપર ચહડાવવું, એવો પણ થાય.

૪. 'અઇધ તૂબાન મદમ કર્તન ગૂબિશ્ન, લા મદમ લા કર્તન.'

૫. 'અફ્શ મિન માનાક હાવન્દ,' તેની બરાબર સરખામણીને લીધે. સરખાવો ફારસી 'માના,' બરાબર; સરખું.

૬. 'રાસ;' એ બોળ 'રખીક' પણ વાંચી શકાય.

૭. વાંચો, 'લેચદોન,' પેલે પાર, સરખાવો અરબી, 'રઝીન,' ખમી નહીં શકાય એવું ભારી. પહેલું વાંચણુ સાધારણ છે.

૮. 'લખવાર વશ્તન,' સરખાવો ફારસી 'બાઝ ગશ્તન,' પાછું ફરવું, હટી જવું.

૯. 'પીશીહ' શરૂઆત, પહેલી પદવી.

૬ ઠો. (૧) અને ખોદા પોતાના હમશરીકોની[૧] હદની અંદરથી તે દુશ્મનને[૨] દુર રાખવાને શક્તીવાન હતો, અને ઘણી વેળાએ તે દુશ્મનને[૨] ખરેખર તેણે દુર રાખ્યો છે, અને ફરીથી[૩] લડાઇને માટે તે પાછો આવ્યો છે. (૨) હમણાં પણ તેને દુર રાખવાની જે કોઇને[૪] જરૂર હોય તેનાથી પણ બની શકે ત્યાં સુધી[૫] નેમેલા વખતમાં,[૬] તે (અહરમન)ને અડચણ કરવા દેવામાં આવતી નથી; કે જે (નેમેલા વખત)ની દુરની હદોપર[૭] સાથે મલવાને આગલ જવાનું (જેટલું દુર) છે (તેટલી તે હદો) દુર છે. (૩) તેટલા માટે (દુન્યાની) અંદર હોવાની અથવા અશકત હોવાની કાંઇ જરૂરયત નથી; વળી તેનામાં કાંઇ પણ જોર છે ત્યાં સુધી તે હસ્તી ધરાવે એવીબી જરૂરયત નથી. (૪) વીચાર કરવાનું[૮] (એટલુંજ) છે કે (તેની) હસ્તીની જરૂરને લીધેજ જોરાવર શક્તી,[૯] અને (તેની) હસ્તીની તેવી કાંઇ જરૂર નહીં હોય ત્યારે જોર વીનાની શક્તી,[૧૦] કેમ અને શા કારણસર (હોવી જોઇએ); (તેથી તેને એકદમ) હાંકી મેળવાની જરૂર નથી.[૧૧]

૬ ઠો–૧ ... ૨ ... ૩ ... ૪

૭ મો. (૧) દુશ્મનને (આ દુન્યામાં) ભેલાવા દેવાનું ખોહલું કારણ[૧૨] તેનાં (યાને ખોદાનાં) પોતાનાં આદમીઓને (નીતિની) કસોટીમાંથી[૧૩] પસાર થવાથી થતો ફાયદો છે. (૨) તે હરીફ

૭ મો–૧ ... ૨

૧. 'હમ–દસ્ત.' ૨. 'હમએસ્ત.' ૩. 'તનીદ.'

૪. 'કોલા અમતશ'ને બદલે 'કોલા મુનશ' વાંચવું.

૫. 'તૂબાન બરા જૂમ્બયીતન.' ૬. 'અન્દરગાસ.'

૭. 'ઝીયશ દૂર–વીમોન્દીહા;' DE. પ્રમાણે 'ઝીયશ દૂર જેમુનગીહા.'

૮. 'હનગારિશ્ન.' ૯. 'તૂબાન સામાન.'

૧૦. 'અતૂબાન વીમોન્દ.' અહિંઆં 'વીમોન્દ' શબ્દ જેનો પહલવી 'સામાન'ના જેવોબી અર્થ થાય છે, તે 'સામાન' બોલ નકલ કરનારે ભુલમાં 'વીમોન્દ્'ને બદલે દાખલ કરેલો હોય એમ લાગે છે.

૧૧. 'એમ વીચારવાનું છે કે કેમ અને શા કારણસર સર્વ શકતીવાનની હદમાં તે આવી શકે, અને તેને માટે નેમી આપેલા આરસામાં (જુવો DE 'ઝેમુનક') તે હાર મેલવી નહીં શકે, અને તેને દુર કરી નહીં શકાય' ('પર્દાખ્તન.')

૧૨. 'વિજારિશ્નીગ ચિમ.' ૧૩ 'અઉઝમાયિશ્ન.'

મીનોના સંબંધમાં, નેમી આપેલા વખતના અરસામાં [1] પણ હગાઇ ભરેલાં જુદાંથી જ્યારે [2] તે દુશ્મન જીત મેલવી જતો દેખાતો હતો, ત્યારેજ અરસપરસની લડાઇની આખરી, અને તે (હરીફ મીનો)ના ભેલવાથી ઉપજતી પુર કંટાળાભરી થાક [3] સઘળી જાતનાં આપણા અવલોકનને

૩ લીધે [4] દેખાઇ આવતી હતી. (૩) અને લડાઇની આખરીએ તેને

૪ ફરીથી મદદ નહીં આપવામાં ભલા મીનોઓની ફતેહ સમાયલી છે. (૪) અને આ અહવાલનો બાકીનો ભાગ પણ દીનકર્દની કેતાબ [5] માં જાહેર

૫ કરવામાં આવ્યો છે. (૫) અને તે ઠેરવેલા વખતની અંદર તેને કહાડી નહીં મેલવાનું એક કારણ, (ખોદાએ ધારી રાખેલાં) સેવટે ઉપજનાર અરસપરસનાં સારાં પરીણામોમાં કાંઇ પણ ખલલ નહીં પહોંચે [6] એમ

૬ હોવાનું છે. (૬) એ ઉપરથી તેને અંદર દાખલ થવા દેવાનું કારણ પણ (સમજ પડે એમ) છે.

૮ મો–૧ **૮ મો.** (૧) જ્યારે એક માણસ નસા સાથે ભેલાય [7] ત્યારે તેને ગંદકીનો ખ્યાલ નહીં કરવો એ જેમ બનવાજોગ નથી, તેમ જેઓ (હરીફની સાથે) ભેલાય તેઓને નુકસાન પહોંચતું અટકાવી શકાય એ બનવા જોગ નથી[8]

૯ મો–૧ **૯ મો.** (૧) ખાલી આકાશમાં તેનું નિચે નખાવું અને તુટી પડવું,[9] એ

---

૧. 'બએન બૂરીનઅઉમન્દ ઝિમાનીચ,' એટલે કે, 'નેમી આપેલો વખત, ભાગે પડતો વખત.' એ 'બએન બરીનઅઉમન્દ ઝિમાનીચ,' 'વળી સર્વથી અગત્યના વખતમાં,' પણ વંચાય. 'બરીન' શબ્દ 'બર'નો સર્વથી વધુ હદ બતલાવનાર શબ્દ છે. જુવો દીનકર્દ, કેતાબ ૭ મી, પ્રકરણ ૨૨, ફકરો ૨૩; "સેક્રેદ બુકસ ઑફ ધી ઇસ્ત," વૉલ્યુમ ૩૭ મું, જ્યાં 'બરીન–અઉમન્દીહ'નો અર્થ 'સરદારી' કરવામાં આવ્યો છે.

૨. K. 43 પ્રમાણે વાંચો 'ઝિમાનીચ વદ,' અને નહીં કે 'ઝિમાન ચન્દ.' ૩ 'પૂર–દત–સીરીહ;' કદાચ એ 'પૂર દર્ત ઇ સર્યા,' 'ખરાબ દરદોનો ઓહોલો ફેલાવો', એમ પણ વંચાય.—હરીફ મીનોનાં શીક્ષણ મુજબ ચાલવાથી માણસ અંતે પોતાની મેલે થાકી જાય છે તે માલમ પડી આવતું હતું. ૪ 'મિન લૅના વીનાવદાગીહ ઇ હમાક આઇનીનક,' 'તેની સઘળી રીતભાતના આપણા અવલોકન ઉપરથી (માલમ પડે છે.)' ૫ વાંચો 'બએન દએન નિપીગ', 'પવીત્ર ધર્મ સંબંધી લખાણોમાં.'

૬. વાંચો 'અવિશ્નપિસ્નીહ" અથવા 'અનશ્નપિસ્નીહ.' ૭ 'બએન ગૂમીઝિસ્ની.' ૮ 'અચારીગ.' ૯ 'રમીતૂન્તન વ અઉ-

તેની સર્વથી વધારે ગમગીની ભરેલી, સવથી વધારે ઉતાવલી [૧] અને સર્વથી વધારે દેહેશત ઉપજાવનારી [૨] ધાસ્તીઓથી તે સજ [૩] થવા છતાં તેને મળેલી સંપુર્ણ અજમાયશને લીધે, સંપુર્ણ બેહોશી અને અશકતીને લીધે, અને તેનાં સંપુર્ણ ધાસ્તીભરેલાં અને હાર પામેલાં હથીઆરોને [૪] લીધે થશે; અને (પાક) માણસો (યકીનથી) તાવેલી ધાતુમાંથી [૫] પસાર થતા હોવાને લીધે, અને તે ફતેહ જેને હારનું [૬] નામ આપવું જોઇએ તેના મજબુત આધારને લીધેબી થશે; તેમજ હીચકારાપણાથી [૭] મરીચરી રહેલા [૮] ની માફક, અને લાઇલાજ અને વગર આશાએ, જે કૌવત ખોદા (ધરાવે છે) તે મેલવવાને માટે તે (અહરમન) અફડાતફડી કરતો થશે.

૧૦ મો. (૧) અને આગલ તે (ભલી પેદાયશો સામે લડાઇ કરવાને) ધસી ગયો હતો તે એક કારણને લીધે તેને લડાઇ કરવાને ફરીથી આવવા માટે મદદ આપવી સજાવાર નથી; તેથી તેને કોઇ રીતે ફરીથી મદદ કરવી સજાવાર નથી, અને તેને માટે (જીત મેલવવાને) કાંઇ પણ સંભવ [૯] જેવું નથી. (૨) અને અહિંઆં કાંઇપણ ઉશ્કેરણી કરનારી [૧૦] ફીકર અને આતુરતા તેનેથી [૧૧] રહેશે નહીં, અને પરીણામ [૧૨] તરીકે જીત હારમાં ફેરવાઇ જશે; (તેની) આબાદી, [૧૩] કીર્તી, સ્વતંત્ર સરદારી,

૧૦ મો–૧

૨

ફદીતન.' ૧. 'અઉશ્તાવતૂમ.' ૨. 'શિકફ્તૂમ.' ૩. 'પતમૂગીહા.' ૪. 'ઝત અફ્ઝારીહા.'

૫. 'વિદખ્ત રૂએઇહા' અથવા 'રૂદીહઇ વિતાર્તન,' 'તાવેલાં કાંસાંની કસોટી.' ૬. 'અપીરૂઝીહ.' ૭. 'અન્યલગીહા.' ૮. 'બુરીત', 'ભાંગી ગયલા.' K43 માં એતું વાંચણ 'બ્રાત' આપ્યું છે, જેથી એ વાકયનો અર્થ નીચે મુજબ થાય છેઃ—"જે શકતી ખોદા (ધરાવે છે) તે (મેળવવા) ને માટે તે અંદરખાનેથી અને ભાઇબંધી દેખાડી ઉમેદવીના મારામારી કરશે." ૯. 'બાહરીહ.' ૧૦. વાંચો 'ઉજદહિશ્ન.' બેહતર 'અઓજદહિશ્ન' 'ઉશ્કેરની.' ૧૧. 'અઝશ' ૧૨. 'પવનિચ ઝક.'

૧૩. વાંચો 'દુપૂસ્તીહ ઇ વોહાર'; અથવા 'વૂખાર', અવસ્તા ધાતુ 'ખર' 'ધજા કરવી,' તે ઉપરથી, 'ધાતકીપણાંનો ફાલ્લો.' એ શબ્દ 'વોહાર', 'બહારની રૂતુ,' 'આશા'; અથવા 'વનહગીર,' 'નહાસી આવનાર', સરખાવો ફારસી 'પનાહગીર;' અથવા 'નોહાર,' 'બીહક, ધાસ્તી' પણ વંચાય; સરખાવો

રેલછેલ[1] અને અકકલ[2] ની મજબુતી ગોલામીમાં ફેરવાઇ જશે અને
૩ સાંકળથી બંધાશે. (૩) વાસ્તે તેને મદદ કરવી જોઇએ એવું કોઇપણ
રીતનું કારણ નથી.

૧૧ મો–૧ **૧૧ મો.** (૧) અને તે શકતીવાનને અશકત બનવાનું, અને તે આવ-
નારને[3] નહીં આવવાનું કારણ તથા ખાસ મુળને[4] લગતો સવાલ
"કેમ અને કેવી કેવી રીતે"ના સંબંધમાં ઉપર જે લખ્યું છે તે ઉપરથી
સમજ પડે છે.

૧૨–મો ૧ **૧૨ મો.** (૧) અને આ માંથ્રો[5] (પવીત્ર ભણતરો) અને અવસ્તામાં
જાહેર થયેલાં ખોદાનાં સત્ય વચણોમાં જે હરવિસ્પઆગાહી આપેલી છે,
તે દુન્યાનાં સઘળાં ફ્રતેહમંદ[6] લોકોમાં ભલા મીનોઓના સર્વથી સરસ
ચલકાતવાલા (મીનોઇ) પોષાકનાં[7] જેવી છે, તે એટલે સુધી કે તેને લીધે
માણસોની સંઘળી કેળવણી અને વીદ્યામાંથી (હવે) દુન્યાદારીનું ખરાબ જ્ઞાન
૨ જતું રહ્યું છે. (૨) અને ઝંદ[8] કે જે એક રીતે મહોડે બોલાતી ભાષા
છે તે દુન્યામાં વધારે ફાહેશ થઇ રહી છે, અને દુન્યામાં વધારે જાણીતી
૩ થયલી છે. (૩) અને ખુદ અવસ્તા પણ, અહુરમઝદની બશારતથી
જરથોશ્તે તે લાવવાને (યા દુન્યાને શીખવવાને) સબબે, બહુ ધ્યાણ આપવા જોગ
૪ છે. (૪) અને તેની અંદર કાંઇ પણ જુઠું નથી, કે બેહુદી અને દેવની
ખાસીયતવાલી ઇચ્છા નથી; પણ સઘળી સચ્ચાઇ અને ઇનસાફના ઉંચા
૫ નિયમો[9] અને ખોદાની ખુસ્તુદી વીષે (તેમાં) કહેવામાં આવેલું છે. (૫)
અને દેવોને માટે તેમાં કાંઇ પણ માન[10] દર્શાવવામાં આવ્યું નથી; અને તેની
અંદર, કોઇ પણ આદમીને (તે દીનથી) ઉલટા ચલાવવાની, કાંઇ પણ આશા
૬ દેવો રાખતા નથી. (૬) અને સઘળી તેવી (હસ્તીઓ) જેને દ્રૂજનાં નામથી
ઓલખવામાં આવે છે તેઓનો તે (દીન)થી નાશ છે; પણ સારા મીનોઓને
૭ તે (દીન)ને લીધે[11] અને વળી (તેની) સચ્ચાઇઓને લીધે આનનદ છે. (૭)

ફારસી 'નહાર' ૧. 'પિશ્ન.' ૨. 'બર્ઑદીહ.' ૩. બેહતર 'યાતૂનતાર.' ૪. 'હમીચ બૂની.' ૫. અવસ્તામાં જણાવેલા 'માંથ્ર સ્પેન્ત.' ૬. વાંચો 'હૂઆવીગ,' 'ફ્રતેહમંદ'; 'સારા ઝલકાતવાલા.'

૭. વાંચો 'નૂઝગ,' પોષાક. K 43 પ્રમાણે 'નઝદ' ('વધારે ચલકાત ભરી રીતે) જોડાયલા.' ૮. એટલે 'અવસ્તાની શરેહ' અથવા સમજણ. ૯. 'મસ–દાતિસ્તાનીહા.' ૧૦. 'હૂઆવ', 'સારો ઝલકાત'; 'માન'. ૧૧. એટલે કે, અવસ્તામાં આવેલી ખોદાઇ દીનને લીધે.

અને દરેક દીશામાં (કે પ્રાંતમાં) એ ધર્મના એક એવા પેશ્વાને આવવાની[1] જરૂર છે, જે અવસ્તાને અને દુન્યાની બીજી વચગાલેની (બોલાતી) ભાષાઓનો[2] માહીતગાર (પ્રોફેસર)[3] હોય; અને જેને વળી અવસ્તા ભાષાનો અર્થ કોઇ પણ (ભાષામાં) તદન સરલ રીતે સમજાવવાના કારણસર ત્યાં મોકળી આપવો જોઇએ.[4]

૧૩ મો. (૧) અને એ (ખોદાઇ) દીન અને માંથ્રો અને તેને લગતાં બીજાં લખાણો, અસલ એબારતમાં એવી રીતે લખાવવાનો હોકમ આપવામાં આવ્યો હતો તેથી હમણા સુધી હાથનાં લખેલાં તેવાં હસ્ત લેખો (અથવા તેઓની નકલો) મોટી સંખ્યામાં જળવાઇ રહયાં છે. (૨) અને જેમ દીનની બશારત ઉપરથી જાહેર છે તેમ અવસ્તા કલામો મોઢે ગોખી રાખવાં જોઇએ,[5] (કારણ કે) તેમાં ઘણા લાભો સમાયલા છે અને સઘળાંઓના (માલેક) તે એક[6] (ખોદા)ની પરસ્તેશ, તારીફ અને જાહેરાત[7] ને માટે તેમાંથી પુશ્કળ સારૂં કુવવત (પેદા થાય છે), કુદરતી બનાવો[8]ની ખરી[9] સમજ તેમાંથી (મલે) છે; અને તેટલા માટે તેવાં ઉંડાં ફરમાણો અને રેવાજો તરફ સચ્ચાઇથી અને ઉલટથી[10] જાનફેશાની કરવી[11] સજાવાર છે; (અને) જે સબબને લીધે (ધર્મનાં) ફરમાણોનું અસલ એબારતમાં ઝડપથી મહોડે બોલી જવું[12] એ ઘણી વખત તે લખવા કરતાં વધારે (અસરકારક) હોય છે. (૩) બીજાં કેટલાંક કારણોને લીધે પણ તે કલામોને ઝમકદાર રીતે મહોડેથી પઢી જવાનાં (કામ) ને લખાણ (માં તેઓને જાલવી રાખવા) કરતાં વધારે જરૂરતું ગણવું અગત્યતું[13] છે.

૧૩મો-૧ ... ૨ ... ૩

---

૧. વાંચો 'યાતૂનિશ્નીહ.' ૨. 'મીયાનક ગેહાન હૂઝવાનીગ,' દુન્યામાં લોકોથી બોલાતી જુદી જુદી ભાષાઓ જેનો ઉપયોગ, અવસ્તા સમજાવવા માટેનાં વસીલા તરીકે, કરવાની જરૂર છે તે ભાષાઓ. ૩. 'આશ્નાક-ગાસ.' ૪. 'શેદૂનિશ્નીહ,' એટલેકે, ધર્મ ફેલાવવા માટે એક દીનના પેશ્વાને જગે જગે મોકલવો. ૫. 'નર્મ કર્તન,' 'પવીત્ર લખાણોને મોઢે કરવાં.'

૬. DM. અને ED. પ્રમાણે 'વલા રમકાન અએવક.' K. પ્રમાણે- 'વલ રમાન વ અએવક,' 'ધર્મી ટોલાંઓનો તે એકજ (સરદાર.)'—બાઇબલના 'ઓલ્ડ ટેસ્તેમેંટ'નાં નામવાલાં યાહુડીઓનાં લખાણમાં આ શબ્દો ઘણા સાધારણ હોવાથી, અને ખ્રીસ્તી સવાલ કરનારને તે કારણસર તે વધારે જાણીતા હોવાથી કદાચ દસ્તુર આતરો ફ્રોબાગે આ શબ્દો વાપર્યા હોય એમ લાગે છે. ૭. વાંચો 'આકાસિશ્ન.' ૮. સામાન્ય અર્થ, 'કુદરતી ચીજો.' ૯. 'વેષ,' 'ઘણી,' 'સરસ' ૧૦ 'હૂદાત-રોએઇહા.' ૧૧ 'અવિસ્પાર્તન.' ૧૨ 'દાતિસ્તાન વાચીન ભૂત ગૂબિશ્નીહ.' ૧૩ 'ચિમીગ.'

૧૪મો–૧ **૧૪ મો.** (૧) દાદાર અહુરમઝદે આએ ધર્મ ફકત ઇરાન દેશમાંજ નહીં પણ આખી દુન્યામાં અને (માણસ જાતની) સઘળી પ્રજાઓમાં તે જાહેર કરવાને મોકલ્યો, અને આખી દુન્યામાં જ્યાં પવીત્રાઇ હતી ત્યાં, અને જ્યાં પવીત્રાઇ[૧] ન હતી ત્યાં પણ, મીનોઇ રીતે (તેની) ઉમદા શીલસુરી, અને સચ્ચાઇથી ભરપુર વીચારો અને સચ્ચાઇથી ભરપુર વચનો મારફતે, અને દુન્યવી રીતે સચ્ચાઇથી ભરપુર કામોની મારફતે તેનો ફેલાવો કરાવ્યો છે.

૨ (૨) (આ દેશો અને પ્રજાઓ માંહેલાં) દરેકની અંદર એ ધર્મ એટલો તો ફેલાવો પામ્યો કે જે માણસ સર્વથી શકમંદ વીચાર ધરાવનાર બુરી દીનવાલો[૨] હતો તેના સંબંધમાં પણ આ ધર્મ–જે તેની સઘળી પવીત્રાઇથી બહુ અગત્યનો છે–તે તેવી બગડેલી જીંદગીને ચમત્કારીક રીતે સુધારવામાં ફેલાવો

૩–૪ પામ્યો. (૩)વળી એ (દીન)ને માટે જોરજુલમની જરૂર નથી.(૪) આ ધર્મ હમેશાં આગલ વધતો રહ્યો છે, જેને લીધે[૩] જે ખરાબ મીનો છે તે દુર્બળ થશે, અને તેથી તે ધર્મ સંપુર્ણ રીતે ફેલાવો પામશે, અને તેથી કરીને (આખી) દુન્યા પવી-

૫ ત્રાઇની (ટોંચે)પહોંચશે. (૫) અને ખોદા કોઇને પણ દેવોનાં શિક્ષણ ઉપર નાખી

૬ મુકે નહીં. (૬) અને દુન્યાનાં (કેટલાંક) લોકો ખોદાની જાહેર કીધેલી દીન તદન ખાલેસ હાલતમાં કબુલ રાખતાં નથી અને તેનો ફેલાવો કરતાં નથી, બીજા શબ્દોમાં,[૪] તેઓ તે (દીન)ને રખડતી નાખેછે અને તેથી ઉલટાં જાયછે, તેનુ કારણ જે દીનમાં દરેક જાતની સચ્ચાઇ[૫] સમાયલી છે તેનાં ખોદાઇ મુળની બીનલાયકાતમાં અથવા તેની (કાંઇ) સાધારણ ખામીમાં સમાયલું[૬] નથી; પણ (તેનું કારણ તનની) અંદરખાનેના દેવોનાં આકર્ષણમાં, અને તે દેવો શરીર-વાલા આકારમાં જે ભાગ[૭] બજાવેછે તેમાં, અને (તેવા લોકો ઉપર) ફતેહ માટેની (દેવોની) લડાઇમાં (સમાયલું) છે; અને તે (ઉપરાંટ) તેનું કારણ સારી રીતભાતો અને તનને લગતી દરૂસ્તીની બક્ષેશો માટે ખાહેશ નહી રાખવામાં, અને તેને માટે શોધ નહીં કરવામાં, અને બીમારીથી તનમાં જે બીગાડો થાય છે તેમાં, અને ફર્માનોને માન નહી આપવાને લીધે આલસાઇથી વખત ગુજારવામાં અને આલસાઇની ટેવોથી થતી બુરી એશઆરામમાં (સમાયલું છે.)

---

૧. જ્યાં ધર્મનું યકીન ભેલ સાથનું હતું. ૨ 'અગદએનતર.' ૩ 'અઝશ.'

૪. 'અયૂક' ૫. 'અદરૂગી.' ૬. 'વખ્ત.' ૭. 'બહર.'

૧૫ મો. (૧) આરાધનાના સંબંધમાં (જાણવું કે) ખોરશેદ, માહતાબ, આતશ, પાણી, અને બીજી રોશણીવાલી પેદાયશો અને સંઘળી સારી પેદાયશો સનમુખ (ખોદાનેજ) નમવાનો રેવાજ[૧] છે. (૨)વળી (નમન કરવાનો)રેવાજ ભાઇઓ અને બીજાં નજદીકનાં સગાંવહાલાંઓમાં, અને કોઇવાર અમીર ઉમરાવોમાં તેમજ વડીલોમાં, અને કોઇવાર હમશેહેરીઓમાં[૨] પણ છે; (અને તે રેવાજ) માણસોમાં એકમેકને સલામ[૩] કરવાની અને (ખેરઆફીયત) પુછવાની (રીત)ના જેવો છે; અક્સર કરીને જ્યારે તે આપણા વડીલો તરફથી કરવામાં આવેછે ત્યારે તે બહુ પ્યારૂં[૪] લાગેછે. (૩) અને તે કાંઇ એકલી ખાસ પરસ્તેશ અને ભક્તિ નથી[૫] કે જે તે સર્વેથી મહાન ખોદાને માટે અને ભલા મીનોઓને[૬] માટે ફક્ટ એકજ રીતની છે; પણ તે (ઘણી રીતની) પરસ્તેશ છે (જે માણસથી) મહોડે અને જાતે હમેશાં[૭] થવી જોઇએ છે. (૪) પરંતુ[૮] જે દીનદુશ્મનો[૯] અમને ધીક્કારે છે તેઓ પોતે પણ અસલના રેવાજ મુજબ માણસો પાસેથી ખોદાને લાયકનાં માન અને ભેટો[૧૦] મેલવવાને લાયક થવા સારૂં આતુર[૧૧] રહેછે.

૧૫ મો-૧ ... ૨ ... ૩ ... ૪

૧૬ મો. (૧) અને કુસ્તી[૧૨] અને બીજો એવોજ મોતેબર પોશાક પહેરવાની (બાબત) તેને લગતા સવાલના ખાસ અને તુલોતવીલ[૧૪] જવાબમાં,

૧૬ મો-૧

---

૧. 'આઇનીન.' ૨. વાંચો 'હમ-દેહીહા,' બેહતર 'હમખ્વાહીહા'; બીજું વાંચણ 'હમખારીહા,' 'એકમેક સાથે દીલસોજી ધરાવનારા'; અથવા 'હમહખીહા' 'મીત્રો,' 'હમશરીકો.' ૩. 'શ્લમ વ પૂરસિશ્નીહ' ૪. 'નાઝક.' ૫. 'મીનીતારીહ.' ૬. 'યેઝત'; અથવા 'દાત,' 'કાયદો.' ૭. 'હમાઇ.' ૮. 'ચીગૂન.' ૯. 'અઘદએનાંન', 'બુરીદીનવાલા' ૧૦. 'દેખૂનાં.' ૧૧. 'અઉસ્તૂક.' ૧૨. આ જવાબના સંબંધમાં જુવો "દાતિસ્તાન-ઇ-દીનીગ', સવાલ ૩૮ મો, અને તેનો દસ્તુર માનુશ્ચીહરે આપેલો જવાબ, "સેક્રેદ બુકસ ઑફ ધી ઇસ્ત," વૉલ્યુમ ૧૮ મું, ૧૨૨ અને તે પછીનાં પાનાં; તથા પાનાં ૩૮૩-૩૮૮; જુવો દીનકર્દ, કેતાબ ૮ મી, પ્રકરણ ૩૮ મો, ફકરો ૨૫ મો, પાનું ૧૨૫ મું, તથા પાનાં ૪૭૫-૪૭૬ માં, "સેક્રેદ બુકસ ઑફ ધી ઇસ્ત"ના વૉલ્યુમ ૩૭માંની અંદર આપવામાં આવેલા ફકરાઓ. સરખાવો પહલવી બોલ સાથે અવસ્તા 'અઇવ્યાઑંઘન,' 'કુસ્તી.' ૧૩. વાંચો 'હ-ગર્તીક'; 'સાર.'

અને દીનના ગુણો સંબંધી એક વાઝમાં [1] આપવામાં આવી છે; જે દીન ડહાપણથી એકજ પએગમબરે બહાલ રાખી હતી અને જેનું પાયદાર ધર્મચુસ્તપણું [2] એવું હતું [3] કે તે માનતો હતો કે અહરમન વતીક તેનાં (યકીનની) સામે લડીને હાડમંદ દુન્યાને તોડી શકે નહી; અને વળી અવસ્તા અને ઝંદની બંદગીના ફકરા સુંદર કવીતારૂપી ગાયણના [4] સરોદમાં પઢવાની અસર, અથવા તેજ શબ્દો તેઓની લાયક જગોએ મોટે અવાજે પઢવાથી નીપજતા આવાજની અસર, દુન્યાના લોકોની ધર્મની ચોપડીઓમાં જણાવેલી ખોદાઇ દીનની બેવડી અસરના જેવીજ છે–તે અસરને (અહરમન) તોડી શકે નહી.

૨ (૨) તેમાની એક (બાબત) જે કાંઇ ચીજ દેખીતી રીતે સમજી શકાય તેનાં
૩ જ્ઞાનને લગતી છે. (૩) અને એક જે કાંઇ ચીજ દેખીતી રીતે સમજી શકાય
૪ નહી પણ જે માનવા લાયક છે તે સંબંધી તરીકાની મશહુરત છે. (૪) હમેશાં જ્યારે (ઇન્સાને) ઉસ્તવાર રહેવાથી અસલ ખોદાઇ દીન સમજવામાં આવે છે ત્યારે જે વેળાએ (કાંઇ ચીજ) સમજ ન પડી શકે એવું હોય ત્યારે
૫ કેમ કરવું તે તે (દીન) માંથીજ માલમ પડે છે. (૫)આવી તપાસમાં ધર્મચુસ્ત લોકોનો ધર્મના યકીનનો જે તરીકો જાહેર થયેલો છે તે વધારે ચહડયાતો છે; અને વલી જયારે કે બારે રાશિનાં સેતારાઓને [5] લગતું
૬ સંપુર્ણ જ્ઞાન ખુલ્લું બતાવવાને બની નહી શકે ત્યારે. (૬) વળી તે દીનની ફરજો (બરાબર વખતે) બજાવવાને માટેનો લાયક રસ્તો, ધર્મ સંબંધી સ્થાપણા અથવા બંધારણનાં કાયમપણાનો શક દુર કરનારાં [6]
૭ (મોતેબર) જ્ઞાનની માફક, તેમાંથી (એટલે ખોદાઇ દીનમાંથી) મળી આવે છે. (૭) અને છેલ્લે વળી આ સવાલોના જવાબના સંબંધમાં તે દીન કોઇ પણ રીતે સમજવી મુશ્કેલ નથી; ટુંકમાં તમો એમ કહી શકો કે (અવસ્તા અને
૮ ઝંદમાં) સઘળાં જ્ઞાનની ખોલ્લી સમજણ છે. (૮) વળી (તે દીનનો) તરીકો ઘણી

---

૧ સરખાવો અવસ્તા 'વચંઘ,' 'ભાષણ.' ૨ ' અઉસ્તીબાનીહ. ' ૩ એટલે કે, (જે દીનમાં રહી) તે મજબુતીથી માનતો હતો કે: ૪ ' પવન હૂબસાંન ગૂબિશ્ન અએવક વલ તનિદ.' ૫ 'દ્વાઝદાક દાનિશ્નીગ નિમૂતન'; એનો અર્થ 'જરથોસ્તી વર્ષના બાર માસના દરેકમાં નીતિ અને ધર્મ સંબંધી બજાવવાની ફરજો' થાય છે.–વળી આખી દુન્યાને લગતી ધર્મ સંબંધી અને પેદાયશ સંબંધી વીદ્યાને લગતો એ એશારોબી હોય.

૬ વાંચો ' પાતારીહ ઇ દીનીગ અનામ ઇ વીરૂનીશ્નીગ ગૂમાન'; છેલ્લા બે બોલનું વાંચણ નીચે મુજબ પણ થાય:–'વીરૂન સખૂનીગ ગૂમાન,' અથવા 'વરૂયિશ્નીગ હવાહ (હુમનાહ)'.

એક યોજનાઓથી ભરપુર (છે); અને જેમ ખોરાક તેના સ્વાદોમાં ભરપુર છે,[૧] તેમ તે તરીકો એ યોજેલા ધર્મ માટે ભરપુર છે, અને જે (હમેશગીની) જીંદગીની સાથે હસ્તી ધરાવનારાં સાંધણુ [૨] તરીકે નોઢવામાં આવેલો છે. (૯) કુસ્તી વળી તેની નિશાણુથીજ આ અને પેલી દુન્યાની ૯ મધ્ય હદ દેખાડે છે, એટલે કે માણુસનાં શરીર ઉપર તે આ દુન્યાની મીસલ દેખાડે છે; એક કારણુ એ કે તે તેના શરીરના ઉપલા અર્ધા ભાગ ઉપર પહેરવામાં આવે છે, [૩] અને બીજું કારણુ એકે નીચલા અર્ધા ભાગ ઉપર તેની મીસલ દેખાડવી એ બની શકે તેમ નથી. (૧૦) ૧૦ અને જેઓને [૪] માટે તે પહેરવાને હોકમ કરવામાં આવ્યો છે તેઓમાંથી જેઓ તેમ કરતા નથી તેઓનું કામ નાલાયક અને ધર્મના હુકમની છુપાવણી અથવા તે તોડવા બરાબર છે.

૧૭ મો. (૧) ખોદા[૫] ની પરસ્તેશ કરવામાં 'બર્સમ' અને 'દરૂન' અને ૧૭ મો—૧ બીજી જે પવીત્ર ચીજો ખાસ વાપડવામાં આવે છે તે હાડમંદ દુન્યાની જે સંધળી પેદાયશો માણુસની સરદારીમાં આપવામાં આવી છે તેના બહોળા સંબંધની નિશાણુ [૬] દાખલ છે. (૨) અને દેવો તેઓમાં (એટલે, તે પેદાયશોમાં) ૨ રહેઠાણુ કરવાને મજબુત કોશેશ કરે છે; અને દેવોના વીચાર, સખુન અને કામ તે માણુસોથી નાપસંદ [૭] કરવામાં આવે છે કે જેઓ દરેક જણુ સંપુર્ણ નેક મનસ્નીને લીધે અને ખોદાના સંબંધમાં ઉંચામાં

---

૧ DM. અને DE. માં 'શ્નાસ્કારાન,' '(પુષ્કલ જાતના ખોરાકની બનાવતના) અનુભવીઓનાં (સંબંધમાં છે તેમ). K. પ્રમાણે કદાચ 'જાન દેહયીગ' 'જીંદગી બખશનાર,' વંચાય.

૨ K. મુજબ: 'પવન જક હમ યેહવૂન વહાનક ઇહઇતી'; DM. અને DE. મુજબ: 'હમ યેહવૂન નીશાનક ઇ હઇતી,' '(અમર્ગ) જીંદગીની સાથે હસ્તી ધરાવતી નીશાન.' ૩ 'વખ્ત.'

૪ 'કોલા મા,' કોઇ પણુ માણુસ અથવા ચીજ.

૫. 'યેહાન' અથવા 'યઝદાંન', ખોદા, અથવા 'આરાધવા લાયક મીનો', એવા બેઉ અર્થ થઇ શકે.

૬ 'નિસન્ગ'; દીનકર્દમાં એ શબ્દ 'સાર'ને અર્થે પણુ વપડાયલો છે.

૭ 'અકામીક', 'ઇચ્છા નહીં ધરાવતાં;' 'નાપસંદકરતાં.'

ઉંચો ચાહ ધરાવવાને (લીધે), અને તે રીતે ખોદાની તારીફ કરવાને (લીધે), પોતાનાં તન અને જીંદગીને તમામ ઉંચી સ્થીતિમાં લઇ જવાને[1] (ખંતી) છે; અને જેઓ તેટલા માટે[2] દેવોને ધીક્કારવાને[3] માટેનાં (ઇન્સાનો) છે.— (૩) જેમાંથી (એટલે, જે ખોદાઇ દીનમાંથી) ખાસ કરીને ખોદાનું સર્વોતમ રાજ્ય અને દેવોનું પડી ભાગવું જાહેર થાય છે.[4]

૩

૧૮ મો–૧ **૧૮ મો.** (૧) અને યઝશ્નેની ક્રીયાને લીધે ભલા મીનોઓને થતા લાભ અને તેને લીધે[5] દેવોની નાબુદ થતી શક્તીનો[6] પોકાર[7] (તેમાંથી જાહેર થાય છે). (૨) જો તે (સાહેબ) કે જે પેદા કરનાર છે તે શ્રેષ્ટ હોય તો તેનાં સર્વથી સરસ રાજ્યને લીધે દુન્યાને પણ તંગી વગરની[8] આપણે માનવી જોઇએ. (૩) વળી દેવોની સંપુર્ણ દેવપણાંની આલાયશ, અને જ્યાં પણ દેવોનું રહેઠાણ વધારે છે ત્યાંની આલાયશ પુશ્કલ હોય છે.

૨

૩

૧૯ મો–૧ **૧૯ મો.** (૧) જ્યારે શરીર મરણ પામે છે ત્યારે મરણ લાવનાર અને તેની કામ કરવાની શક્તી છીનવી લેનાર દ્રુજ "અસ્તવીદાત" નહિં ખમાય એવાં જોરથી તેની ઉપર ગલબો કરે છે, અને તેને લીધે તે (શરીર) થી[9] જીંદગીની દુઃખદાયક જુદાગી થાય છે, અને જીવને જુદાં જુદાં પ્રાણસ્થાનોમાંથી (દુઃખ ભરી રીતે) રૂખસદ લેવી પડે છે; અને જ્યારે દેવોનું પરોણા લેખે[10] શરીરની અંદર દાખલ થવું થાય છે કે જેઓ ભાઇબંધીને છુટી પાડનારા તથા બાપ દીકરાની સગાઇ છુટી પાડનારા[11] (દેવો) છે, અને એ ઉપરાંત બીજા દેવો કે જેઓ ફરઝંદોની ખૂટ[12] લાવનારા છે (તેઓ પણ ત્યારે દાખલ થાય છે); અને

---

૧. 'ફ્રાઝ દાસ્તન.' ૨ 'પતશ.' ૩ 'નિકૂહીતન.' ૪ સરખાવો "દાતિસ્તાને દીનીગ," સવાલ ૪૭ મો, ફકરો ૧૭ મો, "સેક્રેદ બુકસ ઑફ ધી ઇસ્ત," વૉલ્યુમ ૧૮ મું, પાનું ૧૬૫ મું. ૫ 'અમતચ', 'અને જ્યારે'. ૬ અથવા, રાજ્ય. ૭ વાંચો 'અએવાઝ.' ૮ 'અવીનીયાઝ.'

૯ એટલે કે, શરીરથી કે 'અસ્તવીદાતથી'; જુવો વંદીદાદ, ફર્ગર્દ ૪ થી, ફકરો ૪૯ મો, અને ૫ મી, ફ. ૮–૯. ૧૦ 'પવન માહમાનીહ,' 'પરોણાગત માટે.' ૧૧ વાંચો 'ઝિયશ બ્રાતરાન દૂદ જવિતારાન વ પૂસ (જ)વિતારાન,' 'ભાઇઓનાં કુટુંબને છુટાં પાડનારા, અને દીકરાઓને છુટા પાડનારા.' બીજો તર્જુમો નીચે મુજબ થઇ શકેઃ–"જેઓ ખુન કરનારા ('બ્રાત્રુતારાન'), નાશ કરનારા ('દુસનીતારાન') અને આલુદે કરનારા ('પૂસિનીતારાન'), અને બીજાઓ જેઓ ફરઝંદો નહીં થાય એવું (બુરૂં કામ) કરનારા છે તેઓ."—સરખાવો ફારસી 'દૂસીદન',' અવ્યવોનું મંદ થવું", અને ફારસી 'પૂસિદન,' 'બગાડ કરવો.' ૧૨ ફરઝંદની ગેરહાજરી.

તે મુજબ જીંદગીની સાથે હસ્તી ધરાવતી ચીજો જેમકે સારી બુદ્ધી,[૧] પવીત્રાઇ,[૨] દુ:ખ સહન કરવાની સદગુણી શક્તિ, અને સારી નીતિમાન હીમત[૩] અને શરીરવાલી હસ્તીમાં સમાયલા બીજા લાયક ગુણોનું આજેઝ થવું[૪], યાને નાબુદ થવું થાય છે. (૨) અને શરીરની પોતાની અંદર તે (દેવો) ઘણે દરજજે (અનદીઠ રીતે) ભરાઇને[૫] રહેઠાણ કરે છે તે છતાં તેમાંથી તદન ખરાબ વાસ, આલુદગી અને માંદગીનાં સઘળાં મુળો બહાર પ્રગટી નિકલે છે.[૬] (૩) અને ત્યાં કે જ્યાં (કહોવાડી નાખનારાં દરદો કે) દેવો રહે ત્યાં એક નિયમ તરીકે આલાયશ જાહેર થવીજ જોઇએ, અને તેની સામે કાંઇ પણ લડત (ત્યારે કરવી) જોઇએ નહીં;[૮] ત્યાંથીજ[૯] તે નાપાકી અને બગાડનો પુષ્કલ વધારો [૧૦] થતો કહેવાય છે, કે જેથી જે ભાગો[૧૧] કે શરીરમાં જીંદગીને માટે અવશ્યના હતા તે શરીરના મરી જવાથી છુટા થાયછે. (૪) ફકત ચરબી [૧૨] હોવાને લીધેજ નહીં, પણ ખુન અને લોહી, અને બીજી ચીજો જે "હીખ્ર"ના[૧૩] નામથી ઓલખાય છે તેથી પણ, અને મુવેલાં તનનાં પ્રવાહ[૧૪] જેવું ગંધાતું[૧૫] માસીક માંદગીનું વેહેવું, જે પેટમાં (મરી ગયલાં) બચ્ચાંની તોખ્મ[૧૬] ને લીધે[૧૭] વધારે ગંદકી ભરેલું થાય છે, તેને લીધે પણ [મુવેલું શરીર વધારે આલુદેહ થાય છે.[૧૮]] (૫) તે કારણસર, આગલ જણાવવામાં આવેલા[૧૯] દેવોની સાથે તેમાં (એટલે, શરીરની અંદર) ફરઝંદની ગેરહાજરી લાવનારો,[૨૦] યાને જન્મનો નાશ કરનારો દુજ, અને તેને બાહેર જાસ્તીથી ખેંચી કહાડનારો અને

---

૧ અથવા, સારો પમરાત. ૨ મીનોઇ સ્વચ્છતા. ૩ 'હૂચીહરીહ.' ૪. 'અનઆવીતાન'. ૫ અવસ્તા 'વર,' 'ધાંકવુ,' 'સંતાડવું.' ૬. 'દમેન્દ.'

૭. 'અઇવીનક.' ૮. એટલેકે, 'એક જરથોસ્તીને સજાવાર છે કે તે નસાના ઝેર સાથે લડત ચલાવી તેને લાશમાંથી દુર કરવાની તેણે નકામી તજવીજ કરવી નહીં.' ૯. 'મિન લતમા,' ' અહીંથી.' ૧૦. 'મદમ રીમનીહ.' ૧૧. 'બાહરાન.' ૧૨. ' પએત;' સરખાવો ફારસી 'પી' ' ચરબી.' ૧૩. સરખાવો અવસ્તા 'હીખ્ર', સુકી અસ્વચ્છ ચીજ, જેમકે, બાલ, નખ, વીગેરે. ૧૪. 'તર,' 'લીલું.' ૧૫. 'ગરાઇ તર.' ૧૬. 'હમબૂતીગીહ.' ૧૭. અથવા, 'પેટમાંનાં બચ્ચાંનાં તેની માવતરનાં મુવેલાં શરીરની સાથે કોહી જવાના સબબે.' ૧૮. જુવો સવાલ ૨૦ મો, જેનો આ જવાબ છે. ૧૯. 'હચપર નિપિસ્ત.' ૨૦. 'અનઝાગીહ.'

ઓરતોનાં બચ્ચાંને જપત કરનારો[1] દેવ, અને તેઓ સામે સર્વેથી વધું વેર ધરાવતો દ્રુજ પણ રહેઠાણ મેલવે છે. (૬) જે ઉપરથી તે દ્રુજોની જાતો પણ ઘણી વધારે [2] છે.

૬

૨૦ મો–૧

૨૦ મો. (૧) એક શેહવત પરસ્ત સ્ત્રીનાં [3] અંતકરણને દંખ દેનારી ચીજોનાં કારણોમાંનું એક તો એકે હલકી આબરૂવાલી[4] સ્ત્રીજાતીનાં શેહવત-નાં ભયંકર [5] અને સખ્ત પરાક્રમ, અને આ બાકી દુન્યાનોજ વીચાર કરનારી બદકાર સ્ત્રીઓને લગતાં અતેરાંથી તેણીઓમાં થતો જોર છે; અને તેવી (છુપી બદકારી) જે આંખોથી જોઇ શકાય એ શકમંદ છે તે પણ મીનોઇ ભલી હસ્તીઓને જાણીતી છે. (૨) એ ઉપરાંત મીનોઇ આગાહી કરનારાઓ બીજા આત્મીક (અનદીઠ) દુર્ગુણો કે પાપો પણ જોવાને શક્તિવાન છે. (૩) તેટલા માટે, (તે બદકારને) ઓલખવાથી અને તેણીથી (એટલે, અનીતીમાન સ્ત્રીથી) પરહિઝ રહેવાથી (માણસને માટે) મીનોઇ દોલતનું જ્ઞાન અને અહુરમઝદી દીન જે સઉથી સરસ ફીલસુફીથી ભરપુર છે અને જેમાં ઇશ્વરે નીસ્તીમાંથી [6] હસ્તી બનાવવાનું જે કહેવામાં આવ્યું છે તેનું જ્ઞાણ હાંસલ કરવાને મદદ[7] મલેછે. (૪) માણસો અસલથી માનતા આવેલા ધર્મ તરીકે કોઇ પણ ધર્મને જો ઓલખાવવામાં આવે તો તે આ (દીન) છે, જે સઉથી સરસ ડહાપણનું બીજું નામ છે અને જે મીનોઇ સમજ શકતીથી કબુલ રાખવામાં આવીછે તેની સાથે તે ધર્મ જોડાયલો[8] છે–તે ધર્મ કે જેની હસ્તી તેનાથી (એટલે, ખોદાઇ દીનની વાકેફીથી) જાહેર થાય છે, તે સારી રીતે જળવાવો જોઇએ. [9]

૨

૩

૪

---

૧. વાંચો 'પાતીરાનગર'; સરખાવો 'પાતીરાનગરીહ', દીનકર્દ,કેતાબ ૮ મી, ફકરો ૨૯ મો, "સેક્રેદ બુક્સ ઑફ ધી ઇસ્ત"નાં વૉલ્યુમ ૩૭ નું પાનું ૧૪૨ મું.

૨. K. મુજબ વાંચો 'મિનિચ નીશા'; અર્થ 'ઓરતોના કરતાં (પણ તે દ્રુજોની જાતો વધારેછ.') ૩. વાંચો 'નીશા ઇ વૂસસ્તક પવનિચ ખયા ઝનિશ્નીહ મન્દવમાન ચિમ'; 'નીશા ઇ વૂસસ્તક'નો બીજો અર્થ: 'અધુરે બાલક જનનારી ઓરત,' ત્રીજો અર્થ: 'મરદ સાથે લગનનો હક ભોગવનારી ઓરત' થાય છે. ૪. K મુજબ 'જેહીન (સૂરાતક).' ૫. સરખાવો ફારસી 'ઝનદહ.' ૬. 'મિન લેવીતીહ.' ૭. 'અવસ્તાન.' ૮. 'લૅવટા.'

૯. 'દૂદાસ્તન આવાયત.' DM અને DE મુજબ 'અનદાખ્તન આવાયત,'' 'સારી રીતે ભેગો કરવો જોઇએ.'

૨૧ મો. (૧) અને તે દેવ (એટલે, બદકારી)નું આખાં શરીરમાં પુશ્કલ અતેરૂં થવાથી નીપજેલી થાકને લીધે એક ખોલ્લા ભાગમાંથી (કવખતે) માસીક માંદગીનું વેહેવું થાયછે, અને તેના વેહેવા સાથે તેણીની ખાકી અને મીનોઇ ગંદગી અને રીમની[1] બાહેર ફાટી નીકલેછે.[2] (૨) અને તે કારણને લીધે (તેવી) રીમનીનું જેટલું જોર છે તેટલું તેનેથી દુર પરહિઝ રહેવા[3] માટે (જીવતાંઓ)ને માટે કૌવત (જોઇએ); અને જે કોઇ ચીજ પવીત્રાઇની બાબતમાં તેની ઘણી નાજુકીને લીધે વધારે સ્વચ્છ છે, અને ખાસ કરીને તેથી પણ વધારે (હોમ, અઇવ્યનઘન, વગેરે) પવીત્ર આલાટો જે પાક દાદારની (આરાધનામાં કરવામાં આવતી) યજશ્નેની ક્રીયામાં વપડાયછે, તેને ઉપલી રીમનીથી ઘણી વધારે જાલવવી જોઇએ. (૩) બીજી જાતનું લોહી જે ખાકી શરીરને સંગારેછે,[4] તેથી માસીક માંદગીનું વેહેતું પ્રવાહી રંગમાં જુદું છે, અને તે વેહવાથી ખોરાકોનો સ્વાદ ખામી ભરેલો તથા ખોરાક સ્વાદ વગરનો લાગેછે, અને જ્યાં તે નીકલેછે ત્યાં તે શરીરનો બગાડબી તેથી થાય છે. (૪) તેના સમાગમમાં[5] જે પાણી અને ઓરવર (ઝાડપાન) આવે છે તે પણ બગડી જાયછે, અને ખાવાની ચીજો (તેઓના) સ્વાદમાં બદલાઇ જાએછે. (૫) અને એક સભામાં કે એક ધર્મી તકરારમાં પણ જે મદદગાર[6] અકકલ, મન અને ડહાપણને તેને લીધે પુશ્કલ જાતનું નુકસાન થાયછે, જે બીજા બાહોશ ફીલસુફોને[7] રોશન છે.

૨૨ મો. (૧) અને જ્યારે[8] દેવોના જન્મ વીષે ગુંચવાડો લાગેછે ત્યારે કોઇપણ પ્રકારના જન્મ વીષે, એટલેકે હસ્તી ધરાવતી ચીજોની વખતોવખત જે રીતે વધ થાયછે તે વીષે, તપાસ કરવી જોઇએ; જેથી એમ (માલમ પડશે)કે જ્યાં છુપી રીતે[9] કાયદા વીરૂધ હીલચાલ અને નાલાયક

---

૧. અથવા, તેણીની પોતાની ખાકી અને મીનોઇ ગંદગી અને આલાયશ (આખાં શરીર ઉપર પણ) ફુટી નીકલેછે. ૨ 'બીરૂન યેહવૂનેત.'

૩. 'દૂર પાહરીઝિશ્ન.' ૪. 'વઇરાએ.' ૫. 'વલિચ.'

૬. 'અવાકાન'. ૭. 'શ્નાસગાન.'

૮. 'મૂન' શબ્દ 'અમત'ને બદલે વપડાયલો છે.

૯. વાંચો 'અનપએતાક', સાધારણ રીતે 'અપએતાક.'

વર્તણુંક બહુ વધતાં પ્રમાણમાં જોવામાં આવે છે તે જગોએ દેવોનું વધવું[1] સઉથી વધારે છે. (૨) અને એમાંથી જનાકારીનું[2] છુપું બી, અને ખોદા સામેનો ધીક્કાર, અને બેએની સાથનો[3] પતપતારો,[4] અને બીજા દુર્ગુણો જન્મ પામેલા કહેવાય છે; કારણ કે નાલાયક વર્તણુક[5] અને કાયદા વીરૂધની હીલચાલથી કાયદાસરનાં નિયમોથી અને સારી રીતભાતથી ઉપજતા સંતોષ વીષે ઇન્સાન શકમંદ બને છે.

૨૩ મો. (૧)ઘણી જાતના દેવો દુન્યાને નુકસાન કરતા રહ્યા છે, પણ દેવોના જોર કરતાં તેઓની સામેનો બચાવ વધારે મજબુત છે, જેથી તેઓને હાથે સઘળી ચીજોને યાહોમ ગલ્પ કરવા દેવામાં આવતી નથી. (૨) કારણ કે માણસોની તે જાતની કાયદા વીરૂધ હીલચાલની વર્તણુકને લીધે દેવો જેટલા જોશથી[6] આગલ વધે છે, તેટલાંજ જોરનો માણસોની કાયદા સર વર્તણુકને લીધે તેમાં તે દેવોની સામે ફટકો સમાયલો છે, અને માણ સોથી ભડકીને[7] તેઓ પાછલ નાસે છે; અને આખી દુન્યામાં દેવોન-કરતાં ભલા મીનોઓનાં કામને માટે (આદમીઓમાં) વધતી ખાહેશ હોય છો

૨૪ મો. (૧) એવા સબબોને લીધે એક હમબીસ્તર થએલી[8] ઑરત, અને જે માણસ પોતામાં કાંઇ રીમની છે એવી શંકા ધરાવતો હોય તેણે જ્યારે મુવેલી ચીજની રીમની એ મુજબ જાહેર થાય ત્યારે ન્હાવુ જોઇએ. (૨) અને દુન્યાની (એવી રીમન કરનારી) બેશુમાર ચીજો (છે) કે જેની સાબેતી વીષે કાંઇ પણ અજાયબ જેવું[9] નથી, વાસ્તે કેવી જાતની મુખ્ય

૧ વાંચો 'ખૂપિશ્ન;' અથવા 'ખૂજીશ્ન.,' અવસ્તા ધાતુ 'ખુધ,' 'સખ્ત હોવું,' જે ઉપરથી 'ધાતકીપણું', સખ્તાઇ' નો અર્થ થાય; અથવા સંસ્કૃત ધાતુ 'ખર્જ,' 'પરસ્તેશ કરવી', જે ઉપરથી 'દેવોની પરસ્તેશનો' અર્થ થઇ શકે.

૨ વાંચો 'અનશવાઇહા'; સરખાવો ફારસી 'શવા,' 'ખાવંદ;' અથવા 'અનશવરીહા'ને બદલે 'અનશોવરીહા,' સરખાવો ફારસી 'શોર,' 'ધણી,' એ ઉપરથી જનાકારીનો અર્થ નીકલી શકે છે.

૩ વાંચો 'અનઆસાનીગ'; કદાચ 'ખ્વહિશ્નીગ,' 'મરજી મુજબ.'

૪ 'દ્રાયાન ગૂયિશ્નીહ.' ૫ 'અનઆઇનીનગીહ.'

૬ 'વસ્તાખોઇહા.' ૭ 'સીયાકીહા,' કદાચ 'સૂજાગીયા,' અથવા 'સીજદા-ગીહા,' 'દુખથી બલીને.' ૮ પહલવી શબ્દનો અર્થ; 'અધુરે છોકરૂં જનનારી ઑરત' પણ થાય.

૯ વાંચો 'શિકફ્તીહ લેવીત.' બોલેબોલનો અર્થ:-'તેમાં કાંઇ પણ અજાયબી નથી.'

સાવચેતીઓ [૧] લેવી તેનાં વીષેનો લાયક એતેકાદ [૨] વધતે ઓછે દરજ્જે અક્કલથી શોધી કહાડવો જોઇએ; અને જો તેને માટે વપડાતા શબ્દો નહિં વાપડવા લાયક[૩] માલમ પડે (તોપણ) તે વીષે શક લઇ જવો નહીં જોઇએ, [૪] પણ તેઓની લાયક જગોએ તેઓનો ઉપયોગ કરવો જોઇએ.(૩) ૩

અને ફીલસુફો ધારે છે કે એક બહુ અગત્યની ચીજનું કારણ તેની પોતાની ખાસીયત, અને નહીં કે તેના જુદા જુદા ઉપયોગો [૫] છે. (૪) અને ફરજંદો ૪

પેદા થવાનો સરેશ્તો શું છે તે વીષે લોકો (ખરેખર) દરકાર કરતાં નથી; તોપણ તેની ખાસીયત એવી છે કે તે ડાહયા ફીલસુફોને (પોતાની ઉંધાડી નજરે) જાહેર જોતા હોય તેટલી ખોહ્લી છે. (૫) અને બદફેલીનાં દરદોને ૫

લગતી વૈદો તરફથી સામાન્ય રીતે કરવામાં આવેલી તપાસ જોકે [૬] ફીલસુફો કબુલ રાખે છે, તોપણ આવી નુકસાની ભરેલી રીમનીમાંથી તનને પાક કરવાની (બરશ્નુમ કરતાં) વધારે સરસ રીત [૭] હજી શોધી કહાડવામાં આવી નથી.

૨૫ મો. (૧)અને એમ પાક કરવાની રીતની મતલબ એ છે કે તે ક્રીયા ૨૫ મો—૧

વારંવાર ઑરતે નહીં પણ પુરૂષે વધારે કરવાની છે; અને વળી અશો માણસની[૮] નીતિં ભરેલી હીમત દેવોનો વધારે ભયંકર રીતે [૯] નાશ કરેછે, (અને) તેથી નીતિની સાંમે થનારી જુદી જુદી સ્ત્રીઓ [૧૦] પણ ઘણીવાર ઉંધે મસ્તક પડે છે;[૧૧] અને દેવો પુરૂષની ખાસીયતના હોવાથી ઑરતોથી

---

૧ 'માતક ઇ પસિજગીહા,' 'તૈયારીનાં મુળો.' ૨ 'આવાયિશ્નીગ વીરૂયિશ્નીહ.' ૩ 'ઝેશ્ત.' ૪ 'મિન ગૂમાન લા.' ૫ વાંચો 'વખ્દૂન્તીહા.' એ શબ્દ 'વખીદૂન્તીહા', 'રીતભાતો' પણ વંચાય.

૬. પહલવી 'હત અમત' સાથે સરખાવો ફારસી 'ગરચેહ', 'જોકે', 'છતાં.' ૭. વાંચો 'આઇનક,' રીત, રેવાજ. DM નું વાંચણ 'આહૂક' છે, અને તે પ્રમાણે અર્થ એમ થાયઃ "આવી નુકસાની ભરેલી રીમનીમાંથી પવિત્રાઇ લાવવા (ની હાલની રીત)માં કોઇ પણ ખામી વધારે જાહેર થતી નથી;" અને 'નસૂશ'ને બદલે 'અઝશ' વંચાય તોઃ—"આ નુકસાની ભરેલાં (દરદ)ને સાફ કરવાની ચાલુ રીતમાં કાંઇ પણ ખામી જોવામાં આવતી નથી." ૮. જે (મોબદ) પાક કરવાની ક્રીયા બીજા શખ્સપર કરે છે તે. ૯. વાંચો 'વેશ સહમીહા.' ૧૦. એટલે, અનીતિની પક્ષની જુદી જુદી સ્ત્રી મીત્રો, યાને અહરમનની સ્ત્રી પક્ષકારો. ૧૧. 'વલ ચીહર અફગુન્દીત યેગવીમૂનેત.'

તેઓને બીહવાનું થોડું હોય છે, જ્યારે બીજી બાબદો જેમાં બંધારણ[1] એ જાતનું નથી હોતું તેમાં ઓરત કરતાં પુરૂષને વધારે ચહડયાતો ગણવો જોઇતો નથી. (૨) અને જે (કામ) ભુંડું[2] ધારવામાં આવે છે[3] તેની વીગત ઉપર લખ્યા મુજબ છે, અને તેથી ગમે એવાં મુશ્કેલ કારણ છતાં[4] એક માણસે પરહિઝ રહેવું જોઇએ, અને મરકી જેવો રોગ પેદા થવા દેવે નહીં જોઇએ.[5]

૨૬ મો—૧

૨૬ મો. (૧) ગોસ્પંદને જબે કરવા તેની સનમુખ છરીને બદલે પહેલાં લાકડી લઇ જવાનો સબબ, અને બીજી જે કાંઇ ચીજો, ક્રીયાકામને માટે વાપરવામાં આવતાં ગોસ્પંદ શિવાયનાં, બીજાં ગોસ્પંદના સંબંધમાં (તેને કાપતી વેળાએ) લઇ જવામાં આવે છે, તેની મતલબ તેનાં શરીરમાં હસ્તી ધરાવતી જુદી જુદી બદ અસરો જેવી કે, ખસી નહીં કરેલાં એક જાનવરનો કરડો દેખાવ,[6] અને (તેના ગોસ્તનો) ખરાબ સ્વાદ[7] વગેરે દુર કરવાની છે. (૨) ક્રીયાકામમાં[8] વાપરવામાં આવતાં ગોસ્પંદો સંબંધી એવી રૂઢી છે કે તેઓને કાયદા વીરૂધ અને ઘાતકીપણે[9] મારી નાખવાં નહીં, અને તેવાં ગોસ્પંદો (ની કતલ)ને માટે માફી (માગવી.) (૩) આ રૂઢીથી[10] તે (જાનવરને) છરી વડે કતલ કરવાથી તે (કતલ કરનાર)ને કાંઇ પણ બહીક કે દુ:ખ રહેતું નથી; તો પણ ઘાતકીપણે[11] અને વારંવાર અને કોઇબી વખતે સખ્તાઇથી[12] ગોસ્પંદોને કતલ કરવાની કોઇએ બી ખાહેશ રાખવી નહીં જોઇએ.

૨૭ મો—૧

૨૭ મો. (૧) અને રીમનીથી બરસમને[13] ઘણું દુર રાખવાનું એક (કારણ),[14] ઉપર જણાવેલાં કારણ ઉપરાંત, આ છે કે (હોમની) એક

---

૧. 'માતગીગ,' માણસીક શરીરની ખાસ ખાસીયતને લગતું.

૨. 'નીર્લજ.' ૩ એટલે, લાગે છે. ૪. 'વલ હીચચિમી.'

૫. 'સિજ લા સઝયીતન.' ૬. 'વીશ ખારીહ', 'બુરાઇ'. ૭. 'દૂશમિઝ· ગીહ,' ખરાબ સ્વાદ; સરખાવો ફારસી 'મઝહ,' ૮ 'નીરંગીહા.' ૯ 'હરેદીહા.' ૧૦. 'રાસ', રસ્તો. ૧૧. અથવા, મુર્ખાઇથી. ૧૧. વાંચો 'તીઝીહા.' ૧૩. સરખાવો અવસ્તા 'બરેસ્મન.' ૧૪. 'અએવક (ચીમ);' એ શબ્દ 'આઇનક','રૂઢી' પણ વંચાય, અને તે ઉપરથી 'રૂઢી એવીછે કે':એવો અર્થ થાય.

દાંખલી[૧] જે સાત અમશાસ્પંદો (જેઓ) હાડમંદ હસ્તીઓ ઉપર (મવક્કલ) છે તેઓની તેમજ કુલ જગતની નીશાન[૨] જેવી છે, તેને ઉપર જણાવવામાં આવેલા રેવાજ મુજબ યજશ્નેની ક્રીયામાં ભલા મીનોઓને અર્પણ કરવામાં આવે છે, અને તેટલા માટે[૩] તે ઝાડ (એટલે, હોમનાં ઝાડ) નાં સંબંધમાં એવો રેવાજ છે કે તેને ઘણું પવિત્ર રાખવું.

૨૮ મો. (૧)અને મીયઝદની (યાને આફ્રંગાનની ક્રીયાની) રૂઢીમાં પણ જોવામાં આવતાં તેનાં મલતાપણાંનું કારણ આ છે કે તેમાં ખોદાની વખાણ અને આરાધના કરવાની મતલબ[૪] છે વાસ્તે (ખોદાએ બક્ષેલી આ) જીંદગીને પણ પુશ્કલ ચાહવું[૫] સજાવાર છે. (૨) એજ કારણસર યજશ્નેની ક્રીયા કાંઇ પણ ખામી વગર કરવાનું દીનમાં ફરમાવેલું છે, અને તે ક્રીયાની સાથે તનોમંદ દુનયાની હસ્તીનું રક્ષણ કરનાર (ખોદા)ને માટે સંગીન પ્રાર્થના[૬] શરીરને હમેશાં ટકાવી રાખનારાં બીજાં (કુદરતની પેદાયશનાં) બધાં સાધનો સાથે કરવામાં આવે છે.[૭] (૩) અને હાડમંદ હસ્તીને ટકાવી રાખવા માટેની સઘળી રૂઢીઓ ખોદાની તરફ યજશ્ને, સેતાયશ અને તેનાં ફર્માનો તરફ જાનફેશાની કરવાનાં કામ સાથે એટલો તો ઘાડો સંબંધ ધરાવે છે કે દરેક જગાએથી શરીર અને તેનાં ટકાઉપણાંને ખોદાની આરાધના અને સેતાયશને લીધે સારી મદદ[૮] મલે છે; ખાસ કરીને જયાં[૯] આરાધના અને સેતાયશ ઘરનાં કુટુંબીઓમાં સંપુર્ણ ભક્તિભાવ સાથે કરવામાં આવે છે ત્યાં સંપુર્ણ આજેઝી સાથની બંદગીની ખોદાની બહાલીને લીધે તેમ મલે છે. (૪) વળી ખોરાક ખાવાની ઇચ્છા સાથે સંપુર્ણ ભક્તિભાવ સાથનાં તારીફ અને ઉપકારના સખુનો જોડાયલા છે, અને તેજ મુજબ (ખાધા

૨૮ મો—૧
૨
૩

---

૧ વાંચો 'નહલક–ઇ'; સરખાવો ફારસી 'નહાલ'; એનું વાંચણ 'વ સવદ-ઇ', ('વસો–વત–ઇ') 'મરજી પ્રમાણે છુંદવામાં આવેલી હોમસલી', એમ પણ થાય. કદાચ, 'નિસન્ગ–ઇ', એટલે 'એક નમુનો'; K મુજબ 'સન્ગ–ઇ,' અને તે યજશ્નેની ક્રીયા વેળાએ આલાતો મુકવા માટેના 'ખ્વાન'ને નામે ઓલખાતા પથ્થર વીષે વાપડી શકાય. ૨ 'નિમૂતક.' ૩ 'મિન ઝક.' ૪ 'આહન્ગ.' ૫ 'દૂશીતન;' જો 'કુશીતન' વાંચ્યે તો એનો અર્થ: "(ખોદાને અર્પણ કરેલી)ભેટો માટે પુષ્કલ મેહેનત કરવી" એવો થાય, જેમાં 'જાન'ને 'યાન' તરીકે વાંચવો જોઇએ; સરખાવો અવસ્તા 'યાનીમ.' ૬ વાંચો 'પુર–ઝદયીશ્ન'; અવસ્તા 'જદ્,' 'માંગવું.' બીજું વાંચણ 'પુર–ઝાયીશ્ન,' એટલે 'પુરેપુરી ઉત્પતી.' ૭ 'હમબન્દ કર્ત યેગવીમૂનેત.'

૮ 'દૂ–ક્રયાત.' ૯ 'અઇઘ'ને બદલે 'અએ' વપડાયલો છે.

બાદ) પણ ઉપકાર અને તારીફના સખુનો ફરીથી બોલવામાં, અને ફરીથી (ખોદાની) ખુબી ગાવામાં, અને બીજી લાયક ફરજો[1] બજાવવામાં, એજ
૫ અસલ નેમ જાલવી રાખવામાં આવી છે.[2] (૫) અને ખુશ લાગતા સ્વાદની સાથે ખાણાં અને પીણાંની સંપુર્ણ સફાઇ, પવીત્ર મીયઝદની લાયક ગોઠવણ, અને ખાવાની બાબતમાં હદ ઓલંગી નહીં જવાએ[3] એવી (મધ્યમસરની) સંઘળી રૂઢીઓ સમજુ લોકોમાં[4] ઘણી પસંદ કરવામાં આવે છે.

૨૯ મો–૧ **૨૯ મો.** (૧)અને ફ્રવર્દેગાનનાં દીવસોમાં અને (વર્ષનાં) બીજા (પવિત્ર) હંગામોમાં પણ અશો લોકોનાં રવાનો (આ દુન્યામાં) આવવાને શક્તીવાન છે, અને તે સાથે વળી આ (દુન્યા)માં હસ્તી ધરાવતી ચીજો[5] ઉપર તેઓ[6] (હમેશાં) નેગાહ રાખે છે; તેથી જેમ (દીનથી) જાહેર છે તેમ, આપણ (જીવતાં આદમીઓ) કે જેઓ (હાલમાં) શરીરની સાથે ભેલાયલાં છીયે, અને શરીરવાલાં દેવોની (ખસલતનાં આદમીઓ) સાથે કેટલોક ભાગબી[7] લયે છીયે, તે છતાં (આપણાં મરણ પછી) આપણું ભવિષ્યમાં (રવાનની હાલતમાં) મીનોઇ જેહાનમાંથી અત્રે આવવું અને જવું[8] અજાયબ જેવું લાગવું
૨ નહીં જોઇએ. (૨) અને જે (માણસ) પોતાનું તન અને રવાન ભલા મીનોઓને અર્પણ કરેછે તેને અશો લોકોનાં રવાનો પણ ચહડીઆતી પંક્તિનો ગણે છે; તેથી આપણ (જીવતાં આદમીઓ) કે જેઓ અસંખ્ય સવાલો કરનારા છીયે [અને જેનો એક દાખલો આ જવાબ પોતે છે] તેઓને માટે આ બનાવ ઉત્તમ છે કે ફ્રવર્દેગાનનો અયામ વર્ષની આખરીએ, એટલેકે વર્ષનો
૩ અનાજ એકઠો કરવાને વખતે[9] જરૂર આવે. (૩) અને તે વખતમાં નેકીનાં કામો કરનારા દીનદારો ભલા મીનોઓની આરાધના કરશે, અને સઘળી ભલી પેદાયશો જેમાં માણુસ સર્વથી અગત્યની હસ્તી ધરાવનાર છે તે પેદા-
૪ યશોની તારીફ કરશે. (૪) જે કારણસર એજ હંગામમાં અશો લોકોનાં રવાનો અને સાથે બીજા ભલા મીનોઇ રૂહો અરસપરસની ભેટોનો[10] સ્વીકાર કરવાને આપણી નજદીક આવેછે.

---

૧ 'ફ્રારૂન વર્જીતારીહ.' ૨ 'અવીસ્પારીત.' ૩ 'અવારૂનીગ.' ૪ અથવા, 'અનુભવીઓ.' ૫ 'આ (દુન્યા) માં જે છે તે.' ૬ 'મૂનિચ' ને બદલે 'અમતિચ' વપડાએલો છે. ૭ 'બહર.' ૮ 'બૂર્તારીહ.' ૯ 'ચીગૂન હનબૂર્ત ઇ સ્નત.' બીજો અર્થ: ('દુકાળના વખતમાં અનાજ) એકઠો કરી રાખવાનો વખત.' ૧૦. 'હમપત્વહર', 'હમપત્બહર'ને માટે વપડાયલો છે.

૩૦ મો. (૧) અને જે હાથ લોહીથી, મનીથી, અથવા હીખ્રના[૧] (જેવી) શરીરને લગતી કોઇ નિર્જીવ ચીજથી આલુદેહ થયલો હોય, તેને (પ્રવાહી સાથે) ઘણો સંબંધ ધરાવતાં[૨] (પવિત્ર) પાણીનાં (તત્વ)થી પહેલવહેલાં ધોવો નહીં જોઇએ; અને વરસ્યાનાં સ્વચ્છ નીરંગ[૩] સીવાય (બીજી કોઇ પણ ચીજ) વડે વળી ધોવો નહિં જોઇએ. (૨) અને નીરંગથી ધોવા પછીજ તે કે જે સર્વથી સરસ અને ઘણીજ સાફ કરનાર (પવિત્ર) ચીજ પાણી તેથી તેવા હાથને ધોવો જોઇએ. (૩) (એનું) એક કારણ સ્વચ્છ પાણીને નસાની[૪] રીમનીથી બહુ દુર રાખવાનું છે; વળી તે પાણી સઘળી ચીજોનાં ગર્ઑહર[૫] આતશથી પણ (દુર હોવું જોઇએ.) (૪) અને આપણાં માબાપોના ઘણાક રેવાજો (આપણા સંબંધી) ફરજોની બાબત ઉપર લખાયલાં પુસ્તકમાં નોંધવામાં આવ્યાછે જે સ્વચ્છ અને ભેલ વગરની હાલતની[૬] મારફતે તેઓની જાત અને કુટુંબને તંદરોસ્તી ભરેલી હાલતમાં જાલવી રાખવાને[૭] મદદ કરેછે.

૩૦ મો—૧ ... ૨ ... ૩ ... ૪

૩૧ મો. (૧) અને મુવેલાં શરીર ઉપર એક ક્રીયા તરીકે સગની નજર ફરાવવાની મતલબના સંબંધમાં એક સબબ આ છે કે જે બુરી જેરી અસરો (દેવો) શરીરને ઉપયોગ વગરનું અને અશકત બનાવેછે અને જે જાતે નસા છે, તે (અસરો) તે મુવેલાં શરીરમાં જગો ધરાવતી હોય છે,[૮] અને તેથી જ્યાં સુધી શરીર નસાની સ્થીતીમાંથી બદલાઇને (ગીધોથી ખવાઇ જઇને) તેનું[૯] બીજીવાર ઉપયોગમાં આવવું થાય ત્યાં સુધી દુન્યાનો (એટલે કે, જીવતાં માણસોનો) લાભ[૧૦] (તે નસામંદ તનથી સાચવવાની) જરૂર છે.

૩૧ મો—૧

---

૧. સરખાવો અવસ્તા 'હિખ્ર.' ૨. વાંચો 'મયા ઇ નાફ્કતૂમ'; સરખાવો અવસ્તા 'નાફ.' ૩. 'ગોશ્ન—ઇ ગૂમીઝ ઇ દકયા.' ૪. અથવા, કાંઇપણ કોહાત ઉત્પન કરનારી ચીજ. ૫. 'કાદા ગર્ઑહર'; એનો અર્થ: 'મુખ્ય અથવા અસલ અંશ,' પણ થાય. ૬. 'પવનિચ યઑષદાસ્રીહ—ઇચ'; અથવા, 'પવન ઉઝ—યઑષદાસ્રીહ—ઇચ' 'આપણી બહુ સ્વચ્છ (અથવા ભેલવગરની) હાલતની મારફતે.' ૭. 'દ્રવીસ્ત નત્રૂનિશ્નીહ.'

૮. એટલેકે, 'અંદર રહ્યાં હોય.' ૯. એટલેકે, શરીરનું.

૧૦. એટલેકે, 'બચાવ,' 'સંભાળ.'

૨ (૨) અને તેજ કારણસર ખોદાએ પેદા કીધેલું પવીત્રાઇ આપનારૂં તત્વ[1] જે આતશ તેને તેમજ સ્વચ્છ મીટીને મુવેલાં શરીરનાં સમાગમથી[2] દુર રાખવાં
૩ જોઇએ છે. (૩) અને માબાપનાં નવાં જનમેલાં બચ્ચાંની અંદર તેવી જેરી અસર ફેલાવો નહિં પામે તેને અર્થે, અને આદમીઓની તથા પ્રાણીઓની આબાદી[3] અને મોટા લાભને અર્થે, બહુ અગત્યનું છે[4] કે તે (મુવેલું શરીર) સગ અને પક્ષીઓનાં શરીરમાં ગલપ અને આમેજ થવા માટેની તેની લાયક જગોએ
૪ પહોંચે.[5] (૪) અને તેજ મુજબ, અને તેજ કારણસર તેને (એટલે, લાશને) તે જાણવરોના ખોરાકનાં સાધન [6] તરીકે ગણવામાં આવે છે, અને તે (તેને ખાઇ જવાનાં કામને) તેઓનું ખાસ કામ ગણવામાં આવે છે; વળી સફાઇ અને પવિત્રાઇ જાળવવા માટે [7] તેઓને[8] સ્વાધીન તે (લાશ)ને કરવામાં આવે છે, અને
૫ તે ક્રિયાથી સગાંઓની ફરજ બજાવવામાં આવેલી ગણાય છે. (૫) સગ અથવા પક્ષી લાશ ઉપર જેવી પોતાની નજર નાખેછે કે જે ખરાબ[9] (જેરી) અસરો તે (લાશ)માં સમાયલી હોય છે તે તેની અંદર (વધારે) વાસો કરી શકતી નથી; પણ (તે જેરી અસરો) કમ થઇ પડી ભાગે[10] છે. (૬)અને તેઓના તે (તન) માંહુલા[11] વસવાસથી ગંઢીલી ચીજો (તદન)[12] વધારે ગંઢીલી થાય છે, અને તેજ પ્રમાણમાં નસો પાતલો થઇ જાયછે; અને (મુવેલું) શરીર પણ બેદોલ[13] બનેછે; અને તે દેખાવ[14] (અથવા હાલત)માં તેનો સુધારો થાય એમ બનવા જોગ નથી.

---

૧. 'વગ–દાત્ એના,' એ 'બધ–દાત્ એના'ને બદલે વપડાયલો છે; અર્થ 'ખોદાએ પેદા કીધેલો પવીત્રાઇ આપનાર.' ૨. 'નસાઇ પીશગાસ.' ૩. 'વેશ ફ્રાખ્તીહ,' 'બહોળો સુધારો,' 'સરફરાઝી' 'સંપુર્ણતા;' સરખાવો ફારસી 'ફરાખ' અને 'ફરાખ્તન.' ૪. 'અવીરતર શાયત્.' ૫. 'આઇનીન–ગાસ મતન.' ૬. 'પિશ્ન' અથવા 'પીશૂ.' ૭. 'દકયાગરીહ,' 'પવિત્રાઇ' અથવા 'તંદરોસ્તી' લાવવા માટે. ૮. એટલે, ગીધોને. ૯. અથવા 'તન કોહી જવાને લીધે થતી જેરી અસરો,' જે 'દ્રૂજ'ને નામે ઓલખાયછે. ૧૦. 'નિશીપિશ્ન.' ૧૧. એટલે, 'લાશની અંદરનાં' ૧૨. 'બહરક'; સરખાવે, ફારસી 'બહરક,' 'કચરો.' ૧૩. વાંચો 'વન્જ'; સરખાવો એવોજ ફારસી શબ્દ. ૧૪. 'ચીહરી(હ)' 'દેખાવ.' DM પ્રમાણે નીચે મુજબ વાંચતાં: 'વ તનિચ વ ચોલા વીરાયઇશ્ન પવન ઝક ચીહરી લા', 'અને શરીરનું અને ગલાંનું સુધરવું પણ એવી હાલતમાં બનવા જોગ નથી.'

૩૨ મો. (૧) (ખોદાની) સંપુર્ણ રીતે બંદગી રોજ બરોજ કરવા સાથે ૩૨ મો–૧ આ રીતે ધર્મી સુધારો થવાનો સવાબ[૧] જોડાયલો છે; અને તે ઉપરાંત તેનાં ફળ તરીકે ખોદાની પરસ્તેશ કરનારાઓમાં પોતા તરફની ફરજ બજાવનારાં રવાનની ભલાઇ[૨], ફાયદો કરનારૂં ભલું ડહાપણ, પ્રમાણીક શિક્ષણ, દોલતની પુશ્કલ વૃદ્ધી[૩], અને બીજાં ઉત્તમ સુખસાંધનો[૪] મજબુત વાસો[૫] કરેછે. (૨) અને જે કાંઇ બુખ્ત–મસરેહે આ દુનીયાની ૨ હસ્તીઓની આબાદી વીષે વર્ણવ્યુંછે [૬] તેના સંબંધમાં અમો વળી એમ કહીએ છીયે કે જો જીત મેલવનારાંઓ, ફતેહમંદ થયલા સરદારોનું તાજ અને બીજો સંગાર મેલવવાને ખંતથી આતુર હોય [૭] અને તે ફતેહની નીશાણો)ને માથાં અને ગરદન ઉપર પહેરવા તેઓ માંગતાં હોય, તો પાદશાહોની સનમુખ પાછા ફરવાનું (ફકત શાબાશીનું માન) મેલવવાને માટે તેઓએ લડવું નહીં; પણ લડાઇનાં મેદાનમાં દીનના કાયદાનું રક્ષણ કરવાને માટે તેઓએ બનતી કોશેશ કરવી. (૩) ભલાઇની જાહેરાતનો તેજ એક (દીનનો) ૩ કાયદો ત્યારે આ દુન્યામાં સર્વેથી સરસ દરજજેનો છે, જો તેમ નહીં હોય[૮] તો બેહેસ્તને માટે લાયક થવા જેવું કાંઇ નથી. (૪) છેલ્લા જમાનામાં, ૪ [નિતીની કોતાઇને લીધે નીપજતાં રવાનના પુશ્કલ નિરાશીનાં દુઃખથી પેદા થતી ખામી અને નબલાઇને લીધે,] કોઇ વચ્ચે નહીં પડતું તે માટેની ફર્યાદ ખોદાની પરસ્તેશ કરનારાઓમાં રહેશે નહિ, અને તે (ભલા મીનો)ઓ તેવી (પરસ્તેશ કરનારાઓને) નિત્ય સંતોષીપણાને લીધે,[૯] તેમજ ધાસ્તી. બીહક, તકદીર, અને (આ દુન્યામાં) શાંતી વગરનું જે મરણ કે કેટલાકોની સરજત છે તેવા સઘળા બનાવો વગરની ઉમેદને લીધે આબાદી[૧૦] બક્ષશે. (૫) બુલંદ અને પ્રતાપી કામો વીષે દર્યાફત કરવાનું (શિક્ષણ આપવું,) વખતો ૫ વખત વલી જે લુંટો દેવની પરસ્તેશ કરનારાઓ ભેગી કરે છે તેને ઝેર તરીકે

---

૧ 'સઝાકીહ.' ૨ 'નિરમ.' ૩ 'વેશ ફ્રાખ્તિશ્નીગ.' ૪ અસલ અર્થ, 'ભલાઇઓ.' ૫ 'વેશ માહમાનીહ.' ૬ અથવા, 'આબાદીનાં સાધન તરીકે ગણ્યું છે.' ૭ 'નીયાઝક યર્ઑન–ઇ'; સરખાવો અવસ્તા 'યર્ઑન' 'ખંત' (વંદીદાદ, ફર્ગર્દ ૪, ૪૫); અથવા 'નીયાઝકોઇનન્દ', એટલે, 'તેઓ માંગતા હોય, અથવા આતુર હોય.' ૮ 'હત ઝક લા આંન્ગૂન.' ૯ અથવા, 'જોઇએ એટલું મલવાને લીધે.' ૧૦ 'પિશ્નીહ'; સરખાવો અવસ્તા 'પીથ્વ,' 'રેલજેલ.'

ગણવું, રાસ્તીથી જેહમત કરવામાં સંતોષ મેળવવો, અને પોતાના ધંધા માટે મેહુનત કરવી, (એ સઘળી બાબતો) દીનનાં ભલાં શિક્ષણ[૧] ની અને ધર્મ ચુસ્ત લોકોનાં સારાં યકીન અને પુછપરછની લાયકાત પુરવાર કરવાને મોતેબર સબબો છે કે જે ચુસ્ત લોકો (દીનની) ફીલસુફીની મીનોઇ સતાનાં સંબંધમાં દીનનાં શિક્ષણ અને યકીન અને તેની આસપાસ પડતા પ્રકાશ વીષે માહીતગાર થવાને બહુ આતુર હોય છે. ૬ (૬) જેઓએ તે (દીન) વિષે બારીક તપાસ કરી છે અને તેની સમજ મેલવી છે, અને તે ઉપરથી તે (દીન)ને રવાનની ઓખ્તગી મેલવવાનાં સાધન તરીકે ગણી છે, તેઓમાં તે બુખ્ત-મસરેહ કાંઇ કમ વાકેફીનો માણસ નથી.[૨]

૩૩ મો–૧

૩૩ મો. (૧)અને વળી જેઓ (કુદરતી આંખે) આંધલાં છે તેઓ ધર્મન જ્ઞાનની (મદદથી) બુરાંઓની ખાહીમાં પડી જતા નથી; વળી એક પ્રમાણીક અને (દીનમાં) યકીનદાર આદમી ખેતીવાડીના હથ્યાર[૩] મીસાલે છે, અને તે (બુરા ૨ ઓની) ખાહીમાંથી ઇન્સાનોને બચાવનાર જેવો છે. (૨) (ઉપર જણાવેલાં) ૩ લોકોની વચમાં ઠગારાં અને લોભી લોકો દુશ્મન જેવાં છે. (૩) જેનામાં કુદરતી ડહાપણનું જોર જ્ઞાન સાથે ખચ્ચીત[૪] જોડાયલું છે, અને જે માણસ વળી પેદાયશનાં યકીનની રાહ મુજબ, ખચ્ચીત મોજેજાનાં રસ્તાપર,[૫] ચાલનાર છે તેજ આદમી અશો સુંટણી કરનારાઓની દોલતની શોધ નહીં કરનારાઓ[૬] સામે તે (જોર) ને ટકાવી શકશે, અને તે રીતે (પ્રાણીઓની સામે) જે હમેશનું નુકસાન છે તે ઉરાડી નાખશે,[૭] અને આ રીતે તે માણસ માઝદયસની દીનનાં અલંકાર ડહાપણથી જાણીતો થશે અને તેના રાહબર તરીકે ગણાશે.

---

૧ 'હુદાનાગીહ.' ૨ બોલેબોલનો અર્થ, 'કાંઇ ઓછો તેવો નથી.'

૩ સરખાવો ફારસી બોલ 'દસ્તઆહન્ગ.'

૪ ફારસી 'હમાન'ને અર્થે આ શબ્દ વપડાયલો છે.

૫ DM મુજબ 'અવદ–રાસ'; K મુજબ 'અવી–રાસ' 'ન પહોંચી શકાય એવો.'

૬ 'કમ વિજૂસ્તારાન ઇ હુચીતારાન ચશુનાન.' ૭. 'વાયીનેન્દ.'

મુંબઇ, "સાંજ વર્તમાન" પ્રેસમાં છાપ્યું છે.

દીનકર્દ, પુસ્તક છઠું.

એકજ ખોદાવંદ મઝદને માનનારા, અને તેની દીનના અસલ ખાલેસ મતો મુજબ ચાલતા, દીનદારોને લગતા કાયદાઓથી કાયમ થયેલી ખોદાઇ દીનના મજબુત એતેકાદ[1] ને લીધે, પેદા કરનાર અહુરમઝદની ખુરતુદી[2] હોજો !

(દીનકર્દનું) છઠું પુસ્તક એ માઝદયસ્નની દીનદારોનાં યકીનને માટેનાં પાક દાદારે જાહેર કીધેલી દીનના ફરમાણો તરીકે,[3] અસલ મત ધરાવનારા દીનદારો જે ધર્મ મત મુજબ પોતે વર્તતા હતા, અને જે મત ને પુષ્ટિ આપતા હતા,[4] તે વિષે (છે).

---

૧ લું. (૧) કદીમ જમાનાના માઝદયસ્નાનોમાં જેઓ અસ્લાફ દાનેશમંદો હતા તેઓ એવું માનતા હતા કે: ઇન્સાનોની હૈયાતીમાં પેદા થતા વિચારમાં એક ભલી શક્તિ (યઝત) જેમ જગા ધરાવે છે, તેમ વળી એક બુરી શક્તિ ૧ લું–૧

---

૧ 'વાવરીગાનીહ;' એ બોલ અવસ્તા 'વૅરે'ના બેવડાં રૂપપરથી નીકળ્યોછે; એને ફા૦ 'બાવર' સાથે સરખાવો.

૨ પહલવી બોલો: 'શ્નાયશ્ને દાતાર અઉહરમઝદ,' અવસ્તાના બોલો 'ક્ષ્નઑથ્ર અહુરહે મઝદાઓ'નો તરજુમો છે.

૩ 'નિસંગી;' સરખાવો અ૦ 'નિ' અને 'સંઘહ', નસીહતભરેલા સખુનો. એ બોલને જો 'નસુગી' વાંચીએ તો તે કદાચ 'નસ્કી' (પાક કેતાબ)નું બગડેલું રૂપ હોય. એજ બોલ દીનકર્દના નવમાં દફતરના બીજા ફકરામાં પણ નજર આવે છે. ડા૦ વેસ્ટ એ બોલને 'વસંગ' વાંચી ઇંતેખાબનો અર્થ કરે છે, જુવો 'દાતિસ્તાન', બાબ ૯૪ મો, નોટ ૩ જી, સફો ૨૬૯.

૪ પહલવી એબારતનો અર્થ એમબી થાય કે, 'જે ફરમાનોને તેઓએ રચીને સાચવી રાખ્યા હતા.' જુવો S.B. E. નું ૧૮ મું વૉલ્યુમ, સફો ૨૬૯ મો, નોટ ૩ જી.

૨ (દુજ) (તે વિચારને પહોંચવાના) રસ્તા ઉપર કાબુ ધરાવે છે.(૨) તેમજ વિચારથી પેદા થતાં વચનમાં જેમ એક ભલી શક્તિ જગા ધરાવેછે, તેમ વળી એક ભુંડી
૩ શક્તિ (તેને પહોંચતા) રસ્તા ઉપર કાબુ ધરાવેછે. (૩)તેમજ વિચારથી પેદા થતાં કામમાં જેમ એક નેક શક્તિ જગા ધરાવેછે, તેમ વળી એક બદ શક્તિ
૪ તેને (પહોંચવાના) માર્ગ ઉપર કાબુ ધરાવેછે. (૪) એ મુજબ જીંદગીને સબબે પેદા થતી લાગણીમાં ભલું મન (વોહુમન્) જેમ જગા ધરાવેછે, તેમ વળી ભુડું મન (અકોમન્) (તેને પહોંચવાના) માર્ગ ઉપર કાબુ ધરાવેછે.
૫ (૫) અને દીલની લાગણીથી પેદા થતી ખાહેશમાં સદગુણી તાબેદારી (સ્રોષ) જેમ જગા ધરાવેછે, તેમ વળી ગઝબ યા ક્રોધ (અએષ્મ) (તેને પહોંચવાના)
૬ માર્ગ ઉપર કાબુ ધરાવેછે. (૬) અને તેવી ખાહેશથી પેદા થતા વિચારમાં ઉમ્દા શીદાગીરી (સ્પેન્દોમત્) જેમ જગા ધરાવેછે, તેમ વળી તિરસ્કારી દૂર્ગુણ
૭ (દુજે તરોકમત્) (તેને પહોંચતા) માર્ગ ઉપર કાબુ ધરાવેછે. (૭) અને વિચારથી પેદા થતા સખુનની અંદર જેમ ડહાપણ (ખ્રત્) જગા ધરાવેછે,
૮ તેમ વળી શેહવત (વરૂન) (તેને પહોંચતા) માર્ગ ઉપર કાબુ ધરાવેછે. (૮) અને સખુનથી પેદા થતાં કામમાં દયાનતદારી (દએન) જેમ જગા ધરાવેછે, તેમ વળી એંટાળપણું (ખુત્દુશકી) યા ખુદગર્ઝી (તેને પહોંચતા) માર્ગ ઉપર કાબુ
૯ ધરાવે છે.[1] (૯) વાસ્તે એ બદીઓ આએ એટલા માર્ગો અને રસ્તાઓમાં
૧૦ ઇન્સાનો સામે લડેછે. (૧૦) તેથી કરી જે કોઇ આએ એટલા માર્ગો અને રસ્તાઓમાં (બદીના બંદથી) છુટકારો મેળવેછે તેણે તમામ જગાઓમાં
૧૧ એ છુટકારો મેળવેલો (સમજવો). (૧૧) પણ જે કોઇ (એ બદીઓના) ફરેબમાં ફસેછે તે તે બદીના હાથમાં જઇ પડેછે, અને તે પછી પોતા ઉપર કાબુ ધરાવી શકતો નથી; અને જે મુજબ તેનો ભુંડો ગુણ (દુજ) તેને ફરમાવેછે
૧૨ તે મુજબજ તે વર્તેછે. (૧૨)આપણ ઇન્સાનોએ હુસ્યાર રહેવું જોઇએ કે યઝદાંની (યાને ખોદાની) રાહ ઉપર આપણે સાબેત રહયે, અને બદ શક્તિઓ મુજબ નહિ ચાલ્યે.

૨ જુ,– ૧ **૨ જું.** (૧) તેઓ વળી એવું વિચારતા હતા કે : ખવાસ તે ભલો છે કે જેથી કરી એક જણ જે કાંઇ પોતા વાસ્તે નેક નહિ હોય[2] તે કોઇ
૨ બીજા વાસ્તે પણ કરે નહિ. (૨) અને સારૂં ડહાપણ તેજ એક છે કે

૧ જુવો દસ્તુરજી પેશોતનજીના 'ગંજે શાયગાન'નો ફ૦ ૧૩૯ મો.

૨ જુવો દસ્તુરજી પેશોતનજીવાળી 'અંદર્ઝે આત્રોપાત'નો ફ૦ ૮ મો.

જેથી (માણસ) પોતાને જે ફાએદો થયો હોય તેનું ફળ પીછાને અને તે ફળ કેમ ચાખવું તે જાણે; તેમજ જે આફ્ત કે નુકસાન થયાં નહિ હોય તે પોતે ખરીદે[1] નહિ. (૩) અને સમજ શક્તિ તેજ સારી છે કે જેથી એક માણસ જે કાંઇ નહિ જાણતો હોય તે વિષે બરાબર સમજે કે, "હું એ ચીજ નથી જાણતો." ૩

૩ જું. (૧) તેઓ એમ પણ માનતા હતા કે: દરેક જણને તારો દોસ્ત ગણ; એજ તારે વાસ્તે ખરૂં ડહાપણ છે. (૨) તેઓને તારા બેશીઓ ગણ; એજ તારે વાસ્તે ખરૂં અંતઃકરણ છે. (૩) તેઓ સાથે નેકી કર; એજ તારે વાસ્તે ખરૂં રવાન છે.[2] ૩ જું–૧ ૨ ૩

૪ થું. (૧) તેઓ એવું પણ માનતા હતા કે: (ખરો) ખવાસ (હએમ્) તે છે કે જે બીજાને[3] ફરેબ દેતો નથી. (૨) અને ડહાપણ (ખ્રત્) તે છે કે જે પોતાને ફરેબ દેતું નથી. (૩) અને ખુદાતર્સી ખવાસ (દએન) તે છે કે જે કાંઇ કામ તે સવાબ તરીકે જાણે તે અમલમાં લાવે. ૪ થું–૧ ૨ ૩

૫ મું. (૧) તેઓ એમ પણ માનતા હતા કે: જે એક ચીજને સવાબ તરીકે નહિં પીછાને અને તે છતાં તે અમલમાં લાવે તે મગરૂરી (તર્ મીનિશ્ની) કહેવાય.(૨) મગરૂરી (તર્ મીનિશ્ની) ખરા કુદરતી ખવાસ (હએમ્)ની સામે થનાર છે. (૩) જે એક ચીજને ગુનાહ તરીકે પીછાને અને તે છતાં તે કરે તે અનીતિ (વરૂનીગી.) (૪) અનીતિ (વરૂનીગી) ડહાપણ (ખ્રત્) ની સામે થનાર છે. (૫) જે એક ચીજ સવાબ છે યા ગુનાહ છે તે પીછાને નહિ, અને તે વિષે નકકી વાકેફ થાય, તે અગાઉ તે કરે, તે એંટાલપણું (ખુત્દુશગી) છે. (૬) એંટાલપણું (ખુત્દુશગી) ઇમાનદારી (દએન) ની સામે થનાર છે. ૫ મું–૧ ૨ ૩ ૪–૫ ૬

---

૧ 'વહાક લા દેખ્રુનેત (યેદ્રુનેત);' સરખાવો ફાર્સી 'બહા બુરદન' કીમત ભરવા લઇ જવી; અથવા, 'તેને કોઇ દુખ કે અડચણ પહોંચી નહી હોય તે વાસ્તે રંજીદા થતો નથી,' કેમકે 'વહાક'ને બદલે 'વાક' 'વાય' (એટલે દુખ) વાંચી શકાય. જુવો 'ગંજે શાયગાન', ફ. ૧૮ મો.

૨ એની મતલબ એ છે કે આપણી હરએક રૂહાની હાલતને તેની રાસ્ત અને કુદરતી હાલતમાં રાખીયે તો તે તદન ભલી હોયછે; વાસ્તે હરએક ઇનસાનને લાજમ છે કે એવી હાલતને તેને લગતી ઉત્તમ તાલીમથી પાક રાખવી. આ ફકરો ખચ્ચીતજ ઘણા ઉંડાં ડહાપણથી ભરેલો છે.

૩ અસલ અર્થ 'શખ્સને'.

૬ ઠું-૧ **૬ ઠું.** (૧) તેઓ એવું પણ માનતા હતા કે: ખરો ખવાસ (હએમ) ડહાપણ (ના અર્થ) માં સમાયલો નથી; પણ ડહાપણ (ખ્રત) ખરા
૨ ખવાસમાં સમાયલું છે. (૨) અને ઇમાનદારી (દએન) ડહાપણ અને
૩ ખરા ખવાસ બન્નેમાં સમાયલું છે. (૩) મીનોઇ ચીજો ખરા ખવાસ મુજબ રચાયલી જણાયલી છે; **તન**નું ડહાપણથી રક્ષણ થાયછે, જ્યારે એ બન્નેનાં જોડાણથી **રવાન** મુક્તિ મેળવેછે.

૭ મું. **૭ મું.** તેઓ આ એમ પણ માનતા હતા કે: શરમ તે છે કે જેથી ગુનાહ કરવાનું છોડતાં નથી; અને ઇજત[1] તે છે કે જેથી (લોકો) સવાબ કરવાનું છોડતાં નથી.

૮ મું. **૮ મું.** તેઓ એવું પણ માનતા હતા કે: અસલ મત ધરાવનારા (પૉર્યોતકેશીઓની) દીનમાં બેગુનાહપણું એ મુખ્ય નીયમ છે.

૯ મું. **૯ મું.** તેઓ એવું પણ માનતા હતા કે: ફરજ બજાવનાર તે થઇ શકે કે જે સારાં અને નરસાં વિશે સમજદાર હોય.

૧૦ મું. **૧૦ મું.** તેઓ એમ પણ માનતા હતા કે: દીનની જુસ્તેજુઇ (યા દરકાર[2]) ત્યારે જણાય કે જ્યારે એક ઇન્સાન જે કાંઇ દીનદારીનું જ્ઞાન[3] યાદદાસ્તમાં ધરાવતો હોય તે મુજબ તેને પોતાનાં કામોથી તે અમલમાં લાવે.

૧૧ મું. **૧૧ મું.** તેઓ એવું પણ માનતા હતા કે: અહુરમઝદ ખોદાએ આએ દુન્યાને નેક ખવાસ મુજબ પેદા કીધીછે; તેને તે ડહાપણથી જાળવેછે, અને ખરી સમજદારીથી તેને પોતા તરફ પાછી લાવેછે.

૧૨ મું-૧ **૧૨ મું.** (૧) તેઓ એમ પણ માનતા હતા કે: નુકસાનકારક મીનો (અહરમન) એ દરેક ચીજ અહુરમઝદને નુકસાન (પહોંચાડવાના ખ્યાલ)થી પેદા કીધી; (પણ) જ્યારે તેણે તે બનાવી, ત્યારે તે (ચીજો) તેને પોતાનેજ
૨ નુકસાનકારક અને અહુરમઝદને ફાયદાભરી (જણાઇ). (૨) અહુરમઝદે દરેક ચીજ ફકત પોતાના ફાયદા વાસ્તે બનાવી; (પણ) જયારે તે પેદા થઇ

---

૧ 'નંગ'; ફા૦ 'નંગ' ઇજત; એ બોલનો અર્થ ઇજત વગરનો બી થાએછે.
૨ ફા૦ 'શિગાલીશ', દરકાર, સંભાળ.
૩ 'ફીરૂકી'; ફા૦ 'ફીરૂ' કોઇ ભેદી જ્ઞાન.

ત્યારે તે તેને વાસ્તે જેમ ફાયદાભરી નીવડી તેમ બુરા મીનો (અહરમન) વાસ્તે નુકસાનકારક થઇ પડી. [૧]

૧૩મું. (૧) તેઓ એમ પણ માનતા હતા કે: ઇન્સાનને આએ ત્રણ ચીજો (પર ધ્યાન આપવાનું) છે:—ઘણીજ સારી રીતે ફરજદારી સમજીને જેહાન (નાં લોકો) ઉપર નેગાહ રાખવી; જે ગુનેહગાર પોતાના ગુનાહથી કરીને પેદાયશનો વેરી [૨] થતો હોય તેને (કશી) ઇજત [૩] આપવી નહી; અને સવાબના બદલા વાસ્તે ભલા મીનોઓથી ખાહેશ કરવી. (૨) જેહાન તરફ નેગાહ રાખવા વિષે તેઓ એવું કહી ગયા છે કે: હર કોઇએ પોતા વાસ્તેબી નેગાહ રાખવી કે: "મારે શું ઇચ્છવું જોઇએ?" "મારે હમેશાં શું બજાવવું જોઇએ?" ૧૩મું–૧ ૨

૧૪મું. (૧) તેઓ એવું પણ માનતા હતા કે: ત્રણ ચીજ ઘણીજ સખ્ત રીતે અમલમાં લાવવી; એટલે આ વળી એક છે કે ગુનેહગારને તેના ગુનાહને કીજે ઇજત આપવી નહિ. (૨) અને એક આ છે કે એક ખોટા ધર્મવાળો માણસ સાહુખી અને દોલત જો ધરાવતો હોય તો તેને ખાતર તેની વખાણ કરવી નહિ. (૩) અને એક વળી આ છે કે સવાબનો બદલો ભલી મીનોઇ રૂહોથી મેળવવાની ઉમેદ રાખવી; નહિ કે દુન્યાઇ હસ્તીઓ યા ગેતીનાં આદમીઓથી (તેવી ઉમેદ રાખવી). ૧૪મું–૧ ૨ ૩

---

૧ એમાં એવી મતલબ સમાયલી છે કે અહરમને પોતાની ચીજો પેદા કરતી વખતે બદ દીઆનત રાખી હતી અને અહુરમઝદને નુકસાન કરવાની ધારણા રાખી હતી; પણ તેની ધારણા કરતાં તેની પેદાયશ ઉલટીજ નીવડી, અને પોતાની ચીજો પેદા કરવામાં તેની મતલબ સરી નહી. જ્યારે જો કે અહુરમઝદે તો કોઇનુંબી બુરૂં ઇચ્છયું નહી હતું, અને ફકત પોતાની ખાહેશ મુજબનું ફાયદાભર્યું કામ પાર પાડવાનીજ ધારણા રાખી હતી તે છતાં તેની પેદાયશ આખરે જ્યારે તેને પોતાને ફાએદાભરી થઇ પડી, ત્યારે ખુદ પોતાના ખવાસથી અહરમનને તો તે નુકસાનભરી થઇ પડી. અહુરમઝદ અને અહરમનને એ વીચાર લાગુ પડતો બાજુ રાખીએ તો માણસની જીંદગીમાં ઘડીઘડીએ નજર આવતો અનુભવ એમાં માલમ પડી આવેછે. જુવો S. B. E. ના ૨૪ મા વૉલ્યુમનો ૩૪ મો સફો; મીનોખેરદના ૮ મા બાબના ૨૨–૨૬ ફકરા.

૨ 'પઇદીયાર' એ 'પઇતીયાર'નું બીગડેલું રૂપ જણાયછે. એ બોલ 'પરખાર' દુશ્મનબી વંચાય; યા 'પીશ્યાર' વંચાય; ફા૦ 'પીશ્યાર,' એક નોકર જે પાપી કામમાં નોકરી બજાવેછે તે.

૩ 'ખૂતીનીતન', નામના ભરેલું બનાવવું; ફા૦ 'ખનીદન', નામના મેળવવી.

૧૫ મું.

૧૫ મું. [તેઓ એવું પણ માનતા હતા કેઃ જે માફ નહિ થઇ શકે[1] તે તરફ કોઇએ અખાડા કરી જવા નહિ, અને એવી રીતે અખાડા કીધેલાંને ટેકાવવું નહિ.]

૧૬ મું–૧ ... ૨ ... ૩

૧૬ મું. (૧) તેઓ એવું વળી માનતા હતા કેઃ હરકોઇ ઇન્સાને દરેક જગાએ અને દરેક વખતે બહેસ્તની નેક ખુબી અને દોજખની નુકસાનભરી ખરાબી વિષેની મીનોઈ બાબત યાદ રાખવી. (૨) જે સંજોગો વચ્ચે આસાની, નેકી અને રામશ્ની તેને પહોંચી હોય ત્યારે તેણે એવો દરયાફત કરવો કે જ્યારે અહિંઆંબી આટલું નેક છે ત્યારે તો ખચ્ચીત બહેસ્તમાંબી નેકજ હોવું જોઇએ; અને જે સંજોગો વચ્ચે તંગી, નુકસાન, હલાકી અને દુઃખ દરદ તેને ઘણું પહોંચ્યું હોય ત્યારે તેણે એમજ અંદેશો કરવો કે જ્યારે અહિંઆંબી આટલી બધી હલાકીછે ત્યારે તો ખચ્ચીત દોજખમાં હલાકીજ હોવી જોઇએ.[2] (૩) તે છતાં અહુરમઝદની જે ઘણા પ્રકારની બક્ષેશો છે તે જે કોઇને મલેલી હોય છે તેને પેલી જીંદગીમાં હલાકી હોતી નથી; જો કે અહિંઆં તો આટલી બધી હલાકી ખમવી પડે છે.[3]

૧૭ મું–૧

૧૭ મું. (૧) તેઓ એવું પણ માનતા હતા કેઃ ઇન્સાનમાં સૌથી સુખી તે છે કે જેણે પોતાની સમજદારીની દુરૂસ્તીમાં એવી ચીજો

---

૧ કદાચ 'અપુક્ષાયિશ્ન' વંચાય; સરખાવો ફા૦ 'પુખ્શીદન' દલગીર કરવું

૨ ઉપર એજ મુવાફેકના જે બોલો વપરાયાછે તે ધ્યાનમાં રાખ્યે તો 'હવત' બોલને બદલે 'હુમન્ત' હોવો જોઇએ; ફાઇલૉલૉજીને કાયદે જે 'મીન' ને 'આ' તરીકે વાંચવો જોઇએ તેવાં વાંચન સબબે ટેક્ષ્ટનાં લખનારથી 'હવાત' વંચાવાથી તે ભુલમાં 'હવત' લખાયો હોય; વાસ્તે એ બોલને 'હવાત' વાંચી શકાય એમ છે.

૩ આએ વાકય અત્રે એટલા વાસ્તે લખાયલો લાગેછે કે ઉપલાં લખાણ પરથી કોઇ કંઇ ગેરસમજુતીમાં ઉતરી પડે નહી. જ્યારે એમ લખવામાં આવ્યુ છે કે અત્રે હલાકીનો અનુભવ મેળવ્યાથી હવે પછીની જીંદગીમાંબી હલાકી હોય એવું વીચારવું, તેપરથી એવું સમજાવવાની મતલબ રાખી નથી કે જો કોઇ અત્રે હલાકી ખમે તો તેને હવે પછીની જીંદગીમાંબી હલાકી મલવીજ જોઇએ; ખચ્ચીતજ કોઇ ગમે એટલોબી અત્રે હલાક થયો હોય, તોબી જો તે ખોદાના આશીર્વાદ મેળવવા લાયકનો થયો હોય તો પછી મરણ પછીની જીંદગીમાં તે કોઇપણ જાતની હલાકી વગરનો અને બેહસ્તનું સુખ ભોગવનારો થાય.

હાથ ધરી અને બજાવી હોય કે જેથી આકેબતને રોજે જ્યારે આ ગેતીની ચીજો જતી રહે ત્યારે તેને એવી ખાહેશ થાય કે:–" અરે હુ ઇચ્છુંછું[1] કે (એ ચીજો) મારાથી હજુરબી વધારે થઇ હતે!" (૨) જ્યારે તે ચીજથી ઘણુંજ પરહેઝ રહેવું કે જેને વાસ્તે આકેબતને રોજે એવી ખાહેશ થાય કે:—" અરે હું ઇચ્છુંછું[1] કે (એ ચીજો) મેં હાથ ધરીજ નહિ હતે અને કીધીજ નહિ હતે!" ૨

૧૮ મું. તેઓ એવું પણ માનતા હતા કે: અશોઇને આગળ વધતીજ રાખવી જોઇએ, જ્યારે ગુનાહને આજેઝ અને તરછોડેલો[2] રાખવો જોઇએ. ૧૮ મું.

૧૯ મું. તેઓ એમ પણ માનતા હતા કે: અશોઇમાં મુખ્ય ચીજ તે હોવી જોઇએ કે જે દરેક જણ કરી શકે, અને જે અહુરમઝદ ખોદાબી દરેક જણથી ઇચ્છે, અને જે કોઇ પોતાની ખુશી વગર[3] કરે નહિ. ૧૯ મું.

૨૦ મું. તેઓ એ ચીજ વિશે આ પ્રમાણે કહી ગયા છે કે: જે કોઇ શખ્સ સેપાસ અને સેતાયશ લાયકના ખોદાવંદ (યઝદાંન) નો દોસ્ત હોય છે તે એવા (સેપાસ અને સેતાયશ લાયકના) ખોદાવંદની દોસ્તીથી પોતાનું મન હરગેઝ ફેરવતો[4] નથી. ૨૦ મું.

૨૧ મું. (૧) તેઓ એવું પણ માનતા હતા કે: દીનની ગુમરાહી (અહરમોગીહ) નાં મુખ્ય મુળનો નાશ થવો જોઇએ છે. (૨) જ્યારે તે શરૂઆતમાં જેહાનમાં દાખલ થાએછે ત્યારે સર્વે ઇન્સાનો પોતાના રવાનની અંદર એકીન ધરાવતાં હોએછે, અને (ગુમરાહી) ગાલેબ નહિ હોવાને સબબે તેઓ સુખી હોયછે. (૩) પણ જ્યારે તે ગાલેબીને દરજ્જે પહોંચેછે ત્યારે તેઓનો મોટો ભાગ ગુમરાહીને ૨૧ મું–૧ ૨ ૩

---

૧ ફા૦ 'કાચ', અરે હું ઇચ્છુંછું કે.

૨ ફા૦ 'સ્પુઝગાર' બેદરકાર, જુવો 'અંદર્ઝે ખુસ્રો ઇ કવાતાન', બોલો 'બઝક પવન રંજ સ્પૂર્જ'

૩ 'અગરૂકીહા,' ફા૦ 'ગરૂઇદન', અવ૦ 'વર્,' એતેકાદ રાખવો, રાજી હોવું, અથવા 'અદેરન્ગીહા,' ઢીલ વગર; યાતો 'અદરૂગીહા,' જુઠી મતલબ વગર, વાંચી શકાય.

૪ 'નકસોનતન' બગાડવું, ઉપરથી અર્થ લેવાય.

૪ મળેલી સાહેબીને સબબે પોતાનું યકીન[1] છોડી જાયછે. (૪)અને વળી આખરે ઇન્સાનો એકીન છોડવાનાં સબબને લીધે આબાદ હોતાં નથી.[2]

૨૨ મું. **૨૨ મું.** તેઓ એવું વળી માનતા હતા કે: સર્વે સાથે ભલાઇ કરવી જોઇએ, અને કોઇ પણ સાથે બદી નહિ કરવી જોઇએ.

૨૩ મું–૧ **૨૩ મું.** (૧) તેઓ એવું પણ માનતા હતા કે: દીનની અંદર નિચે મુજબ પાંચ ચીજો સર્વોત્તમ (જણાવેલી છે):–રાસ્તિ (રાસ્તીહ), સખાવત (રાતીહ), ખુબી (હુનરઅઉમન્દીહ), કાબેલ્યત (તુખ્શાગીહ), અને વાજબી સેફારશ (દાતક ગૂબીહ). (૨)રાસ્તિ તે સરસ છે કે જેથી અહુરમઝદની પેદાયશમાં જેબી કોઇ તે અમલમાં લાવે અને જેની સાથે તે અમલમાં લાવે, તે જ્યારેબી તેની સાથે અમલમાં લાવે ત્યારે તેને એટલો વધુ ફાયદો હાંસલ થાય. (૩) સખાવત તે ઉત્તમ છે કે જેથી કોઇને હરકોઇ બક્ષેશ કરે તે જેને બક્ષેશ કીધી હોય તેથી તેને કોઇબી દુન્યવી ચીજોમાં તેનીથી કાંઇ બદલો મળે એવી કશી ઉમેદ ધરાવે નહિ; અને તેનામાં આએ પણ નહિ હોવું જોઇએ કે જેની તરફ તેણે (એવી મહેરબાની) કીધી હોય તેની તરફથી ઉપકાર અને આબાદીની તે પોતાને માટે ઇચ્છા રાખે.[3] (૪) ખુબી યા નેકી તે ઉત્તમ છે કે જેથી હરકોઇ શખ્સ મીનોઇ બુરી શક્તિ (દ્રુજ) સાથે લડે; અને લોભ, અદેખાઇ, મુર્ખાઇ, ક્રોધ, અને બેહોરમતી[4] ની આ પાંચ બુરી શક્તિઓ જેવી હર કોઇ બુરી શક્તિને પોતા ઉપર ગાલેબ થવા દે નહિ. (૫) કાબેલ્યત યા ઉદ્યોગ તે ઉત્તમ છે કે જેથી જે કાંઇ કામ થતું હોય તે એવું કીધું હોય કે હરકોઇ વખતે (તે કરનાર ધણી) પોતે બેગુમાન હોય કે અગર તેજ ઘડીએ જો તે ગુજરી જાય તોબી તેણે કીધેલાથી જુદું કાંઇબી (કોઇને) કરવું પડે નહિ. (૬) વાજબી સેફારશ તે

૨
૩
૪
૫
૬

---

૧ 'વીરૂયિશ્ન'; ફા૦ 'ગરૂઇદન', એકીન રાખવું; અથવા તો એ બોલ 'વીરૂદીશ્ન', સુધારો, હોય. જુવો અવ૦ 'રૂધ,' વધવું.

૨ વારંવાર આવતું જરથોસ્તી મત અત્રે સમાયલું છે કે શાંતી, દુરૂસ્તી, આબાદાની અને સુખ એ અસલ્યાતથીજ સદગુણ સાથે સંબંધ ધરાવેછે અને જોડાયલાં છે, બલકે તેની અંદરજ સમાયલાં છે.

૩ કદાચ એ બોલ 'નીશીગાન,' ફા૦ 'નીશીક' દેવાદાર, બી વંચાય.

૪ એજ 'નંગ' બોલ આગળ એથી ઉલ્ટી 'હોરમત'ની મતલબે વપડાયલો આપણે જોઇ ગયા છીયે તે ધ્યાન પુગાડવા જોગ છે. ફારસીમાં પણ એવીજ રીતે એ બોલના બે ઉલ્ટા અર્થો થાય છે.

ઉત્તમ છે કે જેથી એક જાણુ એવા કોઇ શખ્સ વાસ્તે બે બોલ સીફારશનાં કહે કે જેને વાસ્તે કોઇ કાંઇ કહેતા નથી, અને જે પોતાની તંગી અને ફરીઆદ[1] કોઇને કહેવાને શક્તિવાન નથી; એવો માણસ પોતાનાં રવાનનો, તેમજ કોઇ દુઃખી ગરીબનો, અવાજ અને પારકા માણસનાં તથા જેહાનનાં દુખની ફરીયાદ છ મહેરબાની વરસાવનારી અમર્ગ હસ્તીઓ (યાને છ અમશાસ્પંદો) સનમુખ રજુ કરે છે.

૨૪ મું. તેઓ એવું વળી માનતા હતા કેઃ ડહાપણ કામની અંદર, ખવાસ હકુમતમાં, અને દોસ્ત મુશ્કેલીમાં માલમ પડી આવે છે. ૨૪ મું.

૨૫ મું. (૧) તેઓ એવું પણ માનતા હતા કેઃ ડહાપણોમાંનું સૌથી ઉત્તમ ડહાપણ તે છે કે જેથી (તે ધરાવનાર) આએ તનને એવી રીતે જાળવી રાખી શકે કે રવાનને ખાતર તનને જરાબી હલાકી પહોંચે નહિ; અને રવાનને એવી રીતે રાખી શકે કે તનને ખાતર રવાનને જરાબી હલાકી પહોંચે નહિ. (૨) પણ, એથી ઉલટું, જો કોઇ એમ કરી ન શકે તો તેણે (પોતાનાં) તનને છોડી દેવું અને રવાનને સંભાળવું. ૨૫ મું–૧ ૨

૨૬ મું. (૧) તેઓ એવું પણ માનતા હતા કેઃ હકુમતનો દોલત ઉપર બંદ[2] છે, અને દોલતનો તન ઉપર બંદ છે, અને તનનો રવાન ઉપર બંદ છે; અને ઇન્સાનોને જે કાંઇ હલાકી પહોંચે છે તે આએ ચાર ચીજોનાં બાબમાં છે, એટલા વાસ્તે તે ચીજોને દુર કરવા સારૂં ફીકર, દોલત અને હકુમત જતી મુકવી જોઇએ. (૨) પણ હકુમત વગર જો તમોને નહિ ચાલે તો દોલતબી તેને લીધે જતી મુકવી પડે; અને જો દોલત તથા હકુમત વગર નહિ ચાલે તો તેને વાસ્તે તન જતું મુકવું પડે, પણ આખર એ પ્રમાણે રવાનને તો કદી છોડી દેવું[3] ઘટે નહિ. ૨૬ મું.–૧ ૨

૨૭ મું. તેઓ એમ પણ માનતા હતા કેઃ અશોઇ અને દીનનું રહેઠાણ તમારામાં હોયતો આબાદી[4] અને સંતોષની પરવરેશ તમારામાં છે એમ સમજવું. ૨૭ મું.

---

૧ 'ગિલક,' ફા૦ 'ગીલ્લે,' ફરીયાદ, આપદા; અથવા 'ગિરક,' ફા૦ 'ગરહ,' મુશ્કેલી, ગુચવણભરી બાબત.

૨ 'મગૂલી'–બંદ; ફા૦ 'મગલ;' યા 'મેકબલુની,' બક્ષેશ, આમદાની; યા 'મેગ વની,' તીડોથી ભરેલું વન, વિગેરે, વાંચનોબી થઇ શકે.

૩ 'સ્પૂજીત.' અસલ–છુપાયલું, અંધારામાં હાંકી કહાડેલું.

૪ 'અંબારીહ;' બીજી રીતે વાંચતા 'હુબહરીહ,' સારૂં ભાગ્ય.

૨૮ મું.

૨૮ મું. તેઓ એવું પણ માનતા હતા કે: હરએક જણે પોતાને (ખોદા અને દીન તરફ) સેપાસ અને સેતાયશવાલો[1] દીનદાર બનાવવો, અને યઝદાં ઉપર પોતાને જાનફેશાન કરવો, કે જેથી ત્યાર પછી તે એવો સેપાસદાર[2] યા વફાદાર થઇ પડે કે હરગેઝ કોઇ પણ એવી ચીજ તેને પહોંચે નહિ કે જેના ઉપજવાથી નુકસાન (પેદા થાય).

૨૯ મું.

૨૯ મું. તેઓ આ એમ પણ માનતા હતા કે: જમીનની પેદાયશ[3] ઉપર ગુજરાણ કરનારે મહેમાનદારી ભરેલા[4] થવું જોઇએ, અને (આએ જેહાનમાં) સદગુણોમાં મચેલા રહી ખોદાની સેતાયશ કરવી જોઇએ, તથા ભલી મીનો શક્તિઓની મેહરબાનીની[5] ખાહેશ રાખવી જોઇએ.

૩૦ મું.

૩૦ મું. તેઓ એવું પણ માનતા હતા કે: એક દસ્તુર યા ધર્મગુરૂને દીનનો સાહેબ ગણવો જોઇએ અને તેના ફરમાન બજાવતા રહેવું જોઇએ, એવી રીતે કે એક પાદશાહ તેમજ રાજકર્તા તે ધર્મગુરૂ, યાને દસ્તુર (ની મરજી), વીરૂધ[6] એકબી કામ કરે નહિ.

૩૧ મું–૧

૩૧ મું. (૧) તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: અહુરમઝદ ખોદા ઇન્સાનોથી એવી ખાહેશ રાખેછે કે—"મને તમો પીછાનો," કારણ કે તે જાણેછે કે, "જો તેઓ મને પીછાનશો તો હરએક જણ મારી પાછળ

---

૧ 'અઉસ્તોફ્રીત,' અવ૦ 'અવી–સ્તુ' સેતાયશભર્યા થવું; અને 'ફ્રીતી,' વહાલ, વફાદારી.

૨ 'સ્તીશન,' 'સ્તાયિશ્ન'ને બદલે; કદાચ 'સ્તીયાન.' જો K૪૩ વાલી નકલમાં આપેલું 'વસ્તાઆન' વાચન કબુલ રાખ્યે તો એનો અર્થ 'બુઝોર્ગ સાહેબને મોટાઇ ભર્યું માન આપવુ" એવો થાએ, ફા૦ 'વસ્તા' ખોદાને મોટાઇ ભર્યું માન આપવું; એ બોલ 'વિસ્તાખન,' 'ગુસ્તાખ' મગરૂર બી વંચાય.

૩ 'ગલક,' ફા૦ 'ગલ્લહ,' જમીનની પેદાયશ.

૪ 'નવીતવર,' ફા૦ 'નવીદ,' મેહમાનદારી.

૫ ફા૦ 'સેપાસ.'

૬ અથવા, 'જીંદગીના ફાએદા વીરૂધ.'

આવશે."[૧] (૨) બૂરા મીનો અહરમનની ખાહેશ એવી છે કે:– "મને તમો ના પીછાનો," કારણ કે તે એમ જાણેછે કે, "જો તેઓ મને પીછાને તો એક પણ જણ મારી પાછળ આવશે નહિં."[૨] ૨

૩૨ મું. (૧) તેઓ એવું પણ માનતા હતા કે: અહુરમઝદ ખોદા ઇન્સાનોથી એવું ઇચ્છેછે કે;– "જેબી કાંઇ તમો કરો તે જેવી તમારી ખાહેશ હોય તે મુજબ કરવા માગતા હો તો તે તમારે માટેજ કરજો." (૨) જ્યારે બૂરો મીનો અહરમન એવું ઇચ્છેછે કે:– "જે કાંઇ તમારી ખાહેશ મુજબ બજાવવા માગો તે તમારે માટે કરવાની કાંઇ જરૂર નથી." ૩૨ મું–૧ ૨

૩૩ મું. (૧) તેઓ એમ પણ માનતા હતા કે: હર કોઇ શખ્સ માટે એક ચીજ (એવી) છે કે જે બીજી ચીજો કરતાં વધારે ઇજિતભરી અને વધારે વહાલી[૩] છે; અને જ્યારે એક જણ તે ચીજને પોતાના જોડયા મદદગાર[૪] તરીકે ગણતો હોય, અને જ્યારે દરમ્યાન બીજી કાંઇ ચીજ રહેલી નહિ હોય, ત્યારેજ તે માત્ર ખુશાલી ભરેલો હોય છે. (૨) એ ચીજ તે દર્એન ('દીન') છે. ૩૩ મું–૧ ૨

૩૪ મું. તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: દીન તે તે છે કે જે માણસથી અમલમાં મુકી શકાય. ૩૪ મું

---

૧ એટલે કે મારી ખાહેશ મુજબ વર્તશે. જુઓ મીનોખેરદ બાબ ૪૦ મો, ફ૦ ૨૪–૨૭.

૨ એની મતલબ એવી છે કે ખોદાનો અશો ખવાસ એવો ભલો અને ચાહ ઉત્પન કરનારો છે કે ઇન્સાનો જો તેને બરાબર સમજે તો તેઓ તેથી કદીબી ઉલ્ટા જાએ નહીં; જ્યારે નુકસાન કરનાર અહરમનનો ખવાસ એટલો બદ અને અણગમતો છે કે જો ઇન્સાનો તેની બુરી કરણીની સમજ ધરાવે તો કદી તેની પુઠે જાએ નહીં.

૩ 'ગેરામીકતર,' DE. મુજબ; DM. માં 'ગેરાન મુસ્તર' વધારે સખ્ત, મુશ્કેલ; K. માં 'ગેરાન મેહતર' ઘણો વધારે ચઢતે દરજ્જેનો.

૪ DM. અને DE. મુજબ 'હમીયાર' વાંચીને; જે 'હમખાર' બી વંચાય; K. માં 'હમાઇ રાયઇનેત' બોલો છે.

૩૫ મું.

૩૫ મું. તેઓ એવું પણ માનતા હતા કે: જે કોઇ, બીજા કોઇના તેની તરફથી વચ્ચે પડવાથી અને અરજ કર્વાથી તેનું રવાન મુકિત મેળવશે, એવું ઇમાન ધરાવતો હોય તે જે કોઈ કોઇપણ ચીજમાં ઇમાન ધરાવે નહિ તેના કરતાં ઓછો બુરો છે. [૧]

૩૬ મું.

૩૬ મું. તેઓ એવું પણ માનતા હતા કે: દીન તે તે કે જે હરએક પેદાયશને સુખી કરે. [૨]

૩૭ મું.

૩૭ મું. તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: 'તકસીર' તે તે છે કે જેને કાયદા સાથે (સંબંધ છે); અને 'ગુનાહ' તે તે છે કે જેને કાયદા સાથે (સંબંધ છે); અને 'સચ્ચાઇથી ફરવું' અને 'ધર્મને લગતી ખામી'[૩] તે તે છે કે જે સદા રહી જાએ છે.

---

૧ 'ઇનસાન પોતાનાં નસીબનો બનાવનાર છે' એ કહેવતને કોઇ પણ ધર્મ જરથોસ્તી દીનથી વધુ મજબુત રીતે માનતો નથી તેથી કોઇ પોતાના શાગેરદોને ખાતર વચ્ચે પડી શકે અને તેઓને તે તેઓના પાપ છતાં તેઓ તેને માનેછે તેટલાંજ ખાતર તે બેહેસ્ત મેળવી આપી શકે એવું માનવુ એ આપણા અશો મઝહબની મતલબથી તદનજ ઉલ્ટું, અને તેથી કદીબી પસંદ નહી થાએ એવું મત છે. કારણ કે જો એવું મત ખરેખરજ પાળવામાં આવે તો તેથી એક શખ્સની સારી ચાલ વાસ્તેની જવાબદારી સઘળીજ જતી રહે, અને તેને હલકામાં હલકી અને પાપી જીંદગીમાં જઇ પડવા દે. એટલું છતાંબી, અને એ મત ખરૂં છે યા ખોટું તે બાજુએ મુકતાં, એ મત માનનાર જો કે આએ એક બાબદમાં ખોટે રસતે દોરવાએછે, તોબી તે ચાલચલણના કાએદાથી કંઇ તદનજ ખાલી નથી; જયારે જે લોકો ખરૂં યા ખોટું કસુંબી યકીન ધરાવતા નથી તેઓ ચાલચલણના કાએદાથી તદનજ ખાલી છે, અને તેટલા વાસતે આગલી તરેહના લોકોથી દેખઇતી રીતે ઉતરતા પ્રકારના છે.

૨ એક મઝહબ સાચો છે તેની સાબેતી તે પોતાના માનનારાઓને કેટલે દરજ્જે શાંતી અને સુખ મેળવી આપે છે તેપરથી લઇ શકાએ છે.

૩ 'માનીદ,' ફા૦ 'માનીદ' ખામી.

૩૮ મું. તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: ગુનાહનાં અંશમાં ૩૮ મું,
મુખ્ય ચીજ જે છે તે 'ઝયાદતી' અને 'કસુર' છે; અને નેકીનાં અંશમાં
મુખ્ય ચીજ જે છે તે 'સમતોલપણું' છે. [1]

૩૯ મું. તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: દીન એજ સમ- ૩૯ મું,
તોલપણું છે. [2]

૪૦ મું. (૧) તેઓ એવું પણ માનતા હતા કે: હરએક ચીજ સમ- ૪૦ મું—૧
તોલપણામાં ખામી વગરની હોવી જોઇએ. (૨) અને આએ (જરથોશ્તી) ૨
દીનથી એવું જાહેર છે કે નેકી એ મોહટામાં મોહટું સમતોલપણું છે;
અને સમતોલપણું તે ભલો વિચાર (હુમત), ભલો વચન (હુખ્ત), અને
ભલીકરણી (હુવર્શ્ત) છે.

૪૧ મું. તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: જે કોઇ અશો ૪૧ મું,
છે તે (જરથોશ્તી) ખોદાઇ દીનને લીધેજ અશો છે. [3]

૪૨ મું. (૧) તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: 'ઝયાદતી' તે ૪૨ મું—૧
તે છે કે જેમાં વિચાર, વચન અને કામ જે (ભલું) નહિ (હોય) તે કોઇ
વિચારે, બોલે અને બજાવે. [4] (૨) 'કસુર' તે તે છે કે જેમાં જે ૨
વિચાર, વચન અને કામ (ભલું હોય) તે કોઇ વિચારે, બોલે યા

---

૧ 'પત્માન,' 'ફ્રેહિબુત,' અને 'અઇબીબુત' એ જાણીતા ગ્રીક ફીલસુફ એરીસટોટલે સમજાવેલું 'સમતોલપણું,' 'ઝયાદતી,' અને 'કસુર'ને મળતું છે. એ બોલોના ખુલાસા વાસતે એરીસટોટલની જાણીતી કેતાબ 'નીકોમેખીયન એથીક્સ'ના બીજા દફ્તરનો આઠમો બાબ જુવો. વળી એ બોલોનાં પહલવી ભાવાર્થ માટે જુવો દસ્તુર પેશોતનજીવાલી 'ગન્જે શાયગાન,' ફ૦ ૬—૭.

૨ ઘણાજ ઉંડા વીચારથી દીનને નેકીના ખાસ તત્વ સાથે, અને તેથી ખુદ નેકી સાથે, એકજ ગણી છે.

૩ રાસત દીનને વળી અશોઇ સાથે એક ગણી છે.

૪ આવી વર્તણુંકમાં માણસો કામ તો કરે છે, પણ તેઓનો ઉજરા ખોટે રસ્તે દોરવાએલો છે.

૩ બજાવે નહિ.[1] (૩) અને 'સમતોલપણું' તે તે છે કે જેમાં જે ખરો વિચાર, વચન અને કામ હોય તેજ કોઇ વિચારે, બોલે અને બજાવે.[2]

૪૩ મું-૧ **૪૩ મું.** (૧) તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: દીનની અંદર આએ ત્રણ ચીજ ઘણીજ જરૂરની છે. 'ખોદા સાથની ખેશી,' 'દીલસુઝ ૨ મોહબત'[3] અને 'સમતોલપણું.' (૨) 'ખોદા સાથની ખેશી' તે તે છે કે જેથી એક ઇન્સાન (નેક) વિચાર, વચન અને કામમાં, અને હરએક રાસ્તીથી કરીને, ખોદા સાથે તેમજ (સર્વે) ભલાંઓ સાથે ખેશી ધરાવે, અને ૩ તેવી મોહબતને હરગેઝ બગાડે નહિ. (૩) અને 'દલસોઝ મોહબત' તે તે છે કે જેથી કરી હરએક બદદયાનત અને ગુનાહના બાબમાં બુરા મીનો અહરમન અને (અંદરખાને વસતા) દેવો, તેમજ સર્વે પાપીઓથી એક ૪ શખ્સ દુર રહે. (૪) અને 'સમતોલપણું' તે તે છે કે જેથી એક ઇન્સાન મજકુર 'ખેશી' અને 'દીલસુઝ મોહબત'ને બરાબર જાળવે, અને હરગેઝ તેઓમાં ખરાબી દાખલ થવા દે નાહિ.

૪૪ મું-૧ **૪૪ મું.** (૧) તેઓ એમબી માનતા હતા કે: ઇન્સાનને વાસતે પરહેઝી ૨ ઘણી એક જાતની છે. (૨) અને તેમાં સૌથી ચઢતી તે છે કે જેથી એક ઇન્સાન આ દુન્યાના લોકોની કોઇબી બીક વગર ખોદાને પોતે એવો ગણે અથવા એવી રીતે આરાધે કે જે કાંઇ માટે તે શખ્સ ખાહેશ ધરાવતો હોય તે સર્વે તે સાહેબ તેને જાહેર કરે.[4]

---

૧ આવી વર્તણુકમાં માણસો ઉદયોગ કરતા નથી, કારણ કે તેઓમાં નીતીનો ગુણજ નથી.

૨ આવી વર્તણુકમાં માણસો જે સઉથી લાયક ચીજો હોય છે તેમાંજ મશગુળ રહે છે.

૩ 'નીઝક હઇતગીહ'–ઉત્તમ ચાહ, વાંચી શકાએ; ફા૦ 'નીઝ' 'નીઝહ'– ઉત્તમ વ્હાલ, સુગંધ, તેજો; અથવા 'વીઝક હઇતગીહ' પરહેઝગાર જીંદગીબી થઇ શકે.

૪ અથવા એવોબી અર્થ થઇ શકે:–"ઇન્સાન માટેની કાળજી ઘણી એક જાતની છે, અને તેમાં સઉથી સરસ તે છે કે જેથી એક ઇન્સાન દુન્યાનાં લોકોને પોતા તરફ એવાં બીક વગરનાં બનાવે કે જે કાંઇ તેઓ ખાહેશ ધરાવતાં હોય તે સર્વે તેને જાહેર કરે."

૪૫ મું. (૧) તેઓ આએ વળી એમ માનતા હતા કે: આતશને લગતી પરહેઝી (પણ) ઘણી એક જાતની છે. (૨) અને (એવી) બે જાતની પરહેઝીમાં મુખ્ય એક તે તે છે કે ઇન્સાનો આતશને વગર ગુનાહે અને રાસ્તિથી પરહેઝે (યાને જાળવે.) (૩) અને બીજી તે તે છે કે જ્યારે જે કાંઇ તેને વાસ્તે ઇન્સાનો બજા લાવે તે કીમતી (યાને ચઢતે દરજ્જેનું કામ) હોય. ૪૫ મું–૧ ૨ ૩

૪૬ મું. (૧) તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: જેબી કામ સામું આવી પહોંચે તે બજાવવામાંજ પોતાનું સૌથી મોહટું કામ હરેક જણે સમજી લેવું. (૨) પણ જે કોઇ એને પોતાનું મુખ્ય કામ નહિ ગણે તેણેબી મરેહમતનાં સર્વે કામોને તો પોતાનું મુખ્ય કામ[1] સમજવુંજ જોઇએ. ૪૬ મું–૧ ૨

૪૭ મું. તેઓ આએ વળી એમ માનતા હતા કે: જ્યારે અહરમન આએ ચાર ફરેઓમાંનો[2] એક ફેલાવેછે ત્યારે તે પોતા વાસ્તે મોહટાઇની પરસ્તેશ, યા દોલતની પરસ્તેશ, યા હલકી[3] મદદગારી[3], યા દીનનો ઇન્કાર મેળવેછે. ૪૭ મું.

૪૮ મું. (૧) તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: હરએકે પોતાના વડાઓ સાથે માન અકરામથી વર્તવું, અને પોતાથી ઉતરતે દરજ્જેનાઓને દસ્તગીરી યા મદદ કરવી, અને પોતાના જેવી પંકતી યા દરજ્જાનાઓ યા હમશરીકોનું કલ્યાણ કરવું[4]. (૨) અને આએ ત્રણેમાં આએ એક ચીજ સૌથી ઉત્તમ છે કે જ્યારે એક જણ પોતાના હમશરીકો યા સરખે દરજ્જેનાઓને સુખી કરે છે, કારણ કે જે કોઇ પોતાના સંબંધમાં સરખે દરજ્જેનાઓને ફાયદા આપતો નથી તેના બાબમાં દેખઇતું છે કે પોતાના ૪૮ મું–૧ ૨

---

૧ એટલે કે જો કોઇ કાંઇ કામની શોધમાં હોય, તો કોઇ મોટાં કામની ઉમેદમાં તેણે ન્હાનાં કામો જતાં મુકવાં નહી જોઇએ, પણ જે કાંઇ પેહલું કામ સામે આવે તેને તેણે પોતાનું ધારેલું સઉથી મોટું કામ ગણી લઇ તે હાથ ધરી લેવું. જો કોઇ આવું મત કબુલે નહી, તો તે એટલું તો કબુલ કરશેજ કે જેબી કામ વ્હાલ અને ચાહ ભરેલું હોય તે સઉથી અગત્યનું અને મીઠું છે.

૨ સરખાવો ફા૦ બોલ 'રન્ગ,' ફરેબ.

૩ ફા૦ 'પુજ,' હલકું. 'પુજ આવાકદતીહ,' નુકસાન પહોંચાડનારી મદદ, જુવો 'પુજ અવાકીહ,' દસ્તુર પેશોતનજીનાં 'ગંજે શાયગાન' નાં ફ૦ ૫૫ માં.

૪ સરખાવો અવસ્તા "સઓક,' ફાયદો, લાભ.

વડાઓ સાથનાં કામકાજમાં તેને ભારી ધાસ્તી પેદા થતી હોવાને લીધે તે (ગુંચવાઇ જઇને) પોતાથી ઉતરતે દરજ્જેનાઓને (અનઘટતું) માન અકરામ આપે છે.

૪૯ મું.

૪૯ મું. તેઓ એવુંબી માનતા હતા કે: હર કોઇની ચાલ ચલણમાં[1] આએ ચીજ ઉત્તમ છે કે જેથી એક જણ પોતાથી ઉતરતે દરજ્જેનાને પોતાના શરીક તરીકે, અને પોતાના હમશરીકને તે પોતાથી ચઢતે દરજ્જેનો, અને પોતાથી ચઢતે દરજ્જેનાને પોતાનો સાહેબ ગણે છે.

૫૦ મું.—૧ ૨ ૩

૫૦ મું. (૧) તેઓ આએ વળી એમ માનતા હતા કે: તોજેશથી કરીને દોજખ તરફનો રસ્તો રહેતો નથી. (૨) અને તોજેશ વગર બહેસ્ત તરફનો રસ્તો મળતો નથી. (૩) અને તોજેશ તેને છે કે જેથી જે કાંઇ ગુનાહ કોઇએ કીધો હોય તેની પટેટ કરી તે તોબા કરે,[2] અને ફરીથી[3] તે ગુનાહ કરે નહિ.

૫૧ મું.—૧ ૨ ૩ ૪

૫૧ મું. (૧) તેઓ આએ વળી એમ માનતા હતા કે: આએ (નિચે વર્ણવેલા) ત્રણ શખ્સો અશોઇના બાબમાં સૌથી ચઢતા છે. (૨) એક જેને સખાવતની આરઝુ હોય છે. (૩) અને એક જેને સાચા બોલનાર તરીકેનો ઉમદા ખવાસ હોયછે. (૪) અને એક જે કોઇ મારેલાને યા દુ:ખીને મારતો નથી.

૫૨ મું.—૧ ૨

૫૨ મું. (૧) તેઓ આએ વળી એમ માનતા હતા કે: હરએક ઇન્સાન જ્યારે ગુજરી જાય ત્યારે તેનાથી દરેક (જીવતાં) આદમીએ પોતાનાં તનને જાળવવું, (એવા વિચારથી) કે હવે હું એ (ગુજરેલાં) નાં તનના નસાને અડકું[4] નહિ અને રીમન થાવું નહિ. (૨) પણ જો તેને તે અડકે તો પોતાનાં તનને તેણે રીમન થયેલું સમજવું; અને જીવતાં ઇન્સાનોએ એવાં બીજાં માણસોની બીમારી અને દરદથી એવી રીતે પરહેજ રહેવું કે જાણે ગુજરેલા માણસના બાબમાં તેની લાશથી (પરહેજ રહેતા હોએ તેમ.)

૫૩ મું.—૧ ૨

૫૩ મું. (૧) તેઓ આએ વળી એમ માનતા હતા કે: હરએક ઇન્સાને સવાબના હથીઆરો[5] માટે ખાહેશ રાખવી જોઇએ. (૨) જો એક જણ

---

૧ 'દારીશ્ન', ચાલચલણ.

૨ 'અવક્ષ'. ૩ 'તનીદ'. ૪ 'પતકપમ'.

૫ 'જાનક' ફા૦ હથીઆરો; અથવા ' ઝયનક,' જુઓ 'મીનોખેરદ' બાબ ૪૩ મો, ફા૦ ૬–૧૩.

સવાબના હથીઆરોને કમરપર સજે તો ત્યાર પછી સવાબ આગળ વધતો જાય છે અને ગુનાહ નાપેદા[1] થતો જાય છે. (૩) એ સવાબના હથીયારો વિષે દીનના દાના દસ્તુરો એશારો કરી ગયા છે, અને જેઓએ તે હથીઆરોને રાસ્તીની સામગ્રીહ તરીકે ગણેલાં છે.[2] ૩

૫૪ મું. તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: જો કોઇ આ ચાર ચીજોને લીધે કોઇ (દેખૈતાં) સવાબ કામો બજાવે તો તે (ખરાં) સવાબકામ ગણી શકાય નહિ, (જેમ કે) ભુરૂં નામ, યા અનીતિનું યા બદકારીનું નામ, અથવા શરમ, અથવા કોઇ બીજા શખ્સનો ડર. ૫૪ મું.

૫૫ મું. (૧) તેઓ આએ વળી એમ માનતા હતા કે: યકીનદારો આગળ વાઝ કરવી જોઇએ, અને હમદીનોમાં દીન સમજાવવી જોઇએ. (૨) અને હરએક આદમીને નીતિ અને અનીતિની સમજણ આપવી ઘટારત છે. ૫૫ મું—૧ ૨

૫૬ મું. તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: તે વાઝ એવા શખ્સે કરવી જોઇએ કે જેનામાં એવી ચંચલાઇ હોય કે તે સુધારો વધારે ફેલાવી શકે; અને તેનામાં એવી સમજ શકિત હોય કે તે (દીનની વાકેફી આપતાં) ગુચવાડામાં પડે[3] નહિ; અને તેનામાં એવું ડહાપણ હોય કે જેથી જે કોઇ જુદો યા ઉલટો હોય તેને ભલો બનાવી શકે. ૫૬ મું.

૫૭ મું. તેઓ એમબી માનતા હતા કે: (ખરી) ચીજ (યાને, માઝદયસ્ની દીન) તે છે કે જેની અંદર જયારે કોઇ હોય ત્યારે તે (ફસીબી રીતે) બેકરાર હોય નહિ; અને જ્યારે તેની અંદર તે નહિ હોય ત્યારે તે બેકરારજ હોય. ૫૭ મું.

૫૮ મું. [તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: હરકોઇ જે તે દીનમાં હોય તે એમ અંદર હોવાને લીધે (કોઇબી સબબે) બેકરાર હોતો નથી.] ૫૮ મું.

---

૧ 'નસુગી' અવ૦ 'નસ', નાપેદા થવું; ફા૦ 'નીસુ', કાપી નાખવું.

૨ 'હમીહ ઈ ફ્રારૂનીહ વબીદુન્ત', વાંચ્યે તો, તેઓને સદગુણના જોડીદાર કીધા છે, એવો અર્થ થઇ શકે.

૩ 'દુજેત'; અથવા 'દન્જીત' (ફા૦ 'દન્ગ'), ગુચવાડામાં પડેલું.

૫૯ મું-૧ **૫૯ મું.**(૧) તેઓ આએ વળી એમ માનતા હતા કે: ઇન્સાનોએ હુશ્યાર રહેવું, અને ખાસ કરીને તે દેવ યા બદ શક્તિથી ઘણાજ પરહિઝ રહેવું કે જે પાપી[1] હૈયાતી ધરાવનારાંઓ ઉપર હાકમી[2] કરવા માટે ઉમેદ
૨ ધરાવતો[3] હોય છે. (૨) તેવા દેવમાં દરેક દૂર્ગુણની હસ્તી છે; અને તેની બદકારી એવી છે તેનો સબબ એ કે જે સર્વે ગુનાહો એક માણસ જ્યારેબી કરેછે ત્યારે તે પાપી હૈયાતી ધરાવનારાંઓ ઉપર હકુમત કરવા માટે ઉમેદ રાખીનેજ કરે છે, જેથી (એમ ખ્યાલ કરીને કે) "મારૂં ખરૂં
૩ મન હું કહેતો નથી એમ કોઇ જાણશે નહિ. (૩) પણ જો કોઇ જાણે તો તેની આરાસ્તગી માટે હું સંભાળમાં રહેવશ; અને જો હું છટકી જવશ તો ખડો થઇ (બહાદુરીથી) કહેવશ કે, 'અલબત એમજ ઘટતું હતું.'[4]"

૬૦ મું. **૬૦ મું.** તેઓ આએ વળી એમ માનતા હતા કે: જો તારી ઝબાન અશો[5] હોય, અને જો તું એક ડુંગરનેબી કહે કે "આગળ ચાલ," તો ત્યારે તેબી આગળ ચાલે.

૬૧ મું. **૬૧ મું.** તેઓ આએ વળી એમ માનતા હતા કે: જ્યારેબી તમો (સાચ્ચી) દીન તરફ ત્રણ પગલાં ભરો ત્યારે તે એક હજાર પગલાં તમોને સામી મળવા[6] આવશે.

---

૧ DM. વાળી નકલ પરમાણે એ બોલ 'વિનસ્ત અહૂઇહ' વાંચી, પાપી, રદ જીંદગી, અથવા રદ સાહેબી ધરાવનારા, થાએ; DE. વાલી નકલ મુજબ એ બોલ 'સ્તીગાનીહ' દુન્યાઇપણું થઇ શકે.

૨ 'દસ્તૂબરીહ.' ૩ 'અઇમીતક' અથવા 'અઉમીતક'

૪ એની મતલબ એ છે કે પોતે જે ખુલ્લે ખુલ્લું બૂરૂં તરીકે જાણતો હોય તેને ગુસતાખીથી ખરૂં ઠરાવવા જે તેને રજા આપે તે દેવનાંમ દેવ ગણાવો જોઇએ, અને તેનાથી સર્વેએ ઘણીજ સંભાળમાં રહેવું જોઇએ; કારણ કે આવા બદ ખવાસ જેટલું કંઇબી બીજું બદીને એટલી છુટી દોરી આપી દેતું નથી.

૫ 'યસરૂબ', 'યશરૂબ'નો અર્થ અશો થઇ શકે. અથવા 'અદરૂબ,' અવ૦ 'દ્રવ' જોરેમંદ; એ બોલ 'અગરૂબ' બી એજ અર્થે વંચાએ.

૬ 'વલ પતીરક.'

૬૨ મું. તેઓ આએ વળી એમ માનતા હતા કેઃ જેબી કોઇ શખ્સથી પોતાને માટે યા પોતાના ન્યાગાનો વાસ્તે ખાસ નામ દઇને એક સવાબનું કામ કરવામાં આવ્યું હોય, તો તેનો[1] આ નીયમ[2] પૉર્યોતકેશ દીનદારોના તરીકા મુજબ હોતો નથી. ૬૨ મું.

૬૩ મું. તેઓ વળી એમ માનતા હતા કેઃ જે કોઇ પોતાનું ધર્મી (પવિત્ર) મોઢું દીન તરફ કરે અને પોતાના ખવાસને (તે મુજબ સારી રીતે) આરાસ્તે કરે તો દીન તેને એક હજાર સાચા વિચારો[3] દેખાડે કે જે તેણે કદીબી કોઇથી સાંભળયા ન હોય; અને જ્યારે દીનના દસ્તુરો અને દાનાઓની મજલસમાં તે વિચારોપર તે દરયાફ્ત કરે ત્યારે તેને તે વિચારો રાસ્તજ માલમ પડે. ૬૩ મું.

૬૪ મું. તેઓ એવુંબી માનતા હતા કેઃ ચંચળાઇ('વીર')નું ખાસ કામ તો (ખરી) ચીજ શોધી કહાડવાનું છે; અને 'હોશ'નું ખાસ કામ તેને સંઘરવાનું[4] અને તે ચંચળાઇએ શોધેલી ચીજપર નેગાહ રાખવાનું છે; અને ડહાપણ ('ખ્રત્')નું કામ જુદી જુદી ચીજ વચ્ચેનો ફરક શોધવાનું અને ભલું તથા બૂરૂં પીછાણવાનું, અને જે ભલું હોય તેને વલગી રહેવાનું અને બૂરૂં હોય તે તર્ક કરવાનું છે. ૬૪ મું.

૬૫ મું. (૧) તેઓ એમબી માનતા હતા કેઃ હરએક ચીજ તે શખ્સની થાય છે કે જેને લીધે તે કરવામાં આવી હોય, અને તે (ચીજ)નો બદલો અને નતિજો તેને બક્ષવામાં આવે છે કે જેને લીધે તે (ચીજ) કરવામાં આવી હોય. (૨) અને ઇન્સાનોએ આ રીતે ઘણા ખંતી રહેવું કેઃ "હમો સવાબ કરીએ કે જેથી અહુરમઝદ ખોદાથી (ભલો) બદલો મલે, સબબકે જે બદલો બૂરામીનો અહરમનથી મલે છે તે બદલો ખચીત હલાકી સીવાય બીજો હોતો નથી." ૬૫ મું-૧ ૨

---

૧ 'અદીનશશ'નો એક 'અશ્' મજકુર કીધેલાંને, અને બીજો 'અશ્ન' કરનારને અહિંઆં લાગુ પડે છે.

૨ ફા૦ 'સર્', નીયમ, સેવટ, નતિજો.

૩ 'દ્રેન્જીશ્ન', અવ૦ 'દ્રેન્જ' પઢવું, મનન કરવું.

૪ 'ગંન્જબરીહ', ફા૦ 'ગન્જવર' ખઝાનેદાર.

૬૬ મું. **૬૬ મું.** તેઓ એમબી માનતા હતા કે: જે કોઇ આ નિબંધ યા ગ્રંથમાં[1] જેટલાં પ્રકરણો[2] લખવામાં આવ્યાં છે, તેની સમજ મુજબ ચાલવાનું જાણે તે પોતાનું તેમજ બીજાનું ભલું પીછાણે.

૬૭ મું. **૬૭ મું.** તેઓ એમબી માનતા હતા કે: હરએક ચીજમાં આએ પાંચ તત્વો હોયછે: સામાન્ય અંશ, પદાર્થ, આત્મબોધ,[3] જીવનશક્તિ,[4] અને ખાસ અંશ.[5]

૬૮ મું–૧ **૬૮ મું.** (૧) તેઓ વળી એમબી માનતા હતા કે: માણસોમાં અંશ ત્રણ તરેહના હોય છે. (૨) એક તોખમ માટે સારો. (૩) એક તોખમ માટે ખરાબ. (૪) અને એક દુન્યવી. (૫) તોખમ માટે સારો તે છે કે જેને જોકે કશી કેળવણી આપ્યામાં આવતી નથી તોબી તેની તોખમ જાહેર થાયછે. (૬) અને બગડેલાં તોખમવાલો તે છે કે જેને જોકે ઘણી એક કેળવણી આપ્યામાં આવે છે તોબી તેની તોખમ સારી જાહેર થતી નથી. (૭) અને દુન્યવી તે છે કે જે કેળવણી મુજબ ભલો યા બૂરો હોય છે. (૮) પવિત્ર (દીનની) કેળવણીથી તે ભલો અને ખરાબ કેળવણીથી તે બુરે થાય છે. (૯) તોપણ એવાબી દાખલા હોય છે કે જેમાં પવિત્ર કેળવણીને ખરાબ કામ માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવેછે, જેમ કે દીન તરફ બેવફા થયેલાઓ દીનના સબકો (નો ગેર ઉપયોગ કરે છે.)

(margin: ૨–૩, ૪–૫, ૬, ૭, ૮, ૯)

૬૯ મું. **૬૯ મું.** તેઓ વળી એમ માનતાં હતા કે: નહિ કોઇ અંદેશાને ખાતર, કે નહિ કોઇ ધાસ્તીને ખાતર માણસે બદીમાં ઇલાજ શોધવો.

૭૦ મું–૧ **૭૦ મું.** (૧) તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: મીનોઇ અંદેશો ગાથાનાં લખાણથી વાકેફગાર લોકો ("ગાસાનીગાન")નાં પાપને

---

૧ 'શમક', 'નામક', ફા૦ 'નામહ' નામું.

૨ પહલવી 'દરક,' ફા૦ 'દર,' બાબ, પ્રકરણ.

૩ 'ફ્રીરૂક', કદાચ ફા૦ 'ફ્રીરૂ'. ચીજોમાં એ ચીજ એવી હોય છે કે જેના તેમાંથી નીકળી જવાથી તે નાસ પામે છે.

૪ 'આતશ': કુદરતમાં જે કાંઇ શકતી જાહેર થાએ છે તે ગરમીનું રૂપ લેછે, તેવી 'શકતી' તેમજ 'ગરમી' વાસ્તે ઇરાની ભાષાઓમાં એકજ બોલ (આતશ) વાપરવામાં આવ્યો છે.

૫ 'કતામ્યાન' એટલે કે જે એકને બાકીના બીજાથી છુટું પાડે છે તે.

સબબે છે. (૨) અને દુન્યવી અંદેશો "હધમાંથ"નાં અવસ્તાથી વાકેફગાર ૨
લોકો ("હાતફમાંસ્રીગાન્")ની બેઇજતીને સબબે છે. (૩) અને ચીનવત- ૩
પુલની સજાની ધાસ્તી અને ભારી દુ:ખ[1] જે કાયદાઓથી વાકેફગાર લોકો
("દાતીગાન્")નાં ગુનાહને લીધે હોય છે, અને જેઓ ગુનાહથી પોતાને
બચાવી શકતા નથી.[2]

૭૧ મું. (૧) તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: જો એક ૭૧ મું-૧
માણસ ચીજોની ખરી લાયકાતનાં[3] ફરકની જુસ્તેજુઇ કરે અને તેથી
માહીતગાર થયો હોય, તો તેણે જેમ જાણીતી[4] સતાવાળા યા ઘણી દોલત-
વાળા શખ્સોને ભલા તરીકે સમજી લેવા નહિ જોઇએ, તેમજ તેણે થોડી દોલત
અને ન્યાઝમંદીને ભલાઇ તરીકે વખાણવી નહિ જોઇએ. (૨) કારણ કે ૨
જો લાયકાત એક માણસની ભલાઇ અને બૂરાઇ મુજબ નહિ, પણ થોડી
દોલત યા ઘણી દોલત મુજબ ગણ્યામાં આવે તો ગેતીમાં એવું બને કે ઘણી
પુંજીવાળો[5] બૂરી ખસલતનો એક ઇન્સાન, પોતે ખરાબ થયેલો, તથા ગુનેહ-
ગાર અને ભુંડો હોય તે છતાંબી નામદારી મેળવવાની ખાહેશ ધરાવે, કે જે
નામદારીની ખાહેશ આગળ તે (પોતાની) દોલતને ઓછી ગણેછે. (૩) કોઇ ૩
હાજતમંદ[6] હોય છે તે અસંતોષીપણાને લીધે અને બદીથી ગરીબાઇને
લુટે છે;[7] અને જે કોઇ જુગારી હોય છે તે પોતે જે કાંઇ ધરાવે
તે તારાજ કરે છે; અને જે આળસુ હોય છે તે દોલત મેળવતો નથી
(યા તો આવતી દોલતને પકડી લેવાનીબી મેહેનત લેતો નથી); પણ ઘણી
એક રીતે બીજાં બુરાં ઇન્સાનોને વખાણે છે, અને નામદારી ભરી[8] દોલત

---

૧ 'પઝદ્', કદાચ અવ૦ 'પઇતિ-જઇતી' પરથી.

૨ આ બાબતનાં સંબંધમાં દસ્તુરજી પેશોતનજીવાલી દીનકર્દના પહેલાં વૉલ્યુમમાં આવેલો નવમો સવાલ જવાબ, અને ડા૦ વેસ્ટની દીન્કર્દનાં આઠમાં દફતરના પહેલા બાબના પાંચમાં ફકરામાં આપેલી નોટ ૨ જી વાંચો.

૩ 'માતીગાન્'.
૪ 'અઇવાચ્'.
૫ 'અફ્ઝાર્'.
૬ 'નીયાઝઔમન્દ', ફા૦ લોભી.
૭ 'ઝીનેત્' અવ૦ 'ઝિ', ચોરવું, લુટવું.
૮ 'ખનીત્', નામદારી મેળવેલી.

૪ ધરાવનાર મોહટાં દીલનાં માણસને ધીકારે છે.[1] (૪) અને તે છતાં તે ભીખારી આદમી પોતાને તો તે નામવરી ભરેલા શખ્સને લીધેજ નીભાવી ચલાવે છે, અને પોતામાં જે કાંઇ ખામીઓ છે તે તે આબાદી
૫ ભરેલા શખ્સ તરફની નઅમતથી ઢાંકી નાંખેછે. (૫) જ્યારે મોટાં દીલનો માણસ તે છે કે જે જે કાંઇ તેને (બીજા પાસેથી) લેવું પડે[2] તેથી પશેમાન થઇ જાય; અને જે કોઇ શખ્સ કે ગેતીનાં લોકો તરફની તેની મોટાં દીલની સખાવતનો દુન્યાની દોલતનો હિસ્સો ઓછો થાય એવી બંદગી ગુજારતો હોય, અને એવી રીતે દુન્યાને ખોટ જાય એવી દુઆ ગુજારતો હોય, તેનીબી તેણે મેહમાનદારી કીધી હોય.

૭૨ મું. **૭૨ મું.** તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: જે કોઇ બીજા શખ્સની પરણેલી સ્ત્રી[3] સાથે હમબીસ્તર થાય તે જોકે (એક ખુનીની શિક્ષા લાયકના) નહી માફ થાય[4] તેવા ગુનાહમાં આવી પડતો નથી, તે છટાં તે માણસની ચાલથી જેહાનમાં કુસંપ અને સંતાપ ભરેલાં દુ:ખનો વધારો થાય છે, અને તે માણસની ચાલથી જેહાનમાં કુસંપ અને સંતાપ ભરેલાં દુ:ખો વધે છે તે સબબને લીધે તે મર્દ પાસે તોજેશ કરાવવી[5] જોઇએ છે.

૭૩ મું. **૭૩ મું.** તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: (હરેક માણસે) પોતાનાં યકીન પ્રમાણેનાં પવિત્ર મકાનના ઉંબરમાંજ નમન સાથે સર નમાવી પડી રહેવું,[6] નહિ તો કે તેની ઉપર પરીશાની ગાલેબ થશે, કારણ કે જે

---

૧ એ એશારો એવા આળસુ માણસ વાસ્તે છે કે જે પોતાની આળસઇનો બચાવ કરવા દોલતને ધીકારવાનો ઢોંગ કરે છે, જોકે તેને પોતાને તો મોટાં દીલના સખી આદમીની બક્ષેશ ઉપરજ આધાર રાખવો પડેછે.

૨ મોટાં દીલનો સખી માણસ પોતાની સખાવતનોજ જરો ચાલું રાખવા એટલો બધો હંમેશ આતુર હોય છે કે જો કદી તેને કંઇ ઉછીનું યા બક્ષેશ તરીકે બી લેવું પડે છે તો તેથી તે પશેમાન થવા છટાંબી તેમ કરે છે.

૩ 'શઉહરીગ,' ફા૦ 'શોહર,' ખાવંદ, ધણી.

૪ 'અનાપૂહલગાન.'

૫ 'તૂઝીનીતન.'

૬ 'ખૂફ્તક.'

માણસ પોતાનાં પાક મકાનનાં ઉબરથી બહાર (ભટકતો) હોય તે દેવોનો પોતાનો થઇ પડે છે.[૧]

૭૪ મું. તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: કોઇ પણ ચીજ પોતાની રાસ્ત દીન કરતાં વધુ ફાયદેમંદ નથી, કારણ કે જે કોઇ દીનનાં ખોરહુને દીપાવે છે તે હરગેઝ ઇન્સાનોને ઇજા દેતો નથી. ૭૪ મું.

૭૫ મું. તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: તીશ્તર કરતાં કોઇ પણ શખ્સ વધુ મોહટાં દીળવાલો અને સખાવત કરનારો નથી, કે જેની સખાવત તીશ્તરના જેટલી ઉત્તમ અને પુરતી હોય. ૭૫ મું.

૭૬ મું. તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: આએ દીનને લગતાં શિક્ષણોમાં એક આએ છે કે હરએક શખ્સ એકકો[૩] હોય એવું કશું કારણ નથી; અને જે કોઇ એકકો હોય તેને બરાબર તપાસી જોવો જોઇએ છે. ૭૬ મું.

૭૭ મું. તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: માણસોમાં એવો એક પણ જન્મતો નથી કે જેની અંદર આએ ૭ મીનોઇ ચીજો લડતી ન હોય:—ભલું મન અને ભુંડું મન, પવિત્ર નીતિમાન સમજ અને આંધલો જુસ્સો, સીધ્ધાપણું અને ઉલ્ટાપણું. ૭૭ મું.

૭૮ મું. (૧) તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: કોઇની અંદર **"વહૂમન"** (ભલું મન) મેહમાન હોય તેની નીશાણી આએ છે કે તે નેકીમાં ગરમ[૪] હોય, અને ભલા સાથે ભરોસાથી મલેલો[૫] હોય, અને સલાહ સંપજમાં ચાલુ રહેતો હોય, તથા (એક બીજાની) ખોદાવંદ તરફની સેફારસનો વધારો કરનાર હોય. (૨) અને જે કોઇ માણસની પોતાની અંદર પરોણા તરીકે **"અકો-** ૭૮ મું–૧ ૨

૧ હરેક માણસને લાઝમ છે કે તેણે પોતાને એક દાદગાહ યા પાક-મકાનના દરવાજા આગળ પોતાનો નીરાંતનો વખત ગુજારવો; અને આસાયશને વખતે કોઇએબી હલકી મોજ શોખની શોધમાં બહાર ભટકવું નહી, કારણ કે તેમ કીધાથી તે દેવો (યાને બુરી લાલચો)ની સંગત અને સગાઇમાં સપડાઇ પડશે.

૨ તીશ્તર વરસાદ લાવનારી મીનોઇ ભલી શકતિ છે; અને ખચીત વરસાદ જેવી આ દુન્યા માટે વધારે ઉપ્યોગી બીજી કોઇ શકિત નથી.

૩ 'અયોકાનક' ફા૦ 'યગાનહ' એકકો.

૪ 'તફ્તીગ'. ૫ 'નિહૂફ્તીગ'.

મન"(બુરૂં મન) હોય[1] ત્યારે તેની ખાસ્યત એવી છે કે તે ભલાં કામોની બાબતમાં સુસ્ત થઇ જાય, ખરાબ સંગતો કરે, સારાં માણસો સાથે પીડાકારક થઇ પડે, અને તે પોતે સુલેહ[2] અને તેની વૃદ્ધિ[3] કરાવવાનાં કામનો શત્રુ બને. ૩ (૩) અને જે માણસની પોતાની અંદર પરોણા તરીકે "**સરોશ**" (સભ્યતા) હોય ત્યારે તેની ખાસ્યત એવી છે કે હમેશાં[4] (તેનાથી) સભ્યતાભરેલા શબ્દો[5] બોલાયછે, અને જ્યારે તે (શબ્દો) બોલાયછે ત્યારે તે (શબ્દો) ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવેછે; અને જ્યારે તે ખામીભરેલા[6] હોયછે ત્યારે તે શબ્દોને ખેંચી લેવામાં આવેછે; અને બીજાઓની પસંદગી અને તારીફને માટે કાંઇ પણ જુઠું તે બોલતો નથી; અને જે કોઇ નીર્દોષ[7] હોય તેને તે મારતો નથી, પણ જે કોઇ પાપી હોય તેને મધ્યમપણે[8] તે મારેછે. ૪ (૪) અને જે માણસની અંદર પરોણા તરીકે "**અએશ્મ**" (ગુસ્સો) હોય ત્યારે તેની ખાસીયત એવી છે કે હમેશાં તેનાથી નાલાયક[9] બાબદો ઉપર સાથે સાથે બોલી દેવાયછે; અને જ્યારે પણ (તેવી બાબદો ઉપર) તે બોલેછે ત્યારે તેને કોઇ સાંભળતું નથી; અને જ્યારે તે કાંઇ પણ વાંધા ભરેલું[10] તેમજ ખામી ભરેલું બોલેછે ત્યારે તે પાછું ખેંચી લેતો[11] નથી; બીજાઓના વધારા અને ફાયદાને ખાતર તે બહુ જુઠુ બોલેછે, અને નીર્દોષ લોકોને તે બહુ મારેછે. ૫ (૫) અને જે માણસની અંદર પરોણા તરીકે "સ્પેન્દોમત" (સંપુર્ણ ભક્તિભાવ) હોય ત્યારે તેની ખાસ્યત એવી છે કે તેનામાં ભરપુર (અથવા સંપુર્ણ) નમાનાપણું[12] હોયછે; અને જ્યારે કાંઇ પાપી

---

૧. અથવા 'જે માણસની અંદર અકોમને પોતાનું ઘર કર્યું હોય.

૨. 'આશ્તીહ.'

૩. 'વખ્શીનીતનશ'

૪. અથવા, દરેક જગોએ.

૫. 'લૅવતા શાયત,' જોઇયે એવા શબ્દો બોલવામાં આવેછે.

૬. 'આહૂક.'

૭. એટલે, પાપ વીનાનો.

૮. અસલ પ્રમાણમાં.

૯. એટલે, બંધ બેસે નહીં એવી.

૧૦. સરખાવો ફારસી 'ફૂતક' મારતું.

૧૧. વાંચો 'ગશીતન' જે 'કશીદન'ને બદલે વપરાયોછે; સરખાવો એને મળતો ફારસી શબ્દ.

૧૨ બોલેબોલ અર્થ, વીચાર થાય છે.

કામ કરવાને તેને લોક લલચાવેછે[૧] ત્યારે તે તેમ કરતો નથી; અને જ્યારે આ દુન્યાની દોલતનો ભરપુર હીસ્સો તેને મલેછે ત્યારે પણ ભલા મીનો-ઓની દોલતથી[૨] તે ફરી જતો નથી; અને પોતાના સવાબનો બદલો ગેતીનાં લોકો પાસે નહીં, પણ મીનોઇ રૂહો પાસે (મેલવવાને) તે ચાહે છે. (૬) અને જે માણસની અંદર પરોણા તરીકે "તરોકમત" (ગરૂરી)[૩]નો દુર્જ હોય ત્યારે તેની ખાસ્યત એવી છે કે તેનું વિચારવું બહુ ઉતાવલું છે; અને જ્યારે લોકો તેને કાંઇ ગુનાહ કરવાને સમજાવેછે તો તે તેમ કરવાને દોરવાયછે; જ્યારે આ દુન્યાની દોલતનો ન્હાનો હીસ્સો[૪] પણ તેને મલેછે ત્યારે તે ભલા મીનોઓની દોલતથી[૫] દુર ઉભો રહેછે; ગેતીની હસ્તીઓ પાસેથી અને નહીં કે મીનોઇ હસ્તીઓ પાસેથી સવાબનો બદલો (મેળવવાને) તે ચાહેછે. ૬

૭૯ મું. (૧) તેઓ એમ પણ માનતા હતા કે: અર્દીબેહેશ્ત સાત મહીના ગેતીની દુન્યામાં અને પાંચ મહીના મીનોઇ દુન્યામાં રહે છે. (૨) અને જ્યારે પાંચ મહીના તે મીનોઇ દુન્યામાં હોય છે ત્યારે તે ગેબી રીતે વનસ્પતિનાં શરીરમાં હોય છે, છોડવાઓનાં બીયાં ઉપર તપાસ રાખે છે, અને તેઓનું પોષણ કરી ઉધારે છે; અને તે પાંચ મહીનામાં તે ઝાડો ઉગ્મન કરે છે. (૩) ઉપલા સાત મહીનામાં જ્યારે તે ગેતીની દુન્યામાં ઓરવરનાં શરીરમાં જાહેર થાય છે[૬] ત્યારે ઝાડો મોડ યા ફુલો આપે છે અને ફળો ઉત્તપન કરે છે. (૪) જ્યારે વર્ષના તે સાત મહીનામાં આ કારણને લીધે અર્દીબેહેશ્ત અમશાસ્પંદના હમકાર રપીથ્વનનો વખત જાહેર થાય છે, પણ (બાકીના) પાંચ (મહીના)માં તે (એમ જાહેર થતો) નથી. ૭૯ મું—૧ ૨ ૩ ૪

---

૧ 'સારીનેન્દ'; સરખાવો અવસ્તા ધાતુ, 'સર્' ભાંજી પાડવું, નુકસાન કરવું, અને ફારસી 'શારીદન,' ગુનેહગાર થવું, દોષીત થવું.

૨ વાંચો 'ચઅૂન ઇ યઝદાન'; કદાચ 'અદીનિચ બોદ ઇ યઝદાન' ત્યારે તે ખોદાઇ અક્કલથી (ફરી જતો નથી).

૩ અથવા, 'મગરૂરી,'

૪ 'અન્દક બાહર.'

૫ 'મિન ચઅૂન.'

૬. બોલેબોલ અર્થ: બહાર આવે છે.

૮૦ મું-૧

૮૦ મું. (૧) તેઓ એમ પણ માનતા હતા કે: જો કોઇ દીનના કાયદાને [1] ખાતર ખુશીથી પોતાની ઉપર આવી પડતી મુશ્કેલીઓ [2] અને દુ:ખ સહન કરે [3] અને પછી તે કામને એક લાયક સવાબથી જુદાંજ કામ તરીકે તે ઓલખે, એટલે કે તે મુશ્કેલીઓ અને દુ:ખની કાંઇ ધાસ્તીને લીધે તે કાંઇ આડું કામ કરે, તોપણ પોતાની મેલે તેનું ઉપલું સવાબ કામ તૃપ્ત થાય છે. (૨) પણ કુદરતના કાયદાથી ઉલટી રીતે ઓરત સાથે સંબંધ રાખવાનાં પાપમાંથી અને તે જાતનાં તેનાથી કરવામાં આવેલાં બીજાં પાપમાંથી કોઇ પણ જાતનો (ઉપલા સવાબને લીધે) તેનો છુટકારો થતો નથી; કારણ કે તેવાં (ભુડાં) કામની અંદરના પોતાના ભાગને લીધે આ દુન્યામાં (ધર્મને ખાતર) જે કાંઇ મુશ્કેલીઓ અને દુખ સહન કરવાને કોઇ માણસ તૈયાર થયો હોય તે છતાં તે (ચીનવત્ પુલ ઉપરથી) પસાર થતો નથી.

૨

૮૧ મું.

૮૧ મું. તેઓ એમ પણ માનતા હતા કે: એવી (રાસ્ત) દીનને ખાતર [4] આ દુન્યામાં કોઇ માણસે (એવી) મુશ્કેલીઓ અને દુખ સહન કર્યાં હોય, [5] અને પછી તે મુશ્કેલીઓ અને દુખને સવાબના કામથી જુદાં તરીકે ગણ્યાં હોય, તોપણ અણદીઠ મીનોયઝદો એવી કોઇ બાબતને [6] લીધે લોકો જે મુશીબતો અને સંકત વેઠે છે તે (તેઓથી) થયલાં બીજાં પાપોમાં ઉમેરાયલાં કાંમો [7] તરીકે ગણુતા નથી.

૮૨ મું-૧

૮૨ મું. (૧) તેઓ એમ પણ માનતા હતા કે: એક શખ્સ હતો જેણે એમ પુછ્યું કે:-"એવી તે કઇ મીનોઇ શકિત છે કે જે એક માણસને પ્રમાણીકપણાં તરફથી અપ્રમાણીકપણા તરફ, અને અપ્રમાણીકપણાં તરફથી રાસ્તી તરફ દોરવી જાયછે ?" (૨) અને એરવદોએ જવાબ વાલ્યો છે

૨

---

૧ 'આઇનીન' જેનો સંસ્કૃત તરજુમો 'આચાર' થઇ શકે છે.

૨ વાંચો 'અલગ,' મુશ્કેલી; સરખાવો ફારસી 'દલ્લ્ગ.'

૩ વાંચો વલ ચોલા 'મૅકઅલૂનાં,' પોતાની ગરદન ઉપરના બોજા તરીકે કબુલ રાખે.

૪ 'અઇવીનક.'

૫ 'વલ ચોલા પતી-રફ્ત.'

૬ 'પવન ચિશ.'

૭ DM અને DE પ્રમાણે એ 'અવદર્ગ' વંચાય, દાખલ થઇ શકે નહી એવું. એ શબ્દ 'અવિલગ' બ્લીસ્તર તરીકે પણ વંચાય.

કે: "તે (માણસની અંદરની) 'રગીહ' [૧] (નામની, આપ મરજી મુજબ ચાલવાની) શકતી છે." (૩) અને પરહીઝગાર લોકોએ[૨] એમ પુછ્યું છે કે: "માણસની અંદર 'રગીહ' તે શું છે? શું તે માથું છે, અથવા આંખ છે કે કાન છે?" (૪) અને એરવદોએ જવાબ આપ્યો છે કે: "'રગીહ' એવી કાંઇ ચીજ છે જે માણસના શરીરમાં (હસ્તી ધરાવેછે.)" (૫) અને તે છતાં પરહીઝગાર લોકો 'રગીહ' શું છે તે સમજયા નહીં. (૬) અને અંતે તેઓ માંહેલા જેઓ ફીલસ્કુફો હતા તેઓએ કહ્યું કે: "'રગીહ' દરેક માણસમાં ઉત્પન થાય છે, કારણકે જે માણસમાં 'રગીહ' હોય છે તે તે કે જે હોરમઝદ છે તેને આરાધે છે, તેમજ તે કે જે આહરેમન છે તેને પણ આરાધે છે; જ્યારે તેની મરજી હોય છે ત્યારે તે હોરમઝદ ખોદાની પુઠે ચાલે છે, અને જ્યારે તેના મનમાં આવે છે ત્યારે તે આહરેમનની પુઠે ચાલે છે." (૭) આ દુન્યામાં તેઓનો નતીજો યા હીસ્સો એટલે કે જે માણસ એવા (દીનના) તરીકાથી ઉલટાં કામો કરવાને ઇચ્છતો નથી તેને માટે બહુ ભલાઇ (અથવા, સુખ) છે; અને જે માણસ તેવા તરીકાથી ઉલટાં કામો કરવાને ઇચ્છે છે, તેને માટે તે કામોથી સઉથી ખરાબ બુરાઇ છે; અને તેને માટે તેઓ કહે છે કે તે પણ (જીંદગીની) આખેરીએ તરીકાથી ઉલટાં કામો કરશે નહીં [૩] ......"

૮૩ મું. (૧) તેઓ એમ પણ માનતા હતા કે: એવો કોઇ શખ્સ નથી કે જે પેલી બંને ચીજો ઉપર આધાર રાખતો હોય, અને જે એક તેમજ બીજીને માટે જેવો જોઇયે તેવો હોય; એવું ત્યારે બને છે કે જ્યારે (એવો સવાલ) સમજવાને બની શકે તેમ હોતું નથી, જેમકે, "વધારે સારૂં અને વધારે પ્રમાણીક શું છે?" [૨૮] (૨) આ બે રાહ એકજ હોવાથી, બીજા શબ્દોમાં,[૨૯] એક માણસ પોતાનાંજ જાતી ડહાપણને લીધે પોતાનું જાતી જ્ઞાન મેળવેછે,

૧ આ શબ્દ ઘણી રીતે વંચાઇ શકેછે; (૧) 'રદકા' ખરૂં, સચ્ચાઇ, ફાયદો, સજા, મદદ (જુવો "પહલવી પાઝંદ શબ્દકોષ"); (૨) 'રગીહ' મરજી, ઇચ્છા, નસ (૩) 'લકીહ' (સરખાવો ફારસી 'લક્કહ') દાઘ, ખામી, વાંક, શરમ; (૪) 'લકશ' (ફારસી 'લકાશ') પૈસા.

૨ અથવા, ઉમરાવ લોકો.

૩ નીચલા ફકરા ઉપરથી જોવામાં આવશે તેમ અહિંઆં, મારા વીચાર મુજબ, અસલ લખાણનો થોડોક ભાગ છોડી દેવામાં આવ્યોછે.

૪ 'અયૂફ'.

એટલે કે, તે માણુસ ડાહયો છે કે જે એવા સદગુણને પહોંચેછે કે જેથી તે જ્ઞાનવાલો થાય છે.

૮૪ મું.

૮૪ મું. તેઓ વળી એમ માનતા હતા કે: જો કોઇ શખ્સ લોકોને દીનની કેળવણી આપવાનું ચાલુ કરે તો તે જો ઘણો ખંતી (યા જાન-ફેશાન) આદમી હોય તોજ તેણે તેમ કરવું જોઇએ; અને ત્યારેજ જે અચુકપણું યાને સચ્ચાઇ (જરથોસ્તી) ખોદાઇ દીનમાં હસ્તી ભોગવેછે તેથી તે તેઓનાં રવાનોનું તારણ કરવાને શક્તિવાન થશે.

૮૫ મું.

૮૫ મું. તેઓ વળી એવું માનતા હતા કે: ટુંકમાં કહયે તો રવા-નનું સઉથી સરસ તારણ એ છે કે એક આદમીએ એવી રીતે (આ જીંદગીમાં) વર્તવું કે જેથી ખોદાની પરસ્તેશ થાય અને બુરા દેવની પુંજા નહિં થાય.

૮૬ મું.

૮૬ મું. તેઓ વળી એવું માનતા હતા કે: જે કોઇ એક માસીક માંદગીવાલી ઓરત સાથે હમબીસ્તર થાય તે જો કે અંધાપામાં અને અં-ધકારમાં તેમ કરે તોબી તે ગુનેહગાર છે.

૮૭ મું.

૮૭ મું. તેઓ વળી એવું માનતા હતા કે: આદમીઓએ એવી રીતે હુસ્યાર રહેવું જોઇએ કે બની શકે ત્યાં સુધી તેઓને કંઇબી નુકસાન પોહોંચે નહિં, સબબ કે જ્યારે એક શખ્સનાં તનમાં બગાડ રહેઠાંણ કરે છે ત્યારે "અકોમન" તેનાં તનમાં મજબુત વાસો કરે છે; અને જેવો "અકોમન" તે તનમાં જઇ બેસે છે કે "વહુમન" તુરત તે તનમાંથી નીકલી જાય છે; અને તે વખતે તે શખ્સ હરેક ચીજ બુરાં મનથી અને હરેક બુરાંમાં બુરી ચીજનાં બદ વિચારથી જોયછે. (૨) અને જે બદ વિચારોમાં પ્રવીણ હોય છે તેનો રસ્તો સેવટે દોજખમાં હોય છે; અને જેઓ દોજખમાં જાય છે તેઓમાંથી જ્યારે કેટલાકો પાછા ફરેછે ત્યારે કેટલાકો પાછા ફરી શકતા નથી.

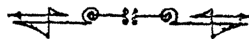

Printed at the "SANJ VARTAMAN" ELECTRIC PRINTING PRESS, BOMBAY.

GLOSSARY OF SELECT WORDS OCCURRING IN THE PAHLAVI TEXT OF BOOK V.

[illegible] ([illegible]) Pahl. Intr., 1, p. 4, l. 17, *n.*, 'memorandum', 'book', 'યાદી', 'કેતાબ', 'લખાણ.' Cf. Pers. یادگار; Av. [illegible] 'memory', 'remembrance.'

[illegible] ([illegible]) Question XXIII., p. 3, l. 13, *v.*, 'they swallow up', 'they devour', 'ગલ્પ કરે.' Comp. Av. [illegible] 'to fill.'

[illegible] ([illegible]) Answer XV., 4, p. 12, l. 9, *adj.*, 'anxious', 'આતુર.' Av. [illegible]

[illegible] ([illegible]) Ans. IX., p. 8, l. 10, *adj.*, 'swiftest', 'most hastening', 'પુષ્કળ ઝડપથી ધસારો કરતી.' Cf. Pers. شتافتن 'to hasten', Av. [illegible] and [illegible]

[illegible] ([illegible]) Q. XXII., p. 3, l. 10, *n.*, 'the state of walking bare-footed', 'ઊઘાડે પગે ચાલવાની હાલત'. [illegible] 'without', [illegible] 'a shoe', and [illegible], Av. [illegible] 'to run'.

[illegible] ([illegible]) Pahl. Intr., 3, p. 5, l. 7, *adj.*, 'without doubt', 'certain'; 'ચોકસ'. Av. [illegible] 'having one belief or opinion.'

[illegible] ([illegible]) Q. XVI., p. 3, l. 1, *adj.*, 'without having put on (the *kûstîg*)', 'કુસ્તી નહિ બાંધેલી હાલતમાં'. Comp. Av. [illegible] 'not having put on the sacred shirt (*sûdrah*) and kûstî'; also Av. [illegible],—[illegible] and [illegible] 'to put on'. Cf. Guj. 'અઈવ્યંઘન.'

[illegible] ([illegible]) Ans. XIX., 5, p. 16, l. 6, *n.*, 'non-procreation', 'બુન્યાદ યા ફરજંદનો સેલસેલો નહી વધવા દેવો તે'. Av. [illegible], 'to be born.'

[illegible] ([illegible]) Ans. IX., p. 8, l. 11, *adv.*, 'cowardly', 'હીચકારાપણાથી'. Comp. Pers. یل 'strong', 'a hero'.

[illegible] ([illegible]) Ans. IV., 1, p. 5, l. 16, *adj.*, 'without any cause', 'કાંઇબી કારણ વગર'.

[illegible] ([illegible]) Ans. VII., 5, p. 8, l. 3, *n.*, 'non-destruction', 'undisturbance', 'નાબુદ નહિ કરવાની હાલત'; *inf.* [illegible], Av. [illegible] 'to decay.'

[illegible] ([illegible]) Ans. XIV., 6, p. 11, l. 18, *n.*, 'indolence', 'આળસાઈ.' Comp. Pers. اژگهان

[illegible] ([illegible]) Ans. IV., 4, p. 6, l. 4, *n.*, 'avariciousness', 'લોભીપણું' Cf. Pazend-Patit, 10. [illegible]; Av. [illegible] 'avarice.'

[illegible] ([illegible]) Ans. XXII., 1,

p. 18, l. 3, *n.*, 'waxing', 'increasing', 'વધવું,' 'વધારો'. Perhaps [illegible] 'cruelty', 'hardness', from Av. [illegible] 'to be hard'; also it may mean 'worship (of the demons)', comp. Sans. खर्ज् *kharj*, 'to worship.'

[illegible] ([illegible]) Ans. IV., 4, p. 6, l. 5, *n.*, 'pillage', 'લુંટફાટ'. Av. [illegible] 'plunder', and [illegible] 'nature'; it can be read [illegible] 'helpless nature', 'incapability', 'નાચાર સ્થિતી.'

[illegible] ([illegible]) Ans. VI., 1, p. 7, l. 4, *n.*, 'confederate,' 'મસલતી', 'મદદગાર;' Av. [illegible]. Also read [illegible] 'antagonist', 'દુશ્મન;' cf. Av. [illegible] 'an opponent', Av. rt. [illegible] 'to stand.'

[illegible] ([illegible]) Q. I., p. 1, l. 4, *n.*, 'competitor', 'opponent'; 'હરીફ', 'દુશ્મન'; better [illegible] ([illegible]) lit. 'co-existent', from Avesta [illegible] 'together' and بُد 'to be', 'to exist'; Mod. Pers. هموده.

[illegible] ([illegible]) Ans. IV., 2, p. 6, l. 1, *adj.*, 'behaving foolishly', 'મુર્ખાઇથી વર્તતો'. Cf. Av. [illegible] in Vend. II.; Mod. Pers. هرزه — هرزه کار

[illegible] ([illegible]) Ans. XII., 1, p. 4, l. 8, *adj.*, 'glorious', 'of good lustre'; 'કીર્તિમંદ'. Comp. Av. [illegible] from [illegible] 'good' and [illegible] 'work' (Lat. *opus*); hence it may also mean 'working wonders.' Comp. also Av. [illegible] (as in آبرو — آبتاب) Pers. آب 'lustre', Skr. *âbhâ*. The word can also be read [illegible] 'contented', 'સંતોષી.'

[illegible] ([illegible]) Ans. XIII., 2, p. 10, l. 11; *adv.*, 'zealously', 'ઊમંગથી'; lit. 'with a self-established or honest face.' Comp. Av. [illegible]

[illegible] ([illegible]) Ans. XVI., 1, p. 12, l. 4, *n.*, 'ખુશ આવાજે ભણવું યા વાંચવું,' 'a charming recitation.' Comp. Pers. بسانیدن 'to render fertile or charming.'

[illegible] ([illegible]) Pahl. Intr., 1, p. 4, l. 16, *n.*, 'religious deliberations or controversy', 'ધાર્મિક તકરાર, તથા આચાર વિચારો', *inf.* [illegible] 'to expound'; Av. [illegible] 'to move all round', 'to critically examine.'

[illegible] ([illegible]) Ans. X., 2, p. 8, l. 16, *adj.*, 'exciting', 'ઉશ્કેરનારી.' Better [illegible]

[illegible] ([illegible]) Ans. XX., 1, p. 16, l. 3, 'harlot-like', 'a prostitute', 'બદકાર ઓરત.' Av. [illegible], rt. [illegible] 'to indulge.'

[illegible] ([illegible]) Ans. XX., 1, p. 16, l. 10, *adj.*, 'terrible', 'ભયંકાર.' Comp. Pers. ژنده

[illegible] ([illegible]) Ans. IV., 1, p. 5, l. 17, *n.*, 'agitation', 'distur-

bance' 'ઉશ્કેરણી'; *inf.* [Pahlavi] 'to move', 'to agitate'; Av. [Avestan], Skr. *jambh*, 'to crash'; Pers. جنبیدن

[Pahlavi] ([Pazand]) Ans. XIII., 2, p. 10, l. 10, *adj.*, 'profound', for [Pahlavi] *zûfrâkâs*, 'depth of knowledge','ઊંડા ભાવાર્થના(કલામ).'

[Pahlavi] ([Pazand]) Ans. VI., 1, p. 7, l. 4, *n.*, 'times', in [Pahlavi] *chand-dânar*, 'several times',' કેટલીક વખત.' Comp. Av. [Avestan] Geldner interprets it by the Germ. word *mal*.

[Pahlavi] ([Pazand]) Ans. XIX., 1, p. 15, l. 7, *n.*, 'separators of families,' ' કુટુંબીઓને એકમેકથી જુદા કરનારા.' Also (1) [Pazand] 'disturbers', 'destroyers', 'નાશ કરનારા;' (2) [Pazand] 'separators', Pers. دوسیدن 'to be benumbed in the limbs,' 'શરીરનાં અવ્યવોમાં થંડુ થઈ ગયું.'

[Pahlavi] ([Pazand]) Ans. XXII., 2, p. 18, l. 6, *n.*, 'grumble', ' બડબડ્યા કરવું'.

[Pahlavi] ([Pazand]) Ans. XXXIII., 1, p. 26, l. 1, *n.*, 'an agricultural implement', 'ખેતીને લગતું હથ્યાર.' Comp. Mod. Pers. دست آهنگ.

[Pahlavi] ([Pazand]) Intr., p. 1, l. 1, *n.*, 'a townsman', 'શેહેરી'. Av. [Avestan] 'a country', Pers. ده

[Pahlavi] ([Pazand]) Ans. XXXII., 2, p. 24, l. 14, *abst. n.* Comp. Av. [Avestan] 'perseverance', 'ખંતવાલી કુશેશ.'

[Pahlavi] ([Pazand]) Ans. XXVIII., 1, p. 21, l. 2, *n.*, 'gift', 'ભેટ', 'હદયો'; Av. [Avestan] 'gift.'

[Pahlavi] ([Pazand]) Pahl. Intr., p. 5, l. 7, *adj.*, 'persistent', 'ટકી શકે તેવી (ખબર)'; *inf.* [Pahlavi] 'to exert'; Av. [Avestan] 'to endeavour.'

[Pahlavi] ([Pazand]) Q. XXX., p. 4, l. 8, *n.*, 'green vegetables', 'લીલોતરી'. Comp. Pers. تره 'garden-herbs' in general.

[Pahlavi] ([Pazand]) Intr., p. 1, l. 1, *n.*, 'a Christian', 'ખ્રીસ્તી.' Av. [Avestan] 'to fear'; hence *tarsâ*, 'fearful', 'awful', used for Christ; *adj.* form, *tarsâk*, 'a Christian'.

[Pahlavi] ([Pazand]) Ans. XXVII., p. 20, l. 14, *n.*, 'a twig', 'ડાંખલી.' Comp. Pers. نهال 'a young plant', 'a shoot.' Perhaps [Avestan], comp. Av. [Avestan] 'a twig of *haoma* pounded at will.'

[Pahlavi] ([Pazand]) Ans. XVII., 2, p. 14, l. 14, *n.*, 'detestation', 'ધીક્કારવું;' Pers. نکوهیدن 'to despise.'

[Pahlavi] ([Pazand]) Ans. XIV., 6, p. 11, l. 14, *n.*, 'temptation', 'લાલચ.' It can also be read [Avestan]; cf. Av. [Avestan], lit. 'drought', 'destruction.'

[Pahlavi] ([Pazand]) Ans. IX., p. 8,

l. 18, *adv.*, 'dreadingly', 'ધાસ્તી સાથે.' Comp. Pers. هراس 'fear'.

[illegible] ([illegible]) Ans. XVII., 1, p. 14, l. 8, *n.*, 'a representation', 'બાબત, also 'an epitome', 'a statement'; Av. [illegible] 'to say.'

[illegible] ([illegible]) Ans. XII., 1, p. 9, l. 8, *n.*, 'garment', 'garb'. 'પોશાક.' It can also be read [illegible] *nazd*, 'associated with.'

[illegible] ([illegible]) Ans. XXXI., 2, p. 23, l. 10, *adj.*, 'created by God', 'ખોદાએ પેદા કીધેલો.' Comp. Av. [illegible]; Pahl. [illegible] *Baga-dat* for [illegible], *Baga-dâta*, comp. [illegible] *nyôk-dat*.

[illegible] ([illegible]) Ans. IV., 4, p. 6, l. 5, *n.*, 'destitution', 'લાચારી'. Comp. Mod. Pers. رنگ, 'poor', 'ugly'. Also [illegible] 'disgracefulness', 'શરમ ભરેલી હાલત;' comp. Mod. Pers. ننگ. Perhaps a corruption of Pahl. [illegible].

[illegible] ([illegible]) Ans. XII., 1, p. 9, l. 9, *n.*, 'evil earthly knowledge', 'બુરું દુન્યવી જ્ઞાન;' also read [illegible] 'the evilly deceptive one', 'બુરી રીતે ઠગાઈ કરનારો.'

[illegible] ([illegible]) Ans. XIV., 6, p. 11, l. 16, *n.*, 'disintegration', 'શરીરીક સ્થીતિમાં પડી ભાગવું તે, Av. [illegible] + [illegible] Pers. گشودن

[illegible] ([illegible]) Pahl.

Intr., p. 5, l. 3, *n.*, 'explicit language', 'સમજ પડી શકે એવી ભાષા,' Av. [illegible] and *vijâr*, Av., Skr. *vi + char*; Mod. Pers. گذاردن 'to discern.'

[illegible] ([illegible]) Ans. XIII., 2, p. 10, l. 12, *n.*, 'oral', 'મોહડેથી (ભણવું),' Av. [illegible] 'to speak', 'to recite.' It can be read [illegible] 'vigorous (recitation),' 'જોરથી (ભણવું) તે'. Av. [illegible] 'strength', 'vigour.'

[illegible] ([illegible]) Ans. XXIV., 1, p. 18, l. 17, *adj.*, 'a woman who has had coition or miscarriage'. Perhaps from Av. rt. [illegible] 'to deceive'. Comp. Old Pers. *visis-tanaiy*, Mod. Pers. گسستن 'to break off.'

[illegible] ([illegible]) Ans. VII., 2, p. 7, l. 17, *n.*, 'observation,' 'અવલોકન કરવું તે,' Av. [illegible] + [illegible] + [illegible]

[illegible] ([illegible]) Ans. VI., 2, p. 7, l. 7, *n.*, 'limits', 'હદો.' Comp. Av. [illegible] 'exterior limits'. It can also be read [illegible]; Av. [illegible] 'side', 'boundary'.

[illegible] ([illegible]) Ans. X., 2, p. 9, l. 2, *n.*, 'prosperity', 'આબાદી', a substitute for [illegible] *bahâr*, 'spring'.

[illegible] ([illegible]) Ans. XIX., 4, p. 16, l. 2, *n.*, 'fat', Mod. P. پی 'grease,' 'ચરબી.'

[illegible] ([illegible]) Ans.

XXVIII., 2, p. 21, l. 4, *n.*, 'perfect solicitations', 'પુરવિનંતિ', 'સંપુર્ણ અર્જિત'; Av. rt. [Avestan] 'to beseech', 'to solicit'; Pers. جستن It can be read [Avestan], Av. rt. كس 'to promote', 'to grow', hence 'full growth', 'full generation.'

[Pahlavi] ([Avestan]) Ans. VII., 2, p. 7, l. 16, *n.*, 'painful satiety or excess', 'દુઃખ ભરેલી અનીતિ,' also [Avestan] 'the fulness of evil disorders', 'પુર અશાંતી વાલી સ્થીતિ'. According to K. *fragart sîrîh, vide* note on the word.

[Pahlavi] ([Avestan]) Ans. XXXII., 4, p. 25, l. 5, *n.*, comp. Av. [Avestan] 'abundance', 'plenty', 'ઝચાદતી,' 'આબાદી.' *Vide* also Ans. XXXI., 4.

[Pahlavi] ([Avestan]) Ans. XIX., 5, p. 16, l. 6, *n.*, 'a confiscator' 'જપત કરનાર.' Comp. [Pahlavi] in Dk. VIII., Chap. XLI., 29, S. B. E., Vol. XXXVII.

[Pahlavi] ([Avestan]) Ans. X., 1, p. 8, l. 15, *n.*, 'chance', 'બનવાનો જોગ,' 'સંભવ'; cf. Pers. بهر 'lottery', 'speculation'.

[Pahlavi] ([Avestan]) Ans. XXXI., 6, p. 24, l. 4, *n.*, 'filth', 'dirt', 'ગલીચી,' 'કચરો.' Comp. Mod. Pers. بهرک

[Pahlavi] ([Avestan]) Ans. VII., 2, p. 7, l. 14, *adj.*, 'appointed', 'allotted', ઠેરવેલો; also it means 'supreme', from بر superlative of بر 'up', 'high'.

[Pahlavi] ([Avestan]) Ans. XII, 1, p. 9, l. 8, *adj.*, 'more brilliant', 'વધારે ચકચકીત.' Comp. Hebrew *âbrâham.*

[Pahlavi] ([Avestan]) Q. XXVIII., p. 4 l. 6, *n.*, 'error', 'fault', 'ભુલ'; cf. Pers. ملامت.

[Pahlavi] ([Avestan]) Ans. XVI., 1, p. 12, l. 4, *n.*, 'a formula', 'બંદગીનો ફકરો.' Comp. Pahl. *milayâ.*

[Pahlavi] ([Avestan]) *adj.* 'distant', 'દૂર', a Semetic word.

[Pahlavi] ([Avestan]) Ans. V., 4, p. 7, l. 1, *adv.*, 'across', a Semetic word; cf. Arabic رضين 'hard to bear', 'heavy.'

[Pahlavi] ([Avestan]) Ans. XXII., 2, p. 18, l. 5, 'covert seed (of adultery)'. Comp. Av. [Avestan], Skr. *khshudra* 'semen', 'seed.'

[Pahlavi] ([Avestan]) Q. XXVI., p. 4, l. 1, *n.*, 'a knife', 'છુરી'; a Semetic word.

[Pahlavi] ([Avestan]) Ans. XII., 6, p. 9, l. 17, *n.*, 'decay', 'નાશ,' also spelt [Pahlavi] Comp. Av. [Avestan] 'destruction', 'death', rt. [Avestan] 'to decay', 'to abandon'.

[Pahlavi] ([Avestan]) Ans. XXIII., 2, p. 18, l. 15, *adv.*, 'gloomily', 'દલગીરીથી'; Av. [Avestan], Skr. *shyavâ*, 'black', 'dark'; perhaps [Avestan] or [Avestan] 'burning with affliction', 'દુઃખથી વિપત્તીમાં પડેલો,' 'ભડકેલો.'

[Pahlavi] ([Avestan]) Ans.

II.

GLOSSARY OF SELECT WORDS CONTAINED IN BOOK VI., §§ I—LXXXVII.

[illegible] ([illegible]) § XXXVIII., p. 15, l. 11, *n.*, 'deficiency', 'કોતાઈ,' 'ઓછું હોવું તે.' Comp. Pers. عیب 'defect', 'blemish', 'vice', and Av. [illegible] 'an idol'.

[illegible] ([illegible]) § X., p. 5, l. 18, *n.*, often used as *adj.* or *adv.*, 'all sorts', 'altogether', 'entirely', 'સઘળું,' 'તદ્દન'. Comp. Arabic [illegible]; Assyrian *aiumma*, Paz. syn. [illegible]

[illegible] ([illegible]) § LVII., p 20, l. 5, *v.*, 'misses', 'ભુલી જાયછે', 'એકરાર હોયછે'. Comp. Pers. بیپاس 'bad tempered'; بیاب 'waste', 'desolate'; or پاسیدن 'to guard'.

([illegible]) [illegible] ([illegible]) § XVI., 1, p. 7, l. 12, *inf.*, 'to keep in mind', 'યાદ રાખવું.' Av. [illegible] 'memory'; cf. Pers. یاد.

[illegible] ([illegible]) § XXIX., p. 13, l. 12, *adj.*, 'feeding', 'ગુજરાણ કરતો' 'પેટ ભરતો,' *inf.* [illegible] 'to swallow'; Av. [illegible] 'to fill.'

[illegible] ([illegible]) § LXXVI., p. 27, l. 14, *adj.*, 'unique', 'જેની મીસાલ નહી એવું.' Comp. یکتا 'singular', 'unique.'

[illegible] ([illegible]) § XIX., p. 9, l. 12, *adv.* 'unwillingly', 'મરજી વગર'; also read [illegible], 'without delay or hesitation', 'ઢીલ વગર,' 'આનાકાની વગર;' or, [illegible], 'without any false motive', 'બુરી મતલબ વગર.'

[illegible] ([illegible]) § LXXII., p. 26, l. 11, *adj.*, 'inexpiable (sin.)', 'incapable of being atoned for', 'તોબેશ નહીં થઇ શકે તેવો (ગુનાહ)'; cf. Av. [illegible].

([illegible]) [illegible] ([illegible]) § XXVI., 1, p. 12, l. 13, *gerundial n.*, 'removal', 'દુર થવાને,' 'તર્ક કરવાને'; Av. [illegible] 'further', 'back.'

[illegible] ([illegible]) § XXIII, 5, p. 11, l. 11, *adj.*, 'without suspicion', 'confident.' Cf Pers. بیگمان 'શક વગરનું,' 'મક્કમ;' Av. [illegible] 'doubt', 'suspicion'.

[illegible] ([illegible]) § XV., p. 7, l. 8, *adj.*, 'unpardonable', 'નહિં માફ થઈ શકે એવું.' Perhaps [illegible]; cf. Pers. پوخشیدن 'to grieve.'

[illegible] ([illegible]) § LXXI., 3, p. 25, l. 12, *v.*, 'destroys,' 'squanders away', 'નાશ કરેછે' 'ઉડાવી નાખેછે'. (Bartholomae compares it with Av. [illegible] from rt. [illegible])

[illegible] ([illegible]) § XXXIII., 1 p. 14, l. 14, *adj.*, 'more honourable', 'વધારે માન ભરેલું;' Pers. آزرم.

[illegible] ([illegible]) § LXXIII., p. 27, l. 2, *n.*, 'a threshold', 'ઉંબર.' Comp. Pers. آستانه or آستان It can also be read [illegible]

[illegible] ([illegible]) § I., 8, p. 2, l. 12, *n.*, 'self-willedness,' 'એકલપેટાપણું.' Av. [illegible] and [illegible], from rt. [illegible] 'to love'.

[illegible] ([illegible]) § XXI., 1, p. 10, l. 2, *n.*, 'fountain source', 'મૂળ,' 'ઝરો' cf. Av. [illegible]; Pers. آغاز.

[illegible] ([illegible]) § IX., p. 5, l. 14, *adj.*, 'dutiful', 'ફરજ અદા કરતો.'

[illegible] ([illegible]) § XVI., 2, p. 8, l. 2, *subj. v.*, 'should reflect upon.', 'ગોર કરવો,' 'દરયાફ્ત કરવો,' 'વિચાર કરવો,' indeclinable form, used as subjunctive. Av. [illegible] or [illegible] and rt. [illegible] 'to exhibit', 'to seem', 'to appear', 'to learn'; Pers. اندیشیدن.

[illegible] ([illegible]) § XXVII., p. 13, l. 4, *n.*, 'plentifulness', 'પુષ્કળતા' 'જ્યાદતી.' Av. [illegible] 'together' and rt. [illegible] 'to bear', also [illegible] 'a good share', 'ભલો બદલો'; Av. [illegible] 'to distribute'.

[illegible] ([illegible]) § VI., 3, p. 5, l. 8, *n.*, 'union', 'સંબંધ,' 'ઐક્યતા.'

[illegible] ([illegible]) § XXXIII., 1, p. 14, l. 14, *n.*, 'a co-helper', 'સાથે મળીને કામ કરનારો'; also read [illegible]

[illegible] ([illegible]) § LXV., 1, p. 22, l. 16, *v.*, 'they obtain', 'તેઓ મેળવે,' from Chald. *hashkekh*, 'to obtain', 'મેળવવું'; *inf.* [illegible]

[illegible] ([illegible]) § X., p. 5, l. 17, *n.*, 'a controversy', 'દીન બાબેની ભલી તકરાર'; also 'care', 'દરકાર'. (cf. Pers. شکالیش)

[illegible] ([illegible]) § LX., p. 21, l. 9, *adj.*, 'pious', 'holy', 'પરહેજગાર'; it can also be read [illegible] 'free,' 'independent', 'સ્વતંત્ર;' or perhaps [illegible] from Av. [illegible] 'mighty', 'powerful', 'જોરાવર', 'બળવાન.'

[illegible] ([illegible]) § X., p. 5, l. 17, *n.*, 'memory', 'યાદદાસ્ત શક્તિ', also 'the revealed knowledge of the faith'; cf. Pers. کیرو 'the knowledge of a secret', 'છુપી બાબતની વાકેફી.'

[illegible] ([illegible]) § XVII., p. 9, l. 3, *interj.* 'would that!' 'ઈચ્છું છું કે!' Cf. Pers. کاج 'would to God that'.

[illegible] ([illegible]) § LXIV., 1, p. 22, l. 10, *n.*, 'the act of treasuring up', 'સંગ્રહ કરવાનું કામ;' cf. Mod. Pers. گنجور *ganjvar*, 'a treasurer,' or *ganjûr* 'a treasure.'

[illegible] ([illegible]) § XXXIII., p. 14, l. 14, *adj.*, 'more precious', 'excellent', 'ઘણું કીમતી'; also [illegible] 'more heavily difficult' 'ઘણું મુશ્કેલ'; or, [illegible]

'more weightily exalted', 'વધારે બોજદાર,' 'વધારે દરજ્જાદાર.'

[Pahl.] ([Pahl.]) § XXIII., p. 11, l. 15, *n.*, 'complaint', 'ફરયાદ'; cf. Pers. گلۀ ; it can be read [Pahl.] 'a difficulty', 'a knotty thing', 'ગુચવણ ભરેલી બાબત'; cf. Pers. گره

[Pahl.] ([Pahl.]) § LI., 2, p. 18, l. 16; *n.*, 'a longing', 'આતુરતાઈ ભરેલી ઇચ્છા'; comp. Pers. گرسنگی 'hunger'.

[Pahl.] ([Pahl.]) § LIII., 1, p. 19, l. 9, *n.*, 'the arms (of righteousness)', 'રાસ્તીનાં હથ્યારો'; cf. Pers. جانر 'arms'. [Pahl.] may be a corruption of کرس from Av. [Pahl.]

[Pahl.] ([Pahl.]) §XXIII., 1, p. 10, l. 14; *n.*, 'intercession', 'કોઈની વચ્ચે ઇનસાફને ખાતર પડવું તે;' cf. Pazend [Pahl.]

[Pahl.] ([Pahl.]) § LXX., 2, p. 24, l. 13, *n.*, 'ill-repute', 'બુરી નામના;' cf. Av. [Pahl.] 'of evil fame.'

[Pahl.] ([Pahl.]) better [Pahl.] ([Pahl.]) §LXXII., 1, p. 25, l. 10; *adj.*, 'having a lawful husband', 'પરણેલી'. Comp. Pers. شوهر 'husband'; comp. Av. [Pahl.] Another reading *shûyîndak.*

[Pahl.] ([Pahl.]) § LXXVIII., 1, p. 28, l. 5, *adj.*, 'warm', 'enthusiastic', 'ઉલટમંદ;' Av. rt. [Pahl.] 'to shine', 'to be warm.'

[Pahl.] ([Pahl.]) Intr., p. 1, l. 1, *n.*, 'faith', 'યકીન'; Av. rt., [Pahl.] 'to believe'. It can also be read [Pahl.] 'praise', 'invocation', 'આરાધના', 'ભક્તિ,' Av. rt. [Pahl.] 'to bless', or 'to beseech.'

[Pahl.] ([Pahl.]) § LXXII., 2, p. 26, l. 15, *adj.*, 'to expiate sins', 'ગુનાહની તોબેશ કરવી'; from [Pahl.] 'to expiate', 'to atone for'; comp. Av. [Pahl.], rt. [Pahl.] 'to tremble', 'to shake'.

[Pahl.] ([Pahl.]) § VII., p. 5, l. 10, *n.*, 'honour', 'આબરૂ', 'ઇજ્જત'; it also means 'disgrace', 'બેઇજ્જતિ;' comp. Pers. ننگ

[Pahl.] ([Pahl.]) § XXIX., p. 13, l. 12, *adj.*, 'hospitable', પરોણાગત કરનારો; cf. Pers. نوید 'good news'. [Pahl.] is sometimes written [Pahl.], and it is the Pahl. interpretation or equivalent of the Gathic word [Pahl.] in Yasna L. § 2.

[Pahl.] ([Pahl.]) § LXXVIII., 1, p. 28, l. 5, *n.*, 'confidence', 'ભરૂસો', 'મક્કમપણું;' or according to K. and DM. [Pahl.] 'in good relationship (with goodness),' નેકીની સાથે સારી રીતે જોડાયલો.'

[Pahl.] ([Pahl.]) Heading, p. 1, l. 3, *n.*, 'doctrine', 'ઉપદેશ;' also [Pahl.] a corrupt form of the Pahl. [Pahl.] *nask*, Av. [Pahl.] 'a book'. Dr. West reads it [Pahl.] 'a compendium.'

[Pahl.] ([Pahl.]) § I., 4, p. 2, l. 6, *n.*,

'heart', 'emotion', 'reasoning.' Cf. Av. [Avestan], Skr. *varman.*

[Pahlavi] ([Avestan]) § XLIII., 1, p. 16, l. 10; *n.*, 'ardent love', 'ખરો જીગરનો પ્યાર;' comp. Pers. نوژ or نوژه 'ardent love', 'perfume', 'a spear'. It can also be read [Avestan] 'a pious life', 'પરહેજગાર જીંદગી'. Comp. Mod. Pers. وزر هستي 'a pure life'.

[Pahlavi] ([Avestan]) § LV., 1, p. 20, l. 1; *n.*, 'sermons', 'વાઝ;' comp. Av. [Avestan]; Mod. Pers. وعظ 'a sermon'.

[Pahlavi] ([Avestan]) § XXVI., 2, p. 12, l. 15; *v.*, dispenses with', 'જે વગર ચલાવે'; it is used also in the sense of 'to distinguish', 'to decide', from Av. [Avestan] and [Avestan].

[Pahlavi] ([Avestan]) § LXIV., 3, p. 22, l. 11; *n.*, 'discrimination', 'ખરૂંખોટું પારખવાની શક્તિ'; Pahl. *inf.* [Pahlavi] Pers. گزيدن 'to select'; Av. [Avestan] and [Avestan] 'to select'.

[Pahlavi] ([Avestan]) § LIX., 1, p. 20, l. 17; *n.*, 'wicked life', 'wicked mastership', 'બુરી જીંદગી,' 'બુરી સરદારી.' Comp. Pahl. [Pahlavi] 'to decay', from Av. [Avestan] 'to perish', or 'to cause to perish' and [Avestan] 'master', 'life'. It can also be read [Avestan] 'boasting', 'બડાઈ', 'ગરૂરી;' or [Avestan] 'and worldliness'.

[Pahlavi] ([Avestan]) § LXXI., 3, p. 25, l. 11; *n.*, 'a gambler', 'જુગારી.' Cf. Mod. Pers. بازی باختن

[Pahlavi] ([Avestan]) § LII., 1, p. 19, l. 3; *v.*, 'I will come in contact with', 'I will touch'; Pahl. *inf.* [Pahlavi] 'to bruise', 'to dash against'. Av. [Avestan] and [Avestan] Pers. كفتن

[Pahlavi] ([Avestan]) § L., 1, p. 18, l. 10; *n.*, 'expiation', 'atonement', 'ગુનાહની તોબેશ, યા પટેટ કરવી તે;' Av. [Avestan] 'penitence', *i. e.*, 'withdrawal from sins'.

[Pahlavi] ([Avestan]) Intr. p. 1, l. 3; *n.*, 'primitive believers', or, 'those belonging to the primitive Law', 'અસલની દીનના કાયદાને માન આપનારા,' 'કદીમુલઅયામના મઝદયસ્નની યકીનદારો;' Av. [Avestan]

[Pahlavi] ([Avestan]) § XIII., p. 6, l. 12; *n.*, 'an enemy', દુશ્મન'; it can also be read [Pahlavi] Pers. [Persian] 'a servant who serves to produce a sin', 'ગુનાહના કામોમાં મદદ કરનારો નોકર;' also [Pahlavi] same as Av. [Avestan] 'an opponent', 'સામે થતો શખ્સ', 'દુશ્મન.'

[Pahlavi] ([Avestan]) § XVII., 1, p. 9, l. 1; *adj.*, 'most blessed', 'સૌથી સરસ સુખ યા આશીર્વાદ પામેલો'; cf. Pers. فرّخ

[Pahlavi] ([Avestan]) § XXXVIII., p. 15, l. 11; *n.*, 'excess', 'પુષ્કળતા', 'હદથી જ્યાદાપણું.' Pahl. [Pahlavi]

[Pahlavi] ([Avestan]) § VIII., p. 5, l. 13; *n.*, 'the essence', 'મુળતત્વ,'

'ગ્રંથ' Also it means 'religious expositions', 'a text', 'an essay', 'દીન બાબેનાં લખાણો.'

[Pahlavi] ([Pahlavi]) § XXXVII., p. 15, l. 8; *n.*, 'fault', 'તકસીર.'

[Pahlavi] ([Pahlavi]) § XXIII., 6, p. 11, l. 15; *n.*, 'misery', 'દુ:ખ.'

[Pahlavi] ([Pahlavi]) § XXVI., 1, p. 12, l. 11; *n.*, 'a halter', 'બંધ'; cf. Pers. [Persian] 'a halter'. (2) It can also be read [Pahlavi] a gerundial noun, Pahl. *inf.* [Pahlavi], meaning 'a gift', 'a receipt'. (3) [Pahlavi] 'a tree or garden full of locusts'. (4) [Pahlavi] 'reins', 'bridle'; cf. Arab. [Arabic]. (5) Huz. [Pahlavi] 'existence'.

[Pahlavi] ([Pahlavi]) § XLVII., p. 17, l. 11; *n.*, 'stratagems', 'દાવપેચ,' 'કાવા-દાવા,' cf. Pers. رنگ
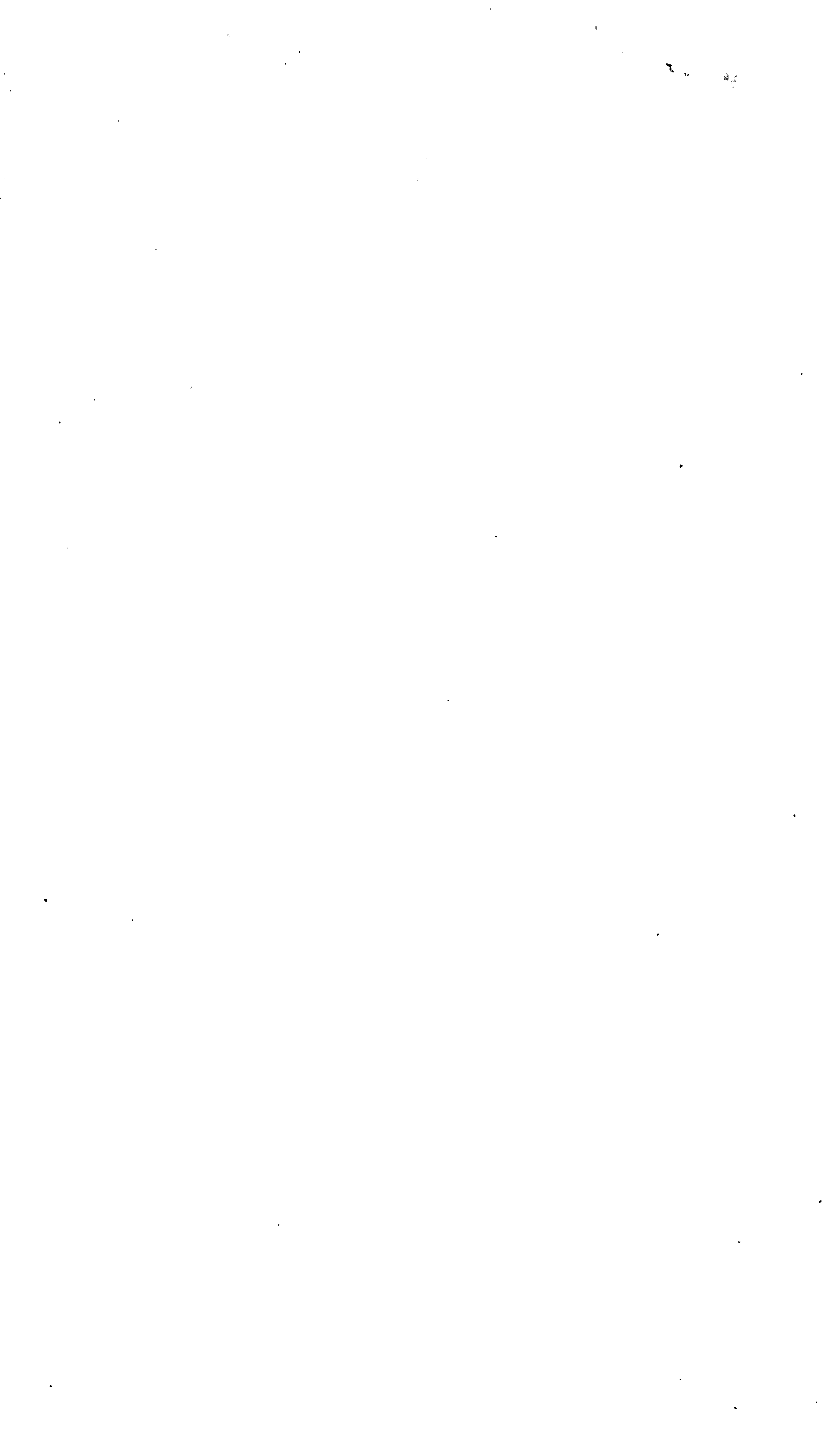
[Pahlavi] ([Pahlavi]) § XVIII., p. 9, l. 8; *n.*, 'neglect', or 'repulsion', 'ધ્યાણ ન આપવું', 'દુર રહેવું'; Pahl. *inf.* [Pahlavi].